

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kolozsvár, 1888-1948/1990. 3.(63.) évfolyam, 1-2-3. szám, 1992 január - március

Ára 20 lej.

MINDENEK ELLENÉRE IS!...

Jócskán megkésve kerül az Unitárius Közlöny idei első - sajnos, ismét - összevont („hármast”) száma a Tisztelt Olvasó kezébe. Zavarban is a szerkesztőség ez újabb „eltolódás” miatt. Mentséget is lehetne felhozni, magyarázatot - elég volna, ha csak e zilált, összevissza gazdasági helyzetre utalnánk, a tragikus méreteket öltő inflációra, a krónikus pénzhányra. Olyan objektív, tőlünk független tényezők ezek, amelyek ellen egyelőre keveset tehetünk, de amelyek befolyásolják a Közlöny sorsát éppúgy, mint más hazai (főleg magyar nyelvű) kiadványok sorsát is. Persze, azt is őszintén el kell ismernünk, hogy ún. szubjektív, vagyis tőlünk függő „tényezőkn” is múltott ez a mostani késedelem is.

De hát a magyarázkodással nem sokra megyünk. Inkább gondoljunk arra, törődjünk azzal, hogy az elkövetkezőkben lehetőleg havonta, rendszeresen megjelentethessük a Közlönyt. Úgy, ahogy azt annak idején, két esztendővel ezelőtt, az újrainduláskor elterveztük, s úgy, ahogy az egy darabig sikerült is. Reméljük és bízunk benne mindannyian - az Olvasó is! -, hogy visszajönnének azok a „régis szép” idők. Mert vissza kell jönniük, ha nagyon akarjuk. És akamunk kell, mert megéri. Nemcsak azért, mert a romániai unitáriusoknak csak ez az egy „unitárius” lapjuk van, de azért is, mert - érzésünk szerint - az eddig megjelent lapszámainkkal nem vallottunk szégyent; még akkor sem, ha nem mindenik olyanra sikeredett, amilyenre szeretnénk volna; még akkor sem, ha sok minden nem kapott helyet a lapban, holott „benne” kellett volna lennie, eredeti terveink és elképzeléseink szerint.

Ahhoz azonban, hogy rendszeresen megjelenő, változatos, gazdag tartalmú, információkat is bőven közvetítő lehessen a Közlöny, tehát jobb az eddigi lapszámoknál is - nos, ahhoz nem elég csupán a szerkesztők, a „lapcsinálók” (két-három ember) szándéka, igyekezete. Mivelhogy a Közlönynek nincs egyetlen főállású (de még negyedállású), fizetett szerkesztője sem, akiket, úgy mond, terepre meneszthetnénk „életes” anyagokért, hírekért, beszámolóikért - csak úgy tudjuk befogni a honi unitárius élet egészét (vagy legalább is fontosabb területeit), ha segítséget kapunk, ha lelkesz atyánkfiai amolyan külső munkatársaivá lesznek a lapnak. Azáltal is például, hogy rendszeresen tudósítanak egyházközösségük mindennapjairól. És segítségüket várnók a lapterjesztésben is, hogy eljuthasson a Közlöny mindazokhoz, akinek íródik-szerkesztődik, s akik kíváncsiak rá, szívesen olvassák, illetve olvasnák.

Sajnos, az is az igazsághoz tartozik, hogy - tisztelet a kivételt képezőknek -lelkészünk jórésze meglehetősen közömbösen viszonyult, viszonyul a mindannyiunk, az unitáriusok lapjához! (Számomra például ez a közömbösség mindmáig

A kissolyosi unitárius templom

„rejtély”, teljességgel érthetetlen. Hisz kiknek kellene elsősorban lapunk mellé állniuk, ha nem a lelkeszeinknek?!) A rossz terjesztésnek, illetve a sehogy-sem terjesztésnek nemcsak erkölcsi, szellemi a kára, de a lapnak anyagi veszteséget is okoz. Márpedig anyagiak híján nem jelentethető meg a Közlöny sem. Ezt kellene tehát valahogy megértetnünk mindnyájan. Akkor nem porosodnának itt-ott, egy-egy sarokba lerakva a Közlöny példányai...

Nem könnyű a lapot összehozni, miként nem könnyű kiteremteni a kiadásához szükséges anyagokat sem. Persze, ha volna nekünk is nyomdánk, ha ingyen kapnók a papírt!... de hát, mindezek ellenére is, jó volna, ha ezután is megjelenne a Közlöny, s ha minden szám idejében jelenne meg! Én bízom abban, hogy Isten segédelmével túljutunk ezen az anyagilag is oly válságos időszakon. Am, rendületlenül bízva Isten segédelmében, nem ártana, ha megpróbálnánk segíteni önmagunkon is. Ebben bízva, a „lapcsinálók” nevében is szíves elnézésüket kérem a késésért, s maradok kiváló tisztelettel:

MOLNOS LAJOS

Sándor Ernő

JEREMIÁSSAL MONDOM

Uram, én nem tudok beszélni,
engem ne küldj el, félni, félni
tudok csak...

Nyomorultan

rettegek én az emberektől.
Ifjú vagyok még, látva-látod,
nyelvemen görcs van, dadogások...
Nem akarok próféta lenni!
Nem akarok semmit sem tenni!
Ó, hagyj magamra!
Jaj, rettenetes
ez a Te küldetésed,
ez a Te elhívásod!

Adj nekem valami szebbet,
valami mást,
emberibbet,
valami csendes boldogságot.
Nem könyörült gyerekfejemnek.
Kemény volt, küldött, mennem kellett.
Imé, ígémet adom szádba.
S mentem. Azóta egyre járok,
nyelvemen görcs van, dadogások,
szívemben félelmek remegnek.

Uram, ugye, már Te is látod,
hogy igazam volt?

Az én szájból

igéd sem kell az embereknek.
Keménynyakú ez a Te néped,
tudod Te is.

Valaki más tán bírma véle
jobban, mint én, fáradt cseléded.
Uram, figyelsz rám?

Bocsáss el szépen,
s bocsásd meg ezt a hatvan évet.
Az Úr felel:

(s szívem reá remegve dobban)

Csak menj tovább!

Ott van a tűz a csontjaidban.

Váci Mihály

SARKCSILLAGOM!

Szülőföldemen

*Gyermekkorból ittmaradt felhőket
álmognak felettem az eget.
Jegenyék lángját szítják a szellők.
A könnytől ki óv meg engemet?*

*Szülőföld! E modern korban csúfság
éri azt, kinek még fogain
recseg a hazai homok kvarca.
Titkolom rólad-kelt álmaim.*

*Tengereken, világokon túlra
vágynak a súlyuk-vesztett szívek.
Pedig mit az ember itthon elveszt,
földön, égen nem lelheti meg.*

*Hazám édes gravitációja!
Csak vonzásod adhat súlyt nekem!
Hová mennék? Határaid közt is
milyen nehéz meglegelni helyem!*

*Mi lennék, ha te is elengednél?
Szülőföld, hazám - sarkcsillagom!
Csodállok minden csillagot, holdat,
de csak tehozzád igazodom!*

*Éj van. Nem látom, csak hallom őket:
- sírva húznak vándormadarak.
Vágyik, vergődik, sóhajt az ember,
lázadozik - s mégis hű marad.*

*Hulló csillag hív, csal vadlúd-ének;
van, ki már rakétán menekül.
Leborulok. Szívem melegíti
a Földet, mely lassan, egyre hűl.*

EGYÜTT AZ EGYENES ÚTON

Naponta járunk olyan helyen, a szabad ég alatt, vagy épületben, ahol lépcsőn kell előre haladnunk. Építő elődeink rég kitapasztalták: a jó előhaladáshoz jól méretezett lépcsőfokok kellene. A túl magas lépcső a botlás veszélyét rejti magában, a rálépéshez fokozottabb erő kell. A túllapos lépcső idő és erő pazarlás lehet. Ha feltörök a lépcső, lekopik az éle, koptatja a cipőnk, felsérti a lábat. Ha vészes kanyarokat követ, csökken a biztonságérzetünk stb. Tömbházakban tapasztalhatjuk, hogy mit jelent a jó lépcső, az emeletközi pihentető, a jó világítás, a lépcsőkorilát, ha abba fogózni lehet egyensúlyvesztésünk közben.

Az egymásra torló évek úgy képzelem el, mint egy végtelen lépcsősort, amely ismeretlen mélységből ismeretlen magasságba irányul. Isten alkotta meg ezt a végtelen lépcsősort. Forog a föld: nappal és éjszaka lesz belőle. Kering a nap körül: esztendő lesz belőle. Mikor kezdődött ez a „bugócsi-ga játék”? Senki nem tudja, és hogy meddig tart, azt még kevésbé. Aki hisz a nagy Tervezőben, irántunk való jóindulatában, kegyelmében, az minden nap áhitattal nézi a napfeljöttét és szól: Hála néked, Isten, hogy napod fényességét újra felhozád. De még fokozottabb hálával áll meg esztendő forduláskor, mert az idő lépcsősorának ez már jelentősebb foka, alig jut belőle nekünk 70, avagy 80 egységnyi: - Hála légyen neked, Isten, hogy ránkvirrasztottad az új esztendőt.

Ilyen meghatódottsággal állunk meg az 1992-es esztendő lépcsőfokán. Bennünk sajnó még az elhagyott lépcsők fáradsága, de már lábunkban ott van a feljebbjutás lendülete. Ne nézzünk most tovább, csak középeurópai életünk „lépcsőházában”. Mit is láthatunk? Hát bizony, itt sok a szemét, a szét-szórt kacat, töredezetek a lépcsőfokok, kimarjultak az egykori sima felszínek; lábat sebeznek, elbuktatnak. E „lépcsőházban” is hiányoznak az égők, leopták, bepókhálósodtak, meglóduztak a korlátok, nincs mire támaszkodni. Akik ebben a „lépcsőházban” lakunk, kezdtük már megszokni a rendetlenséget, irigyek és féltékenyek vagyunk egymásra, a kölcsönös gáncsoskodás itt az uralkodó törvény. Pásztázó tekintettel a másik lakását lessük, hogy mikor hal ki onnan a lakó, hogy mi, vagy mieinkből valaki oda beköltözhessen. A demokrácia „liftje” elindult ugyan itt is már két éve, de akadozik, megmegáll az „emeletek” között, s a végzetes lezuhanás veszélye fenyeget. Kellene ide valami belső világítás, szívlámpás, szeretetsugár, mint a Jézusé. De itt a kis kormos gyertya mellett csak a történelemhamisítás, az utcák újrakeresztelése folyik, és felrémlik közben a Nyugatra tájolt vándorbot. És hiába harangszó, hiába papi szó, Biblia, vagy Korán, itt egymás mellett vagy fölött acsarkodó or-

dasok vagyunk, akik a másik pusztulásában látjuk gyönyörűségünket. Nézzük csak áthatóbban meg a három utolsó évlépcsőt, hát nem ezt láthatjuk? Háború, vértócsa, romhalmaz. Féltékenységi viták arról, hogy kié az „ősi föld”, amely aratatlan vagy vetetlen maradt; viták arról, hogy ki érkezett ide a történelmi 5 perccel hamarabb, miközben lekésük a haladás vonatát. A kommunizmus nem halt meg, csak tetszhalott; minden tagjából hullaszagot áraszt. Tetemén élőködnek a feketézők, a spekulánsok, a gonosztevők. Ezenközben öregek, nyugdíjtalank fáznak a kenyérsorokban. Mellettük gyermekek, kiknek arca fényforrást keres, Jézus arcát, de köd van és homály.

Mózes áll népe előtt a hegyen s szól hozzájuk: „Ne térjete se jobbra, se balra...” Mintha azt mondta volna: „Járjatok az aranyközéputon, a becsület, a tisztesség, a szeretet, a békesség útján. Mindenféle elhajlás jobbra, vagy balra: veszélyzóna”. Mózes idejében még tökéletlen volt a közlekedés. Nem voltak még út- és kanyarjelzők, kilométerkövek, szabályok a jobbra- vagy balra-hajtásról, közlekedésről. A cél akkor is a haladás volt, sáron, süppedéken, szirteken is át. De akkor is voltak olyanok, akik a sokistenimádók felé kacsingattak félszeggel, a jobb érvényesülést remélve, még a törzstől való lemaradás kockázatát is vállalva. Mózes felhívását így is értelmezhetjük és magunknak hasznosíthatjuk.

Kis népi vagyunk, mi székely-magyarok. Véres vándorutak megkínzott kis csapata. Naponta kérdőre von az élet: „Merre tartasz, jobbra vagy balra?” A mi válszunk az legyen: „Előre, együttesen, fölfelé a tökéletesség felé!” Ha állást kell foglalunk valamiben, nézzünk a lelkiismeretünkbe, vagy ha az kevés, nézzünk a mai Mózesaink ajkára, kezére, és akként cselekedjünk. Amit népiségünkről elmondhatunk, ugyanaz áll vallásunk viszonylatában is. Nagyráhivatott vallás, ma még szűk méreteken és létéért folytatott vérméltó harcban. A haladás, az örök reformáció a mi útjelzőnk. Néha ösvénnyé szűkül ez az út és azon előre haladva figyelünk az isteni intésre. És kérdezzetjük: Valóban új is lesz ez az új esztendő? Vagy ezután sem lesz semmi új a nap alatt?

Ráléptünk hát az 1992-es esztendő lépcsőfokára. Vajon simább lesz, mint az utóbb elhagyottak? Egy évvel öregebb lett a világ, az élet, az ember. Egy költőnk így fogalmaz: „Nem számít, hány van nevem mellett, Higyjétek el, nem számít az évszám, Csak az a fontos, hogy fennebb, avagy lennebb jutottam-e ama láthatatlan létrán”. Istenbe vetett hittel vegyük a lendületet a feljebbjutáshoz. Segítsen meg minket minden jó igyekezetünkben.

Dr. Szász Dénes ny. lelkész

TÁMASZUNK: A VILÁGSZABADSÁG

Ha két emberöltőnyit is kellett várom rá, elmondhatom legalább, hogy nekem is volt március tizenötödikém. Igaz, hogy nem éppen olyanra sikeredett, amilyennek a Kossuth Rádió mellett annyiszor átélt benső ünnepeimen magamban elképzeltem, de mégiscsak valóságos volt, nem álombéli; idővel és a világszabadságra vágyók meg a szabad világra áhítók összefogásával még kinőhet belőle - az igazi.

Két évvel ezelőtt Kovács Géza képzőművész barátommal együtt kaptattunk fel a segesvári Várba, hogy jelen lehessünk Petőfi mellszobrának a megkoszorúzásakor; innen az Ispánkúthoz igyekeztünk, hogy aztán a fehéregyházi szabadság-emlékműnél hallgathassuk a szónokokat. Mindezekelőtt Markó Béla költőt, a marosvásárhelyi *Látó* című irodalmi folyóiratunk főszerkesztőjét, majd az Etédtről érkező Gelu Păteanu műfordítót, kultúránk régi barátját, aki utóbbi (remélhetőleg: nem utolsó), erdélyi évtizedében a Székelyföldön telepedett volt le, és aki váltig szabadkozott, hogy nyomdakésszé érlelt mondanivalóját a VI-LAGSZABADSÁG-ot hirdető emlékműnek hátul állva kell elmondania.

A vásárhelyi küldöttség megérkezéséig alig lézengtünk páran a Várban, amit cseppet sem tekintetem jó előjelnek; az ispánkúti plakett megkoszorúzásánál azonban már százak vettek részt (valamelyest oldódott a szorongásunk), a szabadság-emlékműhöz pedig ezrek sereglettek. Ami önmagában is nyugalommal tölthetett volna el. Annál is inkább, mivel a fehéregyháziak mértéktartó, emberi méltóságúdatunkra eszmélésünket a művészi szó erejével is elősegítő ünnepséget szerveztek. (Az íróemberek és a marosvásárhelyi színművészek végre a nyilvánosság előtt is elmondhatták azt, amit a diktatúra évtizedei ki-mondhatatlanságra ítélték.) Gábor Dezső tanár az RMDSZ helyi szervezetének nevében úgy tudott szólni az egybegyűltekhöz, hogy nemzeti hovatartozásától függetlenül mindenki a magáénak érezhette ezt az ünnepséget, amikor négy évtizedes sötét elnyomás után az erdélyi magyarok, románok és százasok újból tiszteleghettek Petőfi Sándor emléke előtt. „Magyarok, százasok, románok: nyújtsatok egymásnak testvérkezét!” - hangzott fel ismét Bem tábornok Erdély népeihez intézett szózata, s ennek hatása alatt joggal érezhetük úgy: csakis ez lehet a biztosítéka annak, hogy teljes jogegyenlőségen alapuló, szabad, demokratikus társadalmat építsünk magunknak.

Csak azok a mindegyre megjelenő, fejünk fölött hosszasan kerengő varjak ne károgtak volna bele időnként az ünnepi szónokok beszédébe, ne fedték volna el annyiszor az oly ígéretesen sugárzó márciusi napot!

Képzőművész barátommal megpróbáltunk feloldódni, igyekeztünk átadni magunkat a szabadság mámorának. Sehogysem sikerült. Szemünk sarkából mindegyre azt figyeltük: mikor tömek ránk azok az erők, amelyek beigérték, hogy véget vetnek szabadság-ünneplésünknek? A költő Markó Béla és az ugyancsak költői érzékenységgel műfordító Gelu Păteanu sem gondolta azonban, hogy *szavuk* - számolnunk kell a koratavaszi fagyok rügydermesztő pusztításával - olyan hamar *véres valósággá* válik. Már aznap (március 15-én) Szatmáron, aztán (19-én és 20-án) Marosvásárhelyen. Később Gelu Păteanu Magyarországra meneküléséről kaptunk hírt, majd az ispánkúti plakett megcsonkításáról-megcsúfolásáról. Vagyis: a szabadság-eszmény és az eszményinek korántsem ígérkező 1989 utáni szabadság újabbkori meggyalázásáról.

Markó Béla veretes szövege megjelent annak idején a *Romániai Magyar Szó* hasábjain. A Gelu Păteanuét is rögzítette - a varjak bele-belekárogása ellenére - kis riportermagnóm elektromágneses szalagja. Erről másolom ide az általa mondottakat:

„Testvéreim! Az ötven esztendő alatt, amíg szellemi rabságra voltam kárhoztatva, mindig azt reméltem, hogy egyszer, amikor szabadon fogok

itt állni önök előtt, méltán és teljességgel hozzátom (...) Petőfi emlékének a román kultúra hódolatát, köszöntését, üdvözlését. Sajnos, megint csak a magam nevében beszélhetek, mert nem bíztam meg senki sehonnan semmivel. Az egyetlen megbízom a lelkiismeretem. Az a lelkiismeret, amely arra készítetett az elmúlt ötven esztendő során, hogy súlyos vádak terhe alatt merjek, akarjak és szeressek magyarbarát lenni. Miért éppen magyarbarát? Úgy rázott össze engem a sors a magyarokkal. Ez nem azt jelenti, hogy másnak nem vagyok ugyanolyan barátja. De ott izzik bennem az, hogy akit a legjobban ütöttek, amellé szerettem állni. Néha rogyadozó térdel, de makacsul összeszorított fogakkal. Többször voltam itt, többször merem szót emelni. Ma már nem ezt teszem, hanem vadul fogok üvölni, mert olyan dolgokba is ütközöm (...), amelyeket nem lehet meg nem történné tenni, nem lehet mindenféle szelíd mosolyokkal elkendőzni.

Nagyon sajnálom, hogy most, amíg szólok, hátul kell állnom annak az emlékműnek, amelyik Petőfit szimbolizálja. Azt a Petőfit, aki hatalmas ajándékkal lepte meg az emberiséget. Nemcsak a március 15-i szózáttal. Azzal a bizonyos kifejezéssel, amit ő vésett be a világ tudatába: *világszabadságot!* Roppant sajnálom, hogy a világszabadság szimbólumának hátul kell állnom, amíg beszélek, de egyben úgy érzem, hogy ez egy fantasztikus támasz is a hátam mögött. És amíg ezt a hátam mögött érzem, addig - fedezet van mögöttem. Ennek a fedezetnek, ennek a gyönyörű elvnek a nevében kérek mindenkit (...), legyen türelmes, ameddig lehet és muszáj türelmes lenni. És a hídfő másik oldalán legyen megértő, és óvakodjék a szélsőséges gondolkodástól.

A világszabadság mindnyájunké, mindnyájunknak fogalmazta meg Petőfi. Nem húzta alá, hogy ennek vagy annak a nemzetnek.

És most már, ha róla szóltam, engedjék meg, hogy elidőzzek pár pillanatig nála. Én magam is rímfaragó ember vagyok, és el tudom képzelni, hogy lesz valaha egy olyan rettenetesen könnyelmű esztéta vagy irodalomtörténész, akinek eszébe jutok. (Persze, én erről gondoskodtam is, mert én egy roppant huncut román ember vagyok: lefordítottam egy csomó zseniális magyarnak a műveit románra, és a művészbemutatóm beszüntem az irodalomtörténetbe...) Hát ez most illik Petőfi-nek is megköszönnöm. Lehet ugyan, hogy nehezményezné a fordítások minőségét... Ne a múltat akarjuk feltétlenül kipiszkálni valahonnan, hanem a jelent igyekezzünk megoldani.

A „jelen kérdéseinek megoldásában” persze azóta sem jutottunk valami sokra. Sőt, a korábban egyértelműnek látszó dolgok is még jobban összekuszálódtak. Történelmi aránytévésztés áldozatai lennének azonban, ha tetemesebbé váló gondjainkat vennők csak figyelembe. Hiszen mi minden történt ez alatt a történelmi korfordulónak számító két esztendő alatt, ami „mélytengeri áramlásoként” a jövőnkét is alakítja! Két esztendővel ezelőtt aligha mertünk volna komolyan gondolni arra, hogy a világ első kommunista birodalma (amelyik a második világháború óta befolyási övezetében tartott - és nemcsak ideológiai szempontból - bennünket is) mára széthull elemeire. Délszláv szomszédaink állama pedig függetlenségükért mérhetetlen véráldozatot hozó, önálló nemzetekre és maguknak autonómiát követelő nemzetrészekre. A kisebbségi kérdés azóta még inkább egyetemes kérdéssé, világproblémává nőtt. Épp a kisebbségi állapot emberhez méltatlan, tehát emberiségi szempontból elfogadhatatlan volta miatt.

Ha két évvel ezelőtt csupán jelképet láttam benne, most már hiszem is, hogy valóban támaszunk lehet a Petőfi által megálmodott és a fehéregyházi sík után is annyiszor megszentelt - éppen ezért mindnyájunkban ott élő - világszabadság eszméje.

CSEKE PÉTER

1992 JELENTŐSEBB ÉVFORDULÓI

400 éve - Enyedi György püspökké választása

- Bogáti Fazekas Miklós zoltárfordító halála
- Hunyadi Demeter püspök halála
- Basilius István halála

300 éve - Bánffy György kormányzó rendeletének köszönhetően a háromszéki egyházközségek az unitárius püspök felügyelete alá kerülnek vissza (febr. 26.)

- A Diploma Leopoldinum kihirdetése (márc. 15.)
- Almási Gergely Mihály püspökké választása (nov. 6.)

200 éve - a kolozsvári unitárius templom építésének kezdete

- Suki László egyházi jótévő halála
- Nagyernyei Kelemen Benő születése

190 éve - Pákei József rektor halála

- Körmöczy János megkezdte rektori működését

180 éve - Körmöczy János püspökké választása (júl. 7.)

160 éve - Augustinovich Pál főgondnökká választása aug. 20.)

150 éve - Channing E. Vilmos amerikai unitárius teológus halála

140 éve - Aranyosrákosi Székely Sándor püspök halála

130 éve - Brassai Sámuel felügyelőgondnökká választása

120 éve - Mikó Lőrinc főiskolai tanár halála

110 éve - Kiss Sándor lelkész, író, fordító születése

100 éve - Dr. Berde Áron tanár és főgondnok halála

90 éve - Szent-Iványi Sándor teológiai tanár, író, fordító születése
- Ferencz József püspök Hittan című munkájának kiadása

60 éve - Borbély István teológiai tanár halála

20 éve - Dr. Kovács Lajos püspökké választása (márc. 11.)

Összeállította: Kovács Sándor
IV. évf. teol.

A szülőföld szeretete - megtartó erő

Emeleti szobájának ablakai nyitva voltak Jeruzsálem felé, és ő napjában háromszor, térden állva imádkozott és magasztalta Istenét, úgy, amint azelőtt is szokta.

Dániel 6,11

A felolvasott gondolat egy, számomra kedves, lelkemhez közelálló bibliai alakot idéz, Dániel prófétát, ki elszakadva a szülőföldtől, erőt, kitartást a megmaradáshoz az imádkozásban talált. E vers és Dániel próféta élettörténete kapcsán szólni szeretnék a szülőföld megtartó erejéről, arról a szeretetről, melynek szálait soha elszakítani nem tudja az ember, melyet hordoznia kell egy életen át magában.

Bárhon is éljünk, lelkünkben soha nem szabad a honnan jöttünk tudatának elhomályosulnia. Nem, mert nincs szentebb helye a földkerekségnek, mint a szülőföld, a nagyvilágnak az a földdarabja, ahol őseink életfája hajdan gyökeret vert, s aztán terebélyes fáva növekedve, szakadatlanul hozta nemzetségek új életnek indult hajtásait. Szülőföldről beszélni s őhozzá beszélni nem egyszerű szerelmes yallomás. S különösen nem a mi tájainkon, ahol idők során föld és ember annyira sorsszerűen összefonódott.

Beszélni kell tehát a szülőföldről, s nem csak egyszer, nem kétszer, de életünk minden napjában meg kell vallani az iránta való szeretetünket, ragaszkodásunkat. De szeretni, hűségesen ragaszkodni valamihez csak akkor lehet, ha ismerjük annak szépségét, hagyományait, ha értékelni tudjuk az elődök ekeszarávn kérgesedett erőfeszítésével és a mindenkori édesanyák nagy szeretetével, aggodásával megőrzött drága hagyatékot: születésünk otthonát.

Ez a szülőföldhöz való ragaszkodás, az otthonmaradottak utáni vágyakozás sugárzik Dániel próféta könyve felolvasott gondolatából, mely az ő élettörténete ismeretében jelent igazi élményt. Beteljesednek a próféta jóslatok: Nabukodonozor elfoglalja Judeát, megtöri a főváros ellenállását, s mint győztes hadvezér vonul be kifosztani a híres templomot. De nemcsak a kincs érdekli. Rabszíjra fűzve elindulnak Kelet felé a legyőzött nép ifjai, kiket a király szolgálatába kívánnak állítani. S mint az ifjak közül a legértelmesebb, legszebb és legügyesebb, Dániel a kiválasztottak élére kerül. Szép ruhákkal, pompás ételekkel, kincssel, gazdagsággal próbálják elfelejtetni velük a szülőföldet, Jeruzsálemet. Amikor ezekkel sem sikerült, tüzes kemencével, oroszlanok vermével próbálják megtörni a szülőföldhöz, népükhöz ragaszkodó lelküket. De mindez hiába: Dániel szobájának ablakai nyitva voltak Jeruzsálem felé, és ő napjában háromszor, térden állva imádkozott, és magasztalta Istenét úgy, amint azelőtt is szokta.

Egy csodálatos boltív, szívárvány kötötte össze lelkét a szülőfölddel, Jeruzsálemmel. Amint ott állt szobájának ablakában és elnézett Nyugat felé: lelkének ablakai is kitárul-

tak, és a szülőföld szeretetének édes, éltető erőt, kitartást adó érzése hatotta át imáján keresztül. Nem jöhetett az az erő, mely elfojthatta, megtörhette volna benne ezt az érzést.

Nemcsak a szívünkhöz közelálló próféta, e bibliai kedves alak lelkét kötötte szívárvány-boltív a szülőföldhöz, népéhez. Jellemzője volt a mi népünk sok, idegen földre szakadt, a szülőföldet egy életen át felejteni nem tudó fiának is. Gondoljunk csak a szabadságharc fejedelmét elkísérő Mikes Kelemenre, s szállóigévé vált szavaira: Annyira szeretem Rodostót, hogy nem tudom felejtetni Zágont. Ő is ott állt rodostói szobájának ablakában, és a népe utáni vágy égett lelkében.

Megragadóan ír az idegen földrészt, idegen világ felé tartó Tamási Áron is népéről, a székelyekről: „Én a szántóvetők kezét megcsókoltam, és nem lettem megalázott tőle, hanem erős és jó mindenek felett. Aki közületek velem együtt ezt megcselekszi, megáldja és örömét megtartja az Isten. Soha ne feledjétek, hogy hátatok megett gondokkal, bajjal megrakodva székelyek állnak, ők sok esztendeje nap-nap után csodát cselekszenek: hőségben, zivatarban, jó és rossz időben örökké kezükben tartják a munkát és félelmetes hittel termésre kényszerítik a sovány földet. A székely tüzéhez hívja az idegent és a saját melegét is odaadná.” Bárhon is élt Tamási Áron, lelkének ablakai a szülőföld felé nyitak mindig, és szívét egy csodálatos szívárvány, boltív kötötte össze népével.

Kedves testvéreim! Boldog gyermekkor, ifjú évek sok-sok eseménye, egy csodálatos érzésvilág kapcsol, elszakíthatatlanul, a szülőföldhöz, népéhez, de vágyak, álmok és célok repítenek új világok felé titeket is, „mert könnyű a kőnek maradni, hűnek lenni, /de ki felé úgy nyúl a színes reményű messzetáj, / mint ölelő puha kéz, / helyben maradni annak, csak annak nehéz.” De ne feledjétek: Anteuszok vagyunk egyen-egyen, kiknek csak itt, e szülőföldet érintve, e nép körében van erejük, életük.

Legyen ott a boltív, a szívárvány mindig fölöttetek, a szülőföld kék egének magasságában, s lelketek legmélyén az imádság és szeretet megtartó erejében. Ennek a szívárványnak színeit a jézusi evangélium csodálatos hitvilága adja, az a hitvilág, mely a léleknek jó gyümölcsseit termi. Ezek pedig, Pál apostol tanítása szerint: a szeretet, öröm, béke, békesség, szelídség, mértékletesség. Ezek teszik e boltívet teherbírókká. Ezekben áldjon és tartson meg bennünket a gondviselő ISTEN.

Szombatfalvi József csehétfalvi lelkész

KÖLCSEY FERENC

HYMNUS

A magyar nép zivataros századaiból

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Balsors akít régen tép,
Hozz rá vig esztendődt,
Mégbűnhötte már e nép
A múltat s jövőndőt!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Benedegúznak vére.
S merre zúgnak hajjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágoznak.

Értünk Künság mezein
Ért kalászt lenggetél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtetél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszké vára.

Hajh, de búneink miatt
Gyúlt harag kebledben,
S elsújtád villámaidat
Dörgő fellegedben,
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozmán vad népének
Vert hadunk csontfalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám, kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvredre?

Bújt az üldözött, s felé
Kard nyúl barlangjában,
Szertenezett s nem léle
Honyját a hazában,
Bércre hág és völgybe száll,
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger fölette.

Vár állott: most kőhalom;
Kedv s öröm röpkedtek;
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek,
S ah, szabadság nem virul
A holtinak vértéből,
Kínzó rabság könnye hull
Árvánk hő szeméből.

Szánd meg, Isten, a magyart,
Kit vészek hányának,
Nyújts feléje védő kart
Tengerén kínjának,
Balsors akít régen tép,
Hozz rá vig esztendődt,
Mégbűnhötte már e nép
A múltat s jövőndőt!

(1823)

HIMNUSZ-E A HYMNUS?

Himnuszunk az utóbbi hónapokban elég gyakran szerepel az ellenünk felhozott vádak között. És mi eléggé megalázó módon magyarázunk. Hogy a Hymnus tulajdonképpen nem is himnusz, vagyis nem csak a magyar állam hivatalos himnusza, hanem elsősorban vallási zsoltár, minden magyar hálaadó éneke.

A tények azonban tények maradnak. Mivel 1992. január 22-ét a Magyar Kultúra Napjának nyilvánították, s mivel Kölcsey is százhetven évvel ezelőtt épp e napon írta meg e költeményét, talán időszerű lenne tényszerűen megvizsgálni a Hymnus történetét.

Végül is, himnusz-e Kölcsey és Erkel Hymnusa? Igen, többszörösen az: a magyar állam himnusza, nemzeti fohász, s mivel nemzeti, tehát minden (bárhon élő) magyar reményt, vigaszt adó éneke, hitének választott himnusza. Vagy, ahogyan a költő Juhász Ferenc írta: „A nemzet egy valóban közös rettenet-pillanatában, vagy csodatűz-percebén magá választja ki a versekből az éneket, a vágy, az önmérsztő önismeret, a közös vizsgálat és közös siralom, a közös hűség énekeit, hogy hitének himnusza, szózata legyen“. (Gondoljunk csak a decemberi forró napok rettenet-pillanataira. Milyen természetességgel foglalta el méltó helyét a Deșteaptă-te române!, s annyi év után a román nemzet önmaga választotta ki azt az éneket, amely a világ bármely táján élő románoknak ugyanazt jelentü: hitet, reményt és vigaszt.) Igaz, hogy a hírhedt jelentés egyik vádpontja az volt, hogy a romániai magyarság a magyar nemzet részének vallja magát. Nem vehetjük komolyan a vádat, csupán politikai jártasságukról „híres“ szenátoraink írják bűneink lajstromára a világ legtermészetesebb dolgát. Politikai nemzet fogalmában gondolkodva, valóban nem vagyunk a magyar nemzet része. De, ahogyan a Pruton-túli románok a román nemzet kulturális egységéhez tartoznak, mi ugyanúgy a magyaréhoz. Tömören úgy is fogalmazhatnók: állampolgárságot bárki változtathat, de nemzetiséget senki soha.

Illyés Gyula szavaival térnek vissza a Hymnushoz: „E vers minden sorát hatéves korom óta betéve tudom. Tudtam, mielőtt értettem, akár a gyónási imádságot, akár a kisorsoló gyermekverseket. Mielőtt erős hevéből szikrányt átadott volna, én bizalommal előre szívem minden hevét beleöntöttem. Valahányszor első betűjét kimondtam, villanyos ütest éreztem, tekintetem rögtön a mennyezetre emeltem, úgy énekeltem dagadó nyakkal. Ez nem vált hasznára, hisz akármilyen szöveget így énekeltem volna. Most magam elé terítem a verset. Elhessegetem a varázslatot, melyet több, mint száz év óta milliók szívéből egyre szív magába, s mely már rádiumfényként árad belőle. Arra gondolok, hogy e bővülő erőt a véletlennek köszönheti, annak, hogy megzenésítették, egy nép hálaénekévé tették. Méltó volt e kitüntetésre?“

1823. január 22-én csekei önkínzó magányában Kölcsey Ferenc papírra vetette a Nagy Fohászt, s irodalmi műfajának megfelelően, Hymnusnak címezte az ünnepélyes költeményt. Mert annak szánta, amivé lett: nemzeti közösségi imának. Noha tökéletes irodalmi remekmű e vers, nemzeti himnusszá válásáig hosszú út vezetett. Mindenekelőtt a „vetélytárs“, a Szózat miatt.

A Hymnus első ízben az 1829-es Aurora évkönyvben jelent meg, Vörösmarty Szózata ugyanott, 1837-ben. „Ügyszólván egyetlen eséllyel bírtak, hogy a nemzeti köztudatban elfoglalják megillető helyüket. A két vers sorsa mégis különböző. A Hymnust inkább mint becses irodalmi művet tartották számon, a Szózat viszont igen hamar valóságos nemzeti közkinccsé vált, és szövege - majd pedig dallama - sokáig nagyobb hatást gyakorol

tak. A reformkor, úgy látszik, nem annyira Istenhez fohászokodott, mint inkább honfíui felhívásokhoz akart igazodni. (Lukácsy Sándor)

Amikor 1843 januárjában Bartay Endre, a Nemzeti Színház igazgatója pályázatot hirdetett a Szózat megzenésítésére, Vörösmarty verséről már az akadémiai gyűléseken is úgy beszéltek, mint nemzeti dalról. Egressy Béni díjnyertes zenéje azonban nem aratott osztatlan sikert. Ezért került sor 1844 februárjában újabb pályázati felhívásra. A megzenésítendő vers ezúttal Kölcsey Hymnusa volt. Erkel Ferenc zenéje tökéletességében fölülmúlta az Egressyét, a Szózatot mégis gyakrabban énekeltek, s ha sor került a Hymnusra, akkor is rendszerint csakis a Szózattal együtt. Az országnak azonban volt egy mindenki által gyűlölt, hivatalos - császári-himnusza, a Gotterhalte (vagy ahogyan a nép nevezte, a hóhérhimnusz), s egy választott, törvény által tiltott, de mindig jelenlevő nemzeti melódiája, a Rákóczi-induló.

A két új, díjnyertes ének is a Rákóczi-induló sorsára jutott hamarosan. Megszületése után, főképp az 1848-as szabadságharcban, a nép a Szózatot tekintette nemzeti himnuszának, ezt énekelte a későbbi önkényuralom elleni tiltakozásokon is. 1855-ben, Vörösmarty temetésén, császári rendelkezés tiltotta be, de 1860-ban, a Széchenyi temetésén részvevő majdnem százezer ember, minden tilalom ellenére, újra énekelte.

Hivatalos alkalmakkor viszont, egészen 1918-ig, a Gotterhalte törvényes szólamai csendültek fel, utoljára tizennyolc október 23-án, a debreceni egyetem felavatásakor.

A Hymnus pályafutása a Szózat árnyékában történt. Legrövidebb idő alatt Kolozsvárra érkezett meg, s itt sodródott végérvényesen a Rákóczi-induló és a Szózat mellé. Először a Budapesti Nemzeti Színházban, 1844. július 2-án énekeltek nyilvánosság előtt, másodjára már Kolozsváron, ugyancsak a színházban, 1844. november 27-én. Fél év múlva, 1845. május 16-án, amikor a vak Wesselényi Zsibón meglátogató Vörösmarty és Deák Ferenc Kolozsvárra érkeztek, este tízkor, a város ifjúsága fáklyásmenettel vonult szállásuk elé, s ott a Hymnust és a Szózatot énekeltek, a zenekar pedig a Rákóczi-indulót játszotta.

Tévhit az, hogy vallási zsoltár, amit az 1848-as forradalom avatott hivatalos nemzeti himnusszá. Nem. A forradalmi törvényhozás csupán a nemzeti felségjelekről - címer, zászló - rendelkezett, a himnuszról nem. 1903-ban Rátkay László országgyűlési képviselő törvényjavaslatot nyújtott be a magyar himnusz ügyének törvényes rendezésére, s azt kérte, hogy Kölcsey Hymnusát avassák hivatalos nemzeti himnusszá.

De sem akkor, sem később nem avatták azzá. Erkel gyönyörű zenéjének, Kölcsey örök-érvényes sorainak köszönhetően, népszerűsége idővel meghaladta a Szózatét, s a későbbi nagy történelmi és sorscsapások nehéz pillanataiban a nemzet, templomaiban vagy azon kívül, ugyanúgy imádkozott: „Isten, áldd meg a magyart... Nyújts feléje védő kart/ Tengerén kínjának“.

Bűne, történelmi tévedése minden nemzetnek van. Nekünk is. De himnuszunkat csak a legsötétebb butaság vagy az elvakult rosszindulat sorolhatja ide. Legtöbb nemzet himnusza az uralkodó számára kér boldogulást vagy bosszúdalt, mint a Marseillaise, vagy más népeket sért. De a mienk ima és erkölcsi szózat (ezért válhatott minden felekezet közös zsoltárává), történelmi önvizsgálat, senkit sem sértő nemzeti reményünk kifejezése.

Gál Mária

Meghallgatásra váró szavak Szindről

A kolozs-tordai egyházkör egyik kicsi tagedyházközsége Szind, amely templomával együtt az elmúlt idők nyomainak jelét hordja magán.

A falut legkönnyebben Tordáról lehet megközelíteni, ahonnan a hétnek öt napján át autóbussz is indul Szindre. De ha valamely arrajáró kiránduló a természet szépségeit szeretné megcsodálni, annak ajánlatosabb a második megközelítési lehetőség, amely Tordatúrból aránylag jó állapotban levő köves úton vezet el a kiváncsiskodót kis falunkba.

Szind földrajzi fekvése már első látásra kellemes érzést kelt az emberben; nagyon vonzó. Nem messze a falutól van a Tordai Hasadék, de maga a település a Turi Hasadék völgyében terül el. Körös-körül dombok veszik körül, ami a falunak meglehetősen védelmet szolgáltat erős szelek és viharok idején. A falu vonzó jelenségei közé tartozik még egy kis területen fekvő halastó, ami a hétvégi kirándulóknak nyújt kellemes időtöltést és szórakozást.

Szind falu már a XIII. század végén létezett, bizonyíték erre az egyházközség temploma. Helyi hagyomány szerint a mai Szind valamikor három faluból tevődött össze. Szind volt a középső település. Akkor még a templom a mostani temetőben volt felépítve - feltehetőleg a könnyebb megközelítés végett -, melynek alapjai egy sír kiásása alkalmával kerültek elő. Az egyre növekedő idegen támadások idején, a nagyobb biztonság kedvéért, a másik két falu lebontódott, és egybeépítődött Szinddel. Jóval később, a XVIII. században, a templomot is a faluba hozták, ugyanis a három falu már egy volt, és a Szind nevet viselte.

A temetőben török sírok is találhatóak, feltehetőleg Szind színhelye lehetett valamely, törökök ellen viselt csatának. A török sírokon nem található felirat, létezésüket egy-egy idomos faragott kő jelzi.

A falu lakosságára az utolsó egy évszázad alatt radikálisan megváltozott. Az 1800-as évek végén Szind még tiszta magyarlakta település volt. A lakosság vegyülése, és majdnem egészeni kicserélődése a két világháború eredménye, amikor az elmenekült magyarok lakásait ingyen, díjmentesen szerezték meg a betelepülni szándékozók. A magyar lakosság számának rohamos csökkenéséhez nagymértékben hozzájárult a közeli városok iparosítása; sok fiatal városra kapott munkát, és ott is telepedett le.

A mai helyzet lakosságára szempontjából egyáltalán nem kedvező a még ott élő magyarság számára: mindössze 34 a magyar és kb. 800 a román, akik a helybeli ortodox egyháznak a hívei. S ez az aránytalanság meglátszik mindenben: közigazgatásban és faluszervezésben. De ezen nehézségeken túltekintve, érdemre méltó az, hogy e kis embercsoport még fenntartja magát, és hűen tartja magát ősi szokásaihoz, hagyományaihoz.

Szinddel és a falu templomával foglalkozott Orbán Balázs is a Torda város és környéke című, Budapesten megjelent művében. A templomról így ír: „Félkör apsisa van, melyen egy díszes ablakrözsza (rosé) és egy köríves ablak maradt meg. A templom hajója újraépült, oda illesztették a régi időből megmentett, köríves kapuzatot, mely egy testes hengerpálcával van tagozva. Mindezek olyan korjelző műidomok, amelyek a templomnak a XIII. századbéli épültét jelölik”.

Helyi forrásokból értesülve, a templom épülésének időpontja kb. 1243-ra tehető. A torony épülésének időpontjáról nincs pontos adat, a formák kétségtelenül a XVIII. század végére utalnak. Az 1920-as évek végén végzett nagyobb renoválás minden, az Orbán Balázs által eredetinek talált nyomot eltüntetett. A templom falazatában, különösen az apsis részén és közvetlen közelében, sok esetben ún. „római bélyeges téglák” látszanak ki, ott, ahol a vakolat lehullt. Bizonyos, hogy L.U.M. (Legio Quinta Macedonica) bélyeges téglák ezek. Ilyenek vannak a szószék padozatában is cementbe beépítve. E téglák mind másodlagos lelőhelyűek. Hogy honnan, milyen épületek romjaiból kerültek ide másodszori beépítésre, nincs egyetlen kézzelfogható megállapítás se. Valószínűnek csak az látszik, hogy e bélyeges téglák Tordáról kerülhettek ide, vagy valamely, ma már romokban sem található helyi római kori (106-271) épület romjaiból kerültek elő. A toronyban ilyen téglák nem találhatóak, ami azt mutatja, hogy a

hajó és a torony nem egyszerre épültek, a torony jóval később épülhetett.

A templomot egy, két méter magas kőkerítés veszi körül, ami jelen pillanatban eléggé megrongált állapotban található. A bejárati kapu is a régiségek közé tartozik, azokból az időkből, amikor a magyar írás nem volt ennyire tökéletes. Bemennélkor a boltíves kőkapulábon ez olvasható: „Építette a Szindi Unitaria Anyaszentegyház, 1841.”, belül pedig: „Az Egy Igaz Istennek Ditsóságára”.

Pontosabb adatokkal a falu és a templom történetéről jelen pillanatban nem szolgálhatok, mivel ezzel kapcsolatos kutatást nem végeztem. A templom történetét, az Egyházi Képviselő Tanács kérésére, dr. Lőrinczi Mihály, volt teológiai tanár, szindi lelkész készítette el; csupán a kapuról és a templomot övező kőkerítésről szóló rövid ismertetés a saját hozzáfűzésem.

Az egyházközség utolsó lelkésze Seres László volt. Nyugdíjbavonulása után, 1991. április 14.-től vettem át e kis lélekszámú gyülekezet gondozását. Terveket szőttünk, hogy az addig elhanyagolt állapotban lévő épületeket, a templomot és a kőkerítést rendbetesszük, de ezek megvalósítása ellen szegült az építőanyagok árának rohamos megnövekedése, mely minden eddigi tervünket szétfoszlatta.

A teológiai hallgatók csoportja vállalta, hogy az új tanév megkezdése után közmunkával újrarakja a leomlott kőkerítés szakaszokat, de a zavaros politikai helyzet arra kényszerített, hogy ezt elhalasztuk más alkalomra, csendesebb napokra. (Sajnos, ilyesmivel is kell számoljon a kisebbség.)

Az egyházközség eléggé komoly anyagi gondokkal küzd; olyannyira, hogy a gyülekezet önerőből képtelen előteremteni a javítási munkálatok fedezésére szükséges pénzüsszeget. Ezért szándékoztunk egyházi lapunk hasábjain megjelentetni e rövid tájékoztatást a szindi egyházközség múltjáról és jelenéről, hogy érdemes figyelni rá, és a templom épülésének idejét véve figyelembe, a műemlék-templomok csoportjába sorolhatjuk. Ezért a cím is ilyen rejtélyes: „Meghallgatásra váró szavak Szindről.” Mi ezzel segítséget kérünk az „erősebbek” részéről, hogy célunkat végre elérhessük: széppé és kellemes hangulatot árasztó hajlékká varázsolhassuk templomunkat.

Abban bízva és remélve, hogy meghallják szavunkat, szeretném kifejezni köszönetünket az értünk hozott áldozatukért.

Isten áldása legyen a mindannyiunk életén és munkáján.

A szindi egyházközség nevében, tisztelettel,

KOZMA ALBERT
III. éves teológiai hallgató

HARANGJAINK

A szőkefalvi unitárius egyházközség megalkulásának pontos évét nem ismerjük. Lázár Mózes lelkész 1840-ben kelt feljegyzésében ezt az unitárius reformáció első évtizedeire feltételezi. Ekkor kerül az unitáriusok birtokába „a falu közepén feldombosodott helyen” épült mai római katolikus templom, melyet 1744-ig használnak. 1670-ig a reformátusokkal tulajdonközösségben voltak az unitáriusok, együtt használják a templomot, de ekkor a reformátusok úgy érzik, többségben vannak, és a maior pars elve alapján maguknak követelik a templomot. Az ügy a fejedelem, Apafi Mihály elé kerül. A fejedelem Haller János és Bethlen János vezetésével bizottságot küld ki, amelyben a bevett vallások képviselői is jelen vannak. A bizottság az unitáriusoknak ad igazat, de kötelezte őket, hogy segítsenek a reformátusoknak új templomot építeni. Az új templom el is készül. Az ellenreformáció idején, 1744-ben, Vargyasi Dániel Péter unitárius főúr leánya, Zsófia (Haller Jánosné) a templomot, papi és mesteri házzal, két haranggal, a hozzá tartozó földekkel, amit anyai nagyapja, kissárosi Sárosi János adományozott a szőkefalvi ekg.-nek, visszaadta a katolikusoknak. (Sárosi János 1688. aug. 29-én Gyulafehérváron kelt végrendeletében a következő tételekben rendelkezik a szőkefalvi egyházközségnek: „A Szőkefalvi határon levő minden földeimből az mint rendeltem a papnak a tizedet ki adgyák... Az nagy Harangot kit magam pénzemen vettem és hoztam, hagyom a Szőkefalvi Unitaria Ecclesiának, de ha az Eccla ottan deficiál az én maradvékaimnak és Successoraimnak semmi hatalma rajta ne légyen disponálni, hanem az Sárosi Ecclesia vigye el és azé legyen.” (Ker. Magv. XI.331)

A mindenüket elvesztő szőkefalvi unitáriusokat e nehéz helyzetből a désfalvi Belényesi család segíti ki. „1747-be Deczember 3-án Tekintetes Belényesi Mihály, György és Sámuel urak és T. Belényesi Anna testvérek közmegegyezésből és vallásos kegyes indulatból a magok Szőkefalvi nemes Curiális helyekből egy darabot kiszakasztottak és által adták a szőkefalvi Unitaria ekklesiának. Templom és papi lakháznak örökre - a hová a magok erejeken Templomot és Papi házat építettek, mivel az előbbeni volt Templom, Papi és mesteri házak és két harangok a R. Catholikusok által erővel elfoglaltattak. Az jelen meglévő harangok is itt adakozó testvérek által öntettek.” (Szőkefalvi Unit. Ekg. Aranykönyve 5. old.) Valószínű, hogy a telek-adományozás, templom- és lelkészi lakás építés után a haranglábba a harangok később kerültek, de amint a bejegyzésből is kitűnik, ugyanazon család ajándékaként. Az új templom - a jelenlegi lelkészi telken - 1868-ig állt. Ekkor használata már életveszélyessé vált, és szükség volt egy új templomra. A gondviselés ismét kegyes és jóindulatú férfit vezérel a szőkefalviak segítségére, az Angliából Aranyosgyéresre települt Paget Jánost, aki felesége, Wesselényi Polixénia révén szőkefalvi birtokos lesz. Ő adományozza azt a telket - Paget Olivér emlékére -, ahová az unitáriusok egy új templomot építenek 1876 és 1883 között. Tornyot 1900-ban építenek, amelybe a Belényesi család által adományozott harangok kerülnek. A kicsi harang, ami ma is megvan, 200 éves. Felírata: FUSA SUMBTIBUS ECCLESIAE UNITARIA RELIGIONIS SZŐKEFALVA 1791.

A nagy harang a háború „áldozata” lett. De

nem sokáig árválkodott a kicsi harang, mert „1926. november 14-én valóra vált a szőkefalvi kicsiny, de szívben és lélekben egyet akaró gyülekezetnek óhaja - írja Máttyus Gergely lelkész az Aranykönyv 64. oldalán. - A világháborúban elrequirált harangja helyett a verejtékcseppekből megöntetett új harang a nagyszebeni Schieb és Kauntz cégtől e napon megérkezett a dicsőszentmártoni állomásba, honnan a hívek buzgó serege négyökrös szekéren délután 1/2 5 órakor, a leányok virágcsokrától feldiszítve, kicsiny templomunkba egyházi ének buzgó felzengése s a falu végén összegyülekezett nagy sokaságtól kísérvé megérkezett. (Máttyus Gergely lelkész két piros ökre „Bandi és Hajnal” és a Kocsis Sándor két fehér ökre hozta.) A templomban az örvendő kicsiny sereg boldogan helyezte el az úrasztala mellett, s a lelkész szívből fakadó imája mellett a zsúfolásig megtelt kicsiny templomban a gyülekezet hálát adott ez áldott percért s a „Tebenned bízunk eleitől fogva” c. zsoltárral ajkán távozott el az esti alkonyórában. Új harangunk súlya 192 kg., melyből az érc 137 kg., ára 28 000 lei; felírata: „AZ EGY ISTEN DICSSÓTÉSÉRE A SZŐKEFALVI HÍVEK KEGYES ADO-MÁNYÁBÓL 1926 SCHIEB & KAUNTZ SIBIU-NAGYSZEBEN”. Az unitárius hívektől 16 310 lei, más felekezetűektől 4039 lei gyűlt össze a harangalapra. Az Amerikába elszármazott szőkefalviak 35 dollárral járultak hozzá a harangvásárláshoz, ami átszámítva 7 380 lei volt. Az Aranykönyv 64-75. oldalain névszerint megtalálhatók az adakozók névsora és adományuk jegyzéke.

200 és 65 évesek haranjaink. Századok és évtizedek tanúi. Híven szolgáltak minket. Együtt örvendek és sírtak velünk. Legyünk büszkék rájuk, és örizzük híven!

A küüllőszéplaki toronyban csak egy harang van. Léte nagy egyházi jótévedőnk nevével van kapcsolatban. Petrichevich Horváth Ferenc főgondnok adományozta 1801-ben. Felírata: „AZ ISTENNEK TISZTELETÉRE AZ EMBEREKNEK IDVESSÉGEKRE ÖNTETTÉK 1801-BE PHF ÁLTAL SZÉPLAKRA”. A harangon levő monogrammból következtethetünk Horváth Ferencre, annál is inkább, mert a család innen származik. A templomot is a Horváth család építette 1699-ben. (A monogramm PF.)

Nagy László
szőkefalvi lelkész

ZÚGJATOK, HARANGOK!

Zúgjatok ti, ércharangok,
hirdessétek bátran,
Voltunk, vagyunk, s itt maradunk,
e szülőházában.
Zúdulhat ránk balszerencse,
eső, vihar, zápor,...
Ütlegethet a sors keze -
De az Isten ápol.

Ő volt velünk a sötétben,
hol mindenki árva,
Amikor a templomajtó
félig be volt zárva.
Félve jártunk imádkozni,
ezer veszélyt sejtve,
Meggörbülve, óvakodva,
a hitünket rejtve.

Reméltük, a hosszú éjjel
napfényt fog majd nyerni.
Nem tudták az imakönyvet
kezünkben kiverni!
Sátán csapongott fölöttünk,
tán még most is repdes.
Nem csorog már rég a könnyünk,
de a szemünk nedves.

Dobjátok már el a mankót,
nincsen mire várni,
Tanuljunk meg ismét, újra,
a templomba járni!
Ott találunk enyhítésre,
hogya vádak üznek.
Meggvéd minket és ellenáll
mindenféle tűznek.

Sáncokból az ifjúságot
vezessük a hegyre,
Tanítsuk meg Miatyánkra
és a Hiszekegyre.
Tereljük a zsenge nyáját
Isten felé, sorban,..
Ismerjék meg, hogy mi rejlik
a kenyérben s borban.

Gyógyuljon be a régi seb
minden fájó lelken,
Imádkozzunk, énekeljünk
édes anyanyelven.
Zúgjatok ti, ércharangok,
hirdessétek bátran:
Voltunk, vagyunk s itt maradunk,
e szülőházában!

TORDAI MATYÓ

Székelymuzsna Hargita megye egyik délnyugati peremfaluja, a Székelyföld s az egykori Szászföld érintkezéspontján fekszik. Lakói a Dávid Ferenc nevével jelzett korban az unitárius vallásra tértek. Majdnem száz évvel később - 1642-ben - a reformátusok még mindig csak egy negyedét tették ki a falu összlétszámának. A templomügyekkel foglalkozó hatósági bizottság a felekezeti arányszámra hivatkozva, az unitáriusok tulajdonában hagyta ekkor a meglévő templomot, de egyben kikötötte, hogy a következő év derekára a falu új templomot építsen a református gyülekezet számára. Mivel azonban a templom nem épült fel, a jelzett időponttól kezdve az unitáriusok és a reformátusok közösen használták a meglévő templomot, egészen 1648-ig, amikor az ismételt kiszálló bizottság a református gyülekezet tulajdonába adta át.

A SZÉKELYMUZSNAI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG RÖVID TÖRTÉNETE

Beke Dániel unitárius püspök mindössze annyit tehetett, hogy 1644-ben egy aranyozott ezüstkelyhet ajándékozott a kilátástalan helyzetbe került egyházközösségnek; a ma is meglévő úrasztali pohár felirata: IN HONOREM UNIUS SOLIUS DEI PATRIS ET FILII EIUS JESU CHRISTI CRUCIFIXI UNITARIORUM MUSNENSIVM A.D.1644.

A XVII. század második felének egyházközségi életéről egyelőre nincsen adatunk, de azt már tudjuk, hogy az unitáriusok 1701-ben templomépítésbe kezdenek. A Bán család áldozatkészsége folytán az egyházközség egy telket kap „a Falu Derekában, felszeg és alszeg között”, ahol hozzáfoghatnak második templomuk felépítéséhez. A hívek anyagi helyzete miatt a munkálatok hosszú ideig elhúzódnak. Egy 1726-os levéltári bejegyzés javításról beszél; a templom mennyezetének középső kazettáján az 1728-as évszám áll, a toronyépítéshez csak 1762-ben fognak hozzá, s két év múlva fejezik be; addig a harang a templom szarvzatján állt veszélyeztetve az épületet s a hívek testi épségét. 1765-ben a templom deszkás padlózata is elkészül, az ajtókra új zárat, sarkokat, vaspántokat szerelnek, és külső javításokat végeznek.

A hosszúra nyúló építkezés tehát már menet közben javítási munkálatokkal egészült

ki, s a toronyépítés azt a célt szolgálta, hogy a templom „le ne omollyék”. Az 1789-es püspöki vizitációkor így is hasadozott falakról beszél a jegyzőkönyv. Érthető tehát, hogy a következő esztendőben a gyülekezet elhatározta, hogy lebontja a régi templomot, és újat épít a helyébe.

Mielőtt azonban ennek rövid vázolására rátérnénk, szóljunk néhány szót a gyülekezet 1789. évi helyzetéről. A hívek száma százötven; az egyházközség lelkésze Ürmösi Zsigmond, énekeztető Adámosi Sámuel, gondnoka Siménfalvi Sámuel, egyházfia Bán Pál. A jegyzőkönyvek tanúsága szerint Lázár István püspök látogatásakor nemcsak első ízben készültek alapos felmérések az unitárius egyházközségek anyagi és szellemi helyzetéről, hanem ekkor szervezték meg a presbitériumokat is. Székelymuzsnán is megtalálható a gyülekezet által megvá-

merítenek vizet”. A telket fedeles sövénykerítés ölelte körül.

A Lázár István püspök látogatását követő esztendőben egy „földindulás” még tovább fokozta a különben szépnek, népiesen bensőségesnek mutatkozó templom romlott állapotát, s ezért az egyházközség a Guberniumhoz fordult építési engedélyért, s egyben „állandóbb, bátorosabb és tágasabb” helyet kért erre a célra. A Főkormányzék jóvá is hagyta az építkezés tervét, de a telek kiegészítését az érdekeltekre bízta, amit rövidesen sikerült is megoldani, úgyhogy csakhamar hozzáfoghatott a gyülekezet a maga harmadik templomának a felépítéséhez.

Az új, cseréptető templom 1795-ben készült el. A sok kiadással járó munkálatok annyira próbára tették a kis létszámú közösséget, hogy az egy időre nem tudta vállalni az énekeztető alkalmazását. „Míg erőt vehet, ké-

laszott presbiterek esküszövege, amely hűségére, szolgálatra, becsületességre kötelezi a megbízottakat.

A korabeli leírás szerint a templomtelket zsindeyes deszkakerítés övezte; közepén állt a kőből épített, hasadozott falú, zsindeyyel fedett templom, északi oldalán egy zsindeyyetű deszkatornáccal, amely alatt a zöldre festett bejárójátó nyílt. Belépve a templomba, szemközt állt a deszkából készült, zöld színű szószék, felette egy ugyanilyenre festett korona. A szószék közelében állt a „fehér, párkányos” papiszék, nem messze tőle a zöld „éneklő” szék vagyis „pulpitus.” A kazettás mennyezet közepén ez a felírás volt olvasható. „Az Egy Istennek és a Jézus Krisztusnak tisztességére és dicsőségére Pap János által 1728.” A templom keleti oldala mellett állott a torony, északi falán két ajtó nyílt emeletszerű sorrendben, ahol az egyházközség a búzát, illetve a szalonnát tartotta.

A lelkészi lakás zsúppal fedett, cserefabornákból épült tornácós ház volt, kamrával. Az udvaron egy zsúppal fedett „szekér árnyék” állt, kétoldalt „sertéspajtákkal”. A szintén szalmatető csűrnek három része volt: a „szérű”, a „föld udor” és az „istálló”. A veteményes kertben egy deszkával fedett „sütő ház” állott, benne kemence és nyári tüzelőhely. Mellette a kút, melyből „kankóval

ván csak Tiszteletes Papja Szolgálattyaival maradni, aki a gyermekeket mindkét Nemben tanította.” (Ez a feljegyzés egyben az első helybeli levéltári utalás is a székelymuzsnai unitárius felekezeti oktatásra.) Az egyházközség ugyanekkor kötelezte magát, hogy a lelkészi lakás kamrájából minél hamarabb „Classist csinál”, s közben beszerzi a külön iskolaépülethez szükséges faanyagot is. Ez azonban még hosszú időre elmaradt, mert 1797-ben tornyot építettek, az 1800-as évek elején a templom belső kiképzésével voltak elfoglalva, és korábbi adósságaik törlesztése is lefoglalta erejüket. A templom külső része és a torony vakolatlan maradt még hosszú ideig, de az elvégzett munka így is óriási volt. Ezt az esperesi vizsgálószék is elismerte, s parancsoló utasítások helyett „Atyai képpen” intette az egyházközséget, hogy az iskolaépítésre vonatkozó „kegyes ígéretéről” ne feledkezzék meg.

A napóleoni háborúk miatti gazdasági leromlás és pénzhígulás azonban tovább késleltette az ügyet, ám 1825-ben mégiscsak sikerült tető alá hozni az épületet, bár a húszas évek elején új lelkészi lakást emeltek, s minden év számadási jegyzőkönyvében ott állt, hogy melyik erdélyi egyházközség megsegítésére adományoztak egy-egy kevéske pénzt, folytatva ezzel a több évszázados hagyományt.

KÜLFÖLDI HITTESTVÉREINK

Lelkiismereti kötelességünk röviden felidézni annak a testvéries kapcsolatnak a történetét, amely a vallási azonosságtudatból fakadt az angol, az észak-amerikai és az erdélyi unitáriusok között. Ez a kapcsolat megtartó erő volt, és az ma is számunkra. Szellemi-erkölcsi-lelki és anyagi gyarapodásunkat szolgálta és szolgálja.

1. AZ ANGOL UNITÁRIUSOK

Az angol unitáriusokkal a tényleges kapcsolat-felvétel a 19. század első felében történik. A kezdeményezés angol részről jön: 1821. április 30-án az angol unitáriusok levelet írnak a kolozsvári unitárius főiskola teológiai tanárának, Szilveszter Györgynek, mellékelvén egy rövid ismertetést egyházuk és vallásuk történetéről, valamint az akkori helyzetéről. Az EK Tanács Szilveszter Györgyöt bízta meg a latin nyelvű válasz elkészítésével. Ezzel, levelezés útján, a kapcsolatteremtés elindult.

Az 1840-es évektől a kapcsolatteremtés mozgatója Paget János volt. Paget házassága révén kerül Erdélybe és telepedik le felesége, Wesselényi Polixénia aranyosgyéresi birtokán. Haláláig „élő kapocs” a két egyház közti jó viszony megszilárdításában. Angolul ír Londonba, magyarul tolmácsol, valóságga beépül a mi egyházi életünkbe.

A szabadságharcot követő abszolutizmus valláspolitikája súlyos anyagi nehézség elé állította egyházunkat és iskoláinkat; a megsemmisülés veszélye fenyegetett. Az ő felkérésére, sőt személyes közbenjárására, az angol unitáriusok gyűjtést szerveztek. Az összegyűjtött anyagi segítséget Edward Tagart angol lelkész személyesen hozta Kolozsvárra, 1858-ban. A szándékról és a tettről Ferencz József így nyilatkozott: „Nem úgy értékelték minket, mint akiket csak szánalomból kell segíteni, hanem, mint testvéreket, akikkel össze vannak kötve magasabb szellemi érdekek által”. Tagart, sajnos, nem tudott személyesen beszámolni látogatásáról, mert útközben hazafelé, Belgiumban meghalt.

1859-ben Alfred Steintal manchesteri lelkész érkezik egyházunkhoz. Egyházközségeket is meglátogatott. Egészen Székelykeresztúrig jutott el, ahol az unitáriusok és a lakosság lovasbandériummal fogadta. Az osztrák hatóságok azonban Kossuth Lajos küldöttének tekintették, és kiutasították az országból.

Stenthal szerencsésen hazatért, és a Brit és Külföldi Unitárius Társulat évi közgyűlésén (1859. július 15.) tájékoztatta az angol unitáriusokat egyházunk nehéz helyzetéről. A közgyűlésen jelen volt Ferencz József, a későbbi püspökünk és Buzogány Áron, akik göttingai és berlini tanulmányaik után látogatták meg az angol unitáriusokat. A közgyűlésen két lényeges határozat született: rendszeres anyagi támogatás és szellemi segítség, könyvek küldése és rendszeres ösztöndíj biztosítása az angol unitáriusok teológiai főiskoláin, lelkészeink és tanáraink számára. Az első akadémista, aki igénybe vette ezt az ösztöndíjat, Simén Domokos volt, aki 1860. szeptember 29-én érkezett Londonba.

Ezzel a kapcsolatok végleg megszilárdul-

tak, és a kölcsönös látogatások eredményeként napjainkig fennállnak. Legutóbb, 1991-ben Peter Hewis, az angol unitárius egyház elnöke tett látogatást egyházunknál. Jellemző a kapcsolatok bensőségességére, hogy az 1989-es romániai változások után három alkalommal is hoztak anyagi segítséget egyházközségeinknek és a székelyföldi kórházaknak.

Az angol unitárius egyház mai szervezeti felépítéséről röviden a következőket említhetjük meg. Az egyház legfelsőbb testülete az Unitárius és Szabadelvű Egyházak Főtanácsa. Vezetője az állandó főtitkár, jelenleg dr. Roy Smith és a két évre választott elnök, jelenleg Peter Hewis lelkész és az alelnök. A Főtanács évente egyszer ülésezik. A Főtanács végrehajtó szerve a Tanács. Az egyházközségek szabad, autonóm életet élnek, több egyházközség egyházkört (district) alkot, élén az esperesnek megfelelő ún. „district minister”-el. Az egyház központja Londonban van.

A lelkészképzés két teológiai főiskolán történik: a Manchester College (székhelye Oxford) és az Unitarian College (székhelye Manchester). Az egyház hivatalos lapja az The Inquirer, amelyet 1842-ben alapítottak. A könyv- és sajtókiadó neve: Lindsey Press.

Az angol unitárius egyházhoz csatlakozott az unitárius hagyományokat ápoló észak-írországi ún. Alánemíró Presbiteriánus Egyház (NSPCI) is. (Erről az elkövetkezőkben még szólnunk.)

Hálát adunk Istennek, hogy kapcsolataink a személyes találkozások és kölcsönös látogatások által egyre inkább mélyülnek. Fellemlő tudat, hogy még vannak „olyanok” a világon, akik úgy imádkoznak és gondolkoznak mint mi, és ezáltal van közös múltunk, jelenünk és jövőnk.

DR. REZI ELEK

A manchesteri unitárius főiskola régi épülete

Az iskolaépítés után csendesebb idők következtek a gyülekezet életében. Gr. Bethlen Ferenc, majd pedig ifj. Demeter János alapítványa is sokat könnyített a kisközség helyzetén, melynek lélekszáma, egy 1851-es bejegyzés szerint, 254-re emelkedett. Ugyanebből az évből maradt ránk egy feljegyzés a szabadságharc kapcsán is: az egyházközség „a közelebbi üdőknek annyi zivatarjai között semmi változást nem szenvedett, sőt tagjaival egyetemben épségben maradt”.

A XIX. század második felében a gyülekezet fokozatosan erősödik. A hívek 1862-ben orgonát vásárolnak „Isten dicsőségére; buzgó vallásos Keresztényi jó indulatból”.

A század utolsó évtizedében ismét megsohasodnak a javítási gondok, s a szegény természet hozó esztendő is nehezíti az egyházközség helyzetét. De a hívek segítőkészsége újból és újból megnyilatkozik. Ezt a tényt nemcsak a korabeli számadási jegyzőkönyvek igazolják, hanem, többek közt, az 1895-ös esperesi vizsgálószék jegyzőkönyve is, amely *követésre intő* példaként említi a székelymuzsnai unitáriusok munkáját, erőfeszítését a fennmaradásért.

S hogy mennyire kiérdemelték ezt az elismerést, az is mutatja, hogy századunk első évtizedeiben, amikor templomuk falai ismét meghasadoznak, új telket vásárolnak, hogy ide építhessék fel negyedik templomukat. A régít lebontják, az épületanyagot átszállítják az újonnan választott, biztonságosabb telekre, s 1936-ben befejezik az új templom felépítését. A lehető legnagyobb megbecsüléssel és szeretettel kell szólnunk erről a kivételes teljesítményről, hiszen kevés lehet azoknak a gyülekezeteknek a száma, amelyek első templomuk elvesztése után három templomot építettek alig két és fél évszázad lefordása alatt.

Ezt a már-már példátlan megvalósítást azért is kell külön kihangsúlyoznunk, mert jelenleg a székelymuzsnai unitárius egyházközségnek nincsen lelkésze. Úgy gondolom, az egész egyház számára fontos, hogy ennek a gyülekezetnek az önállósága továbbra is megmaradjon. Ha a székelymuzsnaiak négyszáz éven át csodalatra méltó igyekezetel küzdöttek a megmaradásért, nem szabad hagyni, hogy most, az egyházi és a társadalmi megújulás lehetőségei között semmisüljön meg egy példás múltú kis gyülekezet. Ehhez pedig arra van szükség, hogy a székelymuzsnai unitáriusok továbbra is úgy ragaszkodjanak templomukhoz, mint ahogy azt elődeik tették, és az egyház nagyobb anyagi támogatással segítse ezt az önfenntartó erőfeszítést. A hagyományos unitárius összetartást példázzák azok a számadási jegyzőkönyvi tételek, amelyek a XVIII. és a XIX. században a székelymuzsnai unitáriusok által tett kisebb-nagyobb adományokról emlékeznek meg; csak néhányat említünk azok közül, akiket segítettek: Kéményfalva, Pipe, Csokfalva, Csekefalva; a bözödi és a járai református gyülekezet; Gálfalva, Sínfalva, Torda, Vargyas, Abrudbánya; a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium; Kede, Mája, Torockószentgyörgy; a budapesti unitárius gyülekezet.

Ez a felsorolás erkölcsi hivatkozási alapul szolgál ahhoz, hogy elmondhassuk: össze kell mindannyian fognunk, hogy a székelymuzsnai unitárius egyházközség kijut hasson a holtpontról.

Máthé Dénes lelkész

BESZÁMOLÓ

a szentábrahámi Unitárius Nőszövetség egyéves tevékenységéről

Közszékpontunkban, Szentábrahámon 1990. december 9-én alakult meg a Dávid Ferenc Unitárius Nőszövetség. Az alakuló összejevetelen 40 asszony vett részt. Azóta minden hónapban összegyűltünk: téli hónapokban kétszer, nyári hónapokban egy alkalommal. Általában 20-30-an vettek részt.

Minden összejevetelt egyházi énekkel kezdtünk és fejeztünk be, s a nőket érdeklő témákkal foglalkoztunk. Ezek a következők voltak: az autonómia, a rojtoskötés művészete, a németországi (Goslar) konferencia anyagának ismertetése, a környezet-szennyeződéséről s az ellene való védekezésről, irodalmi-zenés összeállítás az 1848. március 15-i eseményekről, a gyermekek valláserkölcsei nevelése, a család és a vallás kapcsolata, a család és az anyaság, mindennapi kenyerünk, beszámoló a brassói konferenciáról, előadás Kőrösi Csoma Sándor életművéről, emlékezés Balázs Ferencre, születésének 90. évfordulóján, bibliaolvasások és magyarázatok.

Ezen kívül több alkalommal szavaltak és énekeltek a részvevő asszonyok, vagy irodalmi szöveget, verset olvastak fel. A decemberi összejevetelen megemlékeztünk nőszövetségünk fennállásának 1 éves évfordulójáról.

Minden alkalommal szeretetvendégség zárta az összejevetelt, melyet az asszonyok önként vállaltak és saját anyagukból készítették el a finomságot, melyet az összejevetelen részt vevő asszonyok fogyasztottak el és vettek meg. A szeretetvendégség általában süteményből és egy pohár italból (tea, kávé vagy meleg bor) állt. A sütemények közt kifli, fánk, kürtőskalács, darázs-fészek, torta szerepelt; a legutóbbi alkalommal főtt kukorica került terítékre.

1991 augusztusában, az esperesi vizsgálószerk alkalmával az asszonyok férjükkal együtt vettek részt a helyi kultúrotthonban megszervezett szeretetvendégségen, melyen flekkent szolgáltak fel körítéssel, házi kenyérral. Ezt a tevékenységet teljes egészében nőszövetségünk szervezte meg és vitelezte ki.

Az alakuló ülésen 1 lej tagsági díjat állapítottunk meg. Tekintettel az inflációra, ezt 5 lejre emeltük.

Nőszövetségünk rendelkezik kb. 300 személy részére szükséges terítéssel (abrosz, tányér, evőeszköz, pohár, kancsó, sültestál, leveses tál, nagy edények), melyet lakodalmak vagy más nagyméretű ünnepségek alkalmával bérbe ad, s az ebből származó bevétel is nőszövetségünk pénzállományát növeli.

Megalakulásunk óta összesen 11669 lejt gyűjtöttünk, ebből 1420 lej kiadásunk volt; jelenleg 10249 lejjel rendelkezünk, melyet még meg nem határozott nemes cél érdekében fogunk felhasználni (pld. faluszépítésre).

Nőszövetségünk tagjai jelenleg egy kézimunkakiállítás és tombola megszervezésén fáradoznak, néhány nagyobb méretű terítőt, faliszőnyeget hímeznek, csomóznak, ajándékol az amerikai testvéregyházakhoz részére. Ezek elkészítését a tavaszra be is szeretnénk fejezni.

Testvéri üdvözzettel:

özv. KÁDÁR FERENCNÉ
jegyző

JAKAB DÉNESNÉ
elnök

Vernes András: Torockói régi ház.

Az Észak-Amerikai Unitárius-Unitarizálista Egyház rendezésében került sor erre a világtalálkozóra, amelynek színhelyéül Budapestet választották, időpontja 1992. március 19-22. volt.

Részt vettek: dr. William F. Schulz, Natalie W. Gulbrandsen, dr. Charles Gaines, Melvin Hoover, az egyesült államokbeli, dr. Roy W. Smith az angliai, Vladimir Strejcek a csehszlovákiai, Preben Bovi a dániai, Ernst Monike és Wolfgang Jantz a németországi, Sunrit Mullick és Carleywell Lyngdoh az indiai, Robert Steyn a délafrikai, Allen Kirby az ausztráliai, Orbókné Szent-Iványi Ilona a magyarországi, dr. Kovács Lajos, dr. Erdő János és dr. Szabó Árpád a romániai (erdélyi) unitárius egyház képviselőit. Az IARF részéről dr. Robert Traer főtitkár vett részt.

A találkozó rendezésében részt vállaló magyarországi unitárius egyház részéről a program egészében, vagy csak egyes eseményekben résztvettek még: dr. Ferencz József, Bartók Béla és Bencze Márton, valamint lelkesek és a világi vezetők közül számosan.

A világ unitáriusai szorosabb együttműködésének a gondolata már 1987-ben, az angol unitáriusok évi közgyűlésén felmerült és határozatban felkérték az egyház vezetőtanácsát, hogy „tanácskozzon a többi unitáriusok képviselőivel egy Nemzetközi Unitárius Tanács létrehozásának a lehetőségéről”. A tanácskozások csakhamar elkezdődtek és folytatódtak a következő években az angol, amerikai és kanadai egyházak évi közgyűlései alkalmával, és végül 1990-ben a Hamburgi IARF Kongresszuson. Mindenki lelkesen támogatta a gondolatot, mert érezték a kérdés időszerűségét és fontosságát, bár több kétely is felmerült a szervezetet, képviselőket és az alapokat illetően. Az Egyesült Államokban szervezett mozgalom indult egy új világszervezet megalakítására, amely a következőkben jelölte meg ennek célját:

1. Elősegíteni a világ unitáriusainak együttműködését, a meglévő országos szervezetek megerősítése érdekében, a különböző alapok szakértelem, eszmék és szellemi erőforrások megosztása és az azokban való részesedés által.

2. Az unitárius hitfelfogás tudatosítása világszerte, mint amely megfelel valamennyi kultúrának és nemzeti jellegnek.

3. Napjaink teológiai, filozófiai, történeti és társadalmi kérdéseinek a megtárgyalása átfogóbb unitárius nézőpontból.

4. A kisebb unitárius gyülekezetek vagy csoportok fenntartása és megsegítése a különböző országokban, amelyek még nem képesek önmaguk fenntartására.

5. Új gyülekezeteket vagy csoportokat létesíteni és támogatni azokban az országokban, ahol még nincs unitárius jelenlét.

A budapesti Világtalálkozó a fentiek mellett még célul tűzte ki egy, a küldetésünket kifejező hitelvi nyilatkozat megfogalmazását, amelyik kinyilvánítja a közös hitből és forrásokból fakadó egységünket. Másrészt azoknak az erkölcsi értékeknek a megtárgyalását, amelyekkel mi unitáriusok közösen

rendelkezünk, azért, hogy eredményesebben fejzezhessük ki meggyőződésünket, korunkat és az emberiséget érintő vallás-erkölcsi és más kérdésekben.

A Világtalálkozó lefolyása

A megnyitóra március 19-én, csütörtökön du. 6 órakor került sor. A házigazdák nevében Bartók Béla főgondnok köszöntötte a résztvevőket, majd dr. William Schulz elnök, valamint dr. Charles Gaines és Melvin Hoover, az északamerikai egyházi központ igazgatói, a találkozó munkálatainak irányítói ismertették az összejövetel célját és napirendjét. Az aznapi programot esti áhítat zárta, amelyen Bencze Márton püspökhelyettes és Szent-Iványi Ilona lelkész nő szolgáltak, a teológiai hallgatók részvételével.

Március 20-án, pénteken reggel 9 órakor kezdődött a tulajdonképpeni program. A délelőtti első felében a jelenlevők mintegy be-

kölcsi kérdésekről, amelyek valamennyiünk érdeklődésének középpontjában állnak és amelyek meghatározzák az unitarizmus arcát. Ezt követően a résztvevők bizonyos kiemlésekkkel elfogadták a Nyilatkozat vég-ső szövegét.

A napi programot most is esti áhítat zárta, amelyet dr. Robert Traer vezetett, Natalie Gulbrandsen és dr. Szabó Árpád közreműködésével.

Március 21-én, szombaton reggel a második téma megtárgyalására került sor: *Stratégiánkra összpontosítva*. Az előadást dr. Roy Smith (Anglia) tartotta. Ez alkalommal csak egy válasz hangzott el dr. Szabó Árpád részéről, mivel a másik előadó, John Slattery, a kanadai unitárius egyház elnöke betegsége miatt nem tudott eljönni. A kérdés együttes megbeszélése után, a résztvevők három csoportban foglalkoztak a következő résztémák-

A világban levő feladatainkra összpontosítva. Hogyan teszünk bizonyosságot? Az előadást dr. William Schulz tartotta, a választ Robert Steyn (Dél-Afrika) terjesztette elő. Olatunji Matimoju Nigériából, akit a másik válasz elkészítésére kértek, nem tudott részt venni a találkozón.

Az előadásokat ez alkalommal is részletes megbeszélés követte.

A szorosán vett napirend mellett a találkozó részt vevőinek alkalmuk volt megtekinteni péntek délután az Országházat, ahol hivatalosan fogadták őket. Szombat este pedig a Budapesti Tavasz rendezvényei keretében hangversenyen vettek részt a Vigadóban.

Szombat este 6 órakor a Hőgyes Endre úti Misszió-ház gyülekezeti termében szeretetvendégséget tartottak, amelyen a szolgálatot dr. Kovács Lajos püspök végezte.

Március 22-én, vasárnap délelőtti fél

Unitárius Világtalálkozó

mutakoztak, ismertelve az általuk képviselt egyház vagy egyházközség rövid történetét, jelen életét és jövőbeni kilátásait. Egyhá-zunk részéről dr. Erdő János főjegyző tartott ismertetést, és röviden felszólalt még dr. Szabó Árpád teol. tanár is.

A beszámolókat kérdések és az azokra adott válaszok egészítették ki. A résztvevők nagyra értékelték a lehetőséget, hogy ha röviden is, de megismerhették egymás életét s azokat a kérdéseket, nehézségeket, amelyekkel a jelenben szembe kell nézniük. Kifejezték annak szükségét, hogy a jövőben elő kell segítenünk egymás jobb megismerését, éppen az együttműködésünk érdekében.

Szünet után került sor a találkozó első témájának a tárgyalására: *Küldetésünkre összpontosítva*. A témát, akárcsak a másik kettőt is, egy előadás és két ún. válasz világította meg. Az előadást Vladimir Strejcek (Csehszlovákia), tartotta, míg a válaszokat Sunrit Mullick (India) és Allen Kirby (Ausztrália) fogalmazták meg. Az előadásokat részletes megbeszélés követte.

Ebéd után a résztvevők a küldetésünket kifejező hitelvi nyilatkozat megfogalmazásával foglalkoztak, először kisebb csoportokban, majd közösen foglalták össze az elhangzott véleményeket és javaslatokat. Végül megbízták dr. Robert Traer főtítkárt, hogy ezek alapján fogalmazzon egy nyilatkozattervezetet.

Este a szálloda egy külön termében folytatódott az eszmecsere azokról a vallási és er-

kal: 1. Szervezet: tagság és gyűlések; 2. Misszió: köcsönös támogatás, terjeszkedés; 3. Anyagi alapok.

Ezt követően újra plenáris ülésen összegezték a megállapításokat. Eszerint a Világtalálkozó elhatározta, hogy nem hoz létre egy nemzetközi unitárius szövetséget, mert az gyengítené minden szempontból az IARF-t. Rendszeresíteni fogja meghatározott időközökben a Vezetők Világtalálkozó-ját, lehetőség szerint az IARF Kongresszusok, ill. a Vezető Tanács ülései alkalmával. A találkozó közti időszakban a kapcsolatok és tevékenységek irányítására létrehozott egy koordináló bizottságot, amelyben a különböző egyházak földrajzi hovatartozásuk szerint képviseltetik magukat. A bizottság négy tagból áll: Egyesült Államok, Anglia, közép-európai országok és India unitáriusainak képviselőjében. A bizottság elnökéül megválasztottat dr. Roy Smith-t, az angliai unitárius egyház főtítkárt, tagjaiul Natalie Gulbrandsent, az amerikai unitárius egyház moderátorát, Orbókné Szent-Iványi Ilona magyarországi lelkész nőt és Helpme Mohrmen indiai lelkész t. A közép-európai egyházak: a romániai, magyarországi és csehszlovákiai unitárius egyházak képviselői megállapodtak, hogy a bizottságban való részvételt illetően a rotációs rendszert alkalmazzák s mindenik egyház képviselője csak egy ciklusban (a két találkozó között) lehet tagja a bizottságnak.

Ebéd után került sor a harmadik kérdésre:

10-kor a Világtalálkozó részt vevői kiértékeltek a két nap munkálatait, kifejezték örömeiket, hogy részt vehettek azon, és remény-ségüknek adtak hangot, hogy a jövőben szorosabb egységben, jobban odafigyelve egymásra fogunk együttműködni unitárius egyházaink és világtársaságunk erősítéséért.

11 órakor, az istentiszteleten Orbókné Szent-Iványi Ilona vezette a liturgiát, amelyben még résztvettek Sunrit Mullick és Vladimir Strejcek, prédikált dr. William Schulz.

Délután 6 órától pedig a pestúri egyházközség, dr. Jakab Jenő lelkész vezetésével, tartott szeretetvendégséget, ahol dr. Roy Smith végzett szolgálatot.

A Világtalálkozó Nyilatkozata

A mi küldetésünk szolgálni Istent és földünk közösségét, egész világon elterjedt unitárius hitünk megerősítése által.

Egybegyűltünk, hogy megosszuk egymás gondolatait és tapasztalatait; hogy olyan elméleti és gyakorlati eszméket dolgozzunk ki, amelyek segíthetnek otthoni gyülekezeteinknek; hogy keressük a növekedést a lelki és erkölcsi értékek megvalósításán keresztül; hogy határozat-hozó testületet hozunk létre a valamennyiünket érintő unitárius kérdéseket illetően.

Egybegyűltünk, hogy keressük a tiszteletet, empátiát és megértést egyik a másik által, hogy együtt növekedhessünk bölcsességben, szeretetben és jóakarásban.

Dr. Szabó Árpád

ÖRÖKSÉGÜNK

Az alsójárai templom karzata alatt levő sirkő felirata

Halandó! Tudod-e e' boltban s kő alatt
Kik nyugosznak, s itt az halál kiket alat? (altat)
Gyermekek hamvai az atyai porral,
Itten együtt vannak Pápai Sándorral.
Magzati: Josefa s Josef együtt várják,
Hogy a hív párt s anyát melléjek takarják.
Ezerhétszázhatvanhét Sándornak éltet
Ád, mit ezeryolcszázhuszonnégy földbe tett.
Ötvenhat esztendő t'kilentz hetet számlált
Mikor földtestétől égi lelke megvált
Februáriusnak tizenhetedikén
Utolszor sütött fel a nap élte egén.
Ezeryolcszáz négyben együtt derülének
A tavasz s'Josefa, Josef életének
Kezdeté június ezeryolcszázötben
S a kedves magzatok azon egy időben
Ápril 25-töd napján nyolcszáz hétben
Tétettek mind ketten egy aszos sellyében (azonos)
Kedves férj s'magzatok csendesen várjátok
Majd eljön hozzátok, hiv párod, s'anyátok.

(Beküldte: Szathmáry József alsójárai lelkész)

Emlékezünk

1992. január 26-án, a délelőtti istentisztelet keretében ünnepi érzések között emlékeztünk meg - leánya, Báro Hajnal, ny. tanárnő és dédunokája, Hadházi Hajnalka jelenlétében - a szentábrahámi templomban id. Báro József születésének 100. évfordulójáról.

Id. Báro József 1992. január 30-án száz esztendőssé lett volna, ha 1980. június 14-én, 89 éves korában nem kellett volna közülünk örökre eltávoznia.

Lassan tizenkét éve lesz annak, hogy nincs közöttünk. Nekem mégis úgy tűnik, mintha most is élne. Csak éppen rég nem volt alkalom találkozni vele. El tudom képzelni őt, mintha most is valahol szorgalmasan jegyezze mindentudó füzetébe, vagy versét olvasná hallgatóinak, anekdotát mondana, és jóízűt nevetne az őt körülvevők között.

Életében nem volt olyan egyházi összejövetel a környéken, ahonnan ő hiányzott volna. Még késő öreg korában is járta a templomokat, s ahol csak lehetősége volt, hallatta is szavát. Születése századik évfordulóján, tizenkét évi hallgatás után, idézzük meg őt magunk közt, figyeljünk reá, hallgassuk ismét őt magát.

1892. január 30-án született Szentábrahám községben. Báro József földműves és neje, Gere Mária nyolc gyermeke között ő volt a legnagyobb, és ő volt a testvérek között az egyetlen, aki értelmiségi pályára emelkedett. Őt elemi osztályt szülőfalujában, hat gimnáziumi osztályt pedig a székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumban végzett.

A szülők a gimnáziumba való beiratáskor eladtak egy borjút, emlegette többször -, aztán tovább már a szülők támogatása nélkül tanult. Ruházatáról, élelméről maga gondoskodott. Szorgalmas tanuló volt, tanítványai voltak, a pályázatokon sikeresen szerepelt, egyházi segínyt kapott. Még haza is tudott adni 1-1 koronát.

A VII-VIII. gimnáziumi osztályokat a kolozsvári Unitárius Gimnáziumban végezte; az 1910/11-es iskolai évben érettségizett, s még 1911-ben beiratkozott az Unitárius Teológiai Akadémiára. Ezzel egyidőben beiratkozott a Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti karára is, melynek előadásait a teológiai tanulmányokkal párhuzamosan hallgatta.

Halotti ének Néhai Körmöczi János

Unitárius Egyházunk múltbeli két jeles személyiségének emlékét idézi fel a címben jelzett halotti ének. Éppen ezért, mielőtt szövegét elolvassuk, szeretném röviden ismertetni: ki is volt, akiről a búcsúztató éneket írták, és ki volt az, aki ezt megírta.

Az unitárius püspökök sorában *Körmöczi János* a tizenkilencedik volt (1812-1836). Gellérd Imre a róla írt tanulmánya címében „A felvilágosodás prédikátorá”-nak nevezi. A 19. századnak ez a nagy szellemi mozgalma - amint írja - „Körmöczi megfogalmazásában nem más, mint egy belső átalakulás, amely a következő fokozatokat mutatja: 1.: az értelem kiművelése (pallérozott fő); 2.: helyes célok (ideálok) kitűzése; 3.: ezen ideálok megvalósítása; s végül: 4. tudatos harc a tökéletesedésért (istenországáért).” 1.) Körmöczi János 1762-ben született Kissáronon; 16 éves koráig szülőfalujában, majd a kolozsvári főgimnáziumban végezte tanulmányait. Mint kitűnő ifjút, 1794-ben akadémának jelölik, s 3 évig Bécs, Jéna, Göttinga egyetemének hallgatója. Tanulmányai végeztével hazatér, s 1798-tól a főiskola tanárává választották, majd kiváló munkája elismeréseként, 1802-ben igazgatóvá nevezték ki. Lázár István püspök halálát követően, 1812-ben a ravai zsinaton egyhangúlag püspökké választották. Munkásságát Gellérd Imre így jellemezte: „Ő volt az ún. katalizátor (a folyamatok meggyorsítója) abban a roppant szellemi és vallási reakcióban, amely a 18. század végén és a 19. század elején a múlt és a jövő, a régi és az új között végbement.” 2.) 1836. december 13-án halt meg.

„Temetési tiszteletére” írta *Koronka József* a most közlésre kerülő, 3 részből álló és a temetési szertartás rendjéhez alkalmazkodó „Éneket”.

Koronka József - aki 1813-1863 közti években, Szabó Sámuel után, a székelykeresztúri Unitárius Gimnázium második igazgatója volt - 1790-ben született Marosszentkirályon. 1799-től Torockón, s 1807-től a kolozsvári főgimnáziumban tanult. Tanulmányai végeztével előbb a főgimnázium seniora (főnöke), majd 1813-ban mint kiváló tehetségű s jól képzett ifjút a Főtanács rektor professzornak nevezi ki a székelykeresztúri gimnáziumhoz. Értékelését tükrözi, hogy maga Körmöczi János püspök iktatta be új tisztségébe. Nagy érdemeket szerzett a gimnázium építésében, fejlesztésében. Székely Sándor püspök halála után, 1852-ben Káli Nagy Elek főgondnok és Mikó Lőrinc tanár őt szemelték ki utódnak, de nem fogadta el. 1836 júliusában, 50 évi szolgálat után, lemond hivataláról, és még az év augusztus 16-án befejezi áldásos életét.

Számottevő irodalmi tevékenysége is. Leginkább a Kolozsváron megjelenő Nemzeti Társalkodó 1834-1837-es évfolyamaiban közöl értekezéseket, leírásokat. Egyházi vonatkozású és vallásos tartalmú írásainak nagy része; templomi énekek szövegei, könyörgések és prédikációs könyvek kéziratban maradtak meg -, olvashatjuk Sándor János iskolatörténetében. 3.) *Koronka József* mélyes hála és tisztelet fűzte ifjúkori támogatójához, Körmöczi János püspökhöz. Az annak halálakor írt - kéziratban fennmaradott - tisztességgadó versét nyújtjuk át most - címzettre és írójára emlékezve - az Unitárius Közlöny olvasóinak.

„Néhai Fő Tiszteletes, - Püspök Körmöczi János úr temetési tiszteletére.”

Első Ének.

Nota: Királyok királya etc.

1
Az halálnak nincs frigye
Semmi méltósággal,
Ditsőségnak irigygye -
Nem gondol nagysággal
Örömekeket zavar buval
Többek tészik - és takarják hammuval.

2
Rang - Korona - Tudomány
Főpapi méltóság
Lesz nálla ragadmány.-
Minden újság - óság -
Általa mulnak, hervadnak
Virtuson kívül egyebek rothadnak.-

3
Így megverte e' pásztort
A' halál, 's szomorán
Innepel a rnyáj-tsoport
A' mai gyász órán,
Mert Fő Papját el-altatta
'S Püspöki Székét ki-törte alatta.

4
Ámbár élte folytatában
Hiv népét szerette,
Czélul Sz/ent/munkájában
Csak a köz jót tette -
Nyáját, mindenkor akarta
Védelmezni, 's palásttyával takarta.-

5
Még-is őt, mint prédáját
A' halál megszállta,
De a' menny palotáját

Idős Báró Józsefre

Ötödikes gimnazista korában mondotta el első egyházi beszédét a szentábrahámi unitárius templom szószékén. A harmadik teológiai év elvégzése után, püspöki megbízás alapján, Polgárdiban helyettesíti Orbán Lajos lelkészt, majd rövid ideig Tordán helyettesíti Lőrinczi Dénes esperest. 1914 decemberében mint IV. éves teológus kinevezést kap Ferencz József püspöktől a székelymuzsnai egyházközségbe. Székelymuzsnáról jár fel Kolozsvárra vizsgázn.

1913-ban a teológia II. évének elvégzése után, két hónapig Berlinben egy vendéglőben dolgozott, és annyira elsajátította a német nyelvet, hogy Muzsnában ő írta a háborúban levőknek a levelet, mivel csak német nyelven írhattak az itthoniak. A vizsgák letétele után Muzsnába rendes lelkézi kinevezést kapott. Itt volt 1919. szeptember 5-ig, amikor Városfalvára helyezték. Itt szolgált 1975. október 1-ig. Egyházának és népének összesen 62 évig szolgált.

Városfalván feleségével, Tamás Piroskával vezették a Dávid Ferenc Egyletet, a kultúrházban vallásos ünnepélyeket tartottak, négy-szólamú dalárdát vezényelt, és népszínműveket tanítottak a Nőegylet tagjainak. A szószéken a bibliai tanításokat a magyar és a világirodalom gyöngyszemeivel együtt hirdette. Számon tartotta a történelmi évfordulókat, s azokról mindig ünnepélyes keretek között megemlékezett. Már kisdíák korában eljegyezte magát az irodalommal. Petőfi, Arany, Vörösmarty, Jókai, Madách, Shakespeare rajongója volt. Maga is foglalkozott versírással. A temetéseken bevezette a verses búcsúztatókat. Körülbelül 600 halotti búcsúztatót írt. A templomi ünnepélyekre buzdító verseket írt, amelyeket az illető falvak templomában felolvasott Lelekézi kibúcsúzókra, beiktatókra mindig írt egy egy alkalmi verset.

Az egyházkörmben a Dávid Ferenc Egylet elnöke volt. Az Unitárius Közlönyben versei jelentek meg. Az Unitárius Naptárakban - melynek egy ideig ő is szerkesztője volt - a bibliai ihletésű versei olvashatók: Babel tornya, Sodoma és Gomora, Horeb hegyén, Jefe leánya, Jób, József, Dávid és Góliát, Keresztelő János, Jézus és a Sátán, Tékozló fiú, Könyörülő samaritánus, A bűnös asszony, Jákób kútjánál. Minden évre írt Óévi búcsúztatót és Újévi köszöntőt, me-

lyek nagyrésze a naptárakban látott nyomdafestéket; a későbbiek csak kéziratban maradtak fenn.

Városfalva vallásértelmei életének ápolása mellett nagy érdemei vannak az ottani kultúrának is életben, amelynek fáradhatatlan munkása volt. Részt vett a gazdaági életben is: tejszövetkezet, géptársulat, a Hitel és a Hangya szövetkezet megalakításában és vezetésében élenjáró szerepet vállalt. Mire falusi lelkész, maga is foglalkozik a mezőgazdasági termeléssel. Az egyházi birtok egy részét családja tagjaival ő műveli meg. Állatoka tart. 1926-ban négy fejőstehene van, melyekkel az udvarhelyi állatkiállításra díjat nyert.

Nyugdíjba készülése idején a városfalvi paplak is betöltötte a századik évét. Mielőtt nyugdíjba menne, lebontják az öreg lakást és helyébe egy új, modern paplakot építenek, melybe a villanyt ő vezettetette be a saját költségén. Élettársával három gyermeket neveltek fel. Felesége 1966-ban, 67 éves korában halt meg. Ő tizennégy évvel felesége után, 1980. június 14-én a székelyudvarhelyi kórházban adja vissza nemes lelkét Teremtőjének.

Gyermekei: Báró Hajnal, jelenleg nyug. tanár Székelyudvarhelyen; Báró József székelykeresztúri esperes, Nagy Ferencné Báró Piroška segesvári unitárius lelkészné - a szülőktől kapott szeretet érzésével ápolják emléküket.

Az édesapa verseit, 400 gépelt oldalt, tanárnő leánya legépelte, s azt a városfalvi egyházközségnél és gyermekeinél megtalálhatja az érdeklődő.

Éltre szóló tanítását: „Ha jót nem tehetsz, rosszat ne tégy senkinek” emlegetik, megfogadták, gyakorolják, s továbbadják az utódoknak is.

Mindketten a városfalvi temetőben vannak eltemetve. A temetésen én is ott voltam. Nekem mégis úgy tűnik, hogy Józsi bácsi ma is ír és jegyez, anekdotázik és nevet, könnyet ejt és versel. Csak egy más körben, más eklézsiában.

Jakab Dénes
szentábrahámi lelkész

püspök „temetési tészteletére“

Lelke fel találta.
Az Ur férfja elesett
Az halál titkosan reája lesett -
6
Védte a vallás kincsét
Tépte a' babona
Nehéz sujjú bilintsét
Söt homályt le-vona
Tudománya erejével
Plántált, öntözött fő papi vérével. -
7
E' kevesen hív szolga
Többre biztatott
A' Köz Jó vala dolga:
Ezért hivatott
Ama Jó ur ortzájához
Ki őtet kíváná venni magához.
8
Czédusi erős táblát
Érdemel jó neve
Attól a' ki tovább lát
Másnál 's vezekelve
Valya meg ezt minden azért
Ki a köz Jóhoz és az érdemhez ért.
9
Őtet többet nem látjuk
Ortzáját nem nézzük
Testét földbe botsáttuk
De sírját tetézzük
Virággal és kopressussal
Lelke pedig élyen mennyei jussal.

Második Ének

A' Textus felvétele előtt

Nota: A' királyi székbén, etc.

1

Meg hintetik a Szent

Tudomány
A' tölled el-kent
Fő Pap pora felett
Oh! Isten!
Figyelmünket
Buzdítsd, és Hitünket -
2
Halotti pompára
Ide gyűlvén
Öntsünk hamvára
E' Szentnek könyveket. -
Te pedig
Egy szent való!
Légy fő vigasztaló -

Harmadik Ének

Mikor ki jönnek

Nota: A' menysei dítső várnak etc.

1
Szívünkben méjj sebet szántott
A' halál, mért közüllünk ki rántott
Egy tisztes Fő Papot
Kit, mint erköltsi napot
Világolva
Bölszen szólva
Láttunk, hallgattunk és tiszteltünk.
2
Teste egy földi Kriptában
Nyugszik; de lelke égi házában
Szép erköltsiséget nyert,
Mer tunyául nem hevert
Sőt fáradott
Munkálkodott
E' földi élet Pályájában.
3
Buzgot a' köz Jó dolgában
Épített az erkölts országában

Fején tisztesség ült.
És Tudomány öregbült
Ha tanított -
Utat nyitott
Sok esméretek kintsére.
4
Már töllünk el-ment, és megholt
Ámbár érdemes Papi vezér volt. -
Jó emléket írjunk
Rea. De, több kell: - sírjunk. -
Mert be-borult: - ködbe szorult
Élte Napjának fénye. -
5
Szolyunk így: - oh! minket árván
Isten! ne hadgy. - Pásztor nélkül járván
Veszteni utunkat
Ne engedgy, sőt javunkat
Mozdítsd elé - szent cél felé. -
Külgyed mennyből segedelmedet. -
Vége.
Készítettett Koronka Jozseff R:Professor által
1837.

Jegyzetek.

1. Gellérd Imre: *Körmöczi János, a felvilágosodás prédikátora*
In: *KerMagv.* 89. évf. 1.sz. Kolozsvár, 1983. 49.
2. Gellérd Imre: *i.m.* 52.
3. Sándor János: *A Székelykeresztúri Unitárius Gimnázium történelme*
Székelykeresztúr, 1896. 127-128-129.
4. A kézirat a közlő tulajdonában van.
5. copressus = ciprusfa
6. Könyveket = könnyeket

MOLNÁR KÁLMÁN

Farsangtemetés Torockón

Torockói
utcasor.

A régi népszokások a munkához, a családi életéhez és a naptári év jeles napjaihoz fűződnek. Az egyik ilyen népszokás a farsang.

A farsang Vízkereszt napja elteltével kezdődik. Falvakon felpeszűl a vidámság, s bár a fonók ideje lejárt, a fiatalság igyekszik szórakozással eltölteni a hosszú téli estét. Olyan helyeken, ahol a farsangi szokásokat nem felejtették el, a téli esték érdekes és színes fénypontja a farsangolás.

Torockón ezen szép hagyomány fennmaradt. Itt a farsangot nem köszöntik, hanem búcsúztatják, eltemetik. Ez az úgynevezett torockói farsangtemetés egyedülálló. Évről-évre egyre jobban vonzza a bel- és külföldi érdeklődők tömegét.

Milyen is a torockói farsang?

Színes, mozgalmas, érdekes, vonzó, egyszerű: szép. A fiatalberek egy csoportja farsangi maszkokba öltözik. Ez a szép farsangi öltözék egyes elemeiben a népviselethez hasonló. Egyik szépcú fiatalember pártás menyasszonynak öltözik. Párja a vőlegény, kétszerványolt fehér posztónadrágban, rókaprémes fehér bőrmelvényben, bokrátság fehér sapkában vezeti a menyasszonyt.

Ugyancsak fiúk öltöznek menyecskéknak, lányoknak és vénlányoknak is. A csoporthoz tartozik egy „kisasszony” meg egy „úrfi” is, akik (valószínűleg) a fatusi értelmiséget képviselik. A farsangi társasághoz

hozzátartoznak a betyárok, akik lobogós ujjú ingbe, bő gatyába, fekete lájbiba öltözött legények. Ezek fejükön kalapot viselnek, melyből piros szalag lóg le. Hangos ostorcsattogtatással hirdetik a farsangi menet közeledését. A menetet ők nyitják, valamint ők is zárják. Ez tehát a törzsgárda. Ezekon kívül vannak mulatságos figurák is: a kártyavető és a kéregető cigánynék, a bohócok, az ördögök, a sintérek és a töltőtűszák.

A farsang idején több este is felöltöznek, zeneszóval bejárák a falut. Lányos házakhoz betérve, megtáncoltatják a ház hajdani leányát, majd a „cigányasszonyok” által összegyűjtött tojásból, szalonnából, kolbászból vacsorát készítenek, a „zsidók” perselyéből előkerülő pénzen bort vásárolnak, és vidám mulatozással fejezik be az estét.

A farsangolás fénypontja azonban a húshagyókedd utáni vasárnapon sorakerülő farsangtemetés.

Mivel ez a szokás a maga nemében egyedülálló, híre messzire szállt, s aki teheti, kocsival, busszal eljön Kolozsvárról, Tordáról, Nagyenyedről, Marosvásárhelyről és még ki tudná felsorolni honnan, hogy szemtanúja és megelője legyen e csodálatos néphagyományak.

Ezen a vasárnapon délután két óra tájban összegyűlnek a maszkokba öltözött legények. Ezúttal ugyanazt a menetet a „pap” és a „kántor” vezeti. A „vénlányok”, akiknek nem sikerült férjhezmenni az idei farsangig sem, fatuskót húzva maguk után sírják végig a farsang-

SÁNDOR SZILÁRD

Tétlenség

- szabálytalan szonett szabálytalan magunkra -

Üres szavakkal kopog a fény,
megszólít kondulva a sötét.
Józságot függönyöz el a lét,
pírját festi ránk a törvény.

Megtanít makogni a tétlen idő,
a szó: fényvel bemázolt terítő.
Ránkfesti színeit a jelen,
sóhajtásunkban a hit megterem.

Tétlen a szó, az el-nem-mondott,
tétlen a jó, az el-nem-rontott,
tétlen a soha-el-nem-rontott.

Megszüli kényes jelenét a nappal,
szégyenyünk feloldja harangdal.
Kétes magunkat színezi a hajnal.

temetést. A temetési menet végén két gyermek kis szerket (vagy szánkót) húz, amelyen kis méretű papirkoporsó van, a következő felíráttal: „Itt nyugszik Farsang Döme”. A bohócok, az ördögök, a sintérek kergetik, pirosra, illetve feketére mázolják a menekülő, visítózó fiatal lányok és asszonyok seregét. Ez alkalommal nem mennek be a házakhoz, csak végigjárják az utcákat. A menetet a falu közepén lévő forrásnál, az ún. Vajornál ér véget, ahol „a pap” és a „kántor” tréfás rigmusokkal búcsúztatják a farsangot. A „prédikációban” a „pap” tréfás hangon ugyan, de elmondja, hogy mi minden történt egy év alatt a faluban. Dicsér, bírál, s még az is megtörténik, hogy a bíráló nyomán harag keletkezik. A „Prédikáció” közben a „kántor” helyesel, hümmög, a beszéd végén elbúcsúzik Farsang Dömétől. A kisméretű koporsót a Vajor medencéjébe dobva szétverik. A napot közös vacsora és bál mulatság zárja.

Szép ez a hagyomány, meg kell őrizni, és vigyázni kell arra, hogy eredeti formájában maradjon fenn, hiszen ez is egy része az erdélyi magyarság szellemi kincsének.

Jó közmondás szerint: „Annyit érünk, amennyit teremtetünk”. Őrizzük meg tehát azt, ami a miénk és átélte a századok viharos fordulatait. Szokásaink, hagyományaink minket igazolnak!

Ferencz Katalin
tanuló

Balázs Ferenc Ifjúsági Egylet Homoródújfaluban

Az elmúlt karácsony értékes „ajándékot” hozott a homoródújfalvi ifjúságnak. Ugyanis az ünnep másodnapján este találkozóra került sor a lelkészi irodában: Márkos Ervin, Oklándról beszoigáló lelkész, valamint Kelemen Szabolcs, III. éves teol. hallg., aki ez ünnepen H.-Újfaluban és Oklándon teljesített légatusi szolgálatot, találkozott az újfalvi fiatalokkal.

A találkozás célja: Megalakítani nálunk is az ifjúsági egyletet.

Nagy örömünkre szolgált, hogy a létszám majdnem teljes volt. A tiszteletes úr, miután köszöntötte a jelenlevőket és ismertette az ülés célját, röviden összefoglalta egyházunk történetét, szólt a hagyományápolás, illetve hagyományfelújítás szükségességéről és szépségéről.

Kelemen Szabolcs beszéde is lendületet adott az egylet beindulásához. Elhatároztuk, hogy egyletünket Balázs Ferencről fogjuk elnevezni. Ezután megtörtént a vezetőség megválasztása. Sajnos, ugyanazt a passzivitást tapasztalhattam, amely jórészt érezhető volt a keresztúri ifjúsági konferencia vitafórumán is. E szűkkörű és csupa ismerős társaságban sem oldódott fel a szinte nyomasztó hangulat; a tiszteletes úr beszéde monológyszerűen hangzott el, vallásos jellegű vitára nem került sor. Tehát senkitől semmi visszajelzés. A hangulat csak az ülést követően oldódott fel, ekkor sem teljes mértékben.

Már a tény maga, hogy egy vallásos egylet tagjai leszünk-lettünk, meglehetősen - mondjam úgy - idegen volt számunkra. Mert, nem szeretnék általánosítani, de észrevételem szerint az ifjúság zöme vallástörténelmi ismeretekkel nem dicsekedhet. Ez kiderült a konferencián egy jelenlevő „vallomásából”, aki nagy érdeklődéssel fogott a Biblia olvasásához, de már az első oldal után „zátonyra futott”. Azt hiszem, hogy - legalábbis a mi esetünkben - a lelkész „bábáskodására” csak szükségünk van, legalább az indulásnál, mert ha ilyen halvány az alap, akkor egyletünk ingoványra épül, ami semmiképp sem jelent előrehaladást. Szorosabb kapcsolatot kell teremteni az egyház és ifjúság között, ami az elmúlt években érezhetően meglazult.

Én hiszem, hogy a keresztúri Konferenciának volt pozitív eredménye, s a következők még jobban felvillanyozzák az ifjúság vallás iránti érdeklődését, mert az ott jelenlevők számára egy kitörhetetlen élmény marad a 15., a ma ifjúságának viszont első Konferencia.

Visszatérve az alakító ülésre: az indulás nehézkes volt, de ez nem csökkenti a reményt, hogy idővel és komoly hozzáállással elindul a mi egyletünk is a cél irányába.

Egyed Csilla,
az egylet elnöke

Torockói ház - Paskucz László grafikai

A BIBLIA VILÁGA

MÓZES SZÜLETÉSE

Gósen földjének dús legelőjű rétein boldogan éltek Izráel fiai. Jákób szívében azonban mélyről zengtek Isten ígéretei. Ezért, amikor már közelinek érezte halálát, megeskette fiait, hogy ők nem Egyiptom földjében temetik el.

Nemsokára meghalt Jákób, és kívánsága szerint visszavitték Kánaánba, és ott temették el. Aztán meghalt József és valamennyi testvére is. Sok idő telt el, miközben Jákób leszármazottai nagy néppé növekedtek.

Egyiptom élére új király került. Ő és vezető emberei már nem emlékeztek arra, hogyan mentette meg egykor József az egész országot.

Csak azt látták, hogy a Nílus-delta vidékén, Gósen földjén egy hatalmas, idegen nép lakik. A korábban szabad pásztornépet, hogy megtörjék, rabszolgamunkára szorították. Sarat kevertek, vályogot vetettek, városokat építettek a fáraó parancsára. A sok munkától azonban nem legyengültek, hanem egyre erősebbek, egészségesebbek lettek. A fáraó félni kezdett tőlük: mi lesz ha még többen is lesznek? Kegyetlen és szigorú parancsot adott ki:

- Minden újszülött fiút dobjatok bele a Nílusba! Csak a lányok maradhatnak életben!

Ebben az időben történt, hogy az egyik családban fiúgyermek született. Az édesanyja három hónapig rejtegette, nem tudta rászánni magát, hogy gyermekét a Nílusba dobja. De aztán már nem merete tovább rejtegetni. Ekkor vett egy gyékényből font kosarat, bekente szorokkal és gyantával. Beletette a kisfiút és kitétte a Nílus legszélére, a sás közé. Volt már egy nagyobbacska lánya is. Ő elbújt a parton és figyelte, mi történik a kosárral és benne a kisfiúval.

A fáraó lánya éppen aznap járt arra szolgálóival. Fürödni akart a Nílus vizében. Megpillantotta a kosarat. - Hozzatok ide nekem! - mondta szolgálóinak. Majd felnyitotta a kosár fedelét. - Ó, hát ez egy síró kisfiú! Biztosan a héberrek gyermekei közül való! - Magsajnálta, megsajnáta.

Eközben előjött a kisfiú nővére is. Bátran nézett a fáraó lányára: Ne hívjak valakit, aki szoptatni tudná ezt a kisfiút? - Menj és hívj valakit! - válaszolta a fáraó lánya. A lány elment, és odahívta édesanyjukat. A fáraó lánya már döntött is: - Vidd magaddal ezt a gyermeket és szoptasd, megadom érte a jutalmadat!

Amikor nagyobb lett a fiú, elvitte magához a palotába - Mózesnek nevezte el őt -, és megtanították a felserdülő fiút az egyiptomiak minden tudományságra.

Évek múltán történt egyszer, hogy Mózes egy alkalommal hazalátogatott a szülőföldjére. Döbbenet látta meg, amint egy egyiptomi felügyelő éppen az ő héber honfitársát veri. Végtelen harag öntötte el, s ráütt az egyiptomira:

- Miért vered azt a szerencsétlent? Az egyiptomi nem válaszolt. Az ütéstől szörnyethalt.

Mózes ekkor elbújt Egyiptomból. Átvágott a Sinai félszigeten, és Midián földjén telepedett le. A midiániták egyik törzsének papja, Jetró, a szolgálatába fogadta őt, és hozzáadta feleségül a lányát, Cippórát.

Hosszú idő telt el. A kényszermunka egyre nehezebb lett Izráel fiai számára. Egyre jobban sóhajtoztak, egyre buzgóbban kiáltottak Istenhez.

Isten meghallgatta imádságukat.

TEMLOM ÉS ISKOLA

Reményik Sándor fenti versenek két utolsó sorát idézzük rejtélyünkben, a vízsz. 1 és függ. 44 sorokban.

Készítette Durugy Loránd

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17							18				19				
20			21		22					23	24			25	
26		27			28		29			30			31	32	
33					34										35
	37	38			39					41			42		43
44				45	46					47			48	49	50
52			53					54	55				57		58

VÍZSZINTES: 1. Az idézet első sora. 17. Vált. 18. Raktároz. 19. Adósságot törlesztő. 20. Eszem. 21. Becézett női név. 23. Ábel testvére. 25. Katolikus, röv. 26. Olasz eredetű női név. 28. Rabság jelképe. 30. Exvilágbajnok sakkozó. 31. Tartalmától megszabadít. 33. Zenedarab. 34. Tényeket nélkülöző. 35. Labdarugó trófea. 37. Retteg mássalhangzó. 40. Két névelő. 42. Földalatti vasút. 44. Török tiszti rang volt. 45. Visszhang. 48. Majdnem hatos. 51. Távirati öl. 52. Spanyolországi város és tartomány. 54. Sík. 57. Kicsévelt gabonaszár.

FÜGGŐLEGES: 2. Magyarországi város a Duna jobb partján. 3. Előtagként vérrel kapcsolatos. 4. Argon vegyjele. 5. Férfinév. 6. Hasonlítószó, ford. 7. Más csapathoz ment át. 8. Hosszú morse-jel. 9. Időmérő eszköz. 10. A kiütés jele. 11. Megfelelő. 12. Becézett női név. 13. Étrend. 14. P.G. 15. Magyarországi rádióadó működik e hegyen. 16. Földhöz vág. 17. Pintyféle énekesmadár. 22. Erdélyi város. 24. Nem fölött. 27. Régi súlymérték. 29. Egyik szülő. 30. Egyesületben van. 32. Francia utca. 36. Údító ital. 38. Láb része. 39. Magyar olimpiai ökölvívó bajnok (György). 43. Löké. 44. Az idézet második sora. 46. Bulgáriai hegycsúcs. 47. Após, régiesen. 49. Iskola régiesen, röv. 50. Beszédrész. 53. Tova. 55. Kisértékű római pénz volt. 56. ... a varázsló. 58. Rangjelző szó.

EGYHÁZI HÍREK

● Január 1-én dr. Kovács Lajos püspök fogadást adott. A fogadáson részt vettek egyházi központunk tisztviselői, a kolozsvári egyházközségek lelkészei, a teológiai tanárok, valamint a kolozsvári gyülekezet tagjai. A fogadás alkalmával dr. Erdő János főjegyző köszöntött főpásztorunkat, a köszöntésre püspök urunk válaszolt.

● A december 11-12-én tartott Egyházi Főtanács tiszteltbeli gondnoki címet adományozott CSÍKI SÁNDOR nyáradgálfalvi és TÁNCZOS MIHÁLY fiatalfalvi fiainak, valamint tiszteltbeli keblitanácsosi címet MÁTYÁS ISTVÁN beszercei és ÉRSEK GÉZA nagybányai fiainak. Az Egyházi Főtanács levélben mondott köszönetet nagyobb adományokat tett egyházközségi tagjainak: TOTH SÁNDOR és neje (Magyarország) 10.000 lej, DEZSŐ ISTVÁN és neje (Magyarország) 10.000 lej, LÁSZLÓ GYÖRGY (Petrozsény) 5.225 lej, LÁSZLÓ SÁNDOR (Petrozsény) 7.410 lej, FALUVÉGI ÁRPÁD (Petrozsény) 5.300 lej, KOVÁCS JÓZSEF (Petrozsény) 5.100 lej, TÓTTÓSI ISTVÁN (Énlaka) 5.000 lej, TARCSEFALVI LÁSZLÓ (Kadács) 10.000 lej, VASS DOMOKOS (Székelyszentmihály) 10.900 lej, BOMHER DOMOKOS (Recsegyéd) 5.000 lej, LŐRINCZ KÁLMÁNNÉ (Székelyudvarhely) 5.000 lej, BOKOR BELÁNÉ (Böln) 5.000 lej, BARTHA ALPÁR (Gyepes) 6.000 lej.

● A Teológiai Intézetben január 6-február 6 között tartották az I. félévi vizsgákat. A csendesnapokat február 10-11-én rendezték meg, amelyeken előadást tartottak Jakab Dénes szentábrahám, Szombafalvi József csehéfalvi, Kászoni K. József homoródszentmártoni és Szabó Dezső kolozsvári lelkészek. A csendesnapok közös áhitattal zárultak, amelyen Kiss Béla evangélikus püspökhelyettes végzett szolgálatot.

● Egyházközségeink nagy részében az év első hónapjaiban megtartották a hagyományos hitelesítő hetet. A hitelesítő hét fő témája: KIK A BOLDOGOK? (Mt 5,3-10).

● Presbiteri találkozót tartottak február 10 és 20 között egyházköreinkben. Február 10-én Dicsőszentmártonban a küllőkörnyéki egyházközségek, február 11-én Nyáradgálfalván a marosküllői egyházkör többi egyházközsége, február 12-én Tordán a kolozsvári egyházkör, 13-án Sepsiszentgyörgyön, 14-én Brassóban a sepsiszentgyörgyi egyházkör, 19-én Székelykeresztúron a székelykeresztúri egyházkör, 20-án Homoródszentmártonban a székelyudvarhelyi egyházkör egyházközségeinek világi vezetői tartottak értekezletet. A találkozón dr. Szabó Árpád teológiai rektor előadása hangzott el: Isten szolgálatában egyházunkért és népünkért. Mit jelent ma unitárius presbiternek lenni? címen. A találkozón az egyházközségek világi vezetői megbeszélték egyházunk időszerű kérdéseit különös tekintettel az anyagi gondok megoldásának lehetőségeire.

● A központi Dávid Ferenc Egyet. Január, február és március hó folyamán a következő felolvasó üléseket tartotta: Kovács István: *Hiszem a bűnbocsánatot*, dr. Szabó Árpád: *Kinek mondanak engem az emberek? Hogyan látjuk ma Jézust?*, dr. Erdő János: *Hiszem az örökéletet*.

● Március 19-én, Kolozsváron az Erdélyi Református Egyházkerület szervezésében tartották első szabad találkozókat azok a református, unitárius, evangélikus, római katolikus lelkészek, akik „a kommunista diktatúra éveiben hitükért, egyházi szolgálatukért, az ateista kommunista rendszerrel való szembenállásukért börtönbüntetést szenvedtek”. Unitárius részről Benedek Ágoston, Léta Áron, Nyitrai Mózes, Szabó Dezső és Székely László lelkészek vettek részt.

● Az unitárius teológiai hallgatók önképzőköre hús-vét ünnepének közelségében megjelentette a Zizi című ifjúsági lap második számát. Bízunk a sikeres folytatásban!

● Az IARF - Unitárius Világszövetség - március 17-18-án Frankfurtban tartotta Vezető Tanácsi ülését. Az ülésen egyházunk részéről dr. Kovács Lajos püspök vett részt.

● Szabadalvány Egyházak világtalálkozóját tartották március 19-22-én Budapesten, amelyen Erdélyből dr. Kovács Lajos püspök, dr. Erdő János főjegyző és dr. Szabó Árpád rektor vettek részt.

● Spencer Lavan, a chicagói Meadville Lombard teológiai intézet dékánja március 6-16 között tett látogatást egyházunkban. Látogatása alkalmával, 8-án, istentiszteletet tartott a kolozsvári belvárosi templomban, délután pedig a Monostor negyedi templomban; 9-én látogatást tett egyházi központunkban, este előadást tartott a Teológiai Intézetben (10,11-én is). Itt tartózkodása idején ellátogatott Gyulafehérvárra és Nagyszebenbe, valamint a következő egyházközségekbe: Fogaras, Köhalom, Homoródjánosfalva, Homoródszentmárton, Székelyudvarhely, Marosvásárhely (ahol istentisztelet is tartott). A dékán és neje március 16-án utazott el.

● Franz Schüle, a HEKS főtitkára február 4-én látogatta meg egyházunkat. Látogatása alkalmával megbeszélést folytatott dr. Kovács Lajos püspökkel, dr. Erdő János főjegyzővel, András György és Mikó Lőrinc előadótanácsosokkal.

● Péterfi Sándor csekefalvi lelkész február 1-től kinevezést nyert a kissolymosi egyházközségbe.

● Kecskés Gyöngyvér február 1-től énekvezérei kinevezést kapott a szabédi egyházközségbe.

Halottak

● D. Szedressy Pál nyugalmazott evangélikus püspök január 20-án, életének 69. évében, Kolozsváron elhunyt. Január 28-án temették a kolozsvári evangélikus templomból az evangélikus temetőbe. A temetési szertartáson Kiss Béla főjegyző végzett lelkészi szolgálatot, búcsúbeszédet mondtak: Kovács László hétfalusi lelkész, Mózes Árpád aradi, Raduch Zsolt brassói esperes, az evangélikus világszövetség és a magyarországi evangélikus egyház nevében dr. Harmathi Béla püspök, a romániai német evangélikus egyház nevében dr. Christof Klein szebeni püspök, a református egyház nevében dr. Csiba Kálmán kolozsvári püspök, az unitárius egyház részéről dr. Kovács Lajos püspök, az ortodox egyház részéről dr. Irenu Pop kolozsvári püspök, a Protestáns Teológiai Intézet részéről dr. Szabó Árpád rektor, a Vallásügyi Államtitkárság részéről Ștefan Ionita fősztályvezető, az evangélikus hívek nevében dr. Podrádhszki László főgondnok.

● D. Nagy Gyula nyugalmazott református püspök 83 éves korában, március 19-én, Kolozsváron elhunyt. Petrozsényi és nagyszebeni lelkészi szolgálata után 27 évig látta el püspöki hivatását. A temetési szertartásra március 23-án került sor a Farkas utcai templomban. A szertartást dr. Csiba Kálmán püspök végezte. Antal Ferenc főjegyző, Cseh Zsolt lelkész, Papp Benjámin Királyhágón-túli lelkész, Kiss Béla evangélikus főjegyző, András György unitárius előadótanácsos, Irenu Pop ortodox püspök és Ștefan Ionita fősztályvezető mondtak búcsúbeszédet.

NYILATKOZAT

Mi, alulírott református, evangélikus, római katolikus, unitárius lelképásztorok, akik a kommunista diktatúra éveiben hitünkért, egyházi szolgálatunkért, az ateista kommunista rendszerrel való szembenállásunkért, a diktatúra által elnyomott népünkért szenvedtünk börtönt, 1992. március 19-én tartott első szabad találkozónkon, melyet Kolozsváron, az Erdélyi Református Egyházkerület szervezésében tartottunk, Istennek adunk hálát megtartó kegyelméért, amellyel a szenvedés éveiben velünk volt és amellyel minket megszabadított.

Imádságos szívvel emlékezünk kivégzett, a Duna-csatornánál, börtönben, vagy szabadulásuk után meghalt szolgatársainkra és azokra a testvéreinkre, akik öregesgük, vagy betegségük miatt nem lehetnek jelen.

A közös szenvedésben született barátsággal és szeretettel gondolunk azokra az egyháztagjainkra, igaz testvéreinkre, akikkel a börtönökben és munkatáborokban együtt hordoztuk a keresztet és együtt imádkoztunk.

Hálát adunk Istennek, aki az ő népét minden emberi bűn és gonoszság ellenére megőrizte, és Krisztus evangéliumát erősebbé tette minden emberi hatalommal.

Tanácskozásunkon elhatároztuk, hogy tanulságul és emlékeztetőül az utánunk jövő nemzedékeknek, dokumentációs könyvet adunk ki az elmúlt diktatúra alatt fogságot szenvedőkről. Ezért kérjük minden testvérünket, egyháztagunkat, aki politikai fogolyként a második világháború óta légerben, a Duna-csatornánál, börtönben, munkatáborban szenvedett, szenvedésének rövid történetét (legtöbb 3 gépelt oldalon) vagy legalább a nevét, pontos címét, fogságának adatait küldje be a következő címre: Erdélyi Református Egyházkerület püspöki hivatala. 3400 Cluj-Napoca. Str. I. C. Brătianu nr. 51.

Kérjük azokat a családtagokat is, akiknek szeretünk hasonló sorsban volt és már nem él, hogy állítsák össze szenvedése történetét és küldjék be.

Bizonyságot teszünk arról, hogy a börtönövek alatt megtapasztaltuk az Ige igazságát: „Mindennél nyomorgattunk, de meg nem szorítottunk; kétségkedtünk, de nem esünk kétségbe; üldöztetünk, de el nem hagytunk; tiportatunk, de el nem veszünk. Mindenkor testünkben hordozzuk az Úr Jézus halálát, hogy a Jézusnak élete is látható legyen a mi testünkben“ (II. Kor. 4:8-10). Üzenjük a gyülekezeteknek életünk nagy tapasztalatát, hogy Krisztus evangéliuma legyőzhetetlen és, hogy Isten beszéde nincs bilincsre verve (II. Tim. 2:9). Istennél erő, hatalom és megtartás van. Kérjük, hogy őrizzék hitünk és nemzetünk örökségét, az Istentől kapott lelki kincseket. Álljatok ki mindig az igazság, a hűség és a becsület ügyében.

Az Ige szavával üzenjük népünknek: Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek erősek, legyetek férfiak, minden dolgotok szeretetben menjen végbe. Kolozsvár, 1992. március 19.

Ady Béla ref., Antal Sándor ref., Csiba Kálmán ref., Fülöp Dénes ref., Karczag Sándor ref., Kozma Zsolt ref., Lőrincz János ref., Márton Attila ref., Miklós István ref., Molnár Dezső ref., Péter Miklós ref., Sós Ferenc ref., Székely Lajos ref., Szilágyi Sándor ref., Szöke László ref., Varga László ref., Visky Ferenc ref., Benedek Ágoston unit., Léta Áron unit., Nyitrai Levente unit., Nyitrai Mózes unit., Szabó Dezső unit., Székely László unit., Antal László ev., Kiss Béla ev., Mózes Árpád ev., Veress Károly ev., Dávid László r. kath., Szöcs Ignác r. kath.

A Romániai Magyar Unitárius Egyház lelkészeinek és teológusainak névsora, akik 1945-1964. között politikailag elítéltek voltak

1. Rázmány Mór, lelkész 1951-52. Duna-csatorna. Ítélet nélkül. Meghalt.
2. - Dr. Simén Dániel, teológiai tanár, 7 év. Meghalt.
3. - Dr. Erdő János, teológiai tanár, 4 év.
4. - Dr. Lőrinczi Mihály, teológiai tanár, 7. év. Meghalt.
5. - Bálint Ferenc, lelkész, 5,5. év. Meghalt
6. - Benedek Ágoston, lelkész, 4 év.
7. - Gellérd Imre, lelkész, 7 év. Meghalt
8. - Kelemen Imre, lelkész, 15 év. Meghalt.
9. - Léta Áron, lelkész, 10 év.
10. - Nyitrai Mózes, lelkész, 10 év.
11. - Nyitrai Deák Berta, lelkész, 25 év. Meghalt
12. - Pálfi Albert, lelkész, 6 év. Meghalt
13. - Szabó Dezső, lelkész, 20 év.
14. - Székely László, lelkész, 4 év.
15. - Végh Mihály, lelkész, 15 év.
16. - Kelemen Csongor, teológus, 15 év.
17. - Nyitrai Levente, teológus, 6 év.
18. - Sándor Balázs, teológus, 25 év.

Unitárius Közlöny. A Keresztény Magvető melléklete

Kiadja az Unitárius Egyház

Szerkesztőbizottság: Molnos Lajos főszerkesztő,

dr. Szabó Árpád felelős szerkesztő, Gáll Mária, dr. Rezi Elek,

N. Kiss Ágnes grafikai szerkesztő

Szerkesztőség és Kiadóhivatal: 3400 Kolozsvár,

December 22 sugárút, 9. szám

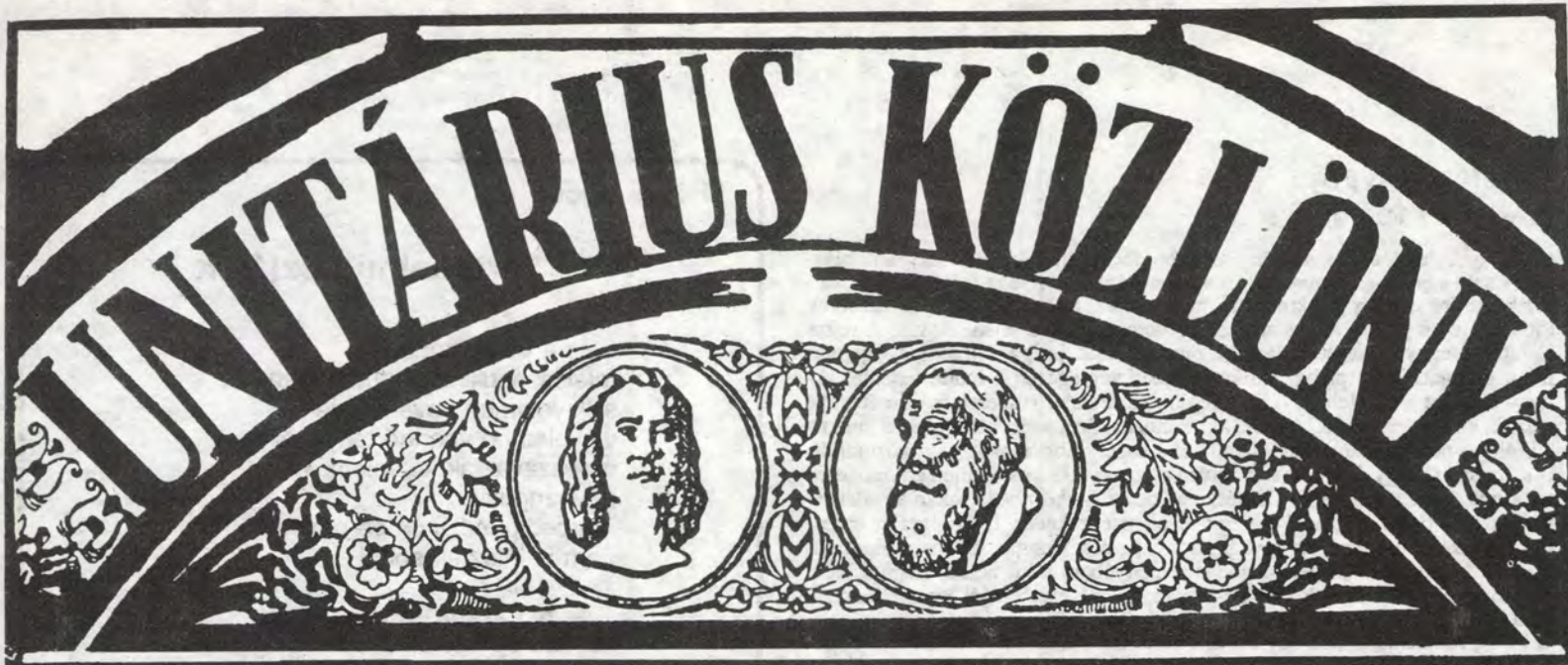
Postafiók: 24. tel: 11-52-71

Árn 20 lej

Nyomdai előkészítés a Szabadság Kft. TEXTLINE rendszerén

Nyomtatva a kolozsvári Ardealul Nyomdában

Igazgató Ion Manole

Kolozsvár, 1888-1948/1990.3.(63.) évfolyam, 4-5-6. szám, 1992. április-június.

Ára 20 lej.

AZ ÉLET BOLYGÓJA

19 Zsolt 1-11

A Biblia sokat és sok helyen ír arról, hogy Isten teremtett világa milyen szép, milyen csodálatos. Ebben a vonatkozásban szinte felülmúlhatatlan a Zsoltárok könyve. Ezért is olvasom, tanulmányozom a Zsoltárok könyvét, mert mindig találok benne egy-egy hasonlatában valami újat, szépet, lírait. Otthoni gyülekezetemnek sokszor ajánltam már figyelmébe a Zsoltárok könyvének olvasását; s mivel most a kolozsvári hívek egy részével van alkalmam találkozni, nem mulasztatom el azt, hogy nektek is, kedves Testvéreim, figyelmetekbe ne ajánlanám a Bibliának ezt az értékes könyvét. Ha időm van, ha lefekszel és nem tudsz elaludni, ha megébredsz és egyből nem akarsz kikelni az ágyadból, legyen mindig ez a könyv téled kamuyújtásnyi távolságra, s olvasd a Könyvek Könyvét, a Szentírást („Az emberiség házipatikáját”, ahogy Goethe nevezte a Bibliát) lelked gyönyörűségére.

A Zsoltárok könyvének egy olyan leírását, mint amelyet én is ma előttem felolvastam, a zsoltárfő igyekszik a lehető legtömörebben összegezni, sűríteni. Ha tovább olvastam volna a szöveget, a soronkövetkező verseket, e felvasott résznek egy mondatban sűrített tartalmával találkoztunk volna: „Nálad van az élet forrása, a Te világosságod által nyerünk világosságot.”

Egy másik helyen a zsoltárfő tömörségre törekvően a következőképpen fogalmaz: „Csak a bolond mondja magában, hogy nincs Isten.” Ez töprengésének, Isten létezéséről vallott felfogásának összefoglalása. Mennyire igaz ez a kijelentés! Hiszen annak számára, akinek nem elég bizonyosságul ez a csodálatos világ Isten létezéséhez, azt én sem nevezném épelméjűnek.

Aki egy kicsit is belemegy a világmindenség keletkezésének, létezésének és fennállásának a kérdésébe, annak előbb vagy utóbb rá kell jönnie arra, hogy Isten VAN!

A baj viszont ott kezdődik, hogy a hívő emberek egy része, sőt, a hitetlenek nagy táborra is arra törekszik, hogy tapasztalati úton érje tetten Istent valahol a világban. Igenám, de az ilyenekkel az a baj, hogy akik Istent így akarják megtapasztalni, azoknak ez soha nem fog sikerülni. Miért? Mert Isten nem úgy van a világban, mint ahogyan egy égitest, csillag, kő, fű, fa, virág vagy én vagyok a világon. Isten nem egy része, egy darabja ennek a világnak. Isten nem az én tudatomban van, hanem megfordítva: ez a világ a maga létezésével, fennállásával, törvényszerűségével van Istenben. Milyen szépen mondja ezzel kapcsolatban Pál apostol: „Istenben élünk, mozgunk és vagyunk.”

Ezeknek előre bocsájítása után, textusunkra vonatkozóan, azon elmélkedve, hadd mondjak el a következőkben egy személyes élményt. Manchester városában egy alkalommal egy jól sikerült fényképiállítás tekintetem meg. Nagyon szép, színes és fekete-fehér képeket szemlélve, azon kaptam magam, hogy elemezni kezdtem: vajon, ha tőlem függne, melyik képnek ítelném oda az első díjat? Aztán alapos mérlegelés után végül is döntöttem. Személyes voksomat arra a felvételre adtam, amelyet az amerikai űrhajósok készítettek bolygónkról, a Hold távolságából. Mivel ez a kép annyira megtetszett, nyomban elhatároztam, hogy ennek egy földgömb formájában kiabrázolt mását megveszem magamnak. Ha már nem kerülhetek abba a helyzetbe, hogy személyesen láthassam bolygónkat a világűrben, hadd tekintsek néha rá ily módon. Rálátási élményemet veletek is megosztom, kedves Testvéreim! Íme, a lenyűgöző, csodálatos látvány! A világűrben szemlélve megálapítható róla: kell legyen, elképzelhetetlen, hogy ne legyen élet ezen a csodálatos szép bolygón, amelyen a sárgák-barnák-zöldek veredése a szárazföldet, a kék szín pedig az azt körülölelő tengereket és óceánokat ábrázolja. Ha most azt feltételezzük, hogy valaki olyan szemlélné ezt a látványt, aki nem tudná biztosan azt, hogy van-e élet a földön, nyomban megfogalmazná: Boldogok lehetnek azok, akiknek birtokában van, akik magukénak tudhatják e bolygót!

A homoródkarácsonyfalvi unitárius templom, épült a XIII. században

Id. Biró Gábor grafikája

S itt álljunk meg egy pillanatra, s gondolkozzunk el azon, hogy annak ellenére, hogy „az egek beszélnek Isten dicsőségét, kezeinek munkáját hirdeti az égboltozat”, igaz-e az, hogy mi, a Föld lakói boldogok vagyunk? S ahelyett, hogy e kérdésre hosszas elméleti fejtegetésben adnám meg a választ, engedjétek, hogy egypár dolgot elmondjak bolygónkról.

Először is azt, hogy - sajnos - mennyire megosztott. Mert megoszlik e bolygó északi és déli féltekére. Ez a megosztás azonban nemcsak földrajzi. Az emberiséget méltánytalanul két csoportra osztja: míg Északon van a kultúra, a civilizáció, jólét és a kiegyensúlyozott emberi élet, addig Délen min-dennek az ellentéte tapasztalható: éhínség, nyomor, kiszolgáltatottság. De ez a bolygó, sajnos, nemcsak északi és déli féltekére osztott, hanem megoszlik még keleti és nyugati tömbökre is. S míg a nyugati tömb sokmindenben hasonlóságot mutat az északi résszel, addig a keleti a déli félteke nyomorúságával szembesül és küzdöködik. Továbbmenően - az ember nem éppen édenker-ti boldogságának szemléltetésére - megnevezek egypár földrajzi helyet is: Latin-Amerika, Afrika, India, Közel-Kelet, Kelet-Európa, Jugoszlávia... S ennek hallatán, gondolom, osztod véleményed az enyémmel, hogy, sajnos, emberi életünk boldogsága nem lehet minden szempontból felhőtlen. Milyen kár, hogy a legtöbb esetben csak *kívülről* szemlélve szép Isten jónak terem-

(Folytatása a 2. oldalon)

Az élet bolygója

(Folytatás az 1. oldalról)

tett világa! Pedig annak megőrzése és boldogságának kiteljesítése ránk bízott. Csak, sajnos, az ember kezén a lehetőségek aránya is sokszor sárrá változik. Amire itt akár konkrétan is utalhatok az, hogy 1989-ig hívő emberek többsége évtizedekig arra kényszerült, hogy büjkálva éljen, maszkkal rejtse el hitét, meggyőződését, palástolja önmaga előtt is igazi önmagát, egyháza iránti érzéseit. Most pedig, amikor mindez véglegesen a múlté lehetne, akkor - tisztelet a kivételnek -, de a legjobb szándékú emberek is ellenfelekké válnak, ellenfeleivé a *lelkésznek*, akire mostanában azért haragusznak, mert - állítólag - nem méltányosan osztotta el a segélycsomagokat, és a köztudatba is az ment át, hogy ő az oka sok helyen a százszázalékosra emelt egyházfenntartásnak. Amiért nemcsak a lelkésznek, de az *egyháznak* is sokan az ellenségei lesznek. És itt még nem ér véget az ellenségeskedés. Ellenségei az emberek *egymásnak* is, mert az anyagi kapzsiság sok igaznak hitt barátságot tett tönkre. Az azonnali meggazdagodás reményében, a kft nélkül maradt barát szívből irigyli azt, akinek már kft-je van, és sok esetben jól kitapintható ellentét feszül a különböző társadalmi rétegek között.

Pedig mindennek nem így kellene történnie. Isten teremtő tervei világosan utalnak erre, a zsoltáríró megfogalmazásában: „Az Úr törvénye tökéletes, felüdíti a lelket. Az Úr intó szava határozott, bölcsé teszi az együgyűt. Az Úrnak rendelkezései helyesek, megörvendeztetik a szívet. Az Úr parancsolata világos, ragyogóvá teszi a szemet. Az Úr félelme tiszta, megmarad örökké“.

Ezért is kellene jobban odafigyelni a zsoltáríró által megfogalmazottakra, annak érdekében, hogy Isten gyönyörű, csodálatos világát megőrizve, átadhassuk azoknak, akik hitben, meggyőződésben, az élet megélésében utánunk jönnek. Vigyázz hát, vigyázzunk mindnyájan bolygónk szépségére és a jónak, a jóra teremtett emberek a boldogságára! Ámen.

Kászoni K. József
Elhangzott K-váron,
a lelkész továbbképző alkalmából.

Molnos Lajos

Történelmi közjáték

...és a bölcs honatyák
felelősségük teljes tudatában
s figyelembe véve minden
vigyelembe veendő tényező
megszavazták kézfelemeléssel
egyhangúlag:
márpedig indiánok és négerék
nem is léteztek soha! -

...de hát akkor - értetlenkedett
később egy zöldfülű s még egészen
friss honatyá ki nyilván
még nem volt olyan bölcs mint
a többi bölcs honatyá - de hát ez
akkor azt jelenti
hogy mindannyian fehérek vagyunk!
nyilvánvaló - bólongattak a bölcs
és szigorú arcú jószágos honatyák -
ez azt jelenti mind fehérek vagyunk
kivéve persze a négeréket s az indiá-
nokat!...

1985. október 14.

„MERT GYÖNYÖRKÖDÖM AZ ISTEN TÖRVÉNYÉBEN A BELSŐ EMBER SZERINT“

(Róm. 7, 22)

Mit jelent gyönyörködni, és egyáltalán: Isten törvénye kinek adózik belső hit-kereséssel? Egyáltalán: Isten törvénye csupán elvont fogalom, vagy van az életben szemmel látható jele is? Miért nem tudjuk önmagunk lelki csendjében megtalálni az imádság szavak nélküli hatalmát? Meddig kell bólogatnunk az érthetetlennek tűnő közhely-igazságokra? Vagy Isten törvénye maga az önzetlen szeretet, amit csak szavakba önteni lehet, de látni és érezni csak belső akarat-tal? Igen, talán mondanak nekünk is valamit a tavaszi hozsánák; s igen, talán a betűbe fűzött gondolatok nekünk is világítanak...

Balla Zsófia A páncél nyomai c. verseskötetében (1991-ben a Kriterionnál jelent meg), a *Zsoltár* című versében így szól hozzánk:

„Nincsen más, aki helyettetek élhet,
hallgassátok egymás szavait.
Ne taszítsd el azt, kinek gyenge a karja
s azt, ki átölelne.
Együtt kell a pecsétet hordani
homlokon, a szíven, a szájon.
Erősebb mindennél a szövetség,
halálnál erősebb a virág.
Ó, drága népem, ne feledd a Várat.
Ne feledd, hol az erősség.“

S mi? Gyönyörködünk - keresve a belső embert, kutatva önmagunkban is a megelégedettség jézusi arcát. Még nem nőttünk fel ahhoz, hogy a tavasznak is örvideni tudnánk tiszta szívből, már sokszor önkéntlenül is elfelejtjük a tavaszt.

S mi? Gerendákat kutattunk egymás szemében, s megvakulunk a szemünket sértő szálkáktól.

S mi! Hordjuk a pecsétet, és őrizzük a Várat, és mindennapi kenyérszelésünkbe zárjuk gondolatainkat, és kapkodjuk a fejünket a zsvajbuborékok elsuhanó, megkésett türelmetlenségei elől. De vagyunk, és ha lennünk adatott, létezve akarunk élni. Szokásainkat ráhúzzuk egy hagyomány-fosztó kaptafára és ... nem mondhatnánk, hogy

félünk a munkától, de belső és külső remeteséget vállalunk a magány-nyal, hogy ne csalódhassunk a készenkapott vagy a felfedezettnek vélt búzazengés légszomjától, s közben becézzük harang-kongásainkat. Minket szólít meg Isten: Gyönyörködjétek abban, aminek örvideni lehet, és a belső ember szerint igazítsátok lépteiteket a szabadságra.

A reggeli napkezdés lehetőségeivel, a kitartásra árbócolódó „megazértis“, a szelíd elszántság szívtepő komolyságával és alázatos magunkmutogatással, de élet-áhitattal megbogozva zsebkendőkben a perselypénzt és a hitet, mi mégis vállalhatjuk azt, hogy vagyunk, s ez már kötelezettség Isten iránt.

Belső ember-arcunkra ráakódi a külső ember poros-arc-fedte kényelme, közönye, kívánságokat nyíló gyalgó bántalma. Ne legyünk Isten nélkül önmagunkban, s akkor nem zúzza szét hitünket a jelen sóhaja. Mert ma is lehet, és ma is kell, mert érdemes gyönyörködni Isten törvényében. Belső ember szerint. Szavainkat örvendező hálaadásra neveljük, hogy felmelegíthessen minket is a szeretet. Milyen fájdalmas az önemésztő tisztaság kíváncsi gyötrelméről lehúzni a lemondások leplét! Milyen nehéz megőrizni a békét kisíklott önmagunk, üres gondolataink alázat-parancs-szavaiban! Nem győzhetjük hovatartozásunk gyökereit mélyre eresztetni, ha nem találjuk a megtartó és tápláló talajt.

De addig, míg Isten megszólít s míg a szeretet tanít megmintázni egymás arcáról a felebarátot, addig gyönyörködésünk az Ő törvényében nem hiábavalóság-érzés, nem földelhetjük el gondolatainkat a csend tartományába. Igen, örvendezünk; igen, bensőnkét átjárja a gyönyörködés isteni ajándéka, ha oda tudunk figyelni a szépre, a belső ember hangjaira.

Aki úgy érzi, hogy jeltelenül koppannak ezek a szavak az értelmére, mondjon el egy őszinte imádságot.

Sándor Szilárd
III. é. teol. hallg.

A TEMPLOMÉRT ÉS AZ ISKOLÁÉRT

A romániai magyar egyházak Püspöki Tanácsának Nyilatkozata

ROMÁNIA Elnökéhez, Miniszterelnökéhez
és Parlamentjéhez

A romániai egyházakhoz,

A Vatikánhoz, az egyházak Világtanácsához,

az Európai Egyházak Konferenciájához,

a Református Világszövetséghez,

a Lutheránus Világszövetséghez,

az Unitárius Világszövetséghez (IARF)

Az Európai Biztonsági és Együttműködési

Értekezlethez

Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez

Az Európa Tanácshoz és Európa Közösséghez

Az EBEÉ-országok bukaresti követségeihez

A Romániai Magyar Keresztyén Egyházak Elöljáróinak Állandó Értekezlete a mai napon Nagyváradon ülésezett.

Összejövetelünk legfőbb napirendi pontja azon elfogadásra előkészített tanügyi törvénytervezet megvitatása, mely centralista, antidemokratikus és alkotmányellenes jellegével és előírásával erősen visszaveti a román oktatásügyet, másfelől kisebbség- és egyházellenes tendenciája súlyos sérelmet jelent egyházaink népe, a magyar nemzetiség ellen.

Jogsérelmeink azonban nem merülnek ki az oktatás területén. Az utóbbi időben megszorodtak az egyházainkat és magyarságunkat ért visszaélések, törvénytelenések és bűncselekmények, melyeknek nyilvánvaló célja nyomást gyakorolni a kisebbségekre, és mesterséges feszültségkeltéssel elterelni az egyre elégedetlenebb román tömegek figyelmét az elhibázott posztkommunista politika által előidézett válságos társadalmi helyzetről.

Március 19-én, a véres marosvásárhelyi pogrom második évfordulójának napján a Kolozs megyei állami hatóságok indokolatlan, szabályellenes és megalázó, etnikai-vallási célzatú házkutatásoknak vetették alá a tordaszentlászlói és magyarlétai református gyülekezetek parókiáit és templomait, illetve egyházi és polgári vezetőit.

Ugyanebben az időszakban a szatmárnémeti központi református templomot és a római katolikus püspöki palotát több rendben ismeretlen gyújtogatók és garázdálkodók rongálták meg.

Legutóbb a belényesi RMDSZ-székház (Bihar megye) egyik al-

kalmazottját érte brutális terror-támadás, a szervezet vezetőit pedig halálos fenyegetés.

A februári helyhatósági választások nyomán hatalomra került kolozsvári és nagybányai szélsőséges nacionalista polgármesterek alkotmány- és törvényellenes módon betiltották a kétnyelvű egyházi, kereskedelmi és intézményjelző táblákat, valamint a magyar nyelvű kulturális hirdetményeket, jelentékeny pénzbüntetéssel sújtva azokat, akik nem alkalmazkodnak. Ezzel párhuzamosan gyülekezési korlátozásokat vezettek be a kisebbségi vonatkozású és demokratikus rendezvények ellen.

Temesváron - állami segédlettel - egy fasiszta háttérű kiadválalat sajátította ki a volt Magyar Házat; Nagyváradon hatósági kezdeményezésre nacionalista-kommunista bírói kollektíva fosztotta meg a református püspökséget saját székházától. Kolozsváron saját üzlethelyiségeik rendelkezési jogának gyakorlásában akadályozza a polgármester a magyar, illetve egyházi intézményeket, például az unitárius püspökséget. A példák még szaporíthatók.

A Római Katolikus Egyház is a lehető legsúlyosabb bűncselekményekkel egészítheti ki a sort.

1990. március 25-én a bélbóri katolikus kápolnát ismeretlen tettesek felgyújtották és porig égették. Zabolán a zabolai templom szintén gyújtogatás tárgya volt, és mint általában, a tetteseket szintén nem azonosították a hatóságok.

Pál Sándor gyergyóhodosi papot Karácsony napján, szolgálatból hazatérőben helybéli románok súlyosan megverték és halálosan megfenyegették.

Mindezen cselekmények jobbára a „hallgatólagos“ központi támogatással végzett országos méretű nacionalista uszító hadjárat következményei, melyben élen jár a nemzeti televízió.

Egyházaink felemelik szavukat a bemutatott jogtipró gyakorlat és a felsorolt súlyos visszaélések ellen, és azzal a kéréssel fordulnak az illetékes országos hatóságokhoz, a bel- és külföldi közvéleményhez, pártokhoz, szervezetekhez, egyházakhoz és fórumokhoz, hogy nyújtsanak hitbéli, erkölcsi és politikai támogatást az etnikai és politikai jellegű sérelmek kiküszöbölésére, a romániai magyar népközösség és egyházai védelmében.

Tanácskozásunk színhelye a Mareşal Antonescu utca. Közismert, hogy Ion Antonescu diktátor a második világháború kezdetén zsidók százazreit küldte a halálba, a magyarok és cigányok üldözése fűződik nevéhez.

Megragadjuk az alkalmat, hogy tiltakozzunk a nagyváradi Antonescu-utca elnevezése, a diktátor felmagasztalása ellen, oly időkből, amikor a román parlamentben nyíltan elhangzott nemrég az az indítvány, hogy a magyarok deportálására internálótáborokat szükséges nyitni.

Nagyvárad, 1992. június 11.

I M A

A mélységből kiáltok Hozzád,
Halgass meg, Uram:

Taníts meg, hogyan kell könnyezni
a meg nem érdemelt örömek,
és örülni a megérdemelt könnyeknek.

Adj, erőt, hogy kevélységem csillagát behomályosítsam,
s az alázatosság színtelenségét okosan csillogtassam.

Taníts meg, hogyan kell a gyengékhez lehajolni,
s a féktelen erővel szemben egyenesen állni.

Adj erőt, hogy fölényesen legyőzzem a testet,
s alázatosan maradjak meg a léleknek.

Taníts szelíd szóra, ha bántások érnek,
s hideg mosolyra, ha joggatlan dicsérnek.

Adj erőt napközben, hogy el ne fáradjak,
s fáradtságot estére, hogy rögtön elaludjak.

Taníts meg lendülni, hogyha rátaláltam,
S hirtelen megállni, ha utat hibáztam.

Ne add meg mindig, amit nagyon kérek,
taníts bátor lenni, mikor nagyon félek.

Engedd a világot megvetve szeretni,
csak magadat ne hagyj sohasem elfeledni.

Ez a kiáltásom ez maradjon végleg:
De ha másként szólnék - nagyon szépen kérek -,
ne neheztelj rám, míg elfordítod orcád,
hiszen a mélységből kiáltok fel Hozzád.

Brassai-hét a kollégiumban - 1992

1970 óta a kolozsvári Brassai Sámuel Líceum, volt Unitárius Kollégium falai közt eseményszámba megy az évente május utolsó hetében sorra kerülő Brassai-hét. Kitárkozás és seregszemle ez, amikor a száz tanár és közel kétezer diák a közösség elé tárja a szorosán vett tanórákon kívüli tevékenysége eredményeit. Egyben ez a hét ad alkalmat az iskola múltjának, hagyományainak ápolására, tudatosítására és a Brassai-kultusz ébrentartására. Bár a rendezvény nyitott - az öregdiákok, nyugalmazott tanárok, az Unitárius egyház képviselői is szívesen látottak volnának - csak ritkán üdvözölhetünk vendégeket a hét folyamán.

Az 1992. május 25-30. közötti Brassai-hét kiegyensúlyozottabb, jobban átgondolt volt, mint az 1989 decembere óta tartott előző kettő. Az 1990-est alig volt idő előkészíteni, az 1991-es esetében nem sikerült jól megoldani a szelektálást. Most a már működő Kriza János Önképzőkör vállalta magára az előkészítés néhány mozzanatát.

A május 25-i, hétfői megnyitó a 11 órás nagyszünetben az iskola udvarán történt. Bálint Kelemen Attila igazgató vázolta a négy-szögbe gyűlt diákok előtt a hét jelentőségét, eseményeinek menetét. Különben az első lépcsőforduló faliújságán is megjelent a Brassai-hét részletes műsora. A következő szünetben a díszteremben a diákok rajzkiállítása nyílt meg, ennek sikeres színfoltja volt Lőrincz Levente XI. osztályos tanuló karikatúra-sorozata, több tanár magára ismerhetett az ábrákon. Déli 1 óra esett Kovács Ildikó rajztanár egyéni tárlatának megnyitója a könyvtár előterében. Ezúttal többnyire tájképeket állított ki. Ugyanebben az időben a Házsongárdi temető Brassai-síremlékénél került sor koszorúzásra. A VII. C osztályos tanulók Soós Anna osztályfőnök vezetésével gondoskodtak a sír rendbetételéről, majd Fazekas István történelemtanár szavai kíséretében elhelyezték a megemlékező koszorút.

A keddi nap hozta a legtöbb újítást. A tavaly felolvasott közel félszáz dolgozat, még-ha két (reál és humán) munkacsoport keretében is került bemutatásra, meghaladta a közönség türelmi-figyelmi kitartását. Ezért az idén a diákdolgozatok kiválogatása pályázat útján a Kriza János Önképzőkör keretében történt. A tanulók jelíges dolgozatokat adtak be, három-három tanár pontozta azokat. A legjobbak megkaphatták a 30 pontot, a leggyengébb dolgozat 13-at összesített. A legtöbb munka kiérdemelte a 25-28 pontot. Végül a megállapított szakkörökön (matematika, fizika, kémia, biológia, néprajz-népelet, román irodalom, művelődéstörténet-helytörténet, olvasóköri, német irodalom) belüli egy-két dolgozat került felolvasásra, a többiek mint dicséreteseket a kis műsorfűzet felsorolta. A pályázatra beküldött 48 dolgozathoz hagyományápoló és helytörténeti jellegéért kiemeltük a Kolozsvárral és az egyházakkal kapcsolatosakat: *Kolozsvár reneszánsz épületei* (Jánosi Csilla-Derner Tünde XI.), *Kolozsvár gr. Bánffy György gubernátorsága idején* (Mikó Imre X.), *A kolozsvári unitárius templom építésének története* (Szabó Huba VIII.), *A Szent Mihály templom* (Bense Erika-Lönhárt Melinda XI.), *A Szentpéteri templom története* (három XI-ikes), *A kolozsvári színjátzás első évtizedei* (Simon Ildikó X.), *Kriza János* (Kiss Csaba X.), *Híres történetek a Házsongárdi temetőben* (Kupa László XI.).

Szerdán délután a tanárok tudományos ülészaka zajlott le. Míg a diákdolgozatoknál meglehetősen vitatható volt az eredetiség, a szülők szerepe a kidolgozásban, itt azok jelentek, akiknek valóban volt újszerű mondanivalója. Az elhangzott 12 felolvasásból a Darvai Béláé, Jánosi Ibolyáé, Knizs Magdáé, Sebestyén Éváé reál-természettudományos jellegű volt. Dr. Teodorescu Réka logopédus tanár a személyiség modell-szerepéről szolt, Kovács Katalin, Málnási Ferenc és Nagy Emese magyartanárok

az emlékhelyek szerepéről, a könyvtár felhasználásáról értekeztek, Hancz Lám Irén pedig egyik ósét, a Tisza-szabályozását kidolgozó Lám Jakabot idézte fel. Három dolgozat volt iskolatörténeti jellegű. Fazekas István Brassai Sámuel mint történeisztt méltatta, Tőkés Mária a természetrajzi szertár múlt századi herbáriumait vette számba, e sorok írója pedig az idei Berde Áron-centenáriumra írt értekezésének egy részletét mutatta be: Berde mint a kollégium első fizikakémia tanára és igazgatója.

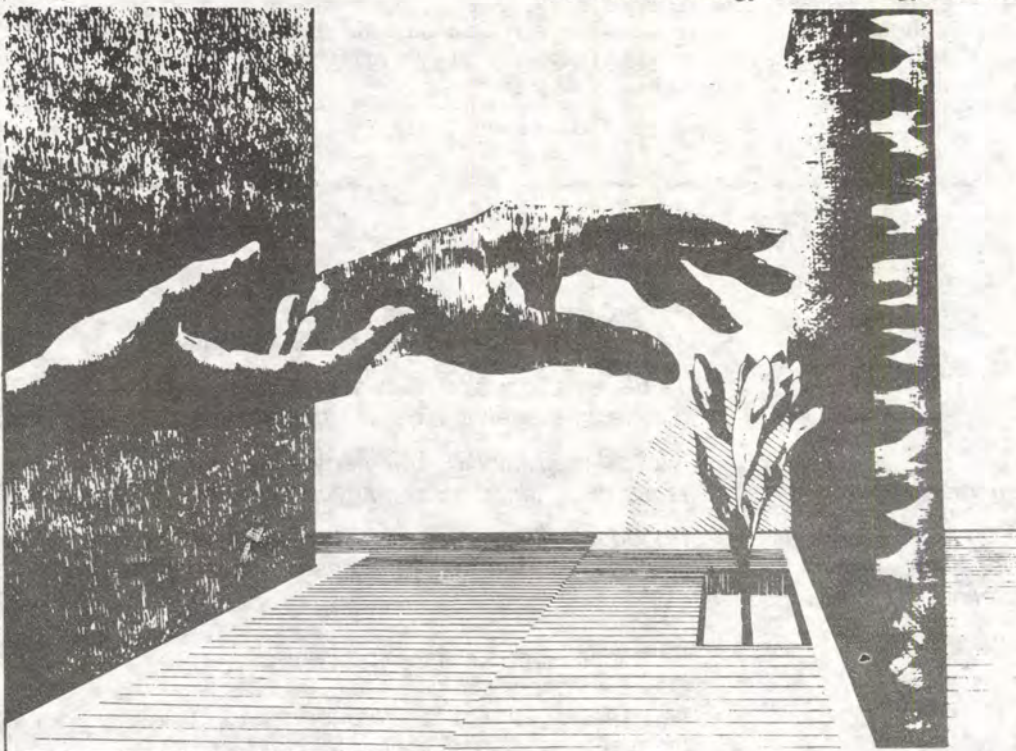
Csütörtökön hagyományosan a sportnap. Bárdos Lajos, Egyed Zoltán és Kun Béla tornatanárok vezetésével lezajlottak a mini-futball (elemisták), a kézilabda (lányok) és a futball (fiúk) döntő mérkőzések a Brassai-kupáért. Ezekről hírt adott a Szabadság című helyi lap május 30-i száma is.

Pénteken délután a kultúr-műsorokra és a díjazásokra került sor. Fellepett a már több országot bejárt, legutóbb az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Eggy Gissza-díjával is kitüntetett, Tolna Éva tanárnő vezette Bogács néptáncgyűttes, a Molnos Sára irányította Mákvirág színjátszócsoport és a Bazsó Dombi Ferenc vezényelte iskolai kórus (Bárdos Lajos, Jagamas János, Kodály, Liszt és Haydn művek). Nagy Emese rendezésében gyermeknap műsort is bemutattak.

Május 30-a, szombat a szokásos torockói kirándulás napja volt az idén is. A két autóbuznyi tanár és kisdíák (sajnos nagyon kevés líceumi tanuló vett részt) először a nagyenyedi Bethlen Kollégiumot kereste fel. Itt Letanovszky István igazgató fogadta a brassaisokat. E sorok írójának szavai kíséretében megkoszorúzták a nem rég leleplezett Kőrösi Csoma Sándor-emléktáblát, majd egy Brassai-portrét és a Fialat szívvel diák-lap két utóbbi számát nyújtotta át Bálint igazgató enyedi kollégájának. A továbbiakban az iskolaépület, természetrajzi múzeum és udvar megtéktetésére került sor. A templomban Kovács Nemere tanár ismertette Nagyenyed és egyháza történetét. Rövid ideig részt vettünk a közeli katolikus templom udvarán zajló Erdélyi fiatalok zenei találkozásán is, melyen 15, vallásos számokat is előadó modern együttes mutatkozott be. Torockószentgyörgyön Brassai szülőházának emléktábláját koszorúztuk meg Fazekas István rövid beszédétől kísérve, majd az unitárius templomban Zsigmond Kinga, iskolánk végzettje, jelenleg II. éves teológus vezette imán vettünk részt. A torockószentgyörgyi vár megmászása, a falak alatti pihenő után rövid torockói sétával zárult a nap. Az idei szervező Kocsis Imre földrajztanár volt. Kár, hogy az eső többször is megzavarta a műsort.

Annál szerencsésebb nyári időben került sor június 13-án a négy nappali és négy estis osztály tanulóinak az ősi zászló alatti hagyományos ballagási ünnepségére. Ez az idén is tiszta magyar nyelven zajlott le, a román estis osztályok ugyanis külön búcsúztak még péntek délután. A ballagáson részt vett s az egyház és iskola múltját, kapcsolatát felidéző beszédet mondott dr. Kovács Lajos főtiszteletű püspök úr, valamint Szabó Zsolt, a Brassais Véndiákok Szövetségének elnöke, aki kiosztotta a szövetség díjait.

Dr. Gaal György

Suhar Liviu: Kisértés

„Az Erdélyi országi Unitária közönség fő Consistoriumának kerülő Levele“, kelt 1811 „Böjt más Hava 5-ik napján.“

Ha bajban van az ember vagy akár egy intézet, intézmény - segítségért fordul felebarátaihoz, ismerőseihez, rokonaihoz, falusi - városi egyházi vagy világi közösségekhez, akik, illetve amelyek képesek felkarolni a bajba jutottakat, a segítségre szorulókat. S a hívő, jóérzésű keresztyén ember vagy emberi közösség a bajbajutottaknak, rászorulóknak - ha módjában áll - meg is adja azt. Ez a humanitárius, emberbaráti cselekedetre való hajlam Istentől kapott ajándék, s aki ennek birtokában van, mindig eszerint cselekszik.

A címben jelzett Consistoriumi „kerülő Levél“ is segítséget kér. A kolozsvári, tordai, keresztyéri „Unitária fővebb oskolák Professorai fizetésének megnevelhetése“ érdekében minden „Unitária Ecclesia és azok élő tagjaihoz“ fordul, mert csak együttes erővel, összefogással menthető meg a három iskola léte, annak tanári kara és ifjúsága, mert az 1811-es év nagy szegénységgel, pénzhiánnyal, adóssággal „borította el hazánkat“. A tanárok kicsi fizetése nem volt elég kenyérre, tüzelőfára, háztartásuk pénzelésére, „köntösseikre“. És mivel más fizetséget biztosító foglalkozást nem űztek, ami pénzt hozott volna „a szoros tanításbéli foglalatosság után járó fizetésen kívül“, így félő volt annak a lehetőség, hogy más munkahely után kell nézniük, ami maga után hozta volna a tanulóifjúság „el oszlását“.

Ezek elkerülése érdekében a „kerülő Levél“ felhívással, kéréssel fordul az eklézsiához, azok papjaihoz, mestereihez, kántoraihoz: „A mostani példás szükség idején minden Unitárius Ember szűkölködő szegény oskoláinknak mind közönségünk fenn állhatása s virágzása kufejének fenn tartásokról gondoskodni, s azoknak segedelmezésekre tenni más Út nem lévén az lehetőségig adakozni, ki ki tudván azt, hogy mind a belső, mind a külső Hivatalokban és állapotokban levő Atyáncfiai melyek pallérozódásokat, Boldogságokat onnan vették, s ez után is onnan várhatják Vallásunknak is megmaradását, virágzását azoknak fenn maradásokból remélhetik“.

Nemcsak az iskolák, tanárok, tanulók felsegélyezését kérik, hanem a rászorult özvegy papnék támogatását is célul tűzték ki.

A Consistoriális levél részletesen ír az egyház akkori anyagi helyzetéről, az alapítványok bevételeiről, valamint a meglévő „70.000 M. Forint Capitalis Summa“-nak „6 percentum“-ú érdekének kevés voltáról. Említi kölcsönök felvételének lehetőségét, de el is veti, mivel az érdek, vagyis a kamat fizetése óriási terhet róna az egyetemes egyházra, s az nem is tudná fizetni azt.

Dehát mégis orvoslást kell találni a bajra, és ez nem más, mint az összefogás, az egymáson való segítség, mert ebben van az Istentől kapott erő megnyilatkozása.

A bajok orvoslására, leküzdésére „három nevezetes és az illetén esetekben ez előtt is gyakorlásban volt módokat vett elé Fő Consistoriumunk, kettőt az mostani terhes szükség fel segéllésére, az Harmadikat pedig

Cassánk jobb Karban léendő állítására, oly három módok azok, mellyektől lehet remélni, hogy minden jól gondolkozó hitünk sorsossa boldogult Eleink példája szerént azokat nem tsak helyben hadja, sőt inkább a mint Istentől modja adatott Világi Javaival, Ereivel másokatis jóra serkentő tselekedeteivel, és Tanáts adásaival elő segélleni törekedni fog.“

„Első Mod: Az Erdélyi Unitária Ecclesiáknak a mint a Visitationis Protocollumokból Esztendei jövedelmeket és költségeket ki nyomozhattuk, egyéb aránti környül állásoktolis Tekintetbe vévén minden Ecclesiára nézve egy bizonyos Summátskát a leg nagyobb meg kéméléssel intéztünk, de éppen nem oly tzállal, hogy az által a' Nemes Ecclesiák közül akár mellyiketis a' bővebb adakozásban meg akadályozzuk, sőt ily szer felett való lévén a' Szükség, annál kedvesebben fogja venni Fő Consistoriumunk egész Statusunk nevében és Képében mentől bővebben nyújtják segedelmeiket.“ A felszedett Summákat az eklézsiák könyveibe beírják a kiküldött expertusok előtt, nevezetesen R. Professor Körmöti János és Szász Mózsés (!) Atyáncfiai előtt. A „localis Papok“ is aláírják a könyvet, és legkésőbb „két hónap múltával az Kolosvári Kollégiuumok Perceptorá kezében multhatatlanul adminisztrálják.“

„Második Mod. Minden functioba lévő Pap Mester vagy Cántor Atyafiakra nézve kéntelen Fő Consistoriumunk boldogult Eleink Péládja szerént az illyeten terhes környül állások idején fővebb oskolánk és azok Tanítottói fel segéllésére repártizált Gabbonabéli Segedelem adást ujra follyásba tenni, s minden Papra s Mesterre, Cántorra külön külön ezeknek jövedelmek és Bérek mennyiségéhez mérsékelt Gabonabéli praestatitot ki írni, melyre nézve concernens (illető) Esperest Atyáncfianak maguk Kerületeiben található Pap, Mester és Cántor Atyafiak közül, kik mennyi és hány véka Buzát köteleztessenek adminisztrálni.“

„Harmadik Moddal azt határoztuk, hogy az Unitária Valláson lévő minden Ecclesiák és ezeknek minden tagjai külön külön és egyenként Fő Consistoriumunk Expressussai, a Tractuális (egyházköri) Esperestek és Loci Parochusok (helybeli papok) által a' lehetőségig kitelhető és Capitálissá (tőkévé) teendő Summás Adakozásra Fő Consistoriumunk nevében meg hivattassanak s ezek a joltévő adakozo Ecclesiáinknak, Atyáncfianak evégre téjendő adakozásaikat akár kész Pénzbe akár Gabonába vagy Borba, Dézmákba vagy Malmok Vámjaikba fekvő és Hasznot hozó Örökségekre, vagy kötelező irásokba tétessének azok, mint Fő Consistoriális Biztosok bé fogják szedni, Fő Consistoriumunkhoz bé küldeni, hogy pedig kinek kinek adakozása egész közönségünk előtt nyilvános lehesen s (...) a következő Maradék előtti jo Emlékezete fenn maradhasson“ egy bekötött, hitlesített könyv készített „a mellybe a ki írni tud maga fogja

adományát bé írni, a' ki pedig írni nem tud a helybeli Pap vagy Consistoriális Biztosok, az Esperes vagy Dieccesanus (püspöki) Curatorok előtt bé fogják írni, és a Pénzt általvevők“ nyugtát adnak. Ezt a könyvet a Státus levéltárában „örökös megtartásra“ fogják elhelyezni. „Ezen harmadik modon téendő Adakozásokból bé jövendő Pénz a Stabilis fundus nevedekésére fordittatik, és soha el nem költhető Capitalisul elocaltatik (kihelyeztetik). A továbbiakban kifejti a „Kerülő Levél“, hogy „A' kinek Isten Módot adott, az Szent Vallása, Maradék, Atyafiai jól léte, Boldogsága és maga ellen“ vétkezne, ha tehetsége szerint nem támoganá az egyetemes egyházat, „Szentséges Vallásunkat“.

Az okiratot, viaszpecséttel ellátva, aláírják: Lázár István superintendens (püspök), P. Horváth Miklós főkurátor és Fúzi István actarius (jegyző).

Az Egyházi Főtanács „kerülő Levél“-ben foglalt felhívás mindenütt megértésre talált, s a tehetséghez mért adakozásra ösztönözte az egyházközségek híveit, „ministereik“-kel együtt; így a Nemes Keresztúr Fiúszék Unitárius egyházkörében is, amelybe akkor a maiakkal és az ún. Práciumbeliekkal (Bordos, Csób, Rava, Zsákod, Sárd, Pipe, Bözöd, Bözödújfalú) együtt 31 egyházközség tartozott. Ezek „a kész pénz és Buzabeli repertitionak“ a „Kerülő Levélhez“ mellékelt Tabellája szerint összesen 330 R. forintot (a legtöbbet Szentmihály: 40 Ft., a legkevesebbet a kicsi Bordos: 2 Ft.) és gabonából a 27 köri pap 78 1/2 mérő, s a 17 mester-kántor 22 1/2 mérő búzát ajánlottak fel, az egyház és iskolái anyagi helyzetének újbóli megerősítéséért.

Molnár Kálmán

Molnos Lajos

SZÁMVETÉS

Csak a balga nem fél soha.
Csak az ostoba nem kételkedik.

Naponta százszor
megmérettetik
bennem a hit,
s a hitben
magam is
naponta százszor
megmérettetem.

Így lesz
naponta erősebb
bennem a hit,
s e hitben
erősebb így leszek
naponta
magam is.

HÍRES SZÉKELYEK

(1793 - 1993)

„Minden nemzet, mely elmúlt kora emlékezetét semmivé teszi, vagy semmivé lenni hagyja - saját nemzeti létét gyilkolja meg...”

Kölcsey Ferenc

Székely Mózes

Az egyetlen székely erdélyi fejedelem 1550 táján siménfalvi családból született.

Székely Mózes fiatal korában sóval kereskedett, majd Somlyai Báthori István seregébe lépett. 1575. július 7-én, a Békés Gáspár elleni küzdelem során Radnónál, kardját szájába véve, átúszta a Marost, és párviadalban levágta ellenfelét. Bátorsága révén jutott odáig, hogy július 9-én, a szentpáli csatában már ő volt a fejedelmi testőrség és egy székely dandár parancsnoka. 1580-ban Lengyelországba ment Báthori Istvánhoz - akít a lengyelek királyukká választottak - és a gyalogság vezéréként részt vett a lengyeleknek a moszkvai nagyherceg ellen vívott harcában. Gdansk, Plock és Pleskov bevételénél olyan kiemelkedő szerepe volt, hogy unitárius létére, a katolikus Báthori „Szentelt vitézei” közé sorolta.

Két, ugyancsak Lengyelországban tartózkodó magyarral való vizsgálja miatt visszatért Erdélybe, ahol sókamra-ispán lett. Felesége a Kornis családból származott.

Báthori Zsigmond fejedelem is olyannyira megkedvelte Székely Mózeset, hogy birtokokat adományozott neki, és 1591-től Erdély „nagyágosai”, azaz legfőbb urai közé került. Ez évben, egy Lugosnál lefolyt hadművelet során lövés érte a lábát, emiatt haláláig sántított. 1595-ben részt vett a Szinán pasa elleni, havasalföldi hadjárat-

ban. A siménfalvi Székely Mózesnek 1598. március 1-én kiállított adománylevelében Báthori Zsigmond azt mondja, hogy ez a vitéz férfi a havasalföldi törökellenes harcokban is kitűnt.

Az 1599. október 28-i sellemberki csatában Báthori Endre bíboros fejedelem mellett harcol Mihai Viteazul ellen, 1600-ban Mihait segíti Moldva elfoglalásában; amikor Mihai Rudolf császártól megkapta a helytartói megbízatást Erdélyben, Székely Mózes Mihai hadvezére lett. - Nemsokára azonban érintkezésbe lépett a lengyel határnál megjelent Báthori Zsigmonddal. A vajda ekkor kivégeztette Székely Mózes apósát és más székelyeket.

Mihai meggyilkolása után (1600) Giorgio Basta császári hadvezér hatalmába vette és széltében-hosszában pusztította az országot. Székely Mózes a császári uralom elől 1602-ben a törökökhöz menekült Temesvárra. Elyverte Gozi Girai tártár kán támogatását is, miközben állandó portyázásokkal zaklatta Erdély határmenti településeit és erősen készült betörni oda török segítséggel. 1603 tavaszán híveivel benyomult Erdélybe, ahol az erdélyi urak jelentős számban csatlakoztak hozzá, de a székelyek közül kevesen. Május 8-án egy tábori országgyűlésen meg is választották erdélyi fejedelemmé. Bektas pasa segítségével Erdély jó részét uralja, Szatmárra úzi Bastát (tíz katonával menekül oda). III. Mohamed szultán Székely Mózesnek kardot, buzogányt és zászlót küldött s athanaméval fejedelemként ismerte el. Előglalta Gyulafehérvárt, Kolozsvárt, Udvarhely-

széken kívül Aranyos- és Marossszék egy része csatlakozik hozzá. Mivel a császári sereget Erdély nagy részéről kiszorították, Basta segítségével hívta Radu Serban havasalföldi vajdát. Radu Serban serege Brassó közelébe vonult, ahol a székelyek egy részével is gyarapodott (a Székely Mózes seregében harcolt a székelyek szabadságjogait tipró nemesség) és 1700 emberrel meglepetésszerűen támadott. A Brassónál lezajlott csatában Székely Mózes - szokása szerint - a tüzeiket kísérte különös figyelemmel. Amikor a vajda emberei körülvették s közelharcra került a sor, a fejedelem lova megbotlott, őt magát meglőtték és kopjával átdöfték. Rácz György - a Radu mellett harcoló székelyek egyik vezére - a már haladkló fejedelemhez érkezett és levágatta a fejét egy csíkszentmihályi székellyel, - Katona Mihálylyal. („Rácz György azoközben oda érkezik és látván Moyses testét, ki szinte meg sem holt volt, egy pallossal fejét véteti az szolgálójával”. Szamosközi: XXX. 193-194). Radu a fejet karóba húzva sátra elé tűzette, a testet a kutyáknak dobatta. A csata után Michael Weiss brassói bíró a volt fejedelmet tisztességgel eltemette saját kertjében. Később itt épült az Európa szálló. Éttermében emléktáblát helyeztek el Székely Mózes, a kitűnő hadvezér és egyetlen székely erdélyi fejedelem emlékére.

Összeállította:

Fekete János
tanár

Kőrösi Csoma Sándor életútja és munkássága

A háromszéki Csomakőrösről a Himalája koszorúzata Tibetig hosszú út vezet. Ezen haladva az erdélyi zarándok tudós, Kőrösi Csoma Sándor, az ismeretlenségből a világhír hegycsúcsaira jutott, mert ebben az évben is, halálának 150. évfordulóján nemcsak szülőhazájában, hanem Európa, Ázsia sok országában, sőt Ausztráliában és Amerikában is megemlékeznek róla. Életútja egy székely földműves családból 1784. március 27-én kezdődött. Apja Csoma András határőr katoná, „egyszerű, de szerény jómódban élő gazdaember”. Anyja Getse Krisztina. Őt testvére közül kettő korán elhalt.

Elemi iskoláit szülőfalujában végezte 1791 és 1799 között. Szorgalma, te-

hetsége, kitartása miatt az apja az enyedi kollégiumba vitte, ahol mint „szolga-diák” dolgozva és tanulva 1799 és 1815 között középiskolát és teológiát végzett. Otuléte alatt a kollégiumba is behatolt a kor szelleme, mely a népek eredetének, múltjának, szabadság- és függetlenségi harcainak tanulmányozására buzdított. Ennek hatása alatt a diák Csoma

egyik társával fogadalmat tett, hogy felkutatják népük eredetét, őshazáját. Erről a fogadalomról soha nem feledkezett meg. Enyedi „bölcseleti és hittani” tanulmányainak befejezése után, a göttingai egyetem ösztöndíjas hallgatója lett és, híres tanárai útmutatásai mellett, kibővítette teológiai, nyelvészeti, földrajzi és történelmi ismereteit, nagyobb érdeklődést tanúsítva a keleti népek története iránt.

Több mint két évi külföldi tanulás után, 1818 őszén hazatért Erdélybe, de sem lelkeszi, sem tanári állást nem foglalt el, hanem tudatosan készült keleti útjára s igyekezett a szláv nyelveket is elsajátítani. 1819. november 23-án a Belső-Ázsiában, az ujjurok földjén sejtett őshaza felkeresésére útnak indult. Útjának fontosabb állomásai: Bukarest, Szófia, Alexandria, Bagdad, Teherán, Kabul, India, Ladakh fővárosa Leh, ahonnan kénytelen volt visszatérni. Útközben, 1822. június 26-án találkozott William Moorcroft, a brit-indiai kormány politikai megbízottjával, aki rábeszélte, hogy kormánya költségén, vállalkozzék egy tibeti nyelvtan összeállítására.

Az egyezés alapján Csoma 1823. július 24 és 1830. november 26 között három tanulmányutat tett Tibetbe, ahol először a zanglai, másodsor a puktali, harmadszor a kanumi kolostorokban mintegy öt évet és tíz hónapot töltött. Tanítói két tibeti tudós pap, láma volt: Szangje Puncog és Kunga Csozlesz.

Csoma mintegy tizenkét évet foglalkozott a tibeti nyelv, vallás és civilizáció kérdéseivel s valóban az európai tibetisztika megalapításával írta be kitörülhetetlenül nevét a tudománytörténetbe. E téren három alapvető és időtálló megvalósítása volt: tibeti-angol szótár, a tibeti nyelvtan és a tibeti irodalomról, műveltségéről írott tanulmányai.

A több mint 30.000 szót tartalmazó szótára - *Dictionary Tibetan and English* - eredeti alkotás, melyet tanítói segítségével állított össze. Mostantól kezdve ez az emberfeletti alkotás, melyre Csoma tizenegy évet fordított - ez idő alatt tanulta meg a tibeti és a szanszkrit nyelvet, szedte össze és állította betűrendbe a tibeti szavakat és kifejezéseket, szer-

kesztette és ellenőrizte a kész szöveget - nélkülözhetetlen eszköze lett mindazoknak, akik a tibeti vallással és műveltséggel foglalkoztak és foglalkoznak.

A szótárral párhuzamosan Csoma megírta tibeti nyelvtanát is: *A Grammar of the Tibetan Language in English*. Az európai nyelvtankönyvek példáját követve, tárgyalja a tibeti betű- és jelrendszert, a betűk helyes kiejtését és írását, az alaktant és a mondatant. Az ún. *Függelék*-ben ismerteti a tibeti időszámítást, szemelvényeket ad a klasszikus tibeti művekből, majd a paleográfiai tudnivalókat foglalja össze.

Csoma nyelvtana és szótára - hogy saját szavait használjuk - „kulcsot adtak” azoknak a műveknek a megismertetéséhez és tanulmányozásához, amelyek a gazdag, egyedülálló, színes tibeti kultúrát foglalják magukba.

A tibeti vallásos irodalmat két nagy gyűjtemény tartalmazza: a 100 könyvből álló *Kahgyur* - Lefordított törvények, és a 225 könyvre terjedő *Sztangyur* - Lefordított utasítások. Ezek lényegében a szanszkrit nyelven írt indiai szent könyvek: a *Tripitaka*- Hármaskosár- egyes részeit foglalják magukban, továbbá a tibeti és a kínai eredetiből átvett, illetve lefordított műveket. Ezekon kívül vannak bennük orvosi, filozófiai, nyelvészeti, földrajzi, csillagászati stb. tartalmú tudományos értekezések és szépirodalmi alkotások. Csoma ezeket a műveket kivonatolja vagy csupán ismerteti. Így a tibeti alapforrásokra támaszkodva megírja Buddha életét. A *Dulva elemzése* címen kivonatolja a *Kahgyur* egy részét, amely éppen Buddha tanításait tartalmazza. Külön tanulmányban foglalkozik Buddha nemzettségével, azután a buddhizmusban fellelhető fontosabb vallási irányzatokkal, különösen a népszerű ún. *Mandhavamika* rendszerrel, melynek lényege a *lám-rim* (a lajtorja), azaz a fokozatos fejlődés elve. Az egyik tanulmányában a X. században keletkezett vallásos felfogást, az „idő kerekét” (*kala chakra*) és az Első Buddhát (*Adi-Buddhát*) ismerteti, amelyek a tibeti buddhizmus alapjait képviselik. Egy másik tanulmányában a Dzsingisz kán korában élt Saskya panditának a Kahgyurba belekerült írását dolgozza fel, amely aranymondásokat és a tibeti „tíz parancsolatot” tartalmazza. Ezekon kívül Csoma bemutatta Tibetország földleírását ismertetett egy tibeti orvosi munkát, kitért történelmi és nyelvészeti tanulmányokra, megfeytett bizonyos tibeti és mongol feliratokat. Egyszóval tanulmányai hű képét mutatják az eredeti tibeti műveltségnek. Tibetisztikai munkásságát legtalálóbban talán S.C. Malan, a Bengál Ázsiai Társaság titkára jellemezte: „... mindenek föltt és mindenek túl, őt az európai tibetisztikai tanulmányok megalapítójának kijáró tisztelet övezi és fogja övezni mindig is... ő volt az, aki az alapot lerakta, mások csak építettek arra”.

Tibetisztikai munkásságát befejezve, Csoma visszatért eredeti célkitűzéséhez: a magyar őshaza kutatásához. Először Észak-Bengáliában a szanszkrit nyelv helyi dialektusait tanulmányozta (1835-1837), majd visszatért Kalkuttába, ahol az Ázsiai Társaság könyvtárában dolgozott. 1842 februárjában ismét útra kelt, célja feltehetően Kelet-Tibet fővárosa és az ujgurok vagy jugarok, a magyarok feltételezett rokonainak a földje. A betegséget, maláriát árasztó mocsaras területeken áthaladva, 1842. március 24-én lázban égyve érkezett Dardzsilingbe, ahol három hetes betegeskedés után, 1842. április 11-én, hajnalban „békésen, jaiszó vagy rivendítás nélkül meghalt”.

Csoma rendkívüli életére és munkásságára szótárának és nyelvtanának megjelenése után figyelt fel a tudományos világ. Különösen francia, német, angol, orosz tudósok írtak elismerő, dicsőítő sorokat róla. 1885-ben Duka Tivadar angol és magyar nyelven kiadta Csoma életrajzát és tanulmányainak egy részét. Még ugyanabban az évben W.W. Hunter angol kutató *A zarándok tudós* címen írt értékes, népszerű ismertetést róla. 1911-ben E. Denison Ross, az Ázsiai Társaság titkára, kiadta Csoma összes tanulmányait. Majd születésének 150-ik évfordulója után számos monodográfia jelent meg róla. Ezek írói közül megemlítjük Debreczy Sándor, Cholnoky Jenő, Baktay Ervin, Csetri Elek műveit. Az utóbbi évtizedben sok tanulmány és szépirodalmi alkotás (regény: Korda Sándor; költemény: Magyar Lajos; dokumentum gyűjtemény: Terjék József) látott napvilágot. Indiában Hirendranath Mukerjee két tanulmányt is írt róla. Szótárait, nyelvtanárt, tanulmányait a Magyar Tudományos Akadémia fénymásolatban adta ki. A francia keletkutató, Bernard Le Caloc'h - aki magyarul is jól megtanult - amint maga írja egyik levelében: „... három könyvet írtam Csomáról, de ezenkívül 86 különböző tanulmányt...”

Mi is, akárcsak angol életrajzírója, alkalmazzuk rá az angol költő, Browning híres sorait:

A nagy szándék a bérctetőre hág
S végül elpihen
Még dicsőbben, mint hinné a világ
Él s hal odafenn,
Mint ott lenn sejtenék...

Bodor András

Százötven éve hunyt el Kőrösi Csoma Sándor

Kőröstől Dardzsilingig

„Én a székely nemzetség szülötte vagyok.” - írta Kőrösi Csoma Sándor 1825-ben. Később is, egész élete során büszkén vallotta magát székely-magyaroknak. 1784. március 28. és április 4. között született Kőrösön, Csoma András és Gecse Krisztina harmadik gyermekeként. Elemi iskoláit a református falusi tanodában végzi, majd 15 éves korában kerül Nagyenyedre, a híres *Bethlen Kollégiumba*; gyalog teszi meg apjával a mintegy 300 km-es utat. Kezdetben mint *szolgadiák* az ingyenes ellátásért közmunkákat végez. Később *korrepetitor* lesz, gazdagabb diákokat tanít. 1815-ben fejezi be enyedi tanulmányait; közben már *külföldi egyetemre készül*. Még az év augusztusában Göttingenbe utazik, ahol angol ösztöndíjjal tanul, ami igen csekély, ezért öccséhez fordul támogatásért, amit meg is kap. Az európai hírű egyetemen újabb nyelveket tanul, és megismerkedik az *orientaliztikával*.

1818 szeptemberében elhagyja Németországot és Kolozsvárra utazik. Tudósokkal, barátokkal közli nagy tervét: *Ázsiába szándékozik utazni, a magyar őshaza felkutatására*. Sokan biztatják, de néhányan esztelenségnek tartják tervét. 1819 novemberében - Nagyenyedről mégis útnak indul. Pénze alig van, gyalogol, mint eddig. 1820 októberében Teheránba érkezik, majd Afganisztánon át Indiába. Itt sem időzik sokat, 1822-ben már *Ladak fővárosában, Lehben találjuk*. Megismerkedik W. Moorcrofttal, a brit indiai kormány megbízottjával, akitől ajánlólevelet kap a zanglai főlámahoz, Szangye Puncoghoz, későbbi tanítójához. 1823 júniusában érkezik meg a zanglai kolostorba. A tibeti nyelvvel és kultúrával foglalatalkodik. Később ismeretlen okból elhagyja a zanglai kolostort, Szabáthuba utazik, majd a *puktali kolostorba*. A láma itt magára hagyja, amit később keserűen panaszol fel. A tibeti nyelvtan anyaggyűjtésével ekkorra jórészt elkészül. Közben anyagi segítségért fordul a Bengáli Ázsiai Társasághoz; kap három évre havi 50 rupia ellátmányt. Munkáját a *kanami* kolostorban folytatja, ismét Puncog lámával és befejezi tibeti szótárát és nyelvtanát. Végre elhagyhatja a Himalája égis éró hegycsúcsait és kegyetlen klímáját; Kalkuttába utazik. Az Ázsiai Társaság könyvtárosaként alkalmazzák, így életkörülményei rendeződnek. Több tudományos munkája jelenik meg és 1834-ben a Bengáli Ázsiai Társaság tiszteletbeli tagjává választják. Kalkuttában kapja kézhez azt a pénzt is, amit hazája gyűjtött számára. 1835-ben levelet kap *Döbrenlei Gábortól*, amelyben a Tudós Társaság *tagsági oklevele* is benne van. Levelet ír - először! - Nagyenyedre: különböző alapítványi célokra 450 aranyat küld a Kollégiumnak.

1835-ben ismét útnak indul, és Észak-Bengáliában *bengáli és szanszkrit nyelvet tanul*. Csak a hazájából érkező leveleket kéri továbbításra, ami arra mutat, hogy *ennek az útnak az indítéka magyar érzelmű volt*. 1837-ben már Kalkuttában találjuk, ahol ismét a könyvtárban dolgozik. 1842 februárjában újra útra kel, hogy *végre elérje célját, a jugarok földjét*. 1842 márciusában érkezik Dardzsilingbe, ahol április 6-án ágyának dől; *néhány lázas nap után április 11-én csendben elmegy*. Másnap temetik el a dardzsilingi temetőbe. Itthon Eötvös József mond nekrológot, melyet így fejez be: „*Kőrösi emléke itt él közöttünk, s míg e határok közt szív lesz, mely hazája nevével feldobog, míg a magyar nemzetiségéért lelkesülni tud: dicső emléke felejtve nem lesz*”.

(hankó)

Szabédi emléke Kolozsvárt és Szabédon

A költő, a tudós, a közéleti ember Szabédi László csak most, az utóbbi két évben foglalhatja el művelődéstörténetünkben az őt megillető helyet. Eddig kizárólag irodalmi munkásságára eshetett fény. Ellentmondásokkal teli élete, végső kiállása nem lehetett megemlékezések tárgya. Az 1989-es változás után Szabédi - főleg a Bolyai Egyetem újra megnyitására folytatott küzdelemben - szimbólummá vált. Hisz nevéhez fűződik a letragikusabb tiltakozás az erőszakos egyetemegyesítés ellen. Szabédi most önálló fejezetet kapott az iskolai tankönyvekben, legjobb versei ismételten elhangzanak, és a lelki szülőfaluját, Szabéd felvállalta az évenkénti születésnap üneppé tételét.

Már tavaly Szabédon emléktáblát lepleztek le, emlékszókat nyitottak meg a költő tiszteletére. Az idei május 7-i születésnap évfordulós jelleget kapott, mert a 85-ik volt, egyben a Termés megindulásának félszázados emlékét is feleleveníthette. Az ünnepségek rendezését az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) és a Korunk Stúdió vállalta magára május 2-án és 3-án.

2-án, szombaton reggel fél 10-kor a kolozsvári Lázár utca 30. sz. alatti szülői háznál kezdődtek a megemlékezések. Itt élte le a későbbi költő gyermek- és ifjú éveit. A tömbházak között szinte csoda folytán fennmaradt szerény kis kertés ház ma is a család, a költő húga, Székely Rozália birtokában van. S éppen a család kezdeményezte, hogy a ház első helyiségét alakítsák át emlékszóházzá. A szép napos reggelen a kis udvar megtelt az egykori barátokkal, pályatársakkal, ünneplőkkel, Kolozsvár magyar értelmiségének javával, valamint magyarországi vendégekkel. A külön bejáratú emlékszóház ajtaja fölötti, még lepel takarta emléktábla alatt az ünnepség szervezője, Kötő József EMKE-főtitkár szólt pár üdvözlő szót, utána Kántor Lajos beszélt Szabédi indulásáról, a Termés című folyóirat jelentőségéről. A lepel eltávolítása után olvashatóvá vált a márványtábla szövege: IN MEMORIAM SZABÉDI LÁSZLÓ 1907-1959. A továbbiakban Kiss Jenő költő, a Termés szerkesztőtársa szólt meghatározó szavakat egykori barátjáról. Az ünnepségen részt vett dr. Jakab Jenő unitárius lelkész is (Pestszentlőrinc), aki a Termés egykori kiadója volt. A fényképeket, köteteket, dokumentumokat bemutató emlékszóház megtekintése után az Unitárius Püspökség gondozásában lévő amfiteátrum-teremben folytatódott az évfordulós ünnepség.

A kollégium - egykor Szabédi iskolája - a legmegfelelőbb keretet biztosította az emlékülésnek. Ezen először Kántor Lajos, a Korunk főszerkesztője szólt, méltatva az évfordulót, s különösen a Termés szerepét irodalmunk történetében. Pomogáts Béla budapesti irodalomtörténész Szabédi László népies és urbánusok között, Széles Klára szegedi egyetemi docens pedig Szabédi László, a tudós költő és a költő tudós címmel tartott előadást. Mózes Huba kolozsvári kutató, az első Szabédi-kismonográfia szerzője a Szabédi-filológia eddigi eredményeinek számbavételét ígérte értekezése címekeként, helyette egy érdekes életrajzi adalékkal jellemezte azt az ellentmondásos időszakot, mely végül a költő-tanár tragédiájához vezetett. Az

ülésszakon is szép számú értelmiségi közönség vett részt. Mind az emlékszóház megnyitását, mind pedig a felolvasásokat megtisztelte jelenlétével dr. Kovács Lajos főszerkesztő püspök úr is.

A május 3-i szabédi ünnepségre Kolozsvárról egy autóbussznyi érdeklődő érkezett, a magyarországi vendégek külön autóval jöttek. Marosvásárhelyről a Látó szerkesztőségének tagjai érkeztek személygépkocsival, élükön Markó Béla költő-szenátorral. Szabéd nem a költő szülőfaluja. De itt élt mind a négy nagyszülege és innen indultak szülei is: Székely Sándor vasúti tisztviselő és felesége, Rédigér Emilia. Az egyik nagyapa, Rédigér Géza a falu lelkésze volt, a századvég termékeny költője. A Székely család hét gyermeke közül a középső volt az 1907-ben született László. Minthogy a tényleges szülőhely, Sáromberke csak pár évig volt otthona a családnak, a költő szellemi szülőhelyül - költői nevét is innen származtatva - Szabédot választotta. Szabéd pedig büszkén vallja fiának a költőt. A Mezőség és Maros-szék határán, a Marosvásárhelytől 18 km-re levő, 1200 főt számláló kis magyar falu szinte teljes egészében unitárius vallású. Május 3-a üneppé tételére az egész falu összefogott.

Az érkezőket virágszállal, kávéval, harminivalóval várták az iskolában. Innen 11-re átmentek a zsúfolásig megtelt, közel kétszáz esztendő unitárius templomba, ahol Kecskés Lajos lelkész mondott az alkalomhoz méltó prédikációt. Az ezt követő templomi ünnepélyen a lelkész és felesége, Kecskésné Nyitrai Gyöngyvér énekesz betanításában a falu lányai énekszámokat adtak elő s Szabédi verseiből szavaltak. A templomból az ünneplők a temetőoldal magaslatán levő Rédigér Géza (1845-1907) -sírhoz vonultak, ahol a tiszteletes úr megemlékezett a pap-költőről és a költő unoka családjáról. A továbbiakban főleg a helybeliekhez intézve szavait, röviden Pomogáts Béla, Markó Béla és Kötő József is méltatta az alkalom jelentőségét. A szép fekvésű temetőből a művelődési házhoz illesztett emlékszóház falán található márványemléktáblánál ke-

rült sor koszorúzásra, majd az emlékszóház gazdag tárlóit tekintették meg az érdeklődők. A művelődési ház színpadán a falu néptáncgyűjtése adott szemet gyönyörködtető műsort. A Nagy Ernő tanár irányította csoport immár harmadik generációja szerez megbecsülést a helybéli ügyesen mozgó, hagyományokat őrző fiataloknak. Az ünnepséget az óvodában felszolgált közebed zárta. Ezen szó került a szabédiak újabb tervéről, egy Szabédi-szobor felállításáról, többen adakoztak is a szoborra, a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság elvállalta a szobor talapzatának megtervezését. A szabédi emlékszóház kialakításában, az ünnepségek szervezésében a falu számos gazdája és gazdaszönya részt vett. A lelkészcsaládon kívül a Tárca Irma igazgatónő vezette tanári kar, Farkas Ernő volt itteni magyartanár, Nagy Ernő művelődésházi igazgató tevékenysége feljegyzésre méltó. Remélhetően ezután minden májusban sor kerül - a falu ünnepévé nővé - Szabédi-évfordulóra.

Dr. Gaal György

A szabédi unitárius templom

A szeretet hullámhosszán

Ez év május 28-29-én alkalmunk volt találkozni a Svájci Katolikus Nőszövetség öt tagú küldöttségével s egyúttal a hazai nőszövetségek tagjaival is.

Első nap a Szent Mihály plébánia tanácstermében ismerkedtünk a küldöttség tagjaival, akiket Gyarmati Kathrin vezetett, és ő biztosította a fordítást, hisz német anyanyelven mellett folyékonyan beszél magyarul és franciául is. A Katolikus Nőszövetség vendégeiként részt vettek még a találkozáson a református, evangélikus, unitárius, ortodox és görögkatolikus nők küldöttei mellett a mozgássérültek szervezete, az Életfa-társaság, az RMDSZ küldöttei, valamint a kapcsolat megteremtője és a találkozó szervezője, Balla Zsófia költőnő.

A találkozót másnap szűkebb körben folytattuk az Unitárius Püspökség vendégeiként, majd érdekes ismerető-film vetítésével egybekötve előadást hallgathattunk meg Svájcra, a négy-nyelvi nemzet államáról. A találkozót a Soros

Alapítvány segítségével megrendezett fogadás zárta.

Érdekes volt bepillantani a szabadság és tolerancia földjének mindennapjaiba, ahol 700 éve demokrácia van, de ugyanakkor a nők csak 20 éve kaptak szavazati jogot, és csak 10 éve nyilvánították őket egyenjogúknak a férfival. Ott négy hivatalos nyelv létezik s emellett számtalan nyelvjárás; ezek békében megférnek egymás mellett, senkit nem zavarnak a többnyelvű feliratok; ismerik és tisztelik egymás nyelvét, szokásait, hagyományait.

A Katolikus Nőszövetség (SKF - Schweizerische Katholische Frauenbund) mellett léteznek református, zsidó, egyházon kívüli nők, dolgozó nők szövetségei is, valamint egy olyan szervezet, amely a nők szociális tevékenységre való továbbképzésével foglalkozik.

A Katolikus Nőszövetség központja Luzernben van; 250 ezer a taglétszám. A szervezetetők „ernyő-szervezetnek” nevezik, mert számtalan

A nap, amikor babák „húzták“ az ekét

Igen, a babák „húzták“ az ekét.

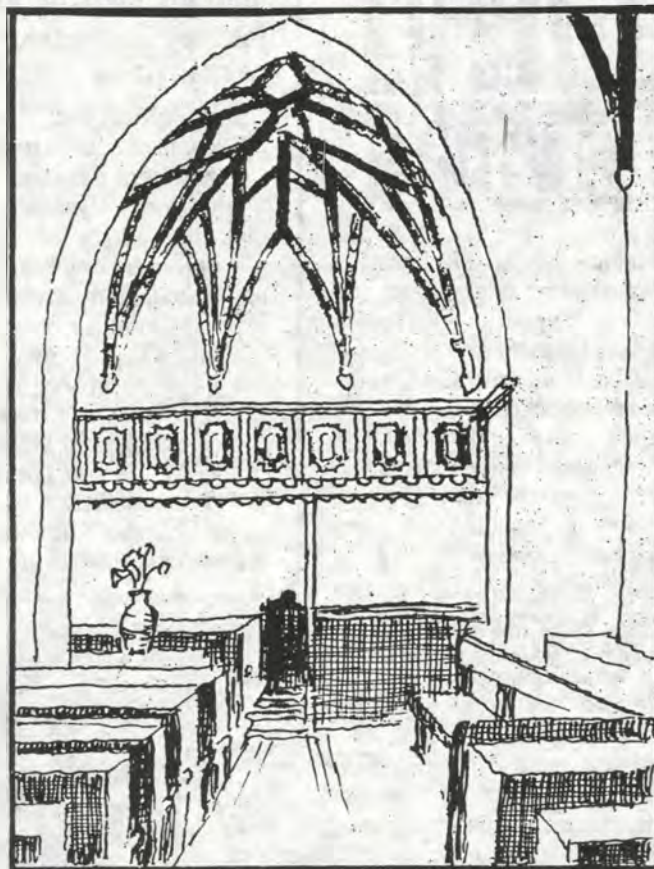
Minden akkor kezdődött, amikor az egyházközség gondnoka elmondta nekünk, hogy falunknak legnagyobb szüksége egy traktorra lenne. A földeket és állatokat visszaadták az embereknek, az elmúlt nyáron, a kollektív gazdaságok felszámolása folyamán, és a gépállományt kiárusították (főleg egynéhány „bennfentes“ között) a lakosság, akinek nagyon kevés pénze volt, nem tudta megfizetni a gépek használatát. Ahogy egyik öreg ember keserűen mondta: Szeretnék, hogy búzát és kukoricát termesszenek, hogy ne éhezzenek a következő télen, de nincs gépi felszerelés. Így hát nehéz és hiábavalónak tűnő munkába fognak. Aztán ha a föld nem hoz jövedelmet és nem tudják majd megfizetni az adókat, elveszik.

Gyűlésre hívtuk össze az egyházközség, Homoródjánosfalva híveit, hogy megbeszéljük, hogyan szerezhetünk traktort a tavaszi szántáshoz. Anikó, az egyházközség ideiglenes lelkésze, azt kérdezte: Miért ne tudnánk mi az egyházközségnek traktort vásárolni, amelyet szükség esetén az egész falu használhatna?!

Miért? Eddig ilyesmi nem volt; és ki ad rá nekünk pénzt és ki tartja majd karban? - szálltak a kérdések sűrűn és sebesen. De honnan vette ágyúit Gábor Áron 1848-ban? - kérdezte a lelkész és felelt is: Ő maga készítette. Nos, mi magunk fogunk pénzt szerezni a traktorra 1992-ben. Így hát felhívtuk telefonon a leányunkat, aki babagyárban dolgozik az Egyesült Államokban. Tudtuk, hogy abban a gyárban éppen romániai népi ruhás babák előállításával foglalkoznak. Együtt megállapítottuk, hogy milyen nagyszerű lenne, ha a babákat a mi jánosfalvi asszonyaink öltöztetnék fel. Leányunk két hónapra eljött hozzánk, hogy személyesen irányítsa asszonyainkat. Több mint 50 asszony ajánlotta fel segítségét, és több mint 120 román, magyar, székely és cigány népviseletű baba készült el, kézi varással, régi ruhadarabokat használva fel.

Leányunk ezeket kivitte Amerikába, és ezekért asszonyaink pénzt kaptak traktorvásárlásra.

A következő nehéz kérdés az volt, hogy milyen fajta traktor és hozzájáró gépek szükségesek, és hol van a legelőnyösebb vásárlási lehetőség. Az árak változtak. Újabb töprengések: a dollár lejbe való beváltási aránya a következő héten talán kedvezőbb lesz; melyik traktor a legjobb? Meglátogattuk a brassói és csíkszeredai traktorgyárat, érdeklődtünk, melyik az olcsóbb, melyik a kedvezőbb. Végül aztán a székelyudvrhelyi polgármester és egy mezőgazdasági-gépész szakember segítségével 1992. április 10-én Csíkszeredában megvet-tük a traktort, az ekét, a boronát - 6.200 dollárért (a dollárt a mezőgazdasági bankban váltottuk át 2.126.000 lejre az aznapi árfolyam szerint). Török Sándor, a mi traktor-szakértőnk és Timár Mózes gondnokunk hozták haza a faluba az új gépet, és a hozzátartozó felszereléseket. Mi előrementünk, hogy értesítsük a falubelieket. Április 10-e volt, éppen Virágvasárnap előtt 2 nappal, amikor a traktorunk „diadalmasan bevonult“ falunkba. Üdvözlőnkre a falu egész népe összegyűlt a templomban. Virágokkal fogadtak. Anikó, a lelkész, nagy napnak nevezte ezt, nem csupán részünkre, de mindazok számára, akik példánkat követni akarják. Férje, „Don lelkész“ Abra-

A homoródjánosfalvi unitárius templom belseje (épült a XV. században)

Id. Biró Gábor grafikája

hám Lincoln Gettysburg-ban elmondott beszédére hivatkozott, amikor ezeket mondotta: A traktor „a szeretet ajándéka, a néptől, a népek, a népért“. Amikor a taps elhalt, a jelenlevők ajkán spontán felzengett a Székely Himnusz. Aztán, miután körbejárták és megtapogatták a traktorukat, lassan megkezdődött a virágvasárnapra való felkészülés.

A traktor, amelyet a babák ruháinak eladásából vettünk, hétfőn, „amikor felkel a nap“, megkezdte munkáját. Aratás lesz itt a nyáron, és kevesebb éhez a télen.

Kedves barátaim, ez a története annak, hogyan „húzták a babák az ekét“ Jánosfalván, 1992 tavaszán.

Dr. Donald Szánthó Harrington
Homoródjánosfalva

kis helyi szervezet tartozik hozzá. A helyi szervezetek munkáját a kantoni bizottságok hangolják össze, az országos szintű szövetségi bizottság pedig ezek fölött áll.

A szervezet munkájának legfőbb jellemzője az alulról építkezés, a helyi kezdeményezés. Gyakori a spontánul szerveződő szomszédai közösség, ahol egy-egy utca vagy kerület asszonyai fognak össze egymás segítésére, közösen oldva meg pl. a gyermekek felvigyázását, magányos öregek segítését, gondozását. Idős emberek telefonláncokat szerveznek, ellenőrizve, hogy nincs-e valamilyen baj, nem kell-e segíteni. Sok idős ember segíti a fiatalabbakat, szabadidejüket igyekeznek hasznosan felhasználni.

Meg kell azt is mondanunk, hogy Svájcban fejlett szociális szolgáltató-hálózat is van, melynek fizetett alkalmazottai komoly részt vállalnak a szociális problémák megoldásában, részben állami támogatással, de főleg segítőkész támogatók, szponzorok segítségével. Így pl. a „Pro senectute“ társaság ebédet hord ki az időseknek, segít a

beszerzésben, takarításban. A „Spitex“ szervezet a házi betegápolást igyekszik megoldani, mert ez amellett, hogy olcsóbb a nagyon drága kórházi kezelésnél, de lelkiileg is kedvezőbb hatású. Ezek a szolgáltatások nem ingyenesek, de mindenki jövedelme arányában köteles ezekért fizetni.

A munkában komoly részt vállalnak például a jezsuita világi rendben tevékenykedő nők, akik kint élnek az emberek között, szociális és pasztorációs munkát végeznek, foglalkoznak a külföldi vendégmunkásokkal, a börtönök lakóival, küzdenek a kábítószer ellen, szervezik a házi betegápolást, kórházakban nyújtanak lelki segítséget.

Ugyanakkor fő célkitűzéseik közt szerepel a vallási nevelés elősegítése a családban, házi istentiszteleteket szerveznek egy-egy körzet híveinek, amelyeket lelkész végez. Folyóiratot adnak ki Frau + Familie címen, melynek 300 ezer előfizetője van.

Természetesen ott sem problémamentes az élet, sok gondot okoz az új-szegénység, a munkanélküliség, amely elsősorban a nőket sújtja, akik

képzetlenek. Nagy probléma az egyre terjedő kábítószer-élvezés, főleg Zürich környékén. Megjelent a nőkereskedelem, és fejlődik a prostitúció, amely főleg a harmadik világból származó nőket sújtja. Sok nehézséget okoz a bevándorlók integrálódása a svájci társadalomban. De hát a svájci nők tudatában vannak, hogy problémáikat nekik maguknak kell megoldaniuk, épp úgy, mint a világ bármely pontján felmerülő kérdéseket a helybelieknek kell megoldaniuk.

Egymást megismerve, megismerjük egymás problémáit és egymás munkáját, munkamódszereit, s ha kellő nyitottsággal közeledünk egymáshoz, sokat tanulhatunk. Számunkra ez a találkozó azzal a tanulsággal szolgál; jó tudni, hogy nem vagyunk egyedül, hogy testvéreink vannak szerte a világban, ez erőt ad munkánkban, de saját problémáinkat magunknak kell megoldanunk, mindenkinek a maga helyén, a maga sajátos körülményei közt, a maga sajátos módszereivel kell építenie közösségünket, hogy emberibb legyen az életünk.

Zsakó Erzsébet

EGYHÁZI ÉLETT

A május hó 10-17 között a nagyváradai magyar egyházak rendezésében megtartott VARADINUM ünnepségsorozatból a Nagyvárad-Bihari Unitárius Egyházközség is kivette részét.

Május 14-én du. 14 órakor egyházközségünk Ökumenikus istentiszteletet tartott, római katolikus, református és baptista felekezetek lelkészeinek részvételével. Az ünnepi szertartást nagy. Benedek Sándor köri esperes végezte, illetve a házigazda szerepét töltötte be, két oknál fogva: mivel hivatalos látogatáson volt az egyházak meghívása révén, s ezen kívül esperesi vizitációt tartott s így találkozott az istentisztelet alkalmával a gyülekezettel közgyűlésen is. Istentisztelet után igen nivós ünnepi műsor volt, amelyben képviseltette magát az ifjúság és felnőtt híveink néhány tagja.

A VARADINUM ünnepség alkalmából a helybeli magyar egyházak ALBUMOT adtak ki, melyben a mi egyházközségünk temploma és rövid története is benne van. Az album egyik példányát egyházközségünk vezetősége az Egyetem Unitárius Egyháznak ajándékozta.

Egyházközségünk és annak lelkésze az ünnepségsorozat előkészítésében és annak sikeres voltában a maga szerény keretei között vett részt. Meggyőződésünk az, hogy a Szent László szentéavatásának 800., valamint a város török uralom alóli felszabadulásának 300. évfordulója alkalmából tartott ünnepélyek olyan történelmi valóság még nyolcszáz év távlatában is, amely mindnyájunk számára örök biztatás mind a jelent, mind a jövőt illetően.

Atyafiságos tisztelettel:
Boda József lelkész

Felhívás

1992. szeptember 20-án Kolozsváron tartjuk az Unitárius Nők országos találkozóját, amelyre mindenkit szeretettel meghívunk! Ismételten kérjük az eddig még be nem jelentett nőszövetségeket, jelentkezzenek, hogy el tudjuk küldeni a konferencia anyagát. Ahol még nem alakult nőszövetség, onnan is szívesen látunk mindenkit!

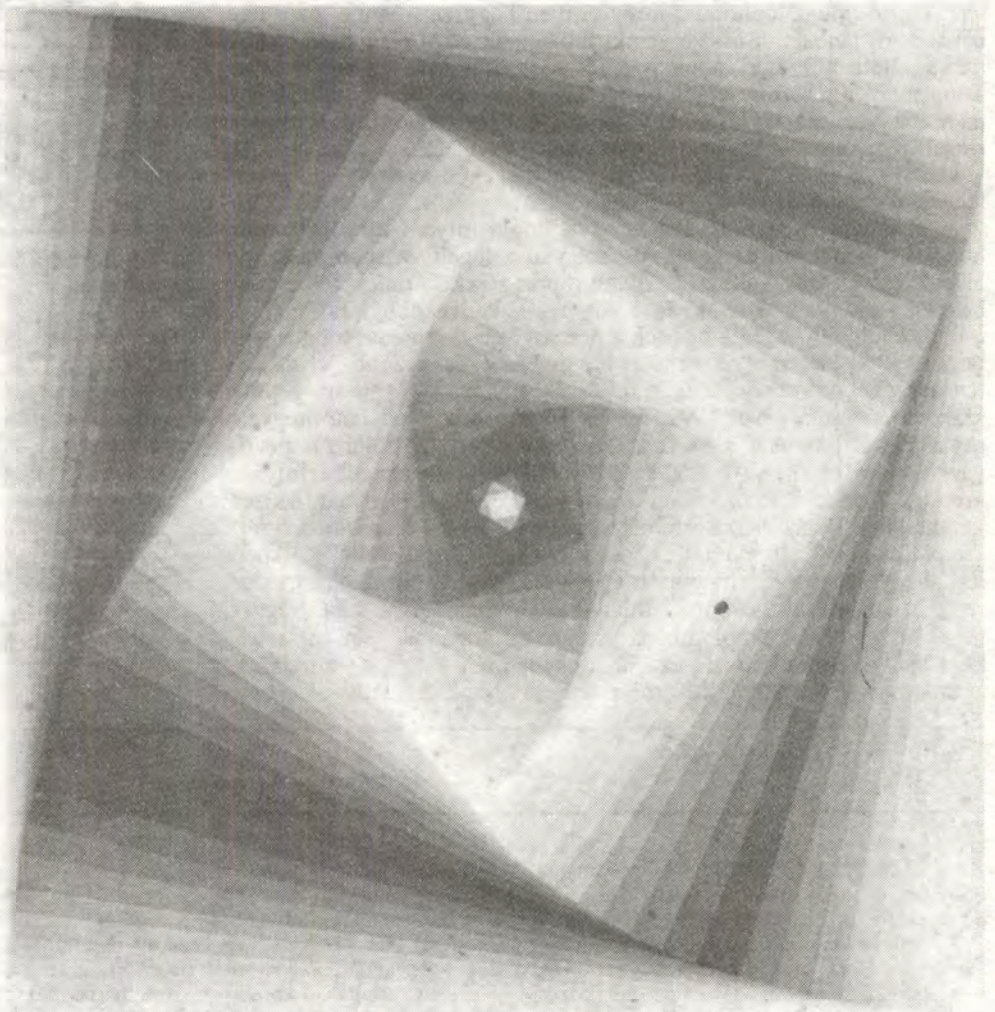
A konferenciát reggel 9-kor kezdjük az Unitárius Püspökség dísztermében. Kérjük, akik szállást igényelnek, legkésőbb szeptember 1-ig jelentsék be igényüket!

A KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS NŐSZÖVETSÉG

Az Egyetemi Fokú Protestáns Teológiai Intézet az 1992/1993. tanévre felvételi vizsgáját 1992. szeptember 14-19 között tartja. A vizsgára való jelentkezés időpontja: 1992. szeptember 12, szombat, 13 óráig. A jelöltek kérésükkel személyesen jeletkezzenek, mellékelve a következő okmányokat:

- születési bizonyítvány (közjegyzőileg hitelesített másolat)
- konfirmációi bizonyítvány (a lakhelyi szerinti lelkészi hivataltól)
- érettségi diploma (eredeti)
- katonai helyzetet igazoló irat (Livret militar, Adeverință de recrutare, Adeverință specială)
- orvosi bizonyítvány (tartalmaznia kell, hogy a jelöltnek nincsenek hallási zavarai, beszédhibái, nem szenved elmebetegségben, és nincsenek olyan fogyatékoságai, amelyek alkalmatlanná tennék a lelkészi szolgálatra)
- önéletrajz (1 példány, kézírással)
- négy darab 4 x 6-os méretű fénykép
- elismervény a beiratkozási díj befizetéséről
- a lakhely szerinti lelkész ajánlása, amelyet közvetlenül a Püspöki Hivatalba kell postázni. Az ajánlás beküldési határideje augusztus 31.

A felvételi vizsga idejére megfelelő díj ellenében az Intézet lakást és étkezést biztosít. Az Egyházi Képviselő Tanács határozata alapján a következő iskolai évben 4 fiút és 2 leányt veszünk fel az I. évfolyamra.

Farkas Tibor: Kitérülkozás

Szőkefalván, 1992. április 12-én, virágvasárnapján, konfirmációi ünnepélyt tartottunk. Konfirmált BACSO SZABOLCS és PUSKÁS REKA. A nagy számban megjelent hívek és hozzátartozók szeretettel és meglepedéssel hallgatták a konfirmáló növendékek biznyságtételét. A vallásórára járó- és maradó növendékek részéről Besenyei Kinga Imola köszöntötte a konfirmálókat.

Az 1883. szeptember 30-án Ferencz József püspök által felszentelt templomban 1899-től (az új anyakönyv kezdési ideje) 61 alkalommal tartottak konfirmációt. Konfirmált 100 fiú és 127 leány, összesen 227. Konfirmáltak lelkészek voltak: Szabó Albert, Mátyus Gergely, Adorjáni Rudolf Károly és Nagy László.

A BIBLIA VILÁGA

Az égő csipkebokornál

Mózes a Sinai félsziget pusztáin legeltette apósa juhait. Eljutott egészen a Hóreb hegyéig. Ott megjelent neki az Úr. Ő maga először csak arra lett figyelmes, hogy egy csipkebokor lángol, de sosem hamvad el.

- Odamegyek, megnézem ezt a csodát! - gondolta magában. El is indult, s ekkor a bokor felől a nevét hallotta:

- Mózes!
- Én vagyok, Uram!
- Ne jöjj közelebb! Old le a sarudat a lábadról, mert szent az a hely, ahol állsz!

Mózes a földre borult: arcát is eltakarta félelmében. A hang folytatta:

- Megláttam népem nyomorúságát Egyiptomban. Meghallottam kiáltásukat, és ismerem fájalmukat. Most azért menj el, Mózes, elküldlek a fáraóhoz, vezesd ki népemet Egyiptomból, a tejjel és mézzel folyó földre!

Sokára szólt Mózes:

- Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek és kihozzam Izráel fiait Egyiptomból?

- Bizony, én veled leszek! - hangzott a válasz.

- Ha majd elmegyek Izráel fiaihoz - folytatta Mózes - és elmondom nekik, hogy atyáitok Istene küldött engem hozzátok, s ők megkérdezik majd tőlem, hogy mi a neve, mit mondjak nekik?

- VAGYOK, aki VAGYOK. Mondd meg Izráel fiainak: a VAGYOK küldött engem hozzátok!

- És ha nem hisznek nekem és nem hallgatnak a szavamra?

- Mi van a kezében? - kérdezte az Úr.

- Egy bot.

- Dobd le a földre!

Ledobta: a bot kígyóvá változott. Mózes elfutott előle.

- Nyújtsd ki a kezéd, ragadd meg a kígyót!

Ismét bottá lett a kezében.

- De, Uram, én nem vagyok a szavak embere. Nehéz ajkú, nehéz nyelv-

gyermekoldal

vű ember vagyok. Kérlek, küldj mást, akit küldeni tudsz!

Ekkor már haraggal hangzott az Úr válasza:

- Van egy testvéred Egyiptomban, Áron. Tudom, hogy ő jól tud beszélni. Beszélj vele és add szájába a szavakat, én pedig megtanítlak arra, mit cselekedjetek!

Visszatért Mózes apósához, Jetróhoz.

- Elmegyek Egyiptomba testvérimhez, hadd lássam: élnek-e még?

Jetró rábólintott:

- Menj békességgel!

Mózes útnak indult feleségével, két fiával.

Az Isten hegyénél, a Hórebnél szembejött vele valaki. Áron volt. Mert neki is szólt az Úr:

- Menj, indulj Mózes elé a pusztába!

Mózes ekkor elmondta Áronnak, amiket az Úr rábízott.

Együtt gyűjtötték össze Izráel véneit, Áron elmondta Isten minden szavát. A nép hitt az üzenetnek. Amikor meghallották és megértették, hogy az Úr meglátta minden nyomorúságukat, meghajoltak és leborultak Isten színe előtt.

Molnos Lajos

Akkor én, Alajos

Fanyalog Jóska:
savanyú a sóska!
Nyekereg Ákos:
csak laska kell, mákos!
Visibál Elemér:
megharap a kiséger!
Bömbölget Marika:
hova lett a karika?!Én pedig, Alajos,
mérges vagyok, haragos.

Ejnye, te Jóska,
csípijen meg a sóska!
Ásítózó Ákos,
legyél folyton álmos!
Ijedős Elemér,
vigye fogad az egér!
Bömbölő Marika,
rúgjon meg a karika!
Én pedig, Alajos
legyek göte, tarajos!

Azt mondja Jóska:
finom a sóska!
Újong már Ákos:
cseppet sem álmos.
Nevetgél Elemér:
fél tőlem az egér!
Kacag már Marika:
megvan a karika!
Akkor hát én, Alajos,
'gyanbizony, miért lennék
távolra is haragos?!

Hát Izsák s a hátizsák

Megy, bandukol! Hát Izsák,
hátán tömött hátizsák.
Izzad, szuszog Hát Izsák,
nevetgél a hátizsák.
Feldühödik Hát Izsák:
A nemjődat, hátizsák!
Oktondi tán Hát Izsák,
hogy nevetgél, hátizsák?!
Nesze neked, hátizsák! -
s földhöz csapta Hát Izsák.
Szétrepedt a hátizsák.
Fütyörészik Hát Izsák:
hátán üres hátizsák.

EGYHÁZI HÍREK

• Az Egyházi Képviselő tanács április 2-án tartotta I. évnegyedi rendes ülését. Az ülés tárgysorozatán a megszokott adminisztratív és gazdasági jelentések és a bizottságok jegyzőkönyveinek megvitatásán kívül még szerepelt; a december 10-11-én tartott Egyházi Főtanács leiratai és határozatainak végrehajtása; előterjesztés egyházi kiadványaink újrainyomtatása és újak kiadása tárgyában; jelentés a március 19-22 között Budapesten tartott unitárius világtalálkozóról; a Gellérd Imre Alapítvány ismeretése; megbeszélésre került sor az üzlethelyiségek értékesítése és a külföldi adományok szétosztása tárgyában.

A II. évnegyedi rendes ülésre június 18-án került sor. A megszokott tárgysorozaton kívül megtárgyalásra kerültek a lelkésztovábbképző tanfolyammal kapcsolatos kérdések, a nőszövetség működési alapszabálytervezete, a július 10-13 között tartandó egyetemes ifjúsági konferencia, valamint a püspökök tanácsának tevékenységéről készített jelentés.

Az I. évnegyedi lelkészkeri értekezletet április 7 és 22 között tartották meg a Kolozsvár Irisz-telepi, székelyudvarhelyi, ádámosi, brassói és a székelykeresztúri egyházközségekben. A II. évnegyedi lelkészi értekezlet június 10-26 között voltak Bágyonban, Oklándon, Marosvásárhelyen, Alsórákoson és Siménfalván. Az értekezlet témái: Balázs Ferenc Az új ember vallása c. kézirat munkájának 1. és 2. fejezete, valamint Kászoni József a valláserkölcsei nevelés gyakorlati kérdéseiről tartott előadása.

• A központi Dávid Ferenc Egylet május 24-én és június 14-én tartott felolvasó-ülést. Májusban dr. Donald Szánthó Harrington ny. amerikai lelkész: A jellem általi üdvözülés; júniusban dr. Kovács Lajos püspök tartott előadást: Az élet könyve a Biblia címen. Az ülések színvonalát szép művészi műsor emelte.

• A kolozsvári Unitárius Ifjak Baráti Köre április 4-én húsvéti ünnepélyt tartott a kolozsvári belvárosi templomban.

• Teológiai hallgatóink húsvét és pünkösd alkalmával legációk szolgálatokat végeztek. Köszönetet mondunk legátust fogadó egyházközségeink híveinek.

• A Teológiai Intézetben a II. félévi vizsgákat május-június hónapokban tartották meg. Június 29-július 9 között került sor az V. évet végzett teológusok szakvizsgájára. Ebben az évben 3 teológus jelentkezett szakvizsgára: Ilkei Árpád, Nagy Attila és Szentgyörgyi Sándor.

A Teológiai Intézet évvizsgáját június 28-án tartották. Az évvizsga istentiszteleten dr. Kovács Lajos püspök prédikált, az Intézetben tartott évvizsga ünnepélyen Kovács István teológiai tanárunk tartott áh-

tatot. Dr. Szabó Árpád rektor jelentést terjesztett elő az 1991/1992. tanévről. A legjobb eredményt elért, a pályamunkákat készített és a versenyvizsgákat nyert hallgatók jutalmazása után, az V. éves hallgatók búcsúztak az Intézettől. Az ünnepség műsorát szavalt, orgonajáték és az énekkar szereplése tette változatossá.

• A lelkésztovábbképző tanfolyamot június 29-től tartják Kolozsváron. A tanfolyamon Ferencz Gábor torockói, Léta Sándor petrozsényi, Pap László bágyoni, Nagy Ödön várfalvi, Pálfi Árpád verespataki, Pál Ádám vadadi, Balázs Tamás szentháromsági, Nagy László székelyfalvi, Benedek Jakab csokfalvi, Farkas László korondi, Bíró József kadácsi, Török István medeséri, Kiss Domokos kénosi, Lakatos Gyula homoródkarácsonyfalvi, Kászoni K. József homoródszentmártoni, Andorkó Ferenc vargyasi, Kozma Albert bölöni és Szász Ferenc brassói lelkészek vesznek részt. A továbbképző alkalmával, június 5-én, a belvárosi templomban Kászoni K. József, az Irisztelepen Lakatos Gyula, a Monostoron Andorkó Ferenc tartott istentiszteletet.

A teológiai tanárok mellett mint vendégelőadó dr. Kozma Tamás, a budapesti egyházközség gondnoka vallásszociológiai és lélektani kérdésekről értekezett.

• Püspöki találkozót tartottak június 11-én Nagyváradon, amelyen a romániai magyar egyházak vezetői időszerű társadalmi és politikai kérdéseket tárgyaltak meg, különös tekintettel az oktatással kapcsolatos kérdésekre. (A Nyilatkozatot lapunkban teljes terjedelmében közöljük.)

• Tökés László Királyhágón-túli református püspök kezdeményezésére, a helyi RMDSZ rendezésében május 8-án a románok és magyarok megbékélésének jegyében nagyszabású népgyűlést tartottak Csíkszeredében. Egyházunk részéről jelen voltak: Jenői Dezső főgondnok, Andrási György, Mikó Lőrinc előadótanácsosok és Farkas Dénes főszámvevő, Kolcsár Sándor esperes. Dr. Szabó Árpád rektor egyházunk nevében beszédet mondott a naggyűlésen.

• Nagyváradon május 10-17 között nagyszabású ünnepségeket rendeztek Szent László királyi szentté avatásának 800. és Nagyvárad török iga alóli felszabadulásának 300. évfordulója alkalmából.

A záró ünnepségen egyházunkat Jenői Dezső főgondnok és Andrási György előadótanácsos képviselték.

• Mózes Árpádot, a Zsinatpresbiteri Evangélikus Egyház új püspökét június 24-én iktatták be Kolozsváron. A beiktatón egyházunkat dr. Kovács Lajos püspök és dr. Erdő János főjegyző képviselte.

• Péterfi Sándor lelkészt beiktatták a kissolymosi egyházközségünkben. Az ünnepélyes beiktatón jelen volt dr. Kovács Lajos püspök és a főtisztelendő asszony. A püspöki kinevezést Bárány József székelykeresztúri esperes olvasta fel, majd felkérte lelkészt, tartsa meg beköszöntő beszédét. Beiktató beszédet dr. Kovács Lajos, püspök mondott. A lelkészker nevében Botha Dénes fiatalfalvi lelkész mondott üdvözlőt. Az új lelkészt a csekefalvi és nagysolymosi testvérfelkezetek és az egyházközség tagjai üdvözölték.

• Székely János kökösi lelkészt április 1-től áthelyezték az árkosi egyházközségbe; ünnepélyes beiktatását május 10-én tartották meg. A püspöki kinevezést Kotecz József egyházköri jegyző olvasta fel, majd Gál Jenő esperes felkérte lelkészt, tartsa meg beköszöntő beszédét. Beiktató beszédet dr. Kovács Lajos püspök mondott.

• Órbókné Szent-Iványi Ilona lelkésznek beiktatóját tartották május 17-én a budapesti Nagy Ignác utcai egyházközségben. A beiktatón Bencze Márton főjegyző-püspökhelyettes megnyitó szavai után Kiss Mihály hőmezővásárhelyi lelkész olvasta fel a lelkészi kinevezést. Az új lelkésznek megtartotta beköszöntő beszédét, majd dr. Kovács Lajos püspök mondott beszédet. A lelkésznőt Bartók Béla főgondnok, Balási László fűzesgyarmati lelkész, Felhős Szabolcs beregi szorványgondnok, dr. Jakab Jenő pestszentlőrinczi, Kászoni K. József homoródszentmártoni lelkész, Farkas Dénes főszámvevő, Szabó Zoltán egyházi titkár és dr. Fabiny Tibor evangélikus teológiai tanár üdvözölték, majd Dinika Attila növendék szavalt. Az ünnepséget szeretetvendégség követte.

HALOTTAINK

Major Sándor nyugalmazott lelkész, életének 89. évében, május 1-én Kolozsváron elhunyt. 1904. március 18-án született Kolozsváron; teológiai tanulmányait 1926-ban végezte el a kolozsvári Unitárius Teológiai Akadémián. 10 évet Komjátszegen, 38 évet Haranglábban végzett lelkészi szolgálatot. Május 5-én temették a Házsongárdi temetőbe. A temetésen a lelkészi szolgálatot dr. Szabó Árpád rektor végezte, a símfal Bálint B. Ferenc désfalvi lelkész végzett szolgálatot.

Halmágyi Pál nyugalmazott bethlenszentmiklósi lelkész 77 éves korában, július 1-én a dicsőszentmártoni kórházban elhunyt. 1915. március 6-án született Mészkon. 1935-ben érettségizett a kolozsvári Unitárius Gimnáziumban, s 1939-ben végezte el az Unitárius Teológiai Akadémiát. Rövid ideig Brassóban, majd Símfalván volt segédlelkész. 1941-től 1986-ig, nyugalmabavonulásáig, a bethlenszentmiklósi egyházközség lelkésze volt. 1982-től-haláláig a Lelkészi- és Énekvezérképítő Bizottság tagja. Július 3-án temették a bethlenszentmiklósi templomból az unitárius temetőbe. A temetésen a lelkészi szolgálatot Pálfi Dénes helybeli lelkész végezte. Az Egyetemes Egyház nevében Szabó Zoltán egyházi titkár, az egyházker nevében Benedek Sándor esperes, a testvérfelkezetek nevében a helybeli református és ortodox lelkészek mondtak búcsúbeszédet, majd az énekkar énekszámokkal búcsúzott karmesterétől. A símfal Fülöp Dezső mészki, Sebe Ferenc ny. előadótanácsos mint osztály- és évfolyamtárs- és Sándor Bálint torockószentgyörgyi lelkész búcsúztak.

Emlékük legyen áldott!

Unitárius Közlöny. A Keresztény Magvető melléklete

Kiadja az Unitárius egyház

Szerkesztőbizottság: Molnos Lajos főszerkesztő,

dr. Szabó Árpád felelős szerkesztő, dr. Rezi Elek

Szerkesztőség és Kiadóhivatal: 3400 Kolozsvár,

December 22 sugárút, 9. szám

Postafiók: 24. tel: 11-52-71

Nyomdai előkészítés a kolozsvári Szabadság Kft. TEXTLINE rendszerén

Műhelyvezető: Szabó Gyula

Nyomtatva Kolozsváron az Ardeali Nyomdában

Igazgató: Ion Manole

INTÁRIUS KÖZLÖNY

Kolozsvár, 1888-1948/1991.4.(63.) évfolyam, 7-8-9. szám, 1992. július-szeptember

Ára 20 lej.

Dr. Szabó Árpád

A család a keresztény élet iskolája

A társadalmi érdek megköveteli az egészséges és szilárd házassági kapcsolatok létesítését és fenntartását. A család csak akkor tud megfelelni feladatának, ha kialakulhat a házassági együttéléshez szükséges szeretet, kölcsönös megértés, felelősségérzet és bizalom.

A családtervezés általános társadalmi gyakorlat lett, a gyermekszületés gondos mérlegelése előzi meg. A mérlegelendő szempontok között szerepelnek anyagi, társadalmi, kulturális, tudati, lelki, stb. tényezők, de a döntést jelentős mértékben befolyásolja a házastársak egymásközötti viszonya is. Ha ez a kapcsolat szoros, mindketten bíznak tartósságában, létrejön a család belső harmóniája.

Ezért a keresztényen vallás irányelveket is ad: a házastársak keresztényen felelősséggel éljék meg és töltsék be tisztüket. Isten iránti engedelmes tisztelettel, közös tervezéssel és igyekezettel alakítsák ki a maguk helyes álláspontját. Vegyék figyelembe saját javukat, gyermekeik javát - azokat, akik már megszülettek, és azokat, akik még születni fognak. Mérlegeljék mind a korviszonyok, mind saját életkörülményeik adta anyagi és szellemi létfeltételeket, igazodjanak a közös szempontjaihoz mind a családjukban, mind a nagyobb közösségben. Az anyagi erőfeszítéseken túl az erkölcsi alapon nyugvó közszellem kialakítása hozzásegíthet a születésszámok optimális megoldásához. A gyermekek száma a családban nem tekinthető pusztán biológiaiilag meghatározott jelenségnek. Ezt ugyanis az egész történelem folyamán a társadalmi helyzet, a gazdasági, kulturális, erkölcsi, lélektani stb. viszonyok határozták meg, nem csupán az anyák termékenységé.

A családról tehát elmondható, hogy a gazdagabb emberség iskolája. Életének és küldetésének teljességét akkor érheti el, ha a házastársakban megvan a szívek és lelkek közössége, az egyetértés, s a gyermekek nevelését pedig szoros együttműködésben végzik a szülők. Ők adták az életet gyermekeiknek, ezért az

Soó Zöld Margit grafikája

ők súlyos kötelességük azok felnevelése. Anyira jelentős a szülői nevelés, hogy hiányát alig lehet pótolni. A szülők feladata, hogy az Isten és ember tiszteletével olyan családi légkört teremtsenek, amely elősegíti a gyermekek minden irányú nevelését az egyéni és a közösségi élet számára. A család az első iskolája azoknak a társas erényeknek, amelyekre minden közösségnek szüksége van. Igen fontos, hogy a gyermekek már kis korukban megtanulják Isten ismeretét és tiszteletét, valamint embertársaik szeretetét. A gyermekek a családban szerzik első benyomásaikat az egészséges emberi közösségről, a család vezeti be őket, lépésről-lépésre, a társadalom szélesebb közösségébe.

Az apa tevékeny jelenléte igen előnyös hatással van a gyermekek jellemének alakulására. A gyermekek, különösen a kisebbek, rászorulnak arra, hogy az anya otthonának élhessen. Ezt

(Folytatás a 2. oldalon)

Molnos Lajos Béke

Pattog a tűz
a lábában serceg
a kolbász;
anyám szitál:
tömötten hullik a
súlyos liszt rakásba,
beleteszi a háborgó
vízbe,
s míg keveri,
a nyitott ablakon
beömlik
a hús hajnali fény,
végigcsorog haján, szemén,
s mint egy fényes,
mesebeli szőnyeg,
a földön elterül;
a tornácra egy madár hangol,
s belekezd:
énekli nekifelejtkezve
gyermekkorom
messze-halkuló
bölcsofalát;
kész a puliszka:
nyugodtan terpeszkedik
a lapítón,
gőze súlyos-melegen
arcunkba csap;
eszünk,
jól megrágva
minden falatot,
aztán elindulunk
mi, férfiak;
előnkbe jön a Nap:
mosolya csillog
a kaszák
éles vasán...

A család a keresztény élet iskolája

(Folytatás az 1. oldalról)

tehát lehetővé kell tenni, de úgy, hogy az asszony jogos társadalmi felemelkedése is biztosítva legyen. A gyermekeket úgy neveljük és oktassák, hogy felnőtt korukba jutva teljes felelősségtudattal kövessék hivatásukat, és képesek legyenek az életben akként elhelyezkedni, hogy házasságra lépve a maguk családját kedvező körülmények között alapíthassák meg.

A családnak a társadalom alapjaként kell tovább élnie, olyan közösségként, amelyben nemzedékek élnek együtt és segítik egymást nagyobb bölcsesség megszerzésében és abban, hogyan lehet az egyén jogait összekapcsolni a társadalmi élet egyéb követelményeivel. Azoknak tehát, akik hatni tudnak a közösségekre és társadalmi csoportokra, így az egyháznak is, erőteljesen sürgetniük kell a házasság és a család helyzetének javítását. A közhatalom tartsa kötelességének, hogy elismeri, óvja és erősíti a házasság és a család igaz természetét, védi a közérkölcöket, és segíti a családok boldogulását. Biztosítani kell a szülők jogát ahhoz, hogy gyermekeinek adjanak életet és őket a családi körben felnevelhessék. Előrelátó törvényhozás és különféle kezdeményezések védelmezzék és megfelelően támogassák is azokat, akik sajnálatosan nélkülözik a családi otthon melegét.

A keresztény hívő emberek megkülönböztetve az örök értékeket a múlandóktól, kitartóan növelik a házasság és a család megbecsülését, mind életük tanúságtételével, mind pedig a jóakarátú emberekkel együttműködve, hogy így leküzdjék a nehézségeket s biztosítsák a családnak mindazt, ami korunkban megkönnyíti az életet. E cél eléréséhez nagy segítség lehet a hívő emberek érzelme és egészséges erkölcsi felfogása.

A tudósok, kivált a biológia, orvostudomány, szociológia és a lélektan szakemberei, nagyon jó szolgálatot tehetnek a házasság és a család intézményének, ha kutatásaikat összehangolva iparkodnak egyre jobban megvilágítani azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik az erkölcsileg megalapozott családtervezés módját s ezáltal segítenek kialakítani a jövő családi eszményét.

Ebben a munkában feltétlenül fontos szerepet kell biztosítanunk a vallásos hit és a család kölcsönhatásának. A család ugyanis próbaköve volt mindig a világnézetek életképességének, így a vallásnak is. A kérdést először teológiai síkon kell megfogalmaznunk: mit teszünk azért, hogy hitünk elevenítse a családokat, hogy a családi élet számunkra ne gondot és nyűgöt, hanem kibontakozási lehetőséget jelentsen? A gyakorló családoknak pedig meg kell vizsgálniuk a kérdés másik vonatkozását: hogyan ápolják a hitet, hogyan törekedjenek arra, hogy a hatékony hit hordozói legyenek, s ezáltal, a maguk módján, segítsék az evangélium továbbfejlődését.

Abból az előfeltételből kell kiindulnunk, hogy nincs hitbéli, sőt egyházi megújulás sincs a család életének megújulása és megerősödése nélkül. Nem indokolatlan ez a hangsúly, mert az, hogy egy világnézet, meggyőződés gyökeret eresztesse a társadalom testébe vagy sem, azon fordul meg, hogy élhető-e, vagy sem. Mégpedig nem professzionisták, hanem családok által. Amikor megpróbáljuk hit- és életfelfogásunkat korszerű formában előadni, vagy istentiszteletünk megújításával foglalkozunk, akkor számolnunk kell azzal, hogy mindez teljesen hatástalan is maradhat, ha a családok életét nem tudjuk formájában a huszadik század, tartalmában pedig az

evangélium gondolatvilágához igazítani. Egy adott területen az egyház csak akkor él, ha nemcsak a lelkesek és a kevés számú világi, hanem a családok is élnek hitüket. A vallásnak elsősorban nem az intézményekben (ezekben is!), hanem az emberekben kell élnie, s az emberek tömegének életformájában, a családban.

Ezért a családot a mindennapi társadalmi élet „gyakorlóterévé” kell tennünk. Azok az erények, amelyek a közösség számára alapvetően fontosak, csak a családi otthonban sajátíthatók el. A másokért való munkát, mások önzetlen segítségét, a másokkal szembeni türelmet, a rossznak jóval viszonzását, egyszóval önmagunknak a jézusi eszményhez igazodó formálását aligha sajátíthatjuk el másutt, mint a családban. A gyermek egy meghatározott életszakaszban vagy megtanul szeretni, vagy ha nem, akkor ezt az érzelmet sohasem tudja hiánytalanul kialakítani magában. A szaktudomány egyre többet beszél arról, hogy az ember életében milyen nagy szerepe van az ún. „imprinting”-eknek (belenyomás, belevésés). A szülőknek ezért modellekké kell válniuk. Tudatában kell lenniük annak, hogy életük minden mozzanata nevelés. A legjellegzetesebb jézusi vonásokat is a keresztény család „nyomatja bele” a gyermek lelkébe, vagy pedig hiányozni fognak ezek a közösség életéből. Érezzük-e felelősségünket, amelyet egyben fel kell ébresztenünk a családokban is, éppen jövőnk érdekében?

Sokfelől hallani, hogy a család válságban van, elavult ez az életforma. Az ilyen nézetek legjobb cáfolata a hívő emberek családi közössége. Tartsuk ezért elsőrendű fontosságúnak a család építését, s tegyük lehetővé, hogy a benne rejlő értékekkel szilárd alapja legyen mind a társadalmi élet, mind a hívő élet megújításának.

Radnóti Miklós

Naptár (Részletek)

Július

Düh csikarja fent a felhőt,
fintorog.
Nedves hajjal futkároznak
meztelábás záporok.
Elfáradnak, földbe búnak,
este lett.
Tisztatestű hőség ül a
fényesarcú fák felett.

Augusztus

A harsány napsütésben
oly csapzott már a rét,
és sárgáll már a lomb közt
a szép aranyranét.
Mókus sívít már, és a büszke
vadgesztenyén is szúr a tüske.

Szeptember

Ó, hány szeptembert értem eddig ésszel!
a fák alatt sok csilla, barna ékszer:
vadgesztenyék. Mind Afrikát idézik,
a perzselőt! a hús esők előtt.
Felhőn vet ágyat már az alkonyat,
s a fáradt fákra fátylas fény esőz.
Kibomló konttyal jön az édes az ősz.

Éjszaka

Alszik a szív és alszik a szívben az aggodalom,
alszik a pókháló közelében a légy a falon;
csönd van a házban, az éber egér se kapargál,
alszik a kert, a faág, a fatörzsben a harkály,
kasban a méh, rózsában a rózsabogár,
alszik a pergő búzaszemekben a nyár,
alszik a holdban a láng, hideg érem az égen;
fölkelt az ős és lopni lopakszik az éjben.

Kéz és könyv. Fotó: Bartha Árpád

Emlékeztető

200 év. Sok, vagy kevés? Sok, ha az ember életéhez mérjük, s kevés az örökkévalósághoz viszonyítva.

1792. július 16-án tették le a kolozsvári unitárius templom alapkövét. Erre emlékezünk!

A mi történelmünk nem mese és nem mitológia. Okadatolt történelmi valóság. 1716. március 31-én, 150 év után, katonai erőszakkal elveszik a főtéri középkori nagytemplomot az unitáriusoktól, és 80 évig templom nélkül éljük egyházközségi életünket. A Türelmi Rendelet (1781) nyomán nyílik lehetőség új templom építésére. Erre emlékezünk. 1792. július 16-án az Egyetemes Egyház s az egyházközség nevében akkori püspökünk, Lázár István elhelyezi az alapkövet az építendő új templom tornyának dél-nyugati sarkában, egy négyszögletű kőládában, amely a következőket tartalmazza:

a.) „Egy lábnyi hosszúságú, kilenc hüvelynyi szélességű Őn-tábla“, vésett betűkkel, egyik oldalán „déakul“, másik oldalán magyarul az egyházközség története.

b.) „Egy kupásnyi üveg flakóba“ három pergament, melyen a világi és egyházi vezetők

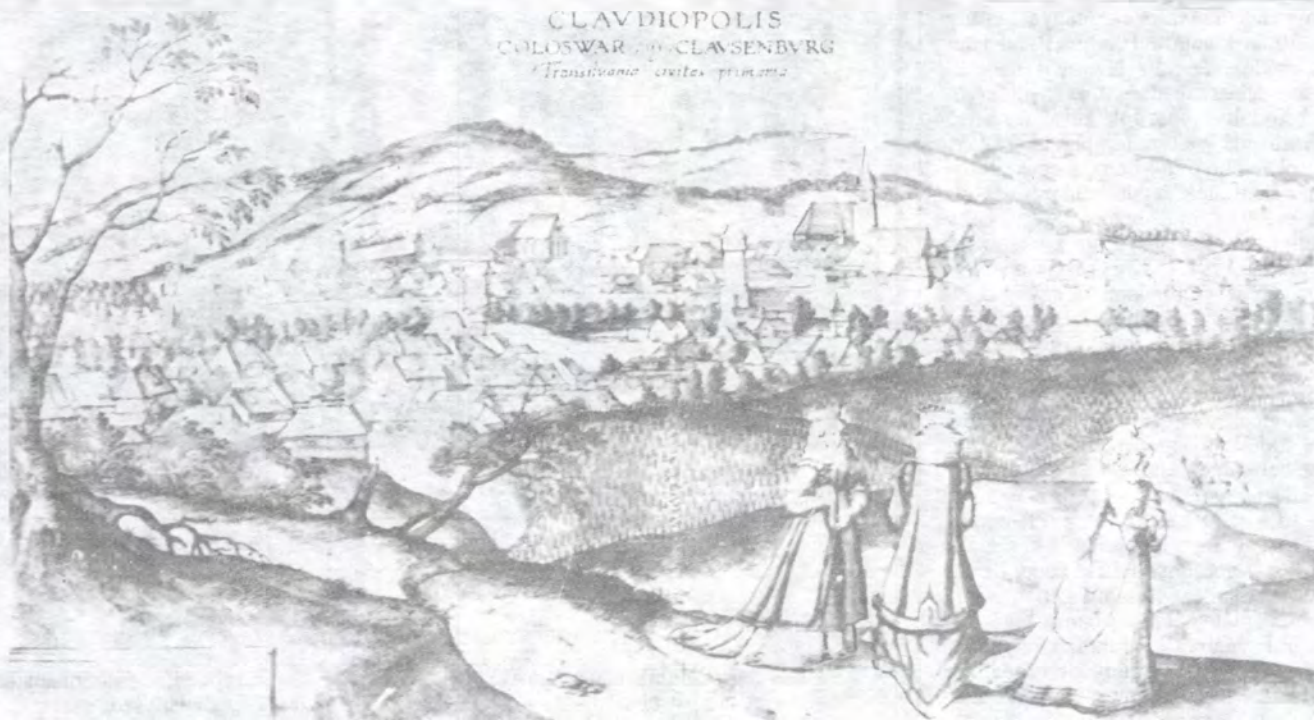
neve volt feltüntetve (latinul és magyarul). Az emlékezés fontosságáért ezt most felsoroljuk: „Az Unitaria Ekkleziák főgondnoka: P. Horváth Ferenc és Torotzkai Mihály, püspöke: Lázár István, főjegyzője: Pákei József. A kolozsvári egyházközség papjai: Almási Ádám és Márkos György. Gondnokai: Barra Mózes és Rákosi N. Ferenc. Keblitanácsosai: Ágoston Márton, Ágoston István, Sala Mihály, Sikó István, Kovátsi Lőrinc, Szakál János, Nagy Mihály, Mátéfi Dániel, Gyergyai Mihály, Gyergyai László, Komjátszegi János, Sombori Márton, Mikó András, Hints Sámuel és Stamp János. Jegyzője: Pákei János, pénztárosa: Joó Dénes. Egyházfiai: Brassai Mihály és Sintzki Gábor. Kántorai: Siménfalvi Mózes, Bartók Mihály. Kőműves pallér Török Antal.“

c.) A forgalomban volt mindenféle arany, ezüst és réz pénzekből több darabok. Az alapköv letételekor Lázár István püspök által elmondott imádság: „Felséges Isten! mi reánk vigyázó kegyes Atyánk s dolgainknak segedelme! mindeneket te birsch és te igazgatsz; az emberek minden igyekezete a te segítséged nélkül hiába való, munkája s fáradsága haszontalan, sőt a munkást is megszegényíti, te, uram, minden mi utainkat és ösvényeinket is intézed,

gondolatainkat, a te szent neved felmagasztalására, az alkalomból, hogy a te dicsőségedre ezen a helyen elintézett templomnak s toronynak fundamentumát kívánjuk megvetni. Legyen azért kedves te előtted, a mi igyekeztünk, kedves legyen munkánknak ezen kezdet, s annak mindvégig legyen velünk segedelmed, pótolja ki kötelességünket, egyszersmint pedig munkánk is te tőled oly buzgó erővel megáldva legyen, hogy hivatalokban igazán igyekezzvén, tökéletesen munkálkodván, meg bizonyosodjék annak végén, hogy mi övélek egyetemben az Úrnak munkálkodtunk és így meg ne csúfoltassunk azzal: Ezen gyülekezett kezdett építeni s nem elvégezni, hanem sőt inkább nyilvánvaló legyen az, hogy erős torony az Úrnak neve és aki ahhoz folyamodik s ragaszkodik, meg nem szegényül, hanem sőt inkább megtartatik. Halgass meg minket Édesatyánk ezekben, szent fiad a Jézus nevében. Amen.“

Július 16-án 200 évvel mentünk vissza az emlékezésben azért, hogy 4 év múlva a felépült és meglévő templomra halálával emlékezhessünk.

Közlő:
Szabó Dezső

A régi Kolozsvár; metszet

Dokumentum Protocollum Generalis Visitationis in Tracta Haromszék

A.(nno) 1789 (315 oldal)

„Primo A Belső Ingatlan Jók

1mo Vagyon edgyik fundus Killyénnek Középe tájat felső Pusza nevezetű helyben egy Dombon in Vicinit(a) tibus alol felől a Felső Tanorok Kapura menő út mellett levő Unitarius Mesterség belső fundussa felül felől az Unitaria Ecclesia Parochialis fundussa, Küllyel a mező felől az Unitáriusok(nak) Közönséges Temető helye. Ezen Circumvicinált fundus egy részben romladozott, az még fen álló, más részben csak fundamentumára nézve láttó kő kerítéssel vagyon környül véttetve. Ezen Czinteremen vadnak két ajtó helyek, a külsőn a közönséges Temetőbe az halottak Teste szokot ki vitettetni, a belső pedig a falu felől bé

menetelt szolgálhat Bojthajtás alatt ezen lévv(ő) vas sarkokkal, és zárral készült Deszka ajtóval: Ezen mindjárt a le irt Czinteremmel környül véttetett fundusnak közepébe vagyon egy kő.

Templom kívülről valo 12 kő Lábakkal tserép fedél alatt belső része a Temető felől Bolt hajtással, más része festett virágos Táblákkal álló menyezettel ékesítettő lévén a mennyezetes részben hasonló festékes Táblákkal készítettett egy Kar, ebben a falu felől valo Szegeletiben fel járó jó fa garádtissal, világossittayák három, két nagyobb, egy kisebb fával egybe foglaltott Üveg ablakok. A Praedicallo Szék köből Téglából építettett felső Deszka parkánnyal és azt bé terített zold körös körül retzés és Sárga Virágos pántlikás Posztóval. A praedicallo Szék előtt vagyon egy Szép tágas Piatz, abban az Uri Sz:(ent) Vatsora végbe vite-lére készült fejr abrosszal bé terített Asztal, és egy éneklő Pulpitus rajta lévő két, edgyik kék fejtővel, más metzett fejéres virágokkal ékesült kendőkkel. Az egész Templom földé Deszkával padimentumozva mind férfi, mind Asszonyi Székek buroló készülettel tsak az egy Papság széke magos és fedeles, amellen egy Festékes vagyon illye Irással: Rapolti Judith 1708. Ezen mindjárt le irt Templomban bé menetelt

(316 oldal) menetelt két Ajtó szolgáltnak edgyik vas Sarkokkal és Zárral, a más pediglen Sarok és Zár nélkül két felől a falb(an) által járó fával Szegezetik bé. A Falu felé ki járó Czinterem ajtó előtt a M(é)l(to-sá)g(o)s Székely Lajos Ur Jozságán küjjel és a Papság Jozságára bé járó uton belől vagyon egy jo darabotska mező helyetske, mellynek közepé tájan vagyon egy fából épült oldalai alohól Deszkás fellyű Sindejes fedél alatt Torony vagy Harang láb, az Harang Láb Deszkazatán bé menetelt szolgálto vas Sarkokon járó fa kilintses ajtotska, fen pedig a Toronyb(an) két kis harangotskák, de infra plura.
2do Más az Unitarius Papság Parochialis fundussa....."

Acta in Matre Ecclesia Killyenensi Unitarior
Diebus 6ta et 7ma Marty Anno ... scripto 1789.
Stephan Lázár Praeses Joannes Bodor Actuaris

Megjegyzés: A templom épületével kapcsolatosan az esetleges javításra vonatkozó meghagyásokról nincs feljegyzés a jegyzőkönyvben.

Szabó Zoltán
egyházi titkár

200 év ünnepe

A tordai unitárius hívek az 1992. év folyamán nagy vallásos eseményre készülnek, mégpedig templomunk kétszázéves múltjának megünneplésére. Ez az ünnep méltó szellemiségben sorakozik fel a Tordán megtartott 1868-as, 1968-as ünnep, - vagyis a vallás és lelkiismereti szabadság kikiáltásának (1568-nak) 300 és 400 éves évfordulójának megünneplése nyomában. A mai 200 éves tordai unitárius templom - a maga ünnepén igazi hivatása csúcspontján lobogtatja meg 1568 fényes eszmei zászlaját.

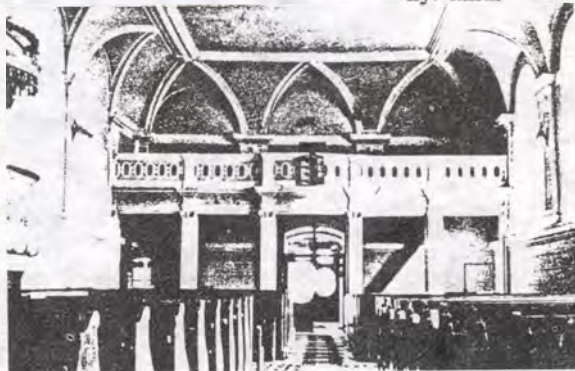
A történelmi eligazodás és tájékozódás kedvéért, röviden áttekintjük a tordai unitárius templom múltját is. A Dávid Ferenc-i hitújítás tordai győzelme következtében a főtéri nagytemplom az unitáriusok birtokába került. Az 1568-as tordai országgyűlés a főtéri nagytemplomban mondta ki elsőnek a világon a vallásszabadságot, a lelkiismereti szabadságot, a szellem szabadságát - a tolerancia ősi földjévé avatva Tordát! Az unitáriusok itt, a főtéri nagytemplomban dicsőítették az egy igaz Istent úgy, ahogy Jézus és az ő nyomában Dávid Ferenc tanította - egészen 1721-ig, amikor az osztrák fegyveres erők, az ellenreformáció szolgálatában, elfoglalták azt. (Ez idő tájt veszítettük el az újtordai templomunkat is.) Az ellenreformáció urai megtiltották új templomok építését is. A templom nélkül maradt unitáriusok az istentiszteletet az Unitárius Gimnázium halltermében tartották.

II. József osztrák császár és magyar király 1781. október 20-án kiadta a Türelmi Rendeletet a vallásügyek rendezésére. Ez bizonyos mértékben az 1568-as vallásszabadság törvényét érvényesítette, és beindult egyházunk külső és belső megújulása. Szabaddá vált a templomépítés. A tordai unitáriusok előbb 1784-ben az egész iskolát templommá alakították át, de hamarosan, hitbeli kitartásuk és buzgalmuk bizonyítására, nagy anyagi áldozattal teljesen új, szép kivitelezésű templomot építettek 1791-1792-ben! Ez a templom azóta 200 éven át - a mindenható egy igaz Isten dicsőségének hajléka. Az idők folyamán gazdagon szolgálta a hívek lelki, hitbeli gazdagodását.

Maga a templom is megszépülve készül a nagy évforduló megünneplésére! A cementgyári porttól tönkrement födelet új, szép pléhfedél váltotta fel. Ezt követte belsejének újrafestése, ami a Pataki József-féle díszfaragványok szépségét is emeli. A padok is friss színt kaptak. Még a harangokat is nagyfeszültségű árammal működő készülékek látják el, hogy gombnyomásra konduljanak meg és hívják Isten hajlékába a híveket.

A templom ünnepi felkészülésében a hívő lelkék szépsége, hitbuzgalma tündököl, s ugyanakkor ez a tündöklés a tordai unitáriusok csodálatra méltó ünnepi felkészülése! A nagy munkák sikeres véghezvitelét több rendbéli pénzadománnyal tette lehetővé az áldozatos szívek sokasága s az önkéntes munkát vállalók nagy száma! Mind-mind biznysága az élő hitnek, annak a hitnek, amely nem szóban, hanem dicső tettekben él! A hit önmagában halott. A cselekedetei teszik élővé. (Jak 2,17) Az élő hit, a jézusi, a Dávid Ferenc-i hit dicső zászlójának vivőit, a lelki elégtétel, a lelki üdvözülés útján a jóságos gondviselő Isten bőséges áldása kísérelje!

Imreh Lajos
ny. tanár

Az Égi lámpa

A tordai unitárius templom kétszázéves évfordulójára

Kis templomunk magas tornya

Égi lámpát éget...

Visszatekint, megvilágít,

elmúlt kétszáz évet.

Erős alap, vastag falak,

századokat váltják,

Elődeink áldozatát

dédunokák áldják.

Két századnak hosszú útján

sok történet haladt...

Forradalmak, két háború

mély sebe itt maradt.

Ártatlanok feje fölött

halálkasa pengett,

Kicsordult sok keserű könny,

s özvegy-fátyol lengett.

Szenvedést és bűnbánatot

valahányszor szabtak,

Balzsamot és lelki erőt,

csak e falak adtak.

Ám, az idők vasfogától

lassan ki volt kezdve...

De a hívek jóvoltából

újból meg van mentve.

Javítások, új födele...

mind sikerrel zárult,

Legyen áldott minden lélek,

aki hozzájárult!

Van ahova összegyűljünk

ősi szülőhelyen,

Imádkozni, énekelni

édes anyanyelven.

Kis templomunk magas tornyán

van egy Égi lámpa...

Világít már kétszáz éve,

hitet szór a lángja.

Ezután is árad a fény,

Isten tudja védni,

Jöhetnek az új századok,

ez mindig fog égni!

Tordai Matyó

KÜLFÖLDI HITTESTVÉREINK

2. AZ ÉSZAK-ÍRORSZÁGI UNITÁRIUSOK

Az észak-írországi unitarizmus a szabadelvű protestantizmus sajátos hajtása. A 18. század első felében egyre inkább összeütkezésbe kerül a Presbiteriánus Egyházon (teológiai alapállása református) belül a konzervatív és a szabadelvű irányzat. A konzervatív irányzat hívei kötelezni akarták a lelkészeket egy olyan hitvallás aláírására, amely, többek között, a szentháromsági dogmát is tartalmazta. E kényszerítő törekvés ellen a szabadelvű irányzat hívei erőteljesen tiltakoztak; a hit- és lelkiismereti szabadságot látván veszélyeztetve, megtagadták a hitvallás aláírását. Innen származik a megnevezésük is: „alánemíró presbiteriánusok”. Az elnevezéshez napjainkig hűek maradtak. Nem vették fel az unitárius nevet, mert emlékezni akarnak arra a bátor kiállásra, amikor nem írták alá a kötelező hitvallást.

John Abernethy antrimi fiatal lelkész az első, aki 1719-ben Belfastban tartott híres beszédében tiltakozott, s kijelentette hogy egyetlen egyháznak sincs joga hittételek, dogmák kötelező elfogadására kényszeríteni híveit. Aláírni egy hitvallás kötelező voltát, ellentmond az evangélium szellemének és a lelkiismereti szabadságnak.

A tiltakozások ellenére, 1721-ben az Ulsterben tartott presbiteriánus zsinaton minden lelkésztől a hitvallás aláírását követelték. Az aláírást 17 lelkész, gyülekezeteikkel együtt, megtagadta, és megalakították az Antrim-i Alánemíró Presbiteriánus Egyházat.

A feszültség ezzel a Presbiteriánus Egyházban egyelőre alábbhagyott, de nem szűnt meg teljesen. A XIX. század első felében ismét újjáéledt. A szabadelvűek vezetője ez alkalommal Henry Montgomery, a konzervatívoké Henry Cooke volt. A két személyiség közti vita egyre élesebbé vált, és a döntést a zsinatra bízták. A zsinat Henry Cooke álláspontját fogadta el, s e határozat elleni tiltakozásként Henry Montgomery 16 lelkéssel együtt távozott a zsinatról, és megalakították az Ulster-i Remonstráns Egyházat (remonstráns jelentése: tiltakozik, óvást emel, kifogásol). Az első zsinat 1830. május 25-én tartották Belfastban, amelyen 17 egyházközség lelkésze és képviselője vett részt.

1910-ben az Antrim-i Alánemíró Presbiteriánus Egyház és a Református Egyház egyesült, megalakítva az Észak-Írországi Alánemíró Presbiteriánus Egyházat (The Non-Subscribing Presbyterian Church of Northern Ireland), amelyhez 1935-ben egy újabb presbiteriánus egyházkör (a Munster-i) csatlakozik.

1928-ban az Angliában megalakuló Unitárius és más Szabadelvű Egyházak Főtanácsával testvéri kapcsolatot építenek ki, amely azóta is fennáll.

Az észak-írországi alánemíró presbiteriánusok, bár formailag nem nevezik magukat unitáriusoknak, tartalmilag unitáriusok. Teológiai alapállásuk: Isten egysége, az emberi természet jóra való képessége, a történeti Jézus állítása, Jézus tanításainak fontossága a hit és erkölcs formálódásában, az egyház legfőbb feladata megvalósítani a Jézus-tanította szeretet kettős parancsát.

A vallásoktatásra nagy hangsúlyt helyeznek. Az ún. vasárnapi iskolában eleven az

élet. A valláserkölcsei oktatás elmélyítése érdekében Kátét használnak, melynek két része van: egyik rész a gyermekek és a másik rész az ifjak számára; összesen 94 kérdést tartalmaz. Ízelítőül hadd idézzünk két kérdést és feleletet: „Ki Isten?” Felelet: „Isten mindnyájunk Atyja és mindenknek teremtője”; „Miért hiszed, hogy csak egy Isten van?” Felelet: „A Szentírás és az értelem győz meg arról, hogy nincs más Isten, csak egy”.

A keresztelest, a házasság megáldását, az úrvacsoraosztást a mi gyakorlatunk szerint végzik. Az istentisztelet és szertartások alkalmával az angol unitáriusok énekeskönyvét használják.

Az egyház életének zavartalan menetét a Szervezeti Szabályzat biztosítja, amelyet legújabbban 1985-ben dolgoztak át. Az egyház élén az ún. moderrátor és helyettese áll, jelenleg D.G. Banham belfasti, és Ian Gilpin comberi lelkészek. Megválasztásuk négy évre történik (újraavaszthatók). Lelkészképzésük az angol unitáriusok manchesteri vagy oxfordi főiskoláin történik. Női lelkészek is vannak.

Havi folyóiratuk *Alánemíró Presbiteriánus* címen jelenik meg, s fedőlapján az egyház címere van: égő csipkebokor és a következő latin szöveg: „Ubi Spiritus Domini Ibi Libertas” (Ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság).

Észak-Írország sajátos politikai-vallási életében a római katolikusok és protestánsok közti megbékélés aktív támogatói.

Az egyházunkkal való kapcsolatteremtés kezdetben az angol unitáriusokon, később személyes kapcsolatokon keresztül történik. Egyházunk több képviselője és akadémijája élvezte az észak-írországi „unitáriusok” meleg szeretetét. De ismeretes az a tény is, hogy 1990. április 18-án Sheila J. McMillan személyesen jött Erdélybe, és 3.168 angol fontsterlinget nyújtott át egyházunk püspökének, észak-írországi hittestvéreink adományaként.

Az 1989-es romániai változások után egyházközségeinknek nyújtott anyagi-lelki támogatásban méltóan kivették részüket, segíteiket az angol unitáriusokon keresztül juttatták el.

Érdemes megemlítenünk, hogy a csaknem teljesen római katolikus Írországon (Ír Köztársaság) is van egy jól szervezett és aktív vallásos életet élő unitárius gyülekezet: Dublinban.

Az Alánemíró Presbiteriánus Egyház tagja az Unitárius Világszövetségnek.

Minden reményünk meg van arra, hogy az egyházaink közti kapcsolat még erősebb, még termékenyebb legyen. Ha más is a megnevezésünk, vallásos meggyőződéseink és céljaink közösek.

Dr. Rezi Elek

Molnos Lajos

Faggatózó-felelgető

Sohasem térden?
De mindig állva?
Sohasem kétrét?
De mindig kardként?
Sohasem gyáván?
De mindig bátran?
Sohasem némán?
De mindig szólnán?
Sohasem önzőn?
De mindig másért?
Sohasem csak lét?
De mindig élet?
Sohasem térden!
Sohasem kétrét!
Sohasem gyáván!
Sohasem némán!
Sohasem önzőn!
Sohasem csak a lét!
De mindig élet!
De mindig másért!
De mindig szólnán!
De mindig bátran!
De mindig kardként!
De mindig állva!
Sohasem?!
Mindig!?

A dublini unitárius templom

CHÍRES SZÉKELYEK (1793-1993)

„Minden nemzet, mely elmúlt kora emlékezetét semmivé teszi, vagy semmivé lenni hagyja - saját nemzeti létét gyilkolja meg...”

Kölcsey Ferenc

2. A székely vértanúk

A székelység történelmének egyik legszebb szakasza az 1848-1849-es forradalomban való részvétel. A Székelyföldön nincs helység, amely ne adott volna hősokeket a forradalomnak, a szabadságharcnak.

A világosi fegyverletétel (1849. augusztus 13.), a forradalom bukása után még évekkel is hitt az erdélyi magyar közvélemény valami csodás felszabadításban. Ezt a szabadságvágyat fokozta az osztrákok által bevezetett kegyetlen megtorlás, a véres időszak, melyet a nép találozón nevezett „kötélkorszaknak”. A kíméletlen terror ellenére, közvetlenül a forradalom leverése után a haladó erők nem szüntették meg tevékenységüket. Az emigrációba kényszerült vezetőket ebben az időben a Londonban székelő Európai Demokratikus Központi Bizottság igyekezett befolyása alá vonni. Ennek vezetői (Giuseppe Mazzini, Ledru-Rollin) 1850. augusztus 7-én levélben szólítják fel a törökországi emigrációban élő Kossuthot a forradalmi együttműködésre. Számos kiáltványt juttatnak a délkelet-európai országokba, s ezekben a harc folytatására szólították fel a magyarokat, románokat, szerbeket és más népeket.

A Habsburg-ellenes szervezkedés egyik legjellegzetesebb formája az úgynevezett Makk-féle összeesküvés volt. Kossuth és Makk József komáromi ezredes (tábornoki kinevezése nem jutott el Komáromig, mert a cári csapatok elfogták az ezt hozó futárt) hosszas üldözés, menekülés, kalandos szökések után jut el Törökországba, ahol kidolgozzák a felkelés tervét. Makknak az lett a feladata, hogy Mazzini konspirációs rendszere segítségével létrehozza a felkelés keretét, alakítson szabadcsapatokat az osztrák helyőrségek és hatóságok szétkergetésére. Az általános alapelveket tartalmazó felhatalmazás előírja, hogy mindenki úgy engedelmeskedjék Makknak, mint Kossuth személyes megbízottjának. Kossuth arra is figyelmeztette Makkot, hogy legyenek a felkelés kirobbanásáig titoktartók. Makk ezredes Bukarestbe utazik, ahol létrehozza az emigráns magyar forradalmárok egyik titkos központját.

Kossuth utasításainak megfelelően Makk a szervezkedést Mazzini „évszaki rendszer” elnevezésű konspirációs hálózatát mintájára kezdte el. Ez a legszigorúbb titoktartáson alapult, és abban az esetben, ha a mozgalom vezetői közt nem volt áruló, elméletileg a hatóságok nem sokat árthattak neki.

A mozgalomban többnyire az 1848-1849-es forradalomban részt vett nemesi származású katonatisztek, radikális gondolkodású értelmiségiek, elégedetlen kis- és középbirtokosok, papok elszánt csoportja igyekezett leszámolni az önkényuralommal. Török János írta a kivégzés előtt: „Ügyünk nem egy ember s nem is egy nemzet ügye, hanem egész korunknak, sőt több: a rabiga alatt gömnyedő népeknek és nemzeteknek szent ügye...”

Deák Farkas - akit öt év várfogságra ítélték - a következőképpen emlékszik vissza az összeesküvés megszervezésére: „Az egész titkos társaság élén egy láthatatlan kormány állott, melynek tagjait senki sem ismerte, de a Társaság legkisebb tagja is erős esküvel volt kötve az engedelmesre a láthatatlan kormány iránt... E szervezet további részletei az időszakok és időrészek megnevezéséhez voltak kötve. A beosztási időnevek személyt és területet jelentettek. E szerint Szent István koronájának egész birodalma képezett egy esztendő... Az esztendő 12 hónapra osztván, ebből Magyarországra esett kilenc hónap, Erdélyre három hónap; az erdélyi három hónap volt: először a Székelyföld, másodsor a Maroson inneni és harmadsor a Maroson túli hónap. A székelyföldi hónap eloszlott 4 hétre: 1. Maros-szék, 2. Udvarhelyszék, 3. Háromszék, 4. Csíkszék” A hetek napokra (5-8 nap), a napok órákra (10-12 óra), az órák percekre (50-60) és másodpercekre oszlottak. Az órák körülbelül századosi rangban állottak, a másodpercek voltak a közemberek. A tagok egymást nem ismerhették, csak felettésüket. Ugyancsak a titoktartás biztosításáért ilyen kifejezéseket használtak: „a citromfák talán még a tavasz előtt virágozni fognak” - legalábbis „az átvonuló vándormadarak” azt hirdetik. Ennek jelentése kb. ez: tavasz előtt már kitör a forradalom, ahogyan az összekötők közölték a hazaiakkal.

Minden iratot, levelet csak a hónapok és hetek olvashattak el, akik teljesítik a titkos kormány rendeletét. A többinek az volt a feladata,

hogy a kapott utasításokat végrehajtsák, és amikor elhangzik a parancs, karddal, lándzsával, puskával, kinek amilyen fegyvere van, jelenjen meg a megadott gyülekezési helyen.

Kossuth helyettese, Makk ezredes kiáltványban fogalmazta meg elképzeléseit. Személyesen szólít fel mindenkit az osztrák hatalom gyengítésére. Különösen a zsandárok zaklatását tartotta közös teendőnek: „A zsandárok mind kémek, alávaló huncfut gazemberek, kik árulásukért zsolddal fizettetnek...” - írja a kiáltványban Makk.

A Székelyföld hónapjává Makk Török Jánost, a marosvásárhelyi református kollégium tanárát nevezte ki. A csíkszéki terület vezetője Veress Ignác, a csíksomlyói ferences kolostor főnöke volt, Háromszék „hete” Horváth Károly, Török János volt tanítványa. Udvarhelyszék vezetője Gálffi Mihály, ügyvéd. A nők szervezésében jelentős szerepet töltött be Kenderessy Anna és Törökné Gálffi Róza (A Téka sorozatban megjelent „Székely vértanúk” helytelenül írja, hogy Török Róza János húga és Gálffi Mihály felesége). Gálffi Mihály és Gálffi Róza apjának, egy 1746-ban kiadott imakönyv első lapjaira írt feljegyzései alapján Gálffiról a következőket tudjuk meg: „1816. február 22-én született éjjel 12 és 1 óra között Firtosmartonosban.” Szülei - Gálffi Mihály, született 1783. aug. 6-án, anyja Jánosi Mária, született 1789. január 18-án, székely kismesek voltak. Török János felesége Gálffi Mihály húga volt. Az említett feljegyzés a következőkről tanúskodik: „1818. augusztus 12. napján születik Rózsika leányunk - Rosi ment férjhez 1838-ba július 23-án M.vásárhelyi Ev. Ref. Prof. Bágyi Török Jánoshoz.”

Aránylag sikeresen szervezte meg Gálffi Mihály az udvarhelyi körzetet. Bereczky Sándor helyőrségparancsnok 45 fegyvert gyűjtött és 403 harcraépes tagot vont be a mozgalomba. Szentábrahámon Firtosmartonosi Vass Miklós kismes - a szabadságharc résztvevője - rendszeresen foglalkozott a fiatalok katonai kiképzésével Makk utasításának megfelelően a Bota uradalom udvarán (itt van most a szentábrahámi iskola épülete).

1851 őszén az elszigetelődés jelei mutatkoztak a mozgalomban: a futárszolgálat nem működött, pénzhányra panaszkodtak. Az osztrák rendőrség fokozódó figyelme miatt Török János helyzete Vásárhelyen mind nehezebb lett. Az 1851-es szüret alkalmával Horváth Károly balavásári szőlőseben találkozott a mozgalom résztvevői megbeszélésre. Török nem volt elég óvatos. Egyik legközelebbi munkatársa, Bíró Mihály, kisgörgényi birtokos az osztrák abszolutizmus fízett kém volt, aki Ignatz A. álnéven minden részletről értesítette báró Heydtét, a császári hadsereg udvarhelyi körzetének parancsnokát. (Folytatás a 7. oldalon)

Ambrus Imre grafikája

A székely vértanúk

(Folytatás az előző oldalról)

kát. Az árulásnál ez a változat bizonyult legelfogadhatóbbnak. Orbán Balázs is Bírót tartotta árulónak „A legnagyobb vétkes Bíró Mihály, a hazafiságnak ez elvetemült júdása, ki ennyi ártatlan vér kiontásának, ki ennyi kiállott szenvedésnek fő okozója volt, úgy látszik, pénzben kapta ki vérbéréit, miből kisgörgényi birtokán fényes palotát épített..., az élet minden kényelmét megszerezte magának, de ott egyedül, megvetve, mindenkitől kerülve folytatta és folytatja életét, ha valahol megjelent, mindenki távozott, ha valahol szólott, senki sem felelt, ha a városban fényesfogaton megjelent, nem volt egy vendéglős, ki szállásra befogadja, nem egy étterem, hol vértől piszkos pénzért ételt kaphatott volna. 1861-ben pedig, midőn - mint 1848-ki bizottmányi tagnak - neve felolvastatott, az egész gyülekezet rákiáltotta, hogy „meghalt“. (Orbán Balázs. „A Postatéren elhaltó vértanúk emléke“)

Az osztrák titkosrendőrség a feljelentések után csak hosszabb idő múlva hajtotta végre a letartóztatásokat, egyrészt kellő bizonyítékok hiányában, másrészt, hogy minél több résztvevőt felfedhessenek. A letartóztatásokat nagy elővigyázattal végezték, úgy, hogy lehetőleg mindenütt egyszerre történjenek.

1852. január 24-én éjjel tartóztatták le többek között Török Jánost Marosvásárhelyen, Gálffi Mihályt Firtosmartonosban, Veress Ignác csiksomlyói zárdafőnököt. Január 24-én délután - emlékezik Deák Farkas: „Horváth Károly Marosvásárhelyt, ki éppen Török tanár házában volt szállva - saját veszélyével mitsem gondolva ment föl Schoebel tábornok - m-vásárhelyi parancsnokhoz megkérdezni: miért fogták el kedves tanárát? E sorok írója a tábornok ajtajáig kísérté Horváthot, de hasztalan várta egész estig visszatértét, letartóztatták“...

A letartóztatások ezzel nem értek véget: őrizetbe vették Töröknek Gálffi Rózát, Kenderesinét, Hajnal Rózát, a három nőt kívül közel még hatvanat. A nagyszabású fogházba zárták, a haditörvényszék a legszigorúbb vizsgálatot, vallatást folytatta, de kemény emberekkel találták magukat szembe a vallatók.

Tapfener őrnagy, az egyik osztrák vizsgálóbiztos (auditor) minden áron szóra akarta bírni Horváth Károlyt. Ez büszkén válaszolt: „Hiszem, hogy találtak önök most is árulót, de azért apportírozni ezt a becsületes székely népet a német nem fogja megtanítani soha“.

1854. március 6-án Török Jánost, Gálffi Mihályt, Horváth Károlyt külön-külön szekéren 4 fegyveres őr kíséretében, egymástól 100 lépés távolságban Szebenből, ahol 2 évet és két hónapot töltöttek, visszavitték Vásárhelyre kivégezni. - Március 9-én a vásárhelyi börtön udvarán felolvassák az ítéletet: Török János, Gálffi Mihály, Horváth Károly felségsértés bűnéért egyhangúlag kötélt általi halálra ítéltetnek. Tudatták velük, hogy a halálos ítéletet holnap végre fogják hajtani. - Török János 47, Gálffi Mihály 37, Horváth Károly 25 éves.

Az apa feljegyzése ezekről a szomorú eseményekről: „...Mihály fiamat a Revolutio után elfogatták a zsandárokkal és 20 fegyveres katonákkal 1852-ben Januárius 25-én. A vejemet Török Jánost, ezelőtt egy nappal, mindkettejüket Szebenbe alacson fogságba szenvedteték két esztendeig, onnan M-Vásárhelyre hozták őket. 1854-ben március 10-én felakasztották Sz. György utca végébe, odatemették Hor-

váth Károlyval egy sírba. Ezeknél a földön becsületesebb ember nem volt, ne törd el jó Isten...“

A hatóságok megtiltották, hogy a diákok jelen legyenek a kivégzésen, félve a tüntetéstől. Bátran álltak a bitófa alá. A tetemetek csak este távolították el az akasztófáról. Mésszel akarék leönteni a holttesteket, azonban a nép megakadályozta.

„Ők elhulltak, de éppen haláluk biztosítá a halhatatlanságot számukra“ - emlékezett meg a vértanúkról Orbán Balázs.

„Ez az egész historia... oly hihetetlen fantomszerű, hogy ma csakugyan semmi valószínűséggel sem látszik bírni, s az ember hajlandó volna valami hőbortos álomnak képzelni, ha a végén ott nem állna egész meztelenségében a gyászos bitófa...“

„Az elítélt politikai foglyok“ című megemlékezésében tömören fogalmaz Úrmössa Lajos: „A magyar nem született összeesküvésre! Nyílt természetével ez nem talál.“

A marosvásárhelyi Postatéren, a kivégzés színhelyén, 1874-ben közadakozásból emlékoszlopot állítottak a Székely vértanúknak. Jókai szavait olvashatja rajta az arramenő:

„Szent hely ez, oh vándor! egy nemzet tette e jelt itt,
Leghűbb gyermekei végzetes sírja fölé,
Élni szabadságban, vagy azért meghalni merészen:
Ezt hitték, vallák és holtak érette híven.
Törvényes, szabad és független nemzeti állás
Intő szobra legyen, honfi, e drága jel itt!“

(Következik: Apor Péter)

Összeállította:
Fekete János
tanár

Páll Agoston: Korondi tányér

A román Parlament magyar szenátorainak és képviselőinek eskütétel-szövege

Én, Románia Parlamentjének népünk akaratából megválasztott tagja,
hitünk és egyházaink/
országunk és magyarságunk egyetemes közösségében/
a mai napon *elkötelezem magam* /közképviselési munkám/ közérdekű szolgálatom/ és feladataim hűséges teljesítésére/ választóim akaratára és érdeke szerint.

A hazai és általában nemzetközi törvényes rend,/ a jogosság és demokrácia keretei között/
szent hivatásomnak fogom tekinteni/ és minden erőmmel elő fogom segíteni/ országunk épülését/, a köz javának szolgálatát/, a társadalmi és nemzeti megbékélés/ és a demokratikus jogállamiság megvalósítását.

Hű magyarként szolgálni fogom népemet/, mely bizalmával felhatalmazott/, hogy érdekeit képviseljem/, harcoljak teljes egyenjóságáért, közösségi jogaiért/ és szabadságáért/, küzdjek fennmaradásáért/, melynek egyetlen szilárd biztosítéka a belső önrendelkezés/.

Minden erőmmel azon leszek/, hogy országunkban és térségünkben/ egymásra találjanak és megbékéljenek/ a különböző nemzetek/, népi közösségek/ és vallási felekezetek/.

Isten engem úgy segítjen!

(Az eskütételre sor került: 1992. október 25-én, vasárnap, a kolozsvári Szent Mihály templomban.)

Ifjúsági konferencia - Oklánd, 1992

Folyó év július 10-13. napján Hargita megyében, az oklándi Unitárius Egyházközségben került sor a XVI. Unitárius Ifjúsági Konferencia megtartására. A résztvevők magas száma bizonyítja, hogy a Székelykeresztúron tartott konferencia eredményesen és ígéretesen végződött, ifjúságunk nem közbömbös unitárius vallása iránt! Az idei konferencián 46 (negyvenhat) helység ifjúsága képviseltette magát. (Itt legyen szabad megjegyezni, hogy egyik részt vevője a konferenciának az Olt megyei Slatina városból zárandokolt Oklándra, azért, hogy hittestvéreivel találkozzon.) A 221 (kettőszázhuszonegy) ifjú új életet hozott a község életébe. E népes gyülekezet elszállásolása meglehetősen gondot okozott a rendezőknek. Az oklándi kiegészítő iskola bentlakása, az általános iskola udvarán létesített sáttortábor adott otthont a résztvevőknek, s az isteni gondviselés örködött a jó idő felett.

A konferencia fő témája: „Vallásunk szerepe az ifjúság önmagára találásában” volt. A megnyitó istentiszteletre július 10-én 18.00 órakor került sor. A szószéki szolgálatot Kovács István sepsiszentkirályi lelkész végezte, majd elnöki minőségben megnyitotta a konferenciát. Az ünnepélyes megnyitó után Máté Ildikó, az oklándi ifjúsági egyesület elnöke köszöntötte az egybegyűlteket. Az egyházközség nevében Benczõ Dénes esperes, az egyházi központ részéről Kovács István teológiai tanár köszöntötték a konferenciát. Az ifjúság ismerkedése már ekkor kezdetét vette, s az esti táboroznál folytatódott a barátkozás. A közös éneklésben, egymás megismerésében megtaláltuk azt, amire vágytunk.

A konferencia július 11-én, szombaton kezdte meg tulajdonképpen munkálatait. A mindennapi tevékenység közös áhítattal kezdődött. Az áhítatot az unitárius teológiai hallgatók vezették. Az első előadást Szász Ferenc brassói lelkész tartotta: „Vallásunk szerepe az ifjúság önmagára találásában” címen. Minden előadást megbeszélés követte. A következő előadó Kászoni József homoródszentmártoni lelkész volt. Előadásának címe: Az ifjúsági egyesület mint a vallásos élet megélésének lehetősége. Este ismét a táborozás fogott fénykörébe minden résztvevőt, s az udvarhelyi „Venyige” húzta a talpalálót.

Július 12-én, vasárnap Kriza János III. éves teológiai hallgató tartott előadást: „Egymásra vagyunk utalva: Szeretetszolgálat mint cselekvő vallásosság” címen. A vasárnapi rendes istentiszteleten Nagy László székelyi lelkész végzett szószéki szolgálatot. Istentisztelet után Márkos Ervin tartotta meg, Oklánd múltja és jelene, címen előadását. A délutánt a Kustaly Vára „túra” tette izgalmassá és felejthetetlenné.

Július 13-án, hétfőn került sor Molnár Lehel III. éves teológiai hallgató előadására: „Az ifjúság szerepe vallásos és népi hagyományaink megőrzésében”. A megbeszélés után megválasztották az új vezetőséget. Elnök: Szász Ferenc; alelnökök: Hosszú Csilla, Márkos Ervin; titkár: Kovács Sándor; jegyző: Veress Ferenc; pénztárnok: Kovács Anna-Mária. Választmányi tagok: Mezei Csaba, Csete Árpád, Györffy Andrea, Fodor József, Pál Annamária, Bódi Botond, Soly-

mosi József, Barabás Barna, Pál Noémi, Kocs Júlia.

A konferencia záróistentiszteletén Kovács Sándor V. éves teológiai hallgató végzett szószéki szolgálatot. Ezt követően fölolvasták a konferencia Nyilatkozatát, majd az oklándi Ifjúsági Egyesület ünnepi műsora zárta a rendezvényt. A templomkertben került sor a Díszoklevelek kiosztására. Az oklándi konferencia Jótékonyági Bizottsága által kiállított díszoklevelek általános jókedvre derítették az ifjúságot.

Konferenciánk a folytatás reményével zárult. Unitárius öntudattal, fiatal szívvel kívánjuk továbbfolytani elődeink nemes hagyományát. Isten áldása legyen az ifjúság életén és munkáján.

-ács

Unitárius Ifjúsági Konferencia - OKLÁND, 1992 - NYILATKOZAT

Az elődök nemes hagyományait folytatni-továbbfejleszteni kívánó szándékkal, az „itt és most” követelményeit messzemenően figyelembe véve és becsülettel való megmaradásunk, önazonosságunk érdekében távlatokban gondolkodva gyűltünk egybe 1992. július 10-13. napjain a Hargita megyei Oklándi Unitárius Egyházközségben, a 16. Unitárius Ifjúsági Konferencia megtartására.

Konferenciánk az alábbi Nyilatkozatot teszi közzé:

1. Az előadások és közös megbeszélések kapcsán kialakult álláspont alapján korunk válságos történelmi helyzetében hangsúlyozott szerepe van vallásunknak ifjúságunk önmagára és egymásra-találásában. Ezt a szerepét azáltal tölti be, hogy Isten akaratának teljesítése és a szeretet gyakorlása által segíti ifjainkat abban, hogy emberi rendeltetésüket felelős, autonóm személyiségeként betöltsék. Úgy véljük, hogy vallásunk történelmi hagyományaink szellemében a mindenemű türelem, valamint a kultúra egyetemes értékeinek szolgálatával hozzásegíti ifjúságunkat a nemzeti, vallásos, politikai tolerancia megéléséhez és ezáltal az európai értékrendhez és demokráciához való felzárkózáshoz.

2. A konferencia megállapítja, hogy, miként a konferencián való népes részvétel is mutatja, egyleteink működése jónak mondható. Szükségesnek látjuk, hogy a jövőben minden egyházközségben alakuljanak meg az ifjúsági egyletek.

3. Korunk nehézségei között hangsúlyozottan egymásra vagyunk utalva. A jézusi szeretet szellemében gyakorolnunk kell a cselekvő vallásosságot minden rászoruló embertársunkkal szemben.

4. Hangsúlyozzuk ifjúságunk küldetésvállalásának szükségét keresztény és népi hagyományaink, általában történelmi örökségünk megőrzésében és átadásában.

5. Az Országos Unitárius Ifjúsági Konferencia határozottan azonosul az RMDSZ és a MADISZ azon törekvéseivel, amelyek nemzeti érdekeink megőrzését, azoknak gyarapítását szavatolják.

A konferencia támogatja a Romániai Magyar Egyházak Elöljárói Állandó Értekezleteinek azon állásfoglalásait, amelyek elítélik a nemzeti önértéket, önazonosságunkat sértő és veszélyeztető intézkedéseket.

Csatlakozunk minden demokratikus törekvéshez, amely a kisebbségben élő nemzetiségek teljes jogegyenlőségét szavatolja, biztosítva számunkra az önálló anyanyelven történő oktatást, az óvodától a legfelső szintig.

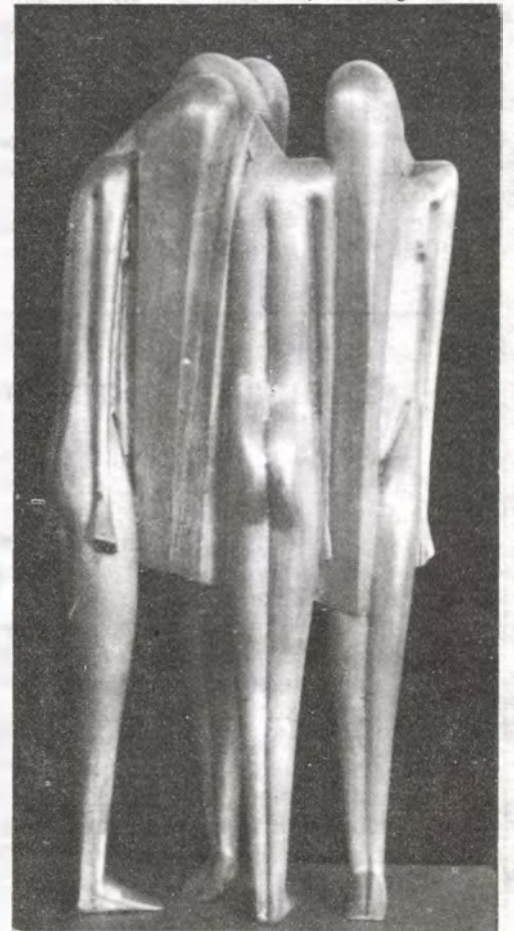
Követeljük a vallásügyi törvénytervezet sürgős elfogadását, valamint a tanügyi törvénytervezet megfelelő módosítását az európai és az emberi jogok alapokmányai által szentesített normák szerint. A román nyelv elsajátítása mellett rendelkezessünk önálló nemzeti és felekezeti iskolahálózattal, valamint a tömegtájékoztatási eszközöket ellenőrző bizottságban biztosítsanak megfelelő arányszámú képviselőket.

A konferencia résztvevői őszinte együttérzésüket és nagybecsülésüket fejezik ki Kádár Attila unitárius teológiai hallgató iránt, aki éhségstrájkjal hívta fel a hatóságok és a világszerte figyelmét arra, hogy Kolozsváron durva magyarellenes kampány folyik, s nemzeti létünk naponta minősíthetetlen törvénytelen sérelmek miatt szenved

6. Az Unitárius Ifjúsági Konferencia résztvevői ezúton is hálás köszönetüket nyilvánítják az egyházi főhatóságnak eddigi hathatós támogatásáért, mellyel az ifjúság megújulásának és útkeresésének törekvéseit anyagi és erkölcsi támogatásban részesítette. Hasonlóképpen hálás köszönetüket nyilvánítják a 16. ifjúsági konferencia megtartásának otthont biztosító oklándi unitárius egyházközség lelkészének, Márkos Ervinnek és az oklándi, valamint a homoródújfalvi gyülekezetek helytálló híveinek.

Isten áldása legyen mindnyájunk életén és munkáján!

Oklánd, 1992. július 13.

Korondi Jenő: Fiatalság

SZEPTEMBER 20-ÁN TARTOT- TÁK MEG KOLOZSVÁRON AZ UNITÁRIUS NŐSZÖVETSÉGEK ORSZÁGOS TALÁLKOZÓJÁT

Szép hagyománya az unitárius nőszövetségeknek, hogy minden évben, szeptember harmadik vasárnapján, országos találkozót tartanak. Segesvár, majd Brassó után ebben az évben, szeptember 20-án, Kolozsvár látta vendégül a már megalakult vagy ezután megalakuló nőszövetségek küldötteit. Nagy nap volt ez az unitárius asszonyok, lányok életében és nemcsak azért, mert alig egy héttel előzte meg az őszi hálaadás ünnepét, no meg a parlamenti és elnökválasztást.

A tavasszal szétküldött, majd augusztusban megismételt meghívásra meglepően - és örömet okozóan - sok visszajelzés érkezett. Végül is az ország különböző tájairól 32 egyházközség 242 nőszövetségi kiküldötte vett részt a találkozón.

A küldöttek egy része már a találkozó előestéjén, szombaton megérkezett. A kolozsvári nőszövetség tagjai fogadták őket - nem sóval, kenyérral, hanem süteménnyel, teával, kávéval és főleg sok szeretettel. Gondoskodtak elszállásolásukról, éjszakai pihenésükről, amire bizony elég nagy szükségük volt a hosszú út után.

Vasárnap reggel 9-kor a belvárosi unitárius templomban kezdődtek a találkozó tulajdonképpeni munkálatai. Felemelő érzés volt látni az ünneplőbe öltözött asszonysereget, akik közül kivirítottak Háromszék, Udvarhelyszék, Küküllőmente küldötteinek színpompás székely-ruhái.

Az ünnepi áhítatot Főtisztelendő dr. Kovács Lajos püspök úr tartotta. Beszéde után a kolozsvári nőszövetség elnöke, Zsakó Erzsébet foglalta össze röviden az 1990 január és 1992 szeptember között megalakult nőszövetségek munkájának eredményeit, tapasztalatait, elvárásait. A Budapesti Unitárius Egyházközség nevében dr. Beke Ildikó gondnok üdvözölte az egybegyűlteket és adta át egyházközsége ajándékát. Elhangzott két érdekes beszámoló is: a lokodi öregek házáról, valamint a jánosfalvi kezdeményezésről.

Mivel a találkozón szinte valamennyi megalakult nőszövetség küldöttei részt vettek, az előzetes terveknek megfelelően, az összejövettel jó alkalom volt a nőszövetségek országos vezetőségének megválasztására is. Mint köztudomású, nőszövetségünk az 1948-ban erőszakos módon megszüntetett Unitárius Nőszövetség hagyományát folytatja, amely 1910-ben alakult. Így a választásnál az 1933-ban elfogadott Alapszabály előírásait vettük figyelembe. A választmányi tagok jelölése nyílt volt, minden javasolt név felkerült a szavazólapokra.

A 11 órakor kezdődő istentiszteleten a templomot zsúfolásig megtöltő hívek előtt Orbókné Szent-Iványi Ilona, a Budapesti Unitárius Egyházközség lelkesze prédikált. Beszéde még egyszer megerősítette a jelenlevő nőszövetségi tagokat arról, hogy munkájuk nem hiábavaló, a nőszövetségi tevékenységnek hagyománya és jövője van.

Marton Melinda énekszámát és Nyitray Mónika szavalatait után a Himnusz hangjai mellett ért véget az ünnepi istentisztelet.

A nőszövetségi találkozó munkálatai azon-

ban tovább folytatódtak. Közvetlenül istentisztelet után megejtették a titkos szavazást, majd a szakcsoportok megbeszélése következett, párhuzamosan két-két csoportban, és közben lezajlott az ebéd is a Teológia éttermében. A szakcsoportok témaköre a következő volt: szervezeti kérdések, szociális problémák, közművelődés, lélegygondozás és gazdasági kérdések. A szakcsoportok munkálatainak eredményét határozati javaslatban foglaltuk össze.

Délután oldottabb volt a program: a küldöttek egy része rövid városnéző-sétán vett részt Kolozsvár történelmi központjában, Deák Árpád tanár úr vezetésével, a többiek a püspökség dísztermében a küldöttek által összeállított színvonalas műsort tekintették meg.

Ezután következett a záróülés, amelyen ismertették a szakbizottságok beszámolóját és határozati javaslatait, és kihírdették a szavazás eredményét: az Országos Nőszövetség újonnan megválasztott vezetőségét.

Talán fárasztó volt egyetlen nap alatt egy

ilyen nagyszabású találkozót lebonyolítani, de küldötteknek, szervezőknek egyaránt az volt a véleménye, hogy megérte. Közelebb kerültünk egymáshoz, újabb barátságokat kötöttünk, és mind jobban érezzük, hogy mindig számíthatunk egymás segítségére. Mindannyian tiszta szívből mondtuk a búcsúzásnál: VISZONTLÁTÁSRA!

(Sz.V.)

A ROMÁNIAI UNITÁRIUS NŐSZÖVETSÉG VÁLASZTMÁNYA

Elnök: Dr. Kovács Lajosné Vaska Klára

Ügyvezető elnök: Zsakó Erzsébet

Alelnök: Dr. Szabó Árpádné Fülöp Magda;

Májay Endréné Kerekes Cecília

Főtitkár: Dr. Paskucz Lászlóné Szathmáry Viola

Titkár: Gyulayné Jakab Anna

Pénztáros: Ajtay Rózsa

Ellenőr: Báró Hajnalka

Választmányi tagok:

Szabó Zoltánné Kovács Anikó

Sigmond Júlia

Kádár Ildikó

Csomós Béláné Banga Gizella

Tompáné Darkó Mária

Báró Józsefné

Kovács Éva

Bogdán Ilona

Székely Miklósné Surányi Ilona

Éneklők - Rohonyi D. Iván felvétele

Falutalálkozó Kissolymoson

Nagyszerű, emlékezetes ünnep színhelye volt 1992. szeptember 13-án Kissolymos.

Az unitárius egyházközség szervezésében falutalálkozót tartottunk, haza hívtuk és szeretettel fogadtuk az elszármazott falusfeleket. Hívásunk nem maradt pusztába kiáltott szó. Szombaton és vasárnap az évüzedekkel előtti képet mutatta a falu, mert haza jöttek a távolba szakadtak, hogy újból meríthessenek a tiszta forrásból.

Vasárnap nagy volt a forgalom a lelkészi lakáson, mert ki-ki emlékezett adományával. 11 órától istentisztelet volt a zsúfolásig megtelt templomban, ahol az evangéliumot Nagy Endre, a falu szülőtte, magyarsáosi lelkész hirdette a szülőföld megtartó erejéről.

Úrvacsorára előkészített a helyi lelkész; s közel 700-an éltek úrvacsorával.

Ezek után köszöntők hangoztak el, az elszármazottakhoz Barabás József és a befogadottakhoz Barabás Zoltán szóltak. A templomból kijövet, koszorút helyeztünk el a háborús emlékműnél, ahol ének és szavalat tette emelkedetté a hangulatot. Ezután a vendégek vendéglátóikhoz mentek ebédre.

Este 8 órától kultúrműsor volt a művelődési házban, ahol a gyermekek és ifjak gyönyörködtettek a közönséget. Előadás után reggelig tartó bálban szórakozhattak az itthon maradottak és az elszármazottak.

Nagyon jó volt a találkozás, felejthetetlen élmény maradt mindannyiunk számára.

„Szülőföld,
szorítsad

fogjad a kezem,
hogy ne törjön bennem
ez a megszenvedett
egyetlen varázs,
s érezzem örömdő,
ha dudol meződön
az érő kalász.“

(Molnos Lajos)

Kissolymos, 1992. szeptember 20.

Péterfi Sándor
lelkész

Cserkészek Torockón

1992. július 15 és 27 közt a kolozsvári unitárius egyházközség védnöksége alatt működő Brassai Sámuel 7. sz. cserkészcsoport Torockószentgyörgy mellett, a vár alatt táborozott. Összesen 106 ifjú vett részt, Kovács Lajos csapatparancsnok vezetésével.

A tábort július 23-án meglátogatta: dr. Kovács Lajos püspök, kíséretében voltak: Farkas Dénes és Szabó Zoltán központi tisztviselők, Kiss Béla lutheránus lelkész, Szabó Dezső és több családtag.

Cserkészeink a torockószentgyörgyi unitárius templomban istentiszteleten vettek részt. Köszönet illeti Sándor Bálint helybeli lelkészt az erkölcsi támogatásért.

KÖSZÖNJÜK

Molnos Domokos szabó, Molnos Zoltán szücs, Sükei Dénes kereskedő, Ravasz Ferenc tanár és Tóth Márton tanár, valamennyien nyugalmazottak, akik még élünk azok közül, akiket korondi szolgálata idején (1941-44) egyházi ösztöndíjjal gimnáziumba, illetve szakiskolába segítettek „kispapunk“, Dimény András hitoktató segédlelkésziünk, ezúton is köszönjük Unitárius Egyházunk általi felkarolásunkat, Egyházunk szerető gondoskodását rólunk, szegénysorsú, rászoruló gyermekekről. Egyben Dimény András úrnak is hálásan köszönjük irántunk tanúsított jóságát, értünk tett áldozatos fáradozásait, és további hosszú, boldog nyugdíjas életet kívánunk.

Tóth Márton
tanár

Fenyőkút, 1992. szeptember 18.

Vargyas

egyike az ősi unitárius gyülekezeteknek, otthon az unitárius történetben jelentős szerepet játszott Daniel családnak. Köztük volt Daniel Gábor, akit nagyapámmal egyszerre választottak főgondnoknak 1876-ban. Itt, Magyarországon az egyik ága a családnak köri felügyelő gondnok, és pesti gondnok is volt; de magtalanul halt ki ez az ág.

Kanadában él a Daniel családnak az egyik ága. Keresztúri diák dr. Mester Miklóssal is együtt voltunk annak idején, kb. 1925 nyarán a Iorga-féle Valeni de Munte-i szabadegyetemen.

Legutóbbi levelükben örömmel értesítettek, hogy Kanadában élnek; fiúk, Balázs, nemrégiben nősült, magyar leányt vett feleségül, s átmentek az Amerikai Egyesült Államokba, s Schenectady városának unitárius templomában tartották az esküvőt. Így, a feleséggel együtt, a két magyar az újabb nemzedék magyar nyelvtudását is biztosítani tudhatja.

Ugy mesélte valaki, hogy a román kormány műemlékvédelmi osztálya a vargyasi DANIEL-kriptát renováltatta egy-két éve, s így ez most mint műemlék gondozás alatt van, ha a hír igaz.

Dr. Ferencz József
ny. unit. püspök, Budapest

Vendégszereplésen

1992. szeptember 4-én a Protestáns Teológiai Intézet énekkara egyhetes túréja során meglátogatta a homoródszentmártoni egyházközséget is, ahol egy fél napot töltött. A teológiai hallgatók Kovács Attila teológiai énektanár vezetésével érkeztek Homoródszentmártonba. A templomban Kaszoni K. József ismertette a jelenlévők számára a templom és az egyházközség történetét. Ezt követően a hívek a fiatalokat ebédre hívták meg saját otthonaikba. Du. 4 óra körül újabb találkoztak mindannyian az unitárius templomban, ahol egy rövid próbát tartva, du. 5 órai kezdettel istentisztelettel vette kezdetét a templomi műsor. Az istentiszteletet Papp Mária teológiai hallgató tartotta a 85. Zsolt 5. verse alapján. Istentisztelet után a jelenlévők a 40 tagot számláló kórus gyönyörű énekeiben merülhettek el. A közel egyórás énekműsor szívet-lelket felemelő volt mindannyiunk számára.

A műsort követően az egyházközség vendégelte meg a jelenlévőket egy szerény vacsorával a gyülekezeti teremben. Jó kedvvel, hangos énekszóval folytatódott az est.

Az egyházközség hívei megleléssel és köszönettel vették a fiatalok titlétét, s közelgő évkezdésükhöz sok sikert, jó munkát kívántak, s azt, hogy szármalyhasson a szép ének hangja ajkukról, a zsol-tár tegye elevenné azokat a gyülekezeteket, ahol majd elhelyezkedést nyernek.

Tiszadob, 1992. augusztus 3-10.

Május legelején Szent-Iványi Ilona budapesti lelkész meghívott tíz „idős tinédzser“-t (18-22 év közöttit) az 1992. augusztus 3-10 között tartandó tiszadobi nemzetközi ökumenikus táborba.

A Kis- és Nagyhomoródmonti fiatalok nyolcas csoportja, illetve Csíkseredéből és Székelyudvarhelyről egy-egy fiatal jelentkezett az indulásra. Így állt össze 11 tagot számláló csapatunk, alulírott vezetésével.

Vonattal indultunk Székelyudvarhelyről, augusztus 2-án este, s a déli órákban érkezünk meg Nyíregyházára, ahonnan tovább utazunk még 60-70 km-t autóbusszon, míg végül megérkezünk rendeltési helyünkre, Tiszadobra, az Andrassy-kastélyhoz.

A Gyermekváros területén helyezték el bennünket. A Gyermekváros egy több épületcsoportból álló komplexum, ahol árva gyerekeket nevelnek és indítanak el egy-egy szakma ismeretével az emberrelválás útján.

A tábor szervezői-vezetői közül, akik immár 3. alkalommal szervezték meg a találkozót Tiszadobon, hadd említsem meg a nyíregyházi evangélikus lelkészházaspárt, Sztankó Gyöngyit és Laborczy Gézát (utóbbi „másodállásban“ országgyűlési képviselő), akik igencsak nagy hozzáértéssel irányították a hét lefolyása alatt a programot, illetve a 120 személy (a tábor összesen ennyi lelket számolt) ügyesbajos dolgait.

A bemutatkozások rendjén, ami első este volt,

megismerték egymást a több országból odaseregelt fiatalok, akik között voltak Karpátaljáról, Felvidékről, Erdélyből, Németországból, Angliából, Ausztráliából, Olaszországból és Magyarországról. Amilyen tarka képet mutatott az országok sokasága, valási szempontból is ilyen változatos volt a paletta. Voltak evangélikusok, reformátusok, katolikusok, ortodoxok és, első alkalommal, unitáriusok is.

Napi programunk áhitattal kezdődött, amit a jelenlévő lelkészek végeztek saját liturgiájuknak megfelelően. Ezt követte a reggeli, majd egy-egy teológiai előadás következett. Ennek elhangzása-megbeszélése után, a jelenlévők különböző munkacsoportokra oszolvá végezték a napi tevékenységüket.

Ezekből a munkacsoportokból hadd említsem meg a legfontosabbakat: a kézművesek csoportja (textilesek, linometszők, meg mindazok mentek erre, akik - profikként vagy amatőrökként - hivatást éreztek a képzőművészet iránt). Volt a színészek csoportja is, ezen kívül egy, kb. 30-40 tagot számláló kórus is verbuválódott, s volt a bibliai drámacsoport stb.

A munkacsoportokat egy-egy lelkész vagy hivatásos szakember (képzőművész, színész, zenetanár) vezette. Mindenki készült a maga szakcsoportján belül a péntek esti bemutatóra, melyen jelen volt a nyíregyházi és a budapesti Tv forgatócsoportja s a Kosuth Rádió munkacsoportjének egy csoportja.

A tábor az augusztus 9.-i szabadtéri ökumenikus istentisztelettel ért véget, amelyen evangélikus, unitárius, református lelkészek prédikáltak a jelenlévőknek.

Végül hadd említsem meg azt, hogy jövőre ugyanilyen létszámban várnak fiatalokat augusztus hetére a tiszadobi nemzetközi ifjúsági táborba. Alulírott beválasztották a Szervező Bizottság Állandó Tagságába, s így segítséget, eligazítást adhat mindazoknak a fiataloknak, akiket a táborban való részvétel érdekel.

Cím: 4162 Mártinij nr. 80 Jud. Harghita

Kaszoni József
lelkész

Ki tud Szentlászlóról?

Kedves Olvasók! Szent László király halálának 900. évfordulója 1995-ben lesz. Erre készülvén, olyan könyvet szeretnék összeállítani, amely bemutatja, hogyan él tovább a kárpát-medencei népek lelkében lovagkirályunk emléke. Szeretettel kérjük Önöket, írják meg címünkre, ha helységükhöz Szent László-hagyomány fűződik: helyi monda (hegy-, forrásnév, csatahely, patanyom), festmény, szobor, stb., vagy ha régi öregektől hallott történetet, verset, éneket tudnak Szent Lászlóról. Köszönve segítségüket, várjuk levelüket! Tisztelettel:

Molnár V. József

1165 Budapest, Tekla u.5. VI/111.

Gál Péter

2021 Tahitótfalu, Általános Iskola.

Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület

Erdélyi Magyar Népfőiskolai

Kezdeményező Csoport

Magyar Népfőiskolai Társaság

PÁLYAZAT

A népfőiskolai mozgalom társadalomformáló erő. A romániai magyar népfőiskolai kezdeményezések történetének megírása önismeretünk része. A mozgalom hazai újjászervezését magára vállaló Kezdeményező Csoport pályázatot hirdet a romániai magyar népfőiskolai szervezkedés történetének megírására.

A pályázók 1992. december 31-ig az EMKE országos elnökségére (3400 Cluj-Napoca, str. Pavlov nr. 21) küldjék el kutatási tervüket. A szakértőkből álló kuratórium két munkát több hónapos posztgraduális ösztöndíjjal jutalmaz. A nyertesek a budapesti Európa Intézetben végezhetik kutatásaikat.

Kolozsvár, 1992. augusztus 11.

A BIBLIA VILÁGA

A tíz csapás

Elment Mózes és Áron a fáraóhoz. Elmondták neki Isten üzenetét: - Így szólt az Úr, Izrá-el Istene: Bocsásd el a népem, hogy ünnepet szentelhessek neked a pusztában!

A fáraó meglepődött: - Kicsoda ez az Úr? - kérdezte. - Én nem ismerem ilyen Urat, és nem bocsátom el a népet! Menjete, folytassátok a munkát!

Még aznap szigorú parancsot adott a felügyelőknek: - A vályogvetéshez ne adjatok szalmát, de ugyanannyi téglát kell naponta elkészíteniük!

A felügyelők kiadták a parancsot. A nép szikrázó haraggal fogadta Mózes és Áront: - Ítéljen meg benneteket az Úr: miattatok sanyargatnak minket!

Mózes leborult Isten előtt, és imádkozott: - Uram, miért küldtél engem ide? A nép sorsa rosszabb lett, és te semmit sem tettél a nép megszabadításáért!

Ismét meghallotta azt a hangot, amely a csipkebokornál szólt hozzá: - Majd meglátod, mit cselekszem a fáraóval! Mert erős kéz fogja őt kényszeríteni, hogy elbocsássa népem. Mondd meg Izrá-el fiainak: Én vagyok az Úr, és megszabadítalak benneteket Egyiptomból, a szolgágnak házából. Menj ismét és mondd a fáraónak, Egyiptom királyának, hogy bocsássa el Izrá-el fiait az országából!

Mózes és Áron ismét elmentek a fáraóhoz. Elmondták az Úr üzenetét. A fáraó meghallgatta őket, de a szíve kemény maradt. Másnap ismét bement Mózes és Áron a fáraóhoz: - Az Úr üzeni, hogy bocsásd el a népet. Ha nem teljesíted a szavát, jelek és csodák, súlyos ítélet nehezedik országodra!

A fáraó szíve kemény maradt, nem hajlott a szóra.

Első jelként Egyiptom minden vize vérré változott. Elpusztultak a halak a folyókban. Azután békák árasztották el az ország földjét. Harmadszorra szünyogok leptek el mindent. Aztán bögölyök jöttek ezer meg ezerszámra, csíptek, martak embert és állatot.

Hívatta a fáraó Mózes és Áront: - Elbocsátom a népet, csak szűnjön meg a csapás. De amikor megszűnt, még keményebb lett a szíve, visszavonta az engedélyt.

Ekkor dögvész tört ki az országban: elpusztultak az egyiptomi állatai. Utána hólyagos fekély borított el minden embert. Hetedik csapásként borzalmas jégverés tarolt le mindent Egyiptomban. Hiába volt minden. A fáraó szíve kemény maradt.

A keleti szél soha nem látott sáskajárást hozott Egyiptomra. Amit meghagyott a jég, lelelte a sáska. Kilencedszer háromnapos sötétség borította el egész Egyiptomot. A fáraó szíve még mindig kemény maradt. Szólt az Úr Mózesnek: - Még egy csapást hozok Egyiptomra, s a fáraó elbocsát titeket.

Izrá-el fiaihoz így szólt az Úr rendelése: - Ma éjjel minden családnál bárányt egyetek. A vérből vegyetek egy keveset, kenjétek be vele az ajtófélfát. Derekatok legyen felőve, legyetek útra készen, és sietve egyetek. Ma éjjel átvonul a pusztító angyal Egyiptomon, és megöl minden elsőszülöttet!

Így történt. A fáraó elsőszülötte is meghalt. Még azon az éjjelen hívatta Mózes és Áront a fáraó: - Azonnal induljatok, és menjete el Egyiptomból!

Kányádi Sándor

Elfújta a szél a napot

Elfújta a szél a napot,
be a felhők sűrűjébe,
hajladozik a vén erdő,
úgy tesz, mintha jődögélne.

De ha a szél úgy akarja,
máris fordul, mintha menne;
leveleit hátrahagyva
kapaszkodna föl a hegyre.

Mintha jönne, mintha menne,
mintha vinne, mintha hozna:
de nehéz is az erdőnek,
mikor a szél kormányozza.

Ferenczes István

Házirend

Elsőnek anyja,
azután apa,
majd iskolás bátyám,
utána én,
legvégül kis húgom
ébred fel reggel.

Este lefekvéskor
első a húgom,
utána én,
majd iskolás bátyám,
azután apa,
utolsó anyja.

Molnos Lajos

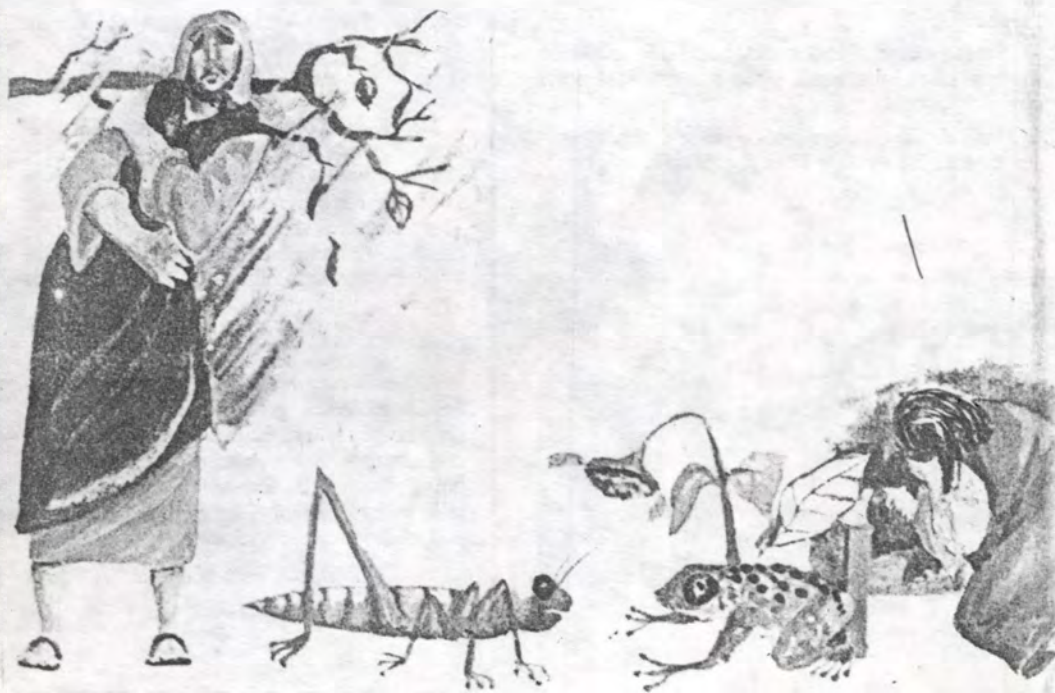
Azt a rézfánfüttyörgőjét!

Dühös, mérges öreg pék,
a pékmester mester-pék:
"Hát ki látott ilyet még,
azt a rézfánfüttyörgőjét,
nem egyéb!
mint a kámfor,
úgy odalett a kisszék!
Beszélj már te, kicsi pék,
bikkmakkfejű pékinasom!"

Mondaná is kicsi pék,
a pékinas, inas-pék:
"Én sem láttam olyat még,
azt a rézfánfüttyörgőjét,
nem egyéb!
hogy kámfor lett
valaha is egy kisszék! - "
De csak pislog kicsi pék,
nem mondja, hogy hol a szék,
az a kicsi semmi-sáml.

Hallgass is hát, inas-pék,
te pékinas kicsi pék,
amíg nőssz egy kicsit még,
mert azt a rézfüttyörgőjét,
nem egyéb!
míg nem leszel segéd-pék,
bármit is szólsz,
te babszemnyi kicsi pék,
nyakonvág az öreg pék,
dörgő-morgó vén pékmester.

Hallgat hát a kicsi pék -
Nyikorog a kicsi szék:
mert, a rézfánfüttyörgőjét,
nem egyéb!
rajta ül a vén pékmester,
rontombontom öreg pék.

EGYHÁZI HÍREK

Egyházköri közgyűlések

- A sepsiszentgyörgyi egyházkör augusztus 29-30-án tartotta évi rendes közgyűlését a datki egyházközségben. A közgyűlésen elhangzott az esperesi jelentés és az azt kiegészítő részjelentések, majd sor került a választásokra. Esperesnek Máthé Sándor olthévízi, egyházköri jegyzőnek Székely János árkosi lelkész választották meg.
- A székelyudvarhelyi egyházköriben augusztus 16-án tartották a közgyűlést Székelyderzsenben.
- A kolozs-tordai egyházköriben szeptember 12-13-án Tordán tartották a köri közgyűlést. Ebben az egyházköriben is új esperest és egyházköri jegyzőt választottak: Székely Miklós kövendi, illetve Pap László bágyoni lelkész személyében.
- A maros-küküllői egyházkör szeptember 16-17-én Nyárádszentmártonban tartotta évi rendes közgyűlését.

Ifjúsági találkozót tartottak július 10-13-án Okládon. A találkozó megnyitó istentiszteletén Kovács István sepsiszentkirályi lelkész prédikált, Bencző Dénes homoródalmási esperes-lelkész üdvözölte a találkozó résztvevőit, majd Kovács Sándor V. éves teológus titkári jelentése hangzott el. Július 11-én a reggeli áhitat után (Veress Ferenc V. éves teológus) Szász Ferenc brassói lelkész tartott előadást (Vallásunk szerepe az ifjúság önmagáralátalálásában). Délután Kászoni K. József homoródszentmártoni lelkész: Az ifjúsági egyet mint a vallásos élet megélésének lehetősége címen tartott előadást. Este népdal, néptánc és tábortűz mellett szórakoztak a fiatalok. A találkozó 3. napján Kríza János III. éves hallgató tartott előadást: Szeretetszolgálat mint cselekvő vallásosság címen. Az istentiszteleten a lelkészi szolgálatot Nagy László székelyfalvi lelkész végezte (Jn 4,24, 1Kor 4,16), délután kirándulást szerveztek Kustaly várához, ahol Márkos Ervin oklándi lelkész előadást tartott Oklánd múltja és jelene címen, majd szabadterei játékok következtek.

Az utolsó napon Czire Szabolcs II. éves teológus tartott reggeli áhitatot, majd Molnár Lehel III. éves teológus előadást: Az ifjúság szerepe vallásos- és népi hagyományaink megőrzésében. Ezt követte az új vezetőség megvá-

lasztása és a záróistentisztelet, amelyen Kovács Sándor V. éves teológus prédikált (Gal 6,2-5). A találkozó közös nyilatkozatot fogadott el, s az új elnök, Szász Ferenc brassói lelkész, a konferenciát bezárta. (Részletes beszámoló a 8. oldalon)

Az unitárius nőszövetség szeptember 20-án országos találkozót tartott Kolozsváron. A találkozó alkalmával tartott istentiszteleten Orbókné Szent-Iványi Ilona budapesti lelkész nő végzett szolgálatot, majd rövid műsor következett, amelynek keretében Marton Melinda énekelte és Nyitrai Mónika szavalt. Délután városnézés volt és műsor az unitárius püspökség dísztermében. (Részletes beszámoló a 9. oldalon.)

Doktorrá avatási ünnepélyt tartottak a Protestáns Teológiai Intézetben július 11-én. Teológiai doktorrá avatták Bustya Dezső marosvásárhelyi református lelkészt is.

Fóris Zoltán újszékelyi gyakorló segédlelkész július 14-én lelkészképesítő vizsgát tett.

A Teológiai Intézetben szeptember 15-18 között tartották a felvételi vizsgát az 1992-93-as tanévre.

Kinevezések - áthelyezések

- Rüszt Tibor fogaras-nagyszebeni gyakorló segédlelkész október 1-től kinevezést nyert a tordai egyházközségbe.
- Márkos Ervin oklándi lelkész október 1-től kinevezést nyert a fogaras-nagyszebeni egyházközségbe.
- Szentgyörgyi Sándor október 1-től gyakorló segédlelkészi kinevezést nyert a marosvásárhelyi egyházközségbe.
- Nagy Attila október 1-től gyakorló segédlelkészi kinevezést nyert a kökői egyházközségbe.

Unitárius Közlöny. A Keresztény Magvető melléklete

Kiadja az Unitárius Egyház

Szerkesztőbizottság: Molnos Lajos főszerkesztő, dr. Szabó Árpád felelős szerkesztő, dr. Rezi Elek

Szerkesztőség és Kiadóhivatal: 3400 Kolozsvár,

December 22 sugárút, 9. szám

Postafiók: 24. tel: 11-52-71

Nyomdai előkészítés a kolozsvári Szabadság Kft. TEXTLINE rendszerén

Műhelyvezető: Szabó Gyula

Nyomtatva Kolozsváron az Ardealul Nyomdában

Igazgató: Ion Manole

Halottaink

Zsigmond Csaba Attila kobátfalvi lelkész 1992. július 24-én, 44 éves korában Kobátfalván elhunyt. 1948. október 12-én született Kolozsváron. 1966-ban tett érettségi vizsgát, teológiai tanulmányait 1966-1970 között végezte a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben. 22 éven keresztül (1970-től) teljesített lelkészi szolgálatot a kobátfalvi egyházközségben. Július 28-án temették a helybeli templomból az ottani Felsőtemetőbe. A lelkészi szolgálatot Báró József székelykeresztúri esperes végezte (Jn 13,15,34-35). Egyetemes egyházunk nevében Szabó Zoltán egyházi titkár (II. Tim 4,6-7), a lelkészkör nevében Botha Dénes fiatalfalvi lelkész mondott búcsúbeszédet. A sírnál Keresztes Sándor homoródszentpáli, Nagy Levente kolozsvári-irisztelepi református, Kedei Mózes székelyudvarhelyi, Fülöp Dezső mészköi, Szombatfalvi József csehétfalvi, Kiss Gergely székelyszentmihályi lelkész és Izsák Domokos helybeli pénztárnok mondott búcsúbeszédet.

Pataki András magyarszováti lelkész 1992. szeptember 4-én, 54 éves korában Magyarszovátan elhunyt. 1938. augusztus 18-án született Várfalván; 1956-ban tett érettségi vizsgát Marosvásárhelyen; 1956-1960 között végezte teológiai tanulmányait a Protestáns Teológiai Intézetben; 1960-tól, 32 éven keresztül teljesített lelkészi szolgálatot a magyarszováti egyházközségben.

Szeptember 6-án temették a falu unitárius templomából a helybeli temetőbe. A lelkészi szolgálatot Jakab Dénes szentábrahámi lelkész végezte (Róm 14,7-8); az egyetemes egyház nevében dr. Erdő János főjegyző, az egyházkör nevében Benedek Sándor kolozsvári esperes, a helybeli református egyházközség nevében Péntek Márton református lelkész, a helybeli ortodox lelkész és az egyházközség gondnoka mondott beszédet. A sírnál Nagy Ödön várfalvi, Lőrinczi Károly aranyosrákosi, Székely János árkosi és Jakab Dénes szentábrahámi lelkész mondott búcsúbeszédet.

Dr. Teleky Mihályt, a Protestáns Teológiai Intézet nyugalmazott református professzorát augusztus 13-án temették a kolozsvári Farkas utcai templomból. Élt 86 évet.

Dr. Kiss Zoltán nyugalmazott hivatalnok, Egyházi Főtanácsunk és a Pénzügyi Bizottság tagja augusztus 13-án, 75 éves korában Kolozsváron elhunyt. Augusztus 15-én temették a Házsongárdi temető kápolnájából. A temetésen a lelkészi szolgálatot Sebe Ferenc nyugalmazott előadótanácsos végezte.

A besztercei leányegyházközség évtizedeken át lelkes gondnoka, Tokos Sándor szeptember 16-án, 62 éves korában Besztercén elhunyt. Szeptember 18-án temették a helyi evangélikus temetőbe. A temetésen a lelkészi szolgálatot Sebe Ferenc nyugalmazott előadótanácsos végezte.

Emlékük legyen áldott.

ANNOTARIUS KÖZLÖNY

Kolozsvár, 1888-1948/1990.;4.(64.) évfolyam, 10-11-12. szám, 1992. október-december Ára 20 lej

Az örök karácsony: A jézusi élet

Mire az olvasó kézbe veszi a lapot, az 1992-es karácsony is már régen letűnt az idő mindent magába olvasztó gyomrában. Költészete, hangulata, szemet gyönyörködtető színei, szívet melengető érzései már csak emlékek. Van azonban valami, amin nem fog az idő, és sohasem válhat emlékké, s ez a karácsonyi történet: Jézus születése.

Úgy gondolom, hogy a karácsonyi történet hatalmát, s annak ünnepen túlmutató erejét e történet egyetemes jellege adja. Mindannyian szeretjük hallani saját születésünk történetét, és ha, amint a negyedik evangélium írja, Jézusban „élet volt”, akkor a mi születésünk benne van az övében, és az övé jelen van a mienkben.

Valójában azonban sokkal többről van szó, mint a mi első születésünk történetéről, mivel a karácsonyi történet, Jézus születése tartalmazza újjászületésünk ígérését is. Ahogy az istálló sötéttségében a gyermek születése, úgy ígéri nekünk, hogy a sötétség korában, a kiábrándultság és reménytelenség idején, a lélek zimankós telében a világosság, amely fénylik a sötétben, s amit a sötétség sohasem fog és tud legyőzni, az a világosság nekünk is felragyog.

Újra és újra hallhatjuk, és meg is kell halanunk, e történet ígérését. Nekünk ugyanis nemcsak saját életünk sötétségével kell megküzdenünk, hanem az egész világ sötétségével is. A reménység azonban él bennünk, mert Jézus születésének a története azzal biztat és ajándékoz meg most is, hogy nincsen olyan hatalmas sötétség, amely felett a világosság ne győzedelmeskedne.

Ehez viszont az szükséges, hogy forduljunk teljes szívünkkel, egész életünkkel a világosság felé, hogy befogadókból magunk is a világosság forrásai és terjesztői lehessünk. Oda kell vinnünk életünket a mindig élő, a minket tanító és nekünk szüntelen példát adó Jézushoz, hogy benne és általa megújuljunk, életet nyerjünk. A sötétség embereiből a világosság gyermekei legyünk! „Aki engem követ, nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek világossága” (Jn 8,12b). Hozzá kell hasonlóká legyünk.

Egy történet szerint, valahol Indiában a

gyülekezet kiközösítette lelkészét, és megtiltotta neki, hogy valaha is prédikáljon. A lelkész elhagyta a várost, és egy nagyon távoli vidék egyik falujában telepedett meg, ahol senkit sem ismert. Itt élete hátra levő idejében mint fazakas dolgozott. Régi gyülekezte egyetlen tagját sem látta viszont többé. Néhány év múlva meghalt.

Később, sok év elteltével, misszionáriusok érkeztek az ő régi egyházközségéből a faluba, és elkezdtek prédikálni az evangéliumot, Jézus történetét. Miután meghallgatták a történeteket, a falusiak így szóltak a misszionáriusokhoz: „Mi ismerjük azt az embert. Itt élt közöttünk.” Azok ugyancsak elcsodálóztak, és megdöbbentek. „Nem értitek - magyarázták -, mi Jézusról beszélünk

Sik Sándor

Közeleg az emberfia

Tudom, hogy közeleg már a jó ember fia, aki nem tőlem és nem tőled kap életet. Néhány pásztornak, akik sohasem ölték nyulat, nem hordoznak emberölő szerszámot, megjelenik az angyal, és megjelenik a csillag, és tele lesz dallal a decemberi hegyoldal. Csak ránézünk

a kisedre

és tudni fogjuk, hogy ő az.

Eljönnek az acéltrösztök fejedelmei, a petróleumbányák frakkos császárai, s könnyel a szemükben letérdelnek elé. Mert ő lesz, akinek legtisztább kék a szeme, legerősebb léssen a karja, és szelíd arcáról

ragyog

az örök építők acélos vidámsága. Ő megmutatja minden vándornak az utat, minden töprengőnek az igazságot, minden haldoklónak az életet. Ő megmagyarázza nekünk a gépek dalának igazi értelmét, megmagyarázza és megáldja a fáradt költő legsajgóbb szavait, és mosolyogni fog, és két fehér galamb fog ülni a vállán kétfelől. Ő nem ad országot nekünk, hanem otthont, nem ad fegyvert, hanem kenyeret.

Ma még sírunk, mert a mosolygás nem én vagyok.

Ma még sötét van, mert nem jöttem világosságnak, hanem, hogy bizonyosságot tegyek a világosságról. Már közeledik az éj, mely szüli a Hajnalt.

Eljön Ő, minden biznnyal eljön.

nektek.” „Ő sohasem mondta meg a nevét, válaszolták az emberek, de az ember, akiről ti beszéltek, a mi fazakasunk volt.”

Mi is gyakran vagyunk úgy, akárcsak a történet misszionáriusai, hogy úgy gondolunk Jézusra, mint aki lényegesen különbözik a mindennapi embertől. „Jézus számára minden rendben van, ő egészen más, de tőlünk ugyanazt nem lehet elvárni” - mondjuk. És, természetesen, nem vagyunk az egyetlenek, akik ezt a megkülönböztetést tesszik. Maga a keresztény tanítás és teológia is ezen a feltevésen alapszik, hogy ti, Jézus természetében különbözött az emberiség egészétől.

Karácsonykor ne erre figyeljünk, hanem (Folytatása a 2. oldalon)

Az örök karácsony: A jézusi élet

(Folytatás az 1. oldalról)

a megszületett kisgyermekre, majd a felnőtt tanítómesterre, aki megismertette velünk életünk értelmét, megismertetett önmagunkkal, embertársainkkal és Istennel. Olyan útra állított, melyet, ha mi választjuk, követni tudjunk. Nem könnyű ez az út; sokszor félelmetes arra gondolnunk, hogy képesek vagyunk erre, és felelősséggel tartozunk a Jézus útját választani, az ő életét élni. Nem arról van itt szó, hogy nekünk is tanítványokat kell gyűjtenünk és vándortanítókként járnunk a világot, hanem arról, hogy mi magunk is Isten szeretett gyermekeinek tudhatjuk magunkat, megélhetjük és továbbadhatjuk ezt a szeretetet, nem pedig félelemben és félelemből élni. Ez óriási felelősség. De nem egyedül, magunkban kell szembenéznünk vele és vállalnunk azt. Mások, sokan vannak mellettünk, és ezért legyünk hálásak. De mindenek felett velünk van Jézus, akinek születési történetébe belesimul a mienk, s akinek életébe belegyökerezik emberi létünk. És velünk van az Isten, akinek mindig gondja volt és van az övéire, „aki felhossa az ő napját” gyermekeire.

Dr. Szabó Árpád

Sik Sándor

Láttam csillagát napkeleten

Uram! ma minden ködbe lankadt,
Ma minden bús és meredek.
Tátonganak nagy messzeségek,
Ma még a csillagok sem égnek,
Inganak óriás hegyek.
- Uram!, én láttam csillagod!

Vadul nevet a téli szél,
Olmos esőt vagdal szemembe.
A sötétség kiált körültem,
És varjú víjog fönn az űrben,
Egy örök vak körben kerengve.
- Uram, engem minden kacag!

A százszarvú gúny közepette
Kiáltak. S bennem fagy a szó.
Sírok, mint egy eltévedt gyermek,
S a könny pillámon holtra dermed.
Hideg az arcom és fakó.
- Uram, csak egy sugarat adj!

És én megyek, amerre hívtál,
Halott sivatag fővényén,
Ha örökös télben, viharban,
Örök sötétben, zivatarban,
Ha többé nem lesz soha fény:
- Uram, te hívtál, én megyek!

Megyek, mert mennem kell, örökre.
Mert visz a vágy, a tűz, a lélek.
Mert örök dalok égne bennem,
Mert kívüled nincs hova lennem,
Mert nálad van, te vagy az Élet!
- Láttam Keleten csillagod!

J. Gnanabaranam

Előtted egy nyitott ajtó

Hogyan köszönjem meg Istennek, hogy nekem enni és inni ad, és ugyanakkor szomszédom éheznek és szomjaznak? Hogyan mondhatom: Uram, hálát adok az ebédért? És hogyan dicsérjem Istent, ha csak az én testemet öltözteti és csak az én családomnak ad otthont, a szomszédom pedig mezítelen és az utcán kell aludnia? Hogyan dicsérjem Istent, mikor csak nekem ad egészséget és szabadságot, s a szomszédom beteg és elnyomott?

Előtted egy nyitott ajtó!

Gyermekem, nem azért adok neked enni és inni, hogy csak te egyedül legyél jóllakott és vidám. Azért adok neked, hogy ebédedet éhes szomszédoddal megoszsd.

Gyermekem, nem azért adok neked ruhát és lakást, hogy te jólétben élj és arra büszke légy. Azért adom, hogy fagyoskodó szomszédodat ruhád megóvja a hidegtől, és házad menedék legyen azoknak, akik segítséget szenvednek. Ha ők megismerik az én jószágomat, dicsérni fognak engem.

Gyermekem, nem azért adok neked szabadságot és egészséget, hogy háborítatlanul örvendj életednek. Te azért vagy egészséges, hogy a betegeket és az öregeket szolgálhassad, és mert szabad vagy, az elnyomottakat segítheted a szabadságra. Ha általad átéljük az én könyörületeségemet, engem fognak dicsérni.

Gyermekem, nem azért választottalak téged, hogy te az időben is és az örökkévalóságban is nyugodt légy és biztonságban érezd magad. Hanem munkatársamul választottalak. Ha az én szeretetemet megmutatod embertársaidnak, megismerik majd az én jelenléteimet, sötétségük világossággá válik, és veled együtt fognak nekem hálát adni, engem dicsérni és szolgálni!

Előtted egy nyitott ajtó!

Templomok

Öregasszony érkezik megkésve, botja kísértetiesen kopog az áhítat csendjében. Nehézképpen találja meg helyét a padban, s botjának is „ülőhelyet” keres kopogva.

Ismerős templomi fehérségben szól az orgona. Csak én tartom számon, hogy harminc évet hiányoztam. Felkavarodott lelkemben megfékezem a mindegyre előtérbe kerülő indulatokat, a vulkányszerűen kitörő kérdéseket: Jaj, miért hagytál el minket nagy bajunkban? Könyörülj reménytelenségünkön, nyomorúságunkon, de legfőképpen a mi napi kenyerünk-

re legyen gondod, hiszen Te vigyázol az ég madaraira is, hogy éhen ne pusztuljanak!...

Templomokban könyörgünk a reménységért, ami nélkül nincs elég fény, és fogy a nép. Akinek szeme van a látásra, lásson már tisztábban; akinek füle van a hallásra, hallgasson meg minket! Elménk világosítsd meg, hogy felismerhessük gyarlóságunkat, és megmaradhassunk embernek. Napbarázdálta öreg arcokból rámtékindő gyermeki tekintetek mondják: „Senki sem tudja, mit szenvedek én, senki, senki, csak Jézus”. S aztán kopogva,

csoszogva az Úrnak asztala elé járulnak, lélekben felkészülve a szent úrvacsora felvételére. Bütykös ujjukat szorosan összefogva a pusztalétért imádkoznak, mert legnagyobb értékük az életük. Nézegetem őket, szorul a torkom... aztán lassanként összeszámolom, hányan hiányoznak ők, akik már csak voltak, és hányan maradtak a megvénült faluban.

A harmadik harangszóra eljövök újra én, az öregasszony, akinek botja kísértetiesen kopog az áhítat csendjében.

Kerekes Ildikó

Egy hajdani értekezletről

A jövő évben alapításának 200. évfordulóját ünneplő székelykeresztúri Orbán Balázs Gimnázium történelmében az alapításáért, a kifejlesztéséért és a megmaradásáért folytatott munka küzdelmes volt.

A középfokú tanoda - a régi gimnázium - több ízben elkezdett és félbeszakított építésének egyik emlékezetes eseménye éppen 125 évvel ezelőtt, 1867. december 14-én történt. A gimnázium akkori igazgatója, Marosi Gergely, az országos érdeklődésére is számítva, a Kolozsvári Közlöny 1868. január 9-dikei és 11-dikei számaiban részletesen beszámolt az eseményről.

„Egy meghatározó jelenetnek, a vallásos és hazafias buzgóság és ezekből kifolyó áldozatkészség lélekemelő nyilvánulásának valánk tanúi az unitáriusok székelykeresztúri középtanodájának nagy halltermében f. évi dec. 14-én; egy jelenetnek, amely fényes bizonyosságot nyújtva azon nem rég olvastuk állításnak, hogy a «magyar néphez valamely fontos ügyben intézett meleg szó mindig meg lesz hallgatva». Ugyanis: rég érzett szükség lévén említett tanodáknak még néhány lak- és tanszobának építése, az iskola igazgatóság felkérte, nemes Udvarhelyszékünknek köztisztület és szeretetben álló érdemes főkirály bíróját és egyszersmind buzgó hitrokonunkat, mlgs. Daniel Gábor urat, hogy ezen építkezés tárgyában, melyet az egyh. főtanácsos is 1864-ik évi 41. egyh. főtanácsi szám alatt szükségesnek elismert, s kétezer osztr. forintot felül rúgó, s a célbavett építésket, úgy egyharmadrésznyire fedező hátrálékkamatok ideengedésével kívánt segédkezni, f. évi dec. 14-re egy mentől számosabb tagokból álló értekezleti gyűlést hívást össze, különösen a közelebb eső Székelykeresztúri és Udvarhelyi egyházkörményeink egyházi és világi tagjai közül”. A tudósító igazgató ezek után tovább részletezi az értekezlet fontosságát, és megjegyzi, hogy a meghívásra, a kedvezőtlen időjárás mellett is, sokan érkeztek akkor Székelykeresztúrra.

Az egybegyűlteket előtti a főkirálybíró úr a megnyitó beszédében, többek között, a következőket mondta: „Azon környék, melyre egy tanoda kiható, az a tanoda kiválólag van kiható annak előmenetelét előmozdítani.

Igy van környéke ezen székelykeresztúri tanodának is, hová a fiatalok is a Székelyföld különböző részeiről összesereglenek; és ezen környék elég népes, mert benépesíti ezen tanodának lakosztályát, annyira, hogy már a tanulóknak szűkké vált a tér, miért?, mert a tanintézet, ha szintén még javítandók lennének is, kielégítő: mert a szülők kedves zsenge korú fiaikat maguktól távol, míg a szülők örökös szemeire nagyobb a szükség, örömet nem bocsátják. Itt az ifjak és gyermekek ellátása - a távolabb lakó szülőknek is - a legjutányosabbak egyike. Jó a tanoda szelleme. Itt, a zajosabb élettől részben elszigetelt helyen, a szorgalom otthonos és a tanulásra mintegy ösztönözve van a fiatalság.

Tekintsünk szét ezen a tanoda lakosztályain, nézzük meg épületeit, nemde mindnyájan önként azt a véleményt nyilvánítsuk: *itt segíteni kell; itt zsúfolva vannak a lakosok; itt építeni kell, vagy inkább a megkezdett épületet bé kell végezni*”.

Az értekezlet következő szónoka a tudósító igazgató, Marosi Gergely volt, aki a tanoda építésének történetét rövid vázlatban adta elő. Beszédét elmélkedéssel zárta, amelynek során a következőket mondta:

„... nemzeti létünknek és fennmaradásunknak legnagyobb ellensége a tudatlanság, amely ellenséget csakis a népiskoláknak és felsőbb tudományos intézeteknek a haza minden pontjain, a kor szükségleteinek megfelelő átalakításával, jó karba hozásukkal verhetjük le.”

Marosi Gergely után Árkosi Dénes, a székelykeresztúri kör esperese tartott rövid beszédet, hangsúlyozván: „... nem szavakra, de tettekre, áldozatokra van szükségünk.”

Az értekezleten megválasztottak „egy szűkebb és egy tágabb körű bizottságot”, melyek feladatuk volt a tanoda bővítésének ügyintézését, építésének kivitelezését.

A két bizottság jelenlevő tehetősebb tagjai akkor - 1867. december 14-én - a helyszínen megkezdtek az adakozást.

„A helyszínen csak tiszta pénzben 1300 forintot adtak. Az aláírást székelykeresztúri Lengyel József nyitá meg 50 forinttal. Koncz Lajos fizetett a helyszínen 100 forintot s egyszersmind ígérte, hogy egy épülendő szobát saját költségén fölszerel; ezután Jakabbázi Zsigmond 100 forintot és 100 forint értékű fedécserepet, gr. Haller József a maga és neje részéről 100-100 forintot erd. úrbéri kötelezésekben; báró Gamerra Gusztáv 50 forintot; Daniel Gábor főkirálybíró 200 forintot stb...” Ezen összegezés után Sándor János, az 1896-ban kiadott kiváló monográfiájában - „A székelykeresztúri Unitárius Gimnázium történelme” - megjegyzi: „Az értekezlet várakozáson felüli eredményt adott, s a kezdetnek ily kedvező biztatása reménytel tölté el a lelkeket arra nézve, hogy az a régi óhaj, mely a gimnázium épületének megnagyobbítását, bővítését előzta, teljesülni fog.”

Fodor S. Sándor

Székely diák a 17. századból

Falusi schólaházak

1783-ban az udvarhelyszéki kerület esperese ellenőrző vizsgálatra érkezik egy kis faluba, Szentlászlóra. Tapasztalatai lesújtóak. Szomorúan kell megállapítania, hogy „az Mesternek felette kicsiny házaskája (van), az hol gyermekeket tanítani teljesen lehetetlen”. Távoztakor ezért szigorúan meghagyja, hogy „a gyermekek számára classist tsináljanak, ne nőjjenek fel tudatlanul mint az szemarok”. Felettebb kétséges, hogy a szentlászlóiak megfogadták-e az intelmet. A pap- és mestertartás költségeivel megterhelt lakosok ez idő tájt szerte Udvarhelyszéken csak keveset és vonakodva áldoztak a mesteri lakás karbantartására vagy tanulószoba építésére.

Az általános szegénység és az oktatás iránti közömbösség miatt még a felekezeti versengés és az egyházak feddése sem tudták nagyobb áldozatokra bírni a lakosságot. Ezért a legtöbb helyen a rossz állagú mesteri ház szolgált iskolául. Ez - mint a székely falusi házak általában - három osztatú: lakosztóból, pítvarból és kamarából álló épület volt. Falai leginkább fából, igen ritkán kőből vagy téglából készültek. Szalmazsuppal, zsindegyel vagy deszkával fedték. Többnyire kicsiny és szerény ház volt, amelynél külön nem akadt a faluban. Erről tanúskodik például a szintén 1790 körül, Kecsetben lefolytatott vizsgálat, amely szerint „A Mester Háza semminek nem jó,” és új házat kellene építeni. Siklódon ugyanekkor „a gyerekek egy része a Mester tűzhelyén hever” tanítás közben, Kissolymosban és Homoródszentmártonban pedig olyan rossz állapotban van a református schólaház, hogy a református szülők is inkább az unitárius iskolába járatják gyermekeiket. Sok kis faluban ekkortájt még mester sincs: helyette a pap látja el a tanítás feladatát.

A 19. század elejére a fejlődés, ha lassan is, megindult. Egy, 1826-ban, a keresztúr-füszéki unitárius egyházmegyében készített felmérés 25 helységből 13-ban kifejezetten jónak, 13-ban pedig elfogadhatónak minősíti az iskolaépületet. Az igények növekedésével a mesteri házhoz egyre több helyen tanulószobát, „classis”-t építenek, sőt, idővel e helyiségek is szűknek bizonyulnak. Ahol van rá pénz, bővítik vagy újjáépítik a schólaházakat. 1830 táján pedig Dersben, Almáson, Énláknán és Korondon már két külön „classis” épül: egy a leányok és egy a fiúk számára. Az összkép persze sokkal vegyesebb, mégis: a két „classis”-sal működő iskolák megjelenése arról tanúskodik, hogy az egyházak dorgálásai nem voltak hiábavalók: sok helyütt tudatosították a falvak népében a gyermekek iskoláztatásának fontosságát. A 19. század második felében pedig felgyorsult a fejlődés, amikor is az iskolaszékek látnak körültekintő munkához.

Albert Dávid

Adatok az erdélyi unitárius ifjúsági mozgalom történetéhez

I.

Kilenc évtized távlatából szemlélve unitárius ifjúságunk életét, akarva-akaratlan csodálattal adózunk a kilencszáz évek ifjúságának. Vezető egyéniségei nem csak unitárius mivoltukkal érdemlik ki tiszteletünket, hanem európaiságukkal is. Erdélyiek voltak és európaiak. 1900, az új évszázad újat hozott ifjúságunk életében is. Kolozsváron dr. Boros György buzdítására szerveződésnek indul az első Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági Köre (a továbbiakban DFEIK). Az Unitárius Közlöny idevonatkozó számai elég szűkszavúan számolnak be az ifjúság szervezkedéséről, ezért az alakuló gyűlés jegyzőkönyvét idézzük: „A mi alakítandó gyülekezetünk nem nagy hadsereg ugyan, de az odaadó, lelkes együttműködéssel, egymás iránti szeretettel és szorgalommal szép sikert arathatunk. Tömörüljünk tehát a legszentebb cél megvalósítása érdekében, zászlóinkra írván a vallás-erkölcsi élet ápolását, fejlesztését (...); alakuljunk tehát egyesületté, melynek határain belül nemes célunkat - a baráti együttérzés és szeretet ápolása, ébrentartása mellett - komoly munkával, igyekvéssel megvalósíthatjuk. (...) egyenes, célhoz vezető utat válasszunk, s ezt legbiztosabban kijelöli az egyházunk keblében már annyi sikerrel és oly szép eredménnyel működő Dávid Ferenc Egylet. Haladjunk hát ennek nyomdokain, ennek védőszárnya alatt fogadjuk el, természetesen a mi körünkhöz módosítva, annak szervezetét, s így a cél elérése nagyban meg lesz könnyítve (...). Vegyük fel a *Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági Köre* címet”. (1.)

Az egyletet többnyire főiskolai hallgatók alkották. Az alapszabály 3-as paragrafusában azonban: „Tekintettel arra a körülményre, hogy a kör tagjai jobbára ifjú emberek és ennél fogva a kör gyűlésein a szabad vitatkozás, eszmecsere menetét nők jelenléte az udvariasság szempontjából veszélyezteti, a választmány megállapítja, hogy: nők tagok nem lehetnek.” A szervezet vezetője, éltető lelke Kelemen Lajos egyetemi hallgató volt.

Az első világháború után Erdély szerte megindult az ifjúság szervezkedése falun és városban. Egyre több helyen alakult meg az Ifjúsági Egylet. 1928. július 10-15-én már sor került Székelykeresztúron az első ifjúsági konferenciára, melynek előadói voltak: dr. Borbély István, dr. Gál Kelemen, Gálfalvi Sámuel, dr. Kiss Elek, dr. Sullyok István, dr. Varga Béla, Vári Albert és Útő Lajos. A találkozón a következő határozatok születtek:

1. A DFEIK Egyetemes Szervezete szükségét látja, hogy minden erdélyi unitárius gyülekezetben megalakuljon az ifjúsági egylet.

2. Kolozsvár központtal megszervezendő egy összefogó és irányító Egyetemes Szervezet.

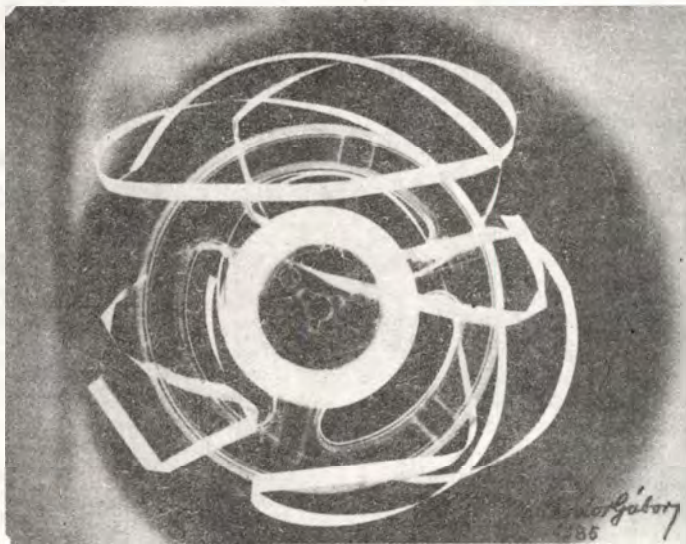
3. Haladéktalanul meg kell indítani egy ifjúsági lapot.

4. Jó lenne minden évben, felváltva különböző vidékeken, több napra előkészített ifjúsági konferenciát tartani.

„A kezdet reményesei valóra váltak - írja Szent-Iványi Sándor a konferencia után -, a sikertelenség önbizalommal változott s az eddig járattalan úton most már vidám, unitárius öntudattal és lelkesedéssel tele ifjak haladnak lépésről lépésre közelebb egyetlen célunkhoz, Isten országa megvalósításához itt a földön.” (2.)

1929. augusztus 23-25 között tartotta második konferenciáját ifjúságunk Dicsőszentmártonban, melynek tárgyköre Istenországának megvalósítása e földön. Az első előadója Szent-Iványi Sándor volt, ki Tudás és vallás címet tartotta meg bevezető előadását. Őt követték: Veress Ákos, Vályi Ilonka, dr. Varga Béla és Máthé Sándor. A konferencián megválasztották a DFEIK Egyetemes Szervezetének tisztikarát.

1928 szeptemberében Szent-Iványi Kolozsvárt beindította az ifjúsági lapot *Ifjúság* címmel, az *Unitárius Közlöny* mellékleteként. Bár a szerkesztő negyedévenkénti megjelenést ígért, a lap az első szám után megszünt. Kolozsváron egy lelkes fiatal garda tovább vezette a dolgokat, közben Balázs Ferenc is meggyógyult, s elindult a Nyikómentén ifjúsági napokat tartani: az 1929-es év decemberében beindította a *Kévekötés*-t. Így már az 1930. évi ifjúsági konferencia meghi-

vóját az ő lapja közli. Mikó Imre, a szervezet titkára, a *Kévekötés* hasábjain hívta konferenciára az ifjakat: „Amikor Székelykeresztúron 1928 nyarán először gyűltünk össze, mi más lehetett ez a konferencia, mint az egymást sohasem látott testvérek első, élményszerű kézfogása, első közös fellángolása (...) Két év elteltével Nagyajtán újabb mérföldjelzőhöz érkezünk (...) Mit tanulhatunk a múltból és mit menthetünk át a jövőbe?” (3.)

A konferencia Nagyajtán folyt le 1930. augusztus 28 és szeptember 1 között. Tárnya: Hogyan kapcsolhatjuk be a társadalmi osztályokba tagolt unitárius ifjúságot saját érdekeink szolgálatán át a közös, egyházépítő munkába? Ennek keretében előadást tartottak: Lőrinczi László (a falusi ifjúsági egyleti problémáiról), Szabó Samu (az iparos-kereskedő ifjak és az egyház kapcsolatáról); Balázs Ferenc a modern unitarizmusról szövegezt.

Itt egy pillanatra álljunk meg, s szóljunk néhány szót a *Kévekötés*-ről mint az ifjúság legfelső fórumáról. A lapot általában kedvezően fogadták. Az Unitárius Közlöny bírálataira a szerkesztőség, többek között, a következőket mondja: „Hát csak olyan kérdéseket szabad az ifjaknak megfontolni, amelyekre csak igennel és nemmel lehet válaszolni? Annak a politikának a hibájába kell esnünk, amely a kényes kérdések tárgyalásától vonakodik, abban a hitben, hogy azok, ha mi nem veszünk tudomást róluk, nem létezőkké válnak? (...) Mire jó ez a nagy félelem az ifjúság megnyilatkozásától? (...) Miért remegünk attól, hogy esetleg az ifjak olyan kényes kérdéseket is megtárgyalhatnak, mint a város és falu viszonya? Miért vesznek bennünket olyan komolyan? Ifjak vagyunk, sokat akarunk, nagyra törünk, lázongunk, elégedetlenkedünk, bajokra csodaszereket ajánlunk: de két oldalas kritikát az Unitárius Közlönyben mégsem érdemlünk meg.”

Az első két évben a lapot Veress Ákos és Balázs Ferenc szerkesztette. Őket követte Szabó Samu, aki két évig Brassóban szerkesztette és adta ki a lapot. 1934-ben kénytelen átadni a szerkesztést Fikker Jánosnak, ki a lapot Tordára vitte át, s a *Kévekötés* 1936 augusztusáig jelenhetett meg. További kiadását a hatóság nem engedélyezte.

Az 1931. évi IV. Ifjúsági Konferencia színhelye Nyárádszentlászló és Szentgerice volt. A gyűlésen Fikker János az angol, Lőrinczy Géza az amerikai, Kovács Lajos a franciaországi és Ferenc József a magyarországi ifjúsági mozgalmakról számoltak be, Balázs Ferenc pedig az ázsiai unitárius és szabadelvű ifjúság mozgalmát ismertette. Szabó Samu Városi ifjú az egyházban címmel tartott előadást. Deák Berta és Ébert Hajnal a városra került falusi lányok helyzetéről szólott és mutatótt rá, milyen fontos lenne az ifjúsági szervezkedést azokra is kiterjeszteni. Ürmösi Károly Vallás, fajiság, szocializmus címen indított vitát, melynek során Balázs Ferenc, Ferenc József és Mikó Imre fejtették ki álláspontjukat. Kővári Jakab az ifjúsági napok rendezésének fontosságára hívta fel a figyelmet. Hogy mik

is voltak „az ifjúsági napok”, ezt Lőrinczy Dénestől tudhatjuk meg: „A DFEIK Egyetemes Szervezete terve vette, hogy a nyári konferenciák mellett, télen, lehetőleg minden egyházközség ifjúsága bevonásával ifjúsági napokat rendez. (...) Ezzel lehetővé tesszük ifjúságunk számára, hogy egy-egy központi fekvésű helyen összegyűljön a közös problémák megbeszélésére, egy-egy baráti összejövetel rendezésére. Ezen ifjúsági napok rendezésével célunk az egyes vidéki Ifjúsági Köröknek egyik a másikához való közelebbhozása. Egyetemes Szervezetünk részéről pedig a velük való viszonyoknak bensőségesebbé tétele. Így ismerhetjük meg egymást közelebbről és jöhetnek tisztába az egyes vidékek helyzetével, problémáival, munkásságával és kívánnivalóival.” (5.)

(Folytatjuk)

Kovács Sándor

Balladácska

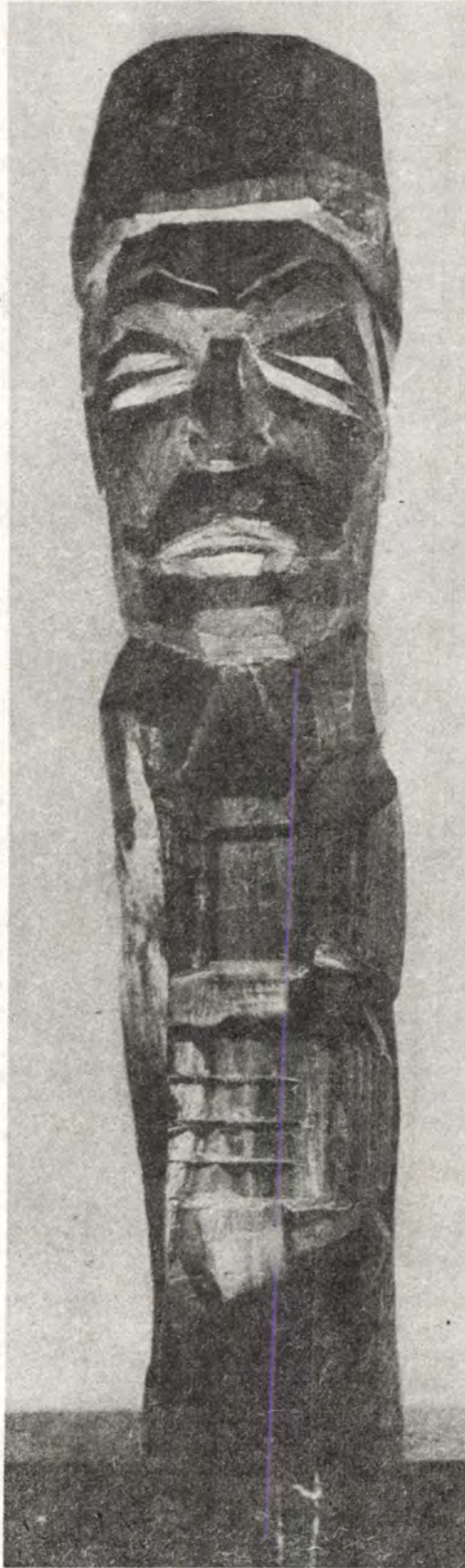
...békésen pilinkél az ős a mezőkre kertekre jön a három gyermek aprócska legénykék olyan kilenc-tíz éves formák félszegen bártortalanul lépnek be a kapun szinte lábujjhegyen mennek végig a kihalt udvaron pedig hát jártak e portán már éppen eleget jól ismerik minden zegét-zugát pontosan tudják minek hol a helye most mégis óvatoskodva féldegélve megszeppent-szóltanul lépkednek a szokatlan csendességben kompótot szorongatnak a kezükben és „bolti” süteményt fehér zizegős papírosba csomagolva -

ettől a naptól kezdve minden héten jönnek és mindig együtt mind a három sohasem csak ketten sohasem csak egyedül egyik alkalommal meleg gyapjúzoknit hoznak máskor „savanyó” cukorkát s még „szagos” szappant is kicsi pénzüket összeadják hogy ne állítsanak be ők se soha üres kézzel az Öregkomához Öregkoma szidja is őket eleget zsörtölődik is ezért az örökkévaló költségekért de a három Kicsikoma ilyenkor csak dűnnyög hümmög valamit s amilyen gyorsan csak lehet az épphogy-továbbant nyár emlékeire terelgetik a beszélgetést az Öregkoma sovány-sápadt kínzott arca is lassacskán felderül s már egymás szavába vágva beszélnek újra végig az elmúlt nyár minden emlékezetesebb pillanatát s az eljövendő nyár valamennyi tennivalóját is sorra veszik még abban is megegyeznek fellobbanó apró vita után hogy ki hány percig lesz a gyeplőt fogó ostort patogató „gazda” Tölgyesre menet a három Kicsikoma arca kipirul a nagy emlékezésben tervezgetésben s mikor Öregkoma megígéri nekik hogy egyszer majd magával viszi őket is fel a Tetőre és ott alusznak majd a kalyibában a három Kicsikoma majd kiugrik bőréből a nagy örömtől Öregkoma ilyenkor teljesen meglepődik a testébe fészkelődött fájdalomról komor gondolatai is elhessenek és ilyenkor el tudja hinni hogy számára is eljön ez az oly sokat tervezgetett gyönyörűségnek ígérkező újabb nyár a három Kicsikoma látogatásai után egy-két napig érzi s hiszi hogy percről percre nagyobb erőre kap benne az élet s erősödik önmaga is s nemcsak a reménykedésben de testben is -

havat ígér az idő elszontyolodott savanyú képpel ülnek a három Kicsikomák s szóltanul „no hát öregecske volt már a Mancsi rég elmúlt már trappoló kedve” mondja vigasztalóan Öregkoma s ígéri ha eljön a tavasz új lovat vesz egy fiatal pejkit trappoló kedvűt lobogó sörényűt csillogó szőrűt s fehér folt lesz a pejki homlokán „egy csillagos homlokú pejkit azt bizony egy csillagos homlokú” éled a három Kicsikoma arcán a jókedv az izgatott öröm Öregkoma kezét is ad az ígérethez miáltal kötelezettségévé válik a tavaszi pejki-vásárlás ettől kezdve leginkább a csillagos homlokú pejkiról folyik a beszélgetés a csillagos homlokú pejkiról amelynek Szellő lesz a neve „örök életben vágytam egy csillagos homlokú pejkióra de valahogy sohe nem sikeredett hogy nekem is legyen de a tavaszon meglesz!” mondja Öregkoma s boldog-izgalom csillog az ő szemében is -

bő havak hullnak a mezőkre kertekre házakra átfordult az idő az újabb esztendőbe az „eljövendő” az ezerszer is megbeszélte eltervezte gyönyörűség nyár esztendejébe jön a három gyermek az apró legénykék félve szinte lábujj-

hegyen lépkednek végig a havas udvaron megszeppent-némán kicsi pénzüket összeadták most sem jönnek üres kézzel Öregkomához hozzák a koszorút

Szervátusz Jenő: Portré

Öregkoma ott fekszik az elsőházban s mint ha csak aludna arca nyugodt már-már derűs eltűntek róla a fájdalmak gyöttrődések keserű-kegyetlen nyomai ott áll véle szemben a három Kicsikoma megzavarodva s nem értve a történeteket szemükben riadalom és számonkérő-faggató fájdalom arcukon nagy keserűség állnak hitetlenkedve szinte megrökönyödve s felháborodva is mint akiket váratlanul becsaptak meglóptak „de hát erről nem volt szó Öregkoma! csak az eljövendő gyönyörűség nyárról volt szó s csak a csillagos homlokú pejkiról volt szó amelyiknek Szellő lesz a neve...” az Öregkoma arcán nagy-nagy nyugalom beletörődés „van úgy az Kicsikomák van úgy az hogy egészen másként történnek a dolgok... meg kell szokni ezt is” a Kicsikocsmák szemében parázs-könnycseppek amelyek aztán langyossá szelídülve folydogálnak lefelé a pufók arcokon „becsaptál Öregkoma mondhatnák akármit becsaptál ezt nem kellett volna megtenned Öregkoma s éppen te aki ha megígértél valamit mindig szavadnak is álltál... hogy van ez most Öregkoma hogy van s miért adtál kezét a csillagos homlokúra ha tudtad...” az Öregkoma arcán dermesztő már-már közömbös nyugalom „a csillagos homlokút azt én is nagyon sajnálom Kicsikomák azt nagyon szerettem volna hogy meglegyen világeletemben vágytam egy csillagos homlokúra de hát mit csináljunk Kicsikomák mit csináljunk... bizony van az úgy hogy az ember egyszer csak nagyon megszegi adott szavát...”

„a férfiak nem sírnak soha Kicsikomák összeszorítják a fogukat s nyelük befelé a rettenetes-nehez égető könnyeket!”

„a férfiak a nem sírnak soha?” ott áll a három gyermek a három Kicsikoma összeszorított fogakkal s nyelük befelé a nehéz parázs-könnycseppeket

ott állnak a tátongó-üres sírgödör szélén nézik égő-száraz szemmel a koporsót összeszorítják fogukat „a férfiak nem sírnak soha Kicsikomák!” „de hát mi nem akarunk férfiak lenni Öregkoma mi bőgni akarunk...” nézik száraz égő szemekkel a mohó sírt a csendes aláereszkedő koporsót a dübörögve rázúduló fagyos göröngyöket égő-száraz szemekkel nézik

rákerülnek a koszorúk is az új hantra oszlik halk morajlással a végtisztességet megadó gyűlekezete bandukol nyomukban a három gyermek a három Kicsikoma szóltanul a havas utat fürkészve lábuk előtt a temető kapujában egyszerre állnak meg mintha parancsra úgy érzik nehéz terhet cipelnek s meg kell állni szusszanni muszáj egy kicsit egymásra néznie szemükben könny csillog valamit mondani kellene de mit és egyáltalán hogyan lehet kimondani ami oly kimondhatatlanul fáj nézik egymást arcukon csordogál lefelé a könny „a férfiak nem sírnak soha...” nézik egymást „a férfiak?... soha?...” a torra menők már messze járnak utánuk néznek aztán újra egymásra és a kisebbik Kicsikoma a szöghajú kézfogásra nyújtja a kezét kezét fognak a három Kicsikomák életükben először nem játékból hanem miként a férfiak nem a felnőtteket utánzón de felnőtként komoly arccal szóltanul erős fogással egy kicsikét megrázva az elfogadott kezét -

nagy lomha pelyhekben hulldogálni kezd a hó mozdul a három Kicsikoma indulnak megfontolt léptekkel kiest előregörnyedve miként a terhet cipelők

s jönnek a lomha hóhullásban jődögélnek felém -

Sipos Domokos-centenárium Dicsőszentmártonban

Napjainkban minden kisebb város és falu újra felfedezi nagy fiait, irodalmi-művelődési hagyományait. Se szeri, se száma az emléküléseknek, emléktábla-leleplezéseknek, szoboravatásoknak. Lélekemelő pillanatok, melyek megerősítenek hitünkben, kultúránkban, magyarságunkban. 1992. október 3-án és 4-én a Küküllő-menti kisváros, Dicsőszentmárton tisztelgett leghíresebb szülőltének, Sipos Domokosnak a százados emléke előtt. Sipos Domokos eddig sem hiányzott irodalmi tudatunkból: a világháború óta három kötetnyi válogatás jelen meg műveiből, s Kovács István monográfiát készített róla (1990). A dicsőítők is állandóan ápolják emlékezetét, ha máshol nem, az iskolai önképzőkörben.

Az okleveles bábaasszony és világgá ment kelmefestő fiaként, 1892 augusztusában született. A nagyenyedi Bethlen Kollégiumban szárnyát bontogató, majd Pesten jogi alapismereteket szerző Sipos Domokos a közigazgatási pályán a helyettes városi főjegyzőségig emelkedik. Valójában a közhatalomváltozás, állása elvesztése irányítja az irodalmi pályára. Főszerkesztő-nyomdaigazgató, s közben ír vagy nyegyedszáz novellát, valamivel kevesebb verset, néhány regénytörödéket. Mikor harmincöt éves korában, 1927 decemberében a tüdőbaj elragadja, az Erdélyi Helikon első halottját, a romániai magyar irodalom nagy ígérteit siratják benne. Kívánságára a várostól távolabb eső szegények temetőjében hantolják el. Sírja fölé 1934 szeptemberben a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság állított emlékoszlopot, mely azóta többször is kidőlt, vagy éppenséggel kidöntötték. Legutóbb, az idén nyáron, valósággal meggyalázták a sírt: az oszlopra gumibrancsot húztak, s azt elégették, a betűk egy részét kivésték.

Ilyen előzmények után vállalkozott a helybéli Sipos Domokos Művelődési Egyesület a centenáriumi ünnepségek megrendezésére. 1992. október 3-án, szombaton délután 4 órakor a helyi RMDSZ-székházban, mely egyben az Egyesület központja is, rövid megnyitó ülésre került sor: ezen üdvözlő szavakat mondott Popa Octavian mérnök, Dicsőszentmárton polgármestere és a testvérváros, Hajduszoboszló polgármestere, Kigyós József is. Az eseményt méltatta még Tófalvi Zoltán, az EMKE alelnöke. Puskás György, a Sipos Domokos Egyesület elnöke, az ünnepségek szervezője ismertette a tervbevett műsorpontokat.

A székházból a koszorúkat vivő menet a közös katolikus-református-unitárius temetőbe vonult, s ott, a domboldal magaslati pontján, új sírba kerültek Sipos Domokos a szegények temetőjéből exhumált maradványai. A helyreállított emlékoszlop is ott áll, rajta a Sipostól vett idézet: „Ne engedelmességetek, /csak a szeretetnek,/ csak a szeretetnek,/ csak a szeretetnek!“. Az ökumenikus temetési szertartás után Oláh Tibor, a Kemény Zsigmond Társaság elnöke és Bálint Pataki József, a Határon túli Magyarok Hivatalának képviselője mondott beszédet, majd rajtuk kívül a megyei és a helyi RMDSZ, az EMKE és a Sipos Domokos Egyesület vezetői helyezték el a koszorúkat. Remélhetőleg itt védettebb helyen, háborítatlanul állhat majd a síremlék.

Az újratemetés után a székház nagytermében tudományos ülészakon vehettek részt az érdeklődők. Kovács István, Sipos monográfusa, *Üzenet vidékről* címmel személyes élményeit elevenítette fel Sipossal és Dicsőszentmártonnal kapcsolatban. E sorok írója Sipos Domokos és a forradalom című dolgozatát mutatta be. Szabó Zsolt Szentimrei Jenő és Sipos Domokos kapcsolatait vázolta, Szlovácsek Ida Sipos verseiről értekezett, Nagy Pál előadásának címe pedig *Írók a hőskorban* volt. Felkérésre a vendégként megjelent Czine Mihály egyetemi tanár, budapesti irodalomtörténész szabadelőadást rögtönzött az „irodalomteremtés csodájáról“, az 1918-1926 között induló romániai magyar irodalomról. A helybéli háziasszonyok konyháját dícsérő svédasztal melletti kötetlen beszélgetés zárta a napi eseményt.

Másnap, október 4-én vasárnapi ökumenikus istentiszteletre gyűlt össze Dicsőszentmárton magyarsága az unitárius templomba. A zsúfolásig telt, szépen díszített, XVIII. század végéről származó gótikus egyházban Kakassy Endre református és Kolcsár Sándor unitárius esperesek hirdették az ígét. Beszédet mondott Pop Partenie, a görög katolikus egyház részéről, s jelen volt Petres Károly római katolikus plébános esperes is. Végül Fazakas Endre, a templom lelkésze méltatta az ünnepi eseményt.

Az istentisztelet után a városközpont fölé emelkedő templomkertbe, a jól látható helyre felállított Sipos Domokos-mellszobor körül gyülekeztek az ünneplők. A kóruszámokat követően Dávid Gyula, az EMKE elnöke emlékezett meg az íróról, Markó Béla főszerkesztő és szenátor szoboravató beszéde után ifj. Sipos Domokosné Solti Mária (az író fiának Budapesten élő özvegye) és Kovács István leleplezték a szobrot. Hunyadi László, a Maros Megyei Képzőművészeti Szövetség elnöke méltatta Bálint Károly szobrászművész alkotását, Kilyén Ilka pedig elszavalta Tompa László *Halálbamenők üdvözlője* című, Sipos emlékének dedikált versét. A Szózat eléneklésével zárult a szoboravatás.

Délután a városi művelődésházban a Sipos Domokos Művelődési Egyesület színjátszó csoportja bemutatta az író *Zokog a porszem* című, az erdélyi pedagógus-sorsból ihletődött darabját. Kilyén Ilka előadóművész és Váta Lóránd színiakadémiai hallgató Sipos verseiből szavalt.

Dicsőszentmárton csak 1912-ben nyert városi rangot, egyetlen műemléképülete az unitárius templom; néhány udvarház emlékeztet még a környéken egykor birtokos nemes családokra. Az itt élő 3000 fős református, 800-800 fős unitárius és katolikus gyülekezetnek, e szörványmagyarságnak most kell kialakítania hagyományait, most kell keresnie példaképeket. E téren október elején jelentős példamutató lépést tettek.

Dr. Gaal György

Balogh Péter: Egység

Régi kézműves munkák az erődített székely templomokban

Az erdélyi udvarházakban, kastélyokban és várakban található régi leltárak gyakran említik „fejes vasszegekkel vert, vassarkos, pántos, reteszes“ ajtókat és „fakeresztes“ ablakokat. Ezek többsége az idők során megsemmisült, áldozatul esett a későbbi átalakításoknak vagy az újabb tulajdonosok nemtörődőségének. A székely templomok erősségeik némelyikénél azonban mindmáig fennmaradtak - ha nem is nagy számban - ilyen ajtók és ablakok. Java részük a 17. századból származik, készítőik szinte kivétel

nélkül helybéli mesteremberek, így ezek az ács- és asztalosmunkák e korszak helyi kézművességének tárgyi emlékei. Értéküket csak növeli az a tény, hogy hasonló 17-18. századi emlékek a paraszti gazdaságokban csak elvétve maradtak fenn napjainkig. Említést érdemelnek még a különböző grádicsok, szuszékok, lakatok és a gabona mérésére szolgáló edények is. Megőrzésük olyan kötelességünk, mely egyben tisztelgés a régi mesterek emléke előtt.

Gyöngyösi János

EGYHÁZI ÉLETT

Miért hallgatunk a testvéregyházközi kapcsolatról?

Az erdélyi és az észak-amerikai unitáriusok közötti kapcsolat a 19. században kezdődött. A kapcsolat kialakítása, fenntartása különböző formában jutott kifejezésre. Ennek egyik „változata” a testvéregyházközi kapcsolat kiépítése volt, amely az 1989-es romániai változások után egyre élénkebbé vált.

Ma már általában mindenik egyházközségünknek van testvéregyházközsége Észak-Amerikában, és a kapcsolatok fenntartása, elmélyítése érdekében nemcsak amerikai testvéreinknek kell tenniük, hanem nekünk is.

Tudom, sok egyházközségben látogatók történtek, melyek nyomán lelki-szellemi-anyagi áldozatok születtek, örömkönyvek hullottak, felejthetetlen élmények fakadtak, köszönő imádságok szálltak a jó Istenhez... és mindezek ellenére érthetetlenül vesszük tudomásul, hogy Unitárius Közlönyünkben senki sem osztja meg a másikkal - egymással - élményeit!

Mi az oka ennek a hallgatásnak? Miért zárjuk önmagunk szűkebb világába azokat az érzéseket, amelyekre egész unitarizmusunknak szüksége van?!

Az öröm nagyobb, ha másokkal megoszthatjuk. Legjobban úgy tudjuk átölelni egymást a kapcsolatokból származó örömeinkkel, ha fruk róluk az Unitárius Közlönyben. Az igaz, hogy havi lapunk megjelenése akadozik, de ha késve is, mégis megjelenik... és mindaz, amit lefrunk, történelmi dokumentummá válik. Nemcsak nekünk kell tudnunk ezekről a kapcsolatokról, hanem a jövő nemzedékének is. Azt szeretném, ha Unitárius Közlönyünkben egy rovat indulna e témával kapcsolatosan.

Tudnunk kell azt, hogy a látogatást tevő amerikai unitáriusok beszámolnak - írásban is! - mindarról, amit itt tapasztaltak, érezték. Olvastam 22 oldalas élménybeszámolót is (a kadácsi egyházközséget meglátogató amerikai lelkésztől). A „Hidak” (Bridges, 1992 szeptemberi szám) című havi kiadványuk az erdélyi testvéregyházközi kapcsolatokról szól. Meggondolkoztatásért ebből fordítottam, hadd olvassák azok, akikről szól és merítsenek újabb örömet(eket). Az ők örömük a mi örömünk is - az erdélyi unitarizmus nagy családjá-

nak öröme, azért, hogy Isten közelebb vezetett amerikai hittestvéreinkhez.

Miért hallgatunk hát örömeinkről?!

Dr. Rezi Elek

Felsőrákos - Spokane

Julie és Jerry Jose folyó év (1992) áprilisában meglátogatták felsőrákosi testvéregyházközségüket, és feledhetetlen élményeket szereztek. A következőket írták: „Mi azért mentünk Felsőrákosra, hogy hittestvéreink érezzék gondoskodásunkat, és tudatosuljon bennünk, hogy nincsenek egyedül. A barátság, a jóság és az érzelmek kiáradása mutatta, hogy milyen nagy szeretettel fogadtak minket és mennyi mindent meg akarnak tudni egyházközségünkről, ugyanakkor kifejezték azon reményüket is, hogy a Spokane-i egyházközség más tagjait is szeretettel várják. Éreztük, hogy ott-tartózkodásunk mélyítette azt az érzést, amit mi unitáriusnak nevezünk”.

A Jose család tudomást szerzett arról is, hogy hogyan élnek és dolgoznak testvéregyházközségük hívei:

„Egy 14 tagból álló tanács (keblitanács) - férfiak és nők - vezeti az egyházközséget, akiket 3 évre választanak. Vallásérkölcsi-, nevelési-, gazdasági- és temetői (?) bizottságaik is vannak, 6-6

Györkös Mányi Albert festménye

taggal, úgyszintén ifjúsági- és nőegyletük. A Kolozsváron székelő püspök kormányzási hatásköre szélesebb, mint a mi egyházunk központi vezetőségé... Az egyházközség kórusa nagy szerepet játszik a vallásérkölcsi életben, tagjai közt a kapcsolat igen bensőséges...

Felsőrákos a falurombolás idején halálra volt ítéelve. Az államosítás során az állam elvette a falu összes földjét az emberektől, csak a kis, házkörű terület maradt. Most a falu egyik legnagyobb problémája az, hogy az állam az elvett földterületet csak részben adta vissza. A 400 család közül eddig csak 50 családnak tisztázódott a föld kérdése. A másik probléma az, hogy miként dolgozzák meg a részben visszakapott földet, felszerelések nélkül? Nincs magántulajdonban lévő traktor, és az igásállatok száma is kevés. Egyeseknek a föld visszaadása egyenesen tragikus, mert idősek, és nincs fizikai erejük megművelni. Gyermekük eltávoztak otthonról, mert megélhetésüket nem tudták biztosítani”.

Szentgerice - Fairfax

Bob Tripp egy hosszú beszámolót írt arról a látogatásról, amelyet a Fairfax-i egyházközség kórusával tettek 1992 júliusában a szentgericei testvéregyházközségükben.

„Az egymás iránti érzéseinket talán semmi sem bizonyítja jobban, mint a mi megérkezésünk. Judy Harrison azt javasolta, hogy autóbusszunk álljon meg a falu határánál és a látogatók énekelve vonuljanak be a faluba. Így is történt. Azt hiszem, ilyen érzésben nem volt még résziünk. Az amerikaiak lassú léptekkel, énekelve vonultak be a faluba; oly énekeket énekelve, mint például „Ez a föld a ti földetek”. Én, aki korábban tartózkodtam a kórusal együtt énekelni, azon vettem észre magam, hogy csendesesen én is énekelek. És szinte mintegy jelre, a szentgericei felsorakoztak az út mentén, és sokan közülük virágokat nyújtottak át az amerikaiaknak. Egyesek nevettek, mások - mind a látogatók, mind a vendéglátók - örömkönyvekre fakadtak. Kétségtelenül feledhetetlen élmény marad a bevonulás!

Egy amerikai számára, aki a modern időben él, a 900 lelkes Szentgerice falut meglátogatni, bizonyos vonatkozásokban, időben való visszalépést jelent. A legtöbb házban van villanyvilágítás és televízió. Az otthonokban általában bevezették a hideg vizet, és néhányan megoldották a meleg víz ellátást is...

A legtöbb háznál önálló gazdálkodás folyik: csirke, liba, sertés stb. nevelése, és elég nagy zöldségeskertjük is van.

A falu népe keményen dolgozik. Sok időt és energiát fektetnek be olyan munkák elvégzésére, amelyet helyettük a gépek is elvégezhetnének... a legtöbb munkát kézzel végzik... az emberek a határra gyalog és nem gépkocsival járnak... a faluban egyetlen telefon van.

Természetesen, ami a faluban kiemelkedik, az az emberek szeretete. Olthatatlan melegséggel és vendégszeretettel vetek körül bennünket. A legnagyobb akadály a nyelv különbözősége volt, hiszen ők nem beszélnek angolul. Vitünk angol-magyar szótárt, de kevés hasznát vettük, talán a magyar-angol szótár hasznosabb lett volna...”

Jobbágyfalva - Brewster

Betsy Skeirik, aki a testvéregyházközi kapcsolatok előmozdításának buzgó szervezője a Brewster-i egyházközségben, férjével ezen a nyáron második alkalommal látogatták meg Romániát. Meglátogatták jobbágyfalvi testvéregyházközségüket is, amely Marosvásárhelytől egy jó pár mérföldre fekszik. A lelkész kérésére népi varotásokhoz szükséges anyagokat is hoztak (amelyeket nehezen, vagy egyáltalán nem lehet beszerezni Romániában). Mindezt abban a reményben tették, hogy előmozdítsák és jövedelmezővé tegyék a jobbágyfalvi nőszövetség munkáját.

A házaspár a Brewster-i egyházközség életét bemutató fényképalbumot is ajándékozott a jobbágyfalviaknak. A társalgást egy fordító tette lehetővé, aki a két egyházközség fiataljai között a levelezésben is segített.

A Brewster-i egyházközség 1991-ben tartott közgyűlése alkalmával csatlakozott a testvéregyházközi kapcsolatok fenntartásához, és Betsy azóta is fenntartja a gyülekezet érdeklődését, azért, hogy rendszeresen tájékoztat az egyházközség havi lapjában a kapcsolatok alakulásáról. Betsy megszervezte az alkalmasszerinti „testvéregyházközi megbeszélést”, mindig friss híreket közöl, úgyszintén az ő gondolata volt a rendszeres perselyezés a testvéregyházközség anyagi megsegítésére.

*

Következő számunkban a mi hallgatásunkat magyarázó dr. Gellérd Judit írásáról, Nagyajta és Vargyas testvéregyházközi kapcsolatairól szólnunk.

Remélem, megtörik a hallgatás!

R. E.

Üzenetek a napsugarakkal

Van, aki a tett, és van, aki a szó embere. Úgy érzem, könnyebb volt egy, egész Észak-Amerikát és Kanadát átfogó, valóságos unitárius Erdély-mozgalmat létrehozni, mint erről egy cikkben írni. Pedig kürtöm és fegyverem a szó — szószeletről vagy komputerem mellől. Beadványok, kiadványok, levelek ezrei rajzanak szét Chicoból már négy éve a világ minden liberális vallásos egyesülete és egyháza felé. És az egyre terebélyesedő Erdély-barátok táborára felé. Leveleim elvetett magvak bibliai és statisztikai értelemben is. Sokat kell belőlük elvetni, és gonddal célozni, hogy legalább egyrésze kalászt is teremjen. De, hála Istennek, az aratnivaló lassan kinő a kezünkben. A nagy szükséghez mérten, persze, akár észrevétlenül is nevezheti, aki pesszimista. De erről a partról nézve, olyan jelenségnek vagyunk tanúi, amely páratlan az amerikai unitarizmus történetében.

Két ember képtelen átfogni tágabb közösséget, és a mi „közösségünk” magva az a kb. százezer amerikai unitárius, akiknek felnyitottuk a szemét, szívét, és felszítottuk adakozó kedvét erdélyi testvéreik felé.

De, hogy is kezdődött ez a gyönyörű kaland? Éppen olyan romantikusan, ahogy azt az amerikaiak szeretik hallani. Happy end-del kezdődött. Esmékért lángoló és a szülőföldjét elhagyó erdélyi értelmiségiek meghasonlottságában vergődtem én is. Orvos voltam Marosvásárhelyen, de Budapestre váltottam. Egyik szakvizsgát a másik után tettem le, a Mátyás-templom kórusában énekeltem, a Semmelweis egyetem orvoszenekarában hegedültem. De igazán mindig útban voltam Erdély felé. Akkor még azt hittem, meg tudom váltani azt a kicsi világot. Egy napon a Liberális Vallások Világszövetsége (IARF) váratlanul meghívott Kaliforniába, a Stanford egyetemre, az 1987-es világkongresszusára, egyházam képviselőjeként. Ott ismerkedtem meg leendő férjemmel, dr. George Williams-szal, a Kaliforniai Alami Egyetem keleti vallások professzorával. Nem volt vesztegetni való időnk az egymást meglátni és megszeretni között, hisz a kongresszus is éppen véget ért. És 1988 őszén már a Berkeley-i Starr King Unitárius Teológia diákja és karácsonykor George felesége voltam. Égben kötetett házasság.

Azóta „torzítva” látom a világot: minden út, minden ügy végén ott látom előderengeni a happy endet, de legalábbis a megoldhatóság eszközeit. Fanatikusan a remény embere lettem. És állítom, hogy csak így lehet elkötelezett híveket is toborozni egy ügy számára. A miénk pedig nem kis ügy: erdélyi unitárius egyházunk - közel százezres magyar kisebbség - mentése, talpraállításának, megújulásának feltételeit megteremteni.

Először is feladtam a medicinát. Elvégre mindenki, aki orvos, tud gyógyítani. De egy ilyen magunktervezte, komplex misszióra nem igen akad ember, s akit ráadásul olyan szellemi örökség kötelez, mint engem az én mártírsorsú édesapámé, Gellérd Imréné, a tudós és lelkipásztoré. Akit ígéretes pályája fénypontján ítéltek hét év politikai börtönrre és öt év jogvesztésre. Börtönévei se tudták szellemét megtömi, a teljes mellőzöttség és a megújuló zaklatások elől inkább a halálba menekült, mintsem megalkudjon. Vagy Édesanyám példája, aki csak kelet-európai számára felfogható meghurcolások és egzisztenciális küzdelmek közt kalauzolta két gyermekét nem akármilyen révbé. Ezt a küldetést, ami a miénk, lehetetlenség fel nem ismerni és nem hálás lenni érte, akármilyen nehéz is. S aztán már csak járni kell az úton, mindig nagyon egyenesen, a célon csüngő tekintettel. Az ilyen járásnak sodró ereje van. A hit mágnes: magához vonzza a keresőt, a nyitott lelket. Az amerikai unitáriusok között pedig sok ilyen van. Először rámcsoválkoztak: hogy még ilyen is létezik élőben, hogy erdélyi? Mert ők ezt az országot mesebelinek gondolták, csupán a Dracula-filmek fantázia színhelyének. De tetszett nekik. S hogy még unitárius is vagyok, ez is igen tetszett. Aztán, amikor Dávid Ferencről és vallásunk 425 éves múltjáról beszéltem, az már több volt, mint ami fölött amerikaiain percek alatt napirendre lehet térni. Ez már tartósan keltette fel érdeklődésüket. Hiszen ez presztizskérdés: régebbtől fogva unitáriusnak lenni, mint amerikaiaknak!? Nahát! Jól időzített felfedeztetés volt, mert az amerikai unitarizmus, egyesek szerint, lelki válságban van. Saját esszenciáját keresi azon túl, hogy mindenfajta tradíciót próbál magában egyesíteni. Kicsit olyan amerikai jelenség ez a

(Folytatása a 9. oldalon)

Muhi Sándor: Egyensúly

Hitrokonok látogatása

1992. augusztus 29-30. napjain az „All Souls” Colorado Springs-i Unitárius Egyházközség részéről egy, hat személyből álló csoport tett látogatást Kolozsváron és Kideben.

A Jim és Lynn Lansford házaspár vette fel velünk a kapcsolatot, akik az 1989. évi forradalom után többször jártak hazánkban, emberbaráti segítyeket szállítva bukaresti gyermekotthonokba és mozgássérültek otthonába. Utazásuk során Vajdahunyadra és Dévára is eljutottak. Boldogan számoltak be arról, hogy milyen mély élményt jelentett számukra, hogy a David Ferenc vértanúsága helyén járhattak.

Ézalkalommal a házaspár társaságában volt két fiatal mérnök, David Power és Lawrence Oby, valamint két gyermekük.

Vendégeink szombaton délelőtti látogatást tettek az egyházi központban, ahol Főtisztelendő Püspök Úr távollétében dr. Erdő János főjegyző-püspökhelyettes úr fogadta őket. Láthatólag mély benyomást tett rájuk nagyjaink arcképcsarnoka, valamint a kérdéseikre a Főjegyző úr által adott válaszok, magyarázatok. Ezután megtekintették az unitárius, valamint 150 évig az unitáriusok birtokában lévő főtéri római katolikus templomot.

Délután kilátogattak a kidei egyházközségbe, ahol 18 órai kezdettel istentiszteletet tartottunk. Imát mondott a szülőfalujában éppen látogatást tevő Bíró Barna városfalvi lelkész; és Sebe Ferenc beszélgető lelkész egy angolnyelvű prédikációjából olvasott fel. Az istentisztelet végén Sebe Ferenc üdvözölte a vendégeket, Jim Lansford a vendégek részéről válaszolt. A templomból kivo-

nulva, a vendégek megajándékozták valamennyi jelenlevőt: vitaminokat, orvosságokat, tápszereket és egyéb hasznos dolgokat osztogatva. A Fülöp Elemér nyugalmazott lelkész vendégszerető házában meleg, barátságos hangulatban eltöltött beszélgetés után indultak vissza Kolozsvárra.

Vasárnap résztvettek a központi templomban tartott istentiszteleten, majd délután Déván keresztül utaztak vissza Bukarestbe, ahonnan hétfőn repülővel tértek vissza az Egyesült Államokba.

Sajnáljuk, hogy a rövid két nap alatt nem volt lehetőség szórványközpontjaink meglátogatására, de hitrokonaink, akikkel valóban igazi, meleg lelki, rokoni kapcsolataink alakultak ki, megígérték, hogy következő alkalommal több időt fognak nálunk tölteni. A magunk részéről is megajándékoztuk őket. Egyebek mellett népi hímzéseket és a Törös Gábor nagybányai szobrászművészi által készített, az Unitárius Egyház címét ábrázoló bronzplakettet adtuk. Ajándékainkat igen sokra értékelték, és a másik két testvéregyházunk híveihez hasonlóan, ők is kifejezték, hogy nagyon jó hatású és hasznos lenne, ha hozzájuk is nagyobb mennyiségben juttathatnánk el népművészetünk termékeiből.

Végül, mint jelentős eredményt említjük meg felajánlásukat, mely szerint a beteg híveink részére történő gyógyszerek beszerzésére alapot biztosítanak. E terv gyakorlatba való ültetését már meg is kezdtük.

Mondjuk hát hitrokoni szeretettel: Isten hozta Testvéreinket!

Sebe Ferenc

Üzenetek a napsugarakkal

(Folytatás a 8. oldalról)

vallás is. Kétségtelenül szabad, annyira, hogy már alig vallás. S aki a transzcendens elemekben - netán Istenhitben - keresi a lélek felszabadulását, az bizony üres szívvel megy haza itt sok unitárius templomból. Erdélynek tehát szöszterint a megmentő szerep jutott, és éppen a mindkét világ válságának pillanatában. Amerika felfedezésének négyszázadik évében Amerika fedezi fel négyszázéves erdélyi unitárius gyökereit! S az unitáriusok számára ez utóbbi kétségtelenül nagyobb katarzis.

De hogy valóban az legyen, „átnevelésükkel” kezdjük a munkánk. Hogy ne csak kizsákmányolható egzotikumot lássanak Erdélyben, hanem ismerjék meg saját valláshagyományuk mélységeit, tanuljanak meg tisztelni, sőt, csodálni egy, az évszázadok üldözöttségét túlélt népet, és, igenis, tanulják meglátni a szenvedés könnyeit az ünnepi mosolyon keresztül. Több, mint 160 egyházközség és sok ezer híve most ezt „tanulja”, és tanul belőle. Lélekben épül általa. Hét könyvet adtunk ki három év alatt, s már mindenik második kiadást sürget. Célunk az erdélyi unitárius irodalom megismertetése volt. Soha senki előttem nem fordított unitárius teológiai munkákat magyarból angolra. „Könnyű” dolgom volt, hisz édesapám monumentális életműve - az erdélyi unitarizmus négyszázéves szellemi története a prédikációirodalom tükrében - a kezemen volt, sok száz prédikációjával együtt. Több, mint 600 oldalra rúgó magiszteri dolgozatát és doktori disszertációját - politikai okokból őt sohasem avatták doktorra - angolra fordítottam, s rövidesen az egyik igen tekintélyes nemzetközi akadémiai kiadó, az Edwin Mellen Press, New York, fogja angol nyelven megjelentetni. És mi magyarul, nemcsakára. De máris szennyezés számba megy ez a munka a tudományos világban. A chicagói Meadville/Lombard unitárius teológián és konferenciákon kértek fel többször is az életmű ismertetésére. Summás formában mi magunk adtuk ki dr. prof. Erdő János teológiai tanulmányainak angol nyelvű változatával együtt.

Két magyar kötetet is megjelentettünk - Gellérd Imre *Beszédek és Esszék a gyakorlati teológia köréből* - ajándékként minden unitárius lelkes és teológiai hallgató számára. Idén pedig egy terjedelmes kézikönyvet írtam és szerkesztettem az amerikai Erdély-testvéregyházak számára, amelynek sikere minden elképzelhetőt túlnót. Alig győzöm a magamgyártotta köteleket elég példányszámban előállítani. Az amerikaiak a benne foglalt a gazdag inspirációs és információs forrásnak örvendenek, mi pedig az érte kapott szerény adományoknak, melyet a kolozsvári unitárius teológusok ösztöndíjkiegészítésére küldünk haza.

Újabbán itt határozottan „divatba jött” Erdélybe zarándokolni. Kezdetben vala a bostoni egyházvezetéség bevonulása, kintőskalácsos és szilvapálinkás lakomák és vállveregető ígéretek zápora közepette. De hamarosan kényelmetlen testvérré vált Erdély, amint kiderült, milyen nagy kárt tett benne az a néhány évtized, milyen szegény, mennyire segítségre szorul. De igazán az volt a kényelmetlen, hogy a segítségadásra reális lehetőség is nyílt végre. Sőt, most már a mély együttérzés kifejezésére nem a sűrű öbögatás, hanem a szubsztanciális melléállás vált adekvátá. Úgy, hogy a hivatalos bostoni politika gyorsan Indiára és Moszkvára, egyfajta új unitárius világmisszióra váltott. Ígéreteit és bevonulásait azok megmentésére és bevonulásait azok megmentésére és nemlétező új egyházak elővárszolására összpontosítja.

De ne felejtsük meg a happy end-ről. Az istenadta népi kezdeményezésről, mely mozgalmom terebélyesedett. Kezdetben csak Kalifornia unitárius templomaiba hívtak beszélni, igazságotokat teljesíteni, és persze, hegedülni. De hamarosan már a legtávolabbi államokba és a legnagyobb egyházközségekbe is meghívtak. Az ügy diadalának, mozgalmom válságának az év nagy unitárius eseménye, az Egyesült Államok és Kanada unitáriusainak Főtanácsa (General Assembly) volt a bizonyítéka. Hatalmas erőt sugalló élmény, amikor 3000 unitárius együtt ünnepel tíz napon át.

A megnyitó ünnepség mindig a Főtanács egyik fénypontja, zászlóparádéjával és programbeszédével. Nos, hol mondhatnám el büszkékben, mint ebben a cikkben azt, ami itt is nagy dicsőségnek számít, hogy idén (1992-ben) én voltam az ünnepi szónok a megnyitón, és programbeszédem Erdélyről

szólt. Erdélyről, mely a bölcső és a bölcsődal, a múlt mélysége és a „tisztá forrás”, a lelki töltekezés szent zárandokhelye minden unitárius számára. „Nem tudtam megállni, hogy ne sírjam el magam” - volt a tipikus kommentár utána. Férjemmel mi voltunk a nyolcszáz unitárius zászló élén a parádé „marsalljai” Calgary óriás színháztermében, székelyruhában - mert férjem tiszteletbeli erdélyinek számít saját jogán is. Három különböző, Erdélyről szóló előadásunkra százak tódultak, videofilmünket is közkívánatra meg kellett ismételnünk. Hagyományos úrvacsoraistentiszteleteink hírére, a Főtanács is felkérték, hogy az Édesapám emlékére készült gyönyörű gótikus kehelyből - nem lelkesz létemre - én osszak úrvacsorát. Idén Erdély körül forgott a - legalábbis az unitárius - világ. De már más felekezetek is kezdték „irigyelni” az unitáriusokat, hogy nekik ilyen mesebeli testvérük van, akit ráadásul meg is lehet menteni. S ez még csak a kezdet...

Beszélgünk a magvetésről most. A Center for Free Religion-t - sántít az értelme. ha Szabad Vallás Központnak fordítjuk - George Williams alapította a hetvenes években, valláskutatás és könyvkiadás céljából, a nagy japán tudós-szent, Shinichiro Imaoka, George szellemi atyja hatására. Életébe és kaliforniai otthonába költözéssel azonban a Center hamarosan amerikai Erdély-segélyközponttá vált. Férjem fizetésének egynegyede is ezt az ügyet szolgálja, ráfordított idejéről nem is beszélni. Hogy én napi 14 órán keresztül, a hét 7 napján át írok, telefonálok, megoldásokon dolgozom, az csak természetes. De csak mivel férjem is az én szenvedéllyel szolgálja az én népeket. Ma már a Center nemcsak mi vagyunk ketten, hanem a mögénk felzárkózott unitáriusok ezrei.

Megszerveztük és életképesé tettük ugyanis a Boston által - a húszas évek mintájára - meghirdetett testvéregyház-programot. Ez azt jelenti, hogy minden erdélyi unitárius egyházközségünket egy USA-beli vagy kanadai testvéregyházközség fogadott testvérül. Hídat építünk, kétirányú - az óceánon és nyelvi határon keresztül; járhatóvá tesszük a sokévtizedes elszigeteltség gátlásokkal benőtt ösvényeit; a felelem-bénította jobbakat üdvözlésre lendítjük újra.

Megdőlty egy torony valahol? A pénz nem mülhat: tovább-dőlését azonnal meg kell állítani! Hány-szor látszik lehetetlennek egy-egy ilyen szerű sürgőségi kérés. És abban a pillanatban a pusza hitnél egyéb nem is áll a mi rendelkezésünkre. De az Isten mindig kirendeli, megadja a megoldás útját. Persze, fel kell azt ismerni. És tenni kell. Több tízezer dollárnyi kisebb-nagyobb segély érkezett már a falvainkba, néhány szerencsésebbje traktort kapott testvérétől ajándékba. És ami biztatás, hogy mind többen csinálnak presztizskérdést abból, hogy e példát kövessék. Beindítottuk az erdélyi kézimunka-akciót, melyre nagyon sok egyházközség asszonyai lelkesen és tetemes munkával válaszoltak. A mi dolgunk: divatba hozni Amerikában is az erdélyi írást. Ma már több templomban tartanak erdélyi istentiszteletet és használnak írásos úraszalterítőt. A pámakat és falvédőket pedig egyenesen üveg alatt, bekeretezve függesztik a falra - és milyen büszkén! Karácsonyra Chicoban a Kalifornia State University kiállítja Kovács Géza erdélyi falvakról szóló linómetszet-sorozatát. Orbán Irén naív művész színészbajos, népi életképeket bemutató falvédői és Bálint Zsigmond fényképkiallítása diadalútját járja Amerikaszerte.

Két év alatt kétszer nyertük el az amerikai Veatch Alapítvány kegyeit és ösztöndíját, ami kétszer ötvenezer dolláros templomépítési segélyt jelentett - a másodikat a Center for Free Religionnak utalták ki e célra. Ebből épül további három templomunk - Sepsiszentgyörgyön, Udvarhelyen és Barótton. És Szentegyházának is sikerült a nyáron imaházat vásárolnunk, így vált ez az 500 lelkes gyülekezet a legfiatalabb önálló egyházközségünké.

Ahány egyházközség, annyi gyönyörű története az egymásratalálásnak. Már nemcsak a boldog köszönőlevelek és beszámolók halmaza érkezik hozzánk naponta az amerikai egyházaktól, de némelyike önálló kötetben örökíti meg ennek a különös testvérelétek a folyamatát és élményét, erkölcsi világnézetükbe e mélyen belenyúló eseményt. Erdély óta más ember lettem - hangzik a közös vallomás. Az értékkereszténység elvét valló unitáriusok pontosan értjük, mi megy végbe a lelkükben, miért érzik magukat gazdagabbnak, miért olyan „ragályos a lelkesedésünk”, ahogy gyakran megjegyzik.

Hogy a testvéregyház-program olyan szépen kinő-

ni látszik bábáskodásunk alól, s reményre jogosít a falvak túlélését illetően, most az oktatásra, teológusképzésre, nyomdafelállításra és az egyház infrastruktúrájának erősítésére összpontosítottuk erőnket. No, meg az egyház kisnyugdíjasainak megsegítésére. E feladatok szellemében létrehoztuk a Gellérd Imre Alapítványt, amely próbál részt venni az egyházmegeújításban és a jövőépítés küzdelmében, mindig a sürgőségi fronton, a szükség-diktálta, sokszor rendhagyó formában.

Tavaly egy, Kolozsvámak ajándékozott desktop publishing számítógép-rendszerrel vetettük meg a lendő unitárius nyomda alapjait. Férjem öt nap és öt éjjel képezett ki néhány lelkes teológust a komputeres könyvkiadás fogásaira. „Vizsgamunkaként” megszerkesztették az azóta is létező *Zizi-t*, az unitárius teológiai önképzőkör lapját. De tervük ennél merészebb, és irodalmi ambíciójukat mindenben támogatni igyekszünk. Újabb-komputerek vannak útban máris.

Idén nyáron négy erdélyi unitárius teológus részvételét szponzoráltuk egy igen sikeresnek bizonyuló kéthónapos intenzív kurzuson, amelyet a Szegegy Egyetem a Magyar Tudományos Akadémiával karöltve rendezett meg. George Williams pedig az ősz folyamán Kelet-Európában elsőként oktatott és vezetett be világi egyetemen összehasonlító vallástudományt. A Szegegy Egyetem visszahívott; sőt, a Pécsi Egyetem is meghívott jövőre, amikor Kolozsváron a Teológián is folytatjuk - ugyanis én fordítottam magyarra a múlt évben elkezdett előadásokat. A jövő kutató és oktató nemzedékének kinevelését elősegítő, rendszeresíteni szándékozunk a szegegyi továbbképzést, és a részvevőket munkájukban továbbra is követjük, illetve támogatjuk. És közben harcolunk külföldi ösztöndíjakért, de legalábbis az angol nyelvtanárak rendszeres bizosításáért, s nemcsak Kolozsváron, de a kereszteri gimnáziumban is. És mindezt önkéntesek „bevetésével” és anyagi támogatásával tervezzük. Mert költségvetésünk mint olyan, nincs. Hazautazásainkat is, természetesen, saját zsebből fedezzük, mint annyi sürgőségi segélyt is. Látogatásaink ilyen értelemben nem „hivatalosak”, de többszáz itteni egyházközség nevében próbáljuk a segítségadás leghatékonyabb útjait kifürkészni, és aztán együtt kidolgozni, lépésről-lépésre. És közben gyönyörű videofilmeket készítettünk kultúránkról, hagyományainkról, templomainkról, gyermekeinkről. Az IARF - a Liberális Vallások Világszövetsége - és annak főtákará, dr. Robert Traer - mögöttünk áll, velünk dolgozik, véleményünk alapján szervez segítséget. S ez a nemzetek közösségének és az együttérzésnek jóleső háttérével erősít. Jövő nyáron a vallásos világ nagy ünnepein - a Vallások Világparlamentjének századik évfordulóján - Indiában és Japánban előadásorozat megtartására kérték fel férjemet és engem is, kit-kit a maga „területén”. Visszük Erdély üzenetét Keletre is.

Pozitívan gondolkodni - hangzik a jelszó Kaliforniában. De milyen nehéz ezt életünkben otthon, Erdélyben valóra váltani, amikor az infláció világrekordot dönt, s amikor a reményt naponta húzzák ki a lábunk alól. Pedig más kapaszkodónk nincs. Remény nélkül nem lehet a holnapot se megélni. Márpedig a jövő a holnappal kezdődik, mégha csak nagyon apró lépésekkel vonszolhatjuk is magunkat előre.

Erdélyből üzenet érkezik a napsugarakkal is. És itt egyre többen értik ezt az üzenetet.

Dr. Gellérd Judit
Chico, Kalifornia

TÍZ ÁLTALÁNOS ELV,

amelynek alapján az észak-amerikai unitárius-univerzalista egyházközségek némelyike kifejti tevékenységét:

1. A vallásos érzés szabad kinyilvánítása;
2. A vallásos eszmék iránti türelmesség;
3. Az értelem és a lelkiismeret tekintélye;
4. Az igazság és annak kutatása iránti folytonosság;
5. A tapasztalás egysége;
6. Az ember méltósága és értéke;
7. A vallás etikai alkalmazása;
8. A szeretet mozgató ereje;
9. A demokratikus folyamat szükségessége;
10. A vallásos közösségek (egyházközségek) jelentősége.

Esztendővégi mormogó

... gyermekkorodból azok a ritka, angyszárnysuhogással tele, borzongó-boldog éjszakák!
hullanak patyolat-nagy havak (legalábbis így emlékezel), és meleg-sárga lámpafény-szőnyeget terítenek az udvarokra a párás ablakok,
Énekszó zendül, felkapják s háztól házig lebegtetik a hulló havak,
Együtt az egymáshoz tartozók!
Töltöttkáposzta békés illata, ... a poharakban bor gyöngyözik (most egy kortynyt a gyermeknek is szabad),
Hát akkor, szólal meg a legöregebb, bort, búzát és békességet, jó atyámfiai!
Nézed a felnőttek arcát, s halkán, melengetően felzendül benned is a harangok szava -----
----- nagy havak hullása
még eljöhét, gyöngyözhet bor az öblös pohárban!---

... még partján az elmenő esztendőnek, de lélekben már az eljövendő-új tájain,
bizony, barátaim, akik ha vagytok, nagy havak gyönyörű hullása volna ildomos, és állni e tisztaság-zuhatagban, egymás mellett és *nagyon-együtt*, és nem szólni, hiszen fölösleges így minden beszéd: tudják, *érik* az együvé tartozók egymás lelkét, gondolatait -
Nagy havak hullása még eljöhét. Gyöngyözhet bor az öblös pohárban. De vajon kiállunk-e szoroson egymás mellé, *együtt* e hózuhatagba?! vagy csak beszélünk, s mondjuk: ki kellene állnunk szoroson egymás mellé, együtt a tisztaság-zuhatagba?! de csak beszélünk, s mennél kevesebben vagyunk és mennél kevesebbek, annál többet és hangosabban, túlicitálván egymást! No nem, persze hogy nem mindközönséges hétköznapiok dicsérgetésiben, merthogy sokkalta megnyugtatóbb (lehet?!) pompásan megnyert csatáinkról harsogni - mégha ilyen csatáink nem is voltak soha! -, mintsem miesnap apró vereségeinkről például, amelyek viszont voltak, vannak és lesznek is...

Még partján az elmenő esztendőnek, de lélekben már az eljövendő-új tájain, nyilván nem erről van szó, *most sem erről van szó!*
mert, akárhogyan is vesszük, mégiscsak ünnepi percek ezek, mikor, partján az elmenő esztendőnek, de lélekben már az eljövendő-új tájain, az ember tűnő pillanatra úgy hiheti: csakis egyedül rajta áll eldönteni, hogy a két esztendő közötti villanásnyi senkié-időből merre lép - ...hát elmegy ismét egy esztendő, s helyébe (?) egy másik érkezik. Örvendezzünk hát (?), barátaim, kik vagytok, s fogadjuk jószívvvel most is az érkezőt, miként eddig is! és higgyük (el róla is), miként minden eddiggi érkezésre várva (el)hitük: *jobb* lesz, mint volt az éppen elmenő, s így, minden bizonytal, többek leszünk, lehetünk!

(hát akkor, szólal meg a legöregebb, bort, búzát és békességet, jó atyámfiai!)

és higgyük (el még azt is), kedves barátaim, akik voltak, még vagytok s tán lesztek,
hogy megírjuk végre mindannyian a magunk legszebb versét, amely egyszersmind legigazabb tettünk is lesz!
és higgyük el, hogy az emberiségnek életbevágóan már csak ez a legszebb és legigazabb költemény lesz a fontos, legyen az egyetlen szócska bár, egy régen hiányzó szófogás, egy csók, egy ölelés, egyetlen dallam, boldog színyalattal vagy éppenséggel egy - különben közönséges - szeg,
csavar, kaszapenge, fejszenyél -
Mindenre életbevágóan nagy szükségünk van most, mi tiszta, igaz és emberi!
Partján egy elfogyó esztendőnek, de lélekben már az eljövendő-új tájain,
hát *most*, ha egyetlen pillanatra is, de érkezzünk haza lelkünk zsoltár-tiszta zugába,
szaporodó sírjaink közé,
faggató-nagy csendjébe a hitnek és minden, még ki nem mondott igaz szavunknak,
hogy tisztán találhasson minket az eljövő idő,
akárha szoroson egymás mellett, *együtt* a hulló havakban, mosdatván arcunkat a ránkzúduló tisztaság-zuhatagban és lelkünket is az egymáshoz tartozás, egymásért létezés erőt adó hitében, és fölösleges már minden beszéd, hisz tudjuk, érezzük pontosan egymás együvé tartozó, csak-együtt-erős lelkét, hitét!

különben mit ér az eljövő idő?!
különben mit érünk mi magunk?!...

A székely székek

A székely területek közhatóságai mintegy öt évszázadon át a székek voltak. Udvarhelyszék a Nagy Küküllő felső völgyében, Marosszék a Maros és a Nyárad völgyében, Csík-(Gyergyó-Kászon)szék az Olt és a Maros felső völgyében, Sepsiszék az Olt és a Feketeügy közötti síkságon, Orbaiszék a Feketeügy bal partján, Kézdiszék a Kárpátok íve alatt. Aranyosszék pedig az Aranyos völgyében helyezkedett el. A 17. század elején Sepsiszék, Orbaiszék és Kézdiszék Háromszék néven egyesült.

Néhány széken belül kisebb közigazgatási egységeket, ún. fiúszékeket hoztak létre: Sepsiszéken belül Miklósvárszéket, Csíkszéken belül Kászonszéket és Gyergyószéket, Udvarhelyszéken belül pedig Keresztúrszéket és Bardócosszéket. A fiúszékek maguk választották hadnagyait és székbíráikat. Marosszék fiúszéke, Szereda nem önálló közigazgatási egységként, hanem csupán alsóbb fokú törvényszékként működött.

A székelyek lakóterületeit a 14. század közepéig földnek (terra), ritkábban vidéknek (districtus) nevezték a források. A szék elnevezés viszonylag kései, az első adat 1366-ból való, és Sepsiszékre vonatkozik. A 14. század végén már szerte Erdélyben a szék (sedes) a székelység önkormányzati szerve. Széknek nevezték egy vidék tanácskozó és ítélkező testületét és az általa irányított közigazgatási egységet is. A testület legfőbb feladata a jogszolgáltatás volt, amit a hadnagy, a székbíró és a vének (a legtekintélyesebb családfejek) végeztek közösen. A szék teendői közé tartozott a székelyek katonai felkészültségének folyamatos ellenőrzése, a közbiztonság fenntartása, a törvénysértők utáni nyomozás, az elfogottak megbüntetése és az ökorádó behajtása is. Az első tisztségviselő - egyben katonai vezető - elnevezése nem egyöntetű. Említik maior exercitus, capitaneus primipilus néven, a magyar nyelvű forrásokban pedig hadnagyként vagy főhadnagyként szerepel. Az 1562. évi székely felke-

Székelyudvarhely ősi címere

lés után a székek katonai tisztségviselője a fejedelem által kinevezett kapitány lett, s a hadnagyi funkció megszűnt.

A hadnagyt és a székbírókat még a 16. század első felében is nemenként és áganként választották. A 6 nem 24 ágának képviselői felváltva viselték a tisztséget, de betöltésük ekkorra már lófőőséghez, azaz birtokhoz volt kötve. A választott tisztségek mellett már a 15. században megjelent a királybíró (iudex regius) funkciója. A királybíró a székelyek ispánjának embere volt: királyi hatalmat képviselő és ellenőrző szerepe mellett az ispánt illető adókat hajtotta be. Az erdélyi fejedelemség megalakulása után teljhatalommal felruházott hatósággá vált. A székelyek ispánja gyakorolta a központi hatalmat. Az ispánt a király nevezte ki, először inkább magyarországi, később pedig erdélyi főnemesek, de soha sem a székelyek közül. Hunyadi Jánostól kezdve maguk az erdélyi vajdák, majd fejedelmek viselték ezt a méltóságot. A székely székek 1562 előtt csak a három rend székelyeinek összességén, a székely nemzeten keresztül léptek kapcsolatba a központi hatalommal. A székelység az erdélyi szász univerzitással, a vármegyékkel és az állammal szemben - belső tagoltságától függetlenül is - egységes közösségként lépett fel.

Páll Antal Sándor

A BIBLIA VILÁGA

Jézus születése

Augusztus római császár parancsot adott ki, hogy írják össze a birodalom lakosságát, mindenkit abban a városban, ahonnan a nemzetsége származott. Megbolydult az egész ország, Palesztina népe is: ki tévén, ki számaron, ki gyalog igyekezett, hogy eleget tegyen a parancsoknak. József és Mária is elindultak a galileai Názáretből a júdeai Betlehem felé. A város telistele volt már emberekkel, nem találtak szállást sehol. Végül egy barlangszerű istállóban pihentek le. Azon az éjszakán megszületett Jézus. Az édesanyja, Mária, bepólyálta, és egy jászolba fektette le.

Azon a vidéken a pásztorok állataikkal együtt a szabad ég alatt tanyáztak, s örködtek éjszaka a nyájuk mellett. Váratlanul nagy fényesség jelent meg előttük. Nagyon megijedtek, de Isten angyala így szólt hozzájuk:

- Ne féljete! Imé, hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Megtartott született ma nektek, az Úr Jézus, a Dávid városában. A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban!

A fényesség tovább növekedett, egész sereg angyal jelent meg, akik hangosan énekelték:

„Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát!”

Amikor az angyalok elmentek, a pásztorok tanakodni kezdtek:

- Vajon, hogyan történt ez? Nézzük meg! Menjünk el egészen Betlehemig!

Sietve elindultak, és megtalálták a bepólyált kisgyermeket a jászolban, éppen úgy, ahogyan az angyal mondta nekik. Elmondták az üzenetet Máriának és Józsefnek és mindazoknak, akik ott voltak. Aki csak hallotta, elcsodálkozott rajta.

Akkor történt, hogy három különös ember utazott Napkeletről Jeruzsálem felé. Három tudós, bölcs férfi, akik ládával megrakott tevéken igyekeztek a város felé. Amikor odaértek, ezt kérdezték:

- Hol van a zsidók királya, aki most született? Mert láttuk az ő csillagát, amikor feltűnt

az égen. Eljöttünk, hogy tisztességet tegyünk neki.

Zűrzavar támadt a királyi palotában, sőt az egész városban is. Heródes király ugyanis semmit sem hallott a most született gyermekről. Összehívatta írástudóit és a főpapokat, hogy megkérdezze őket, hol születhetett ez a király? Ők a próféták írásait idézték:

- A júdeai Betlehemben kell megszületnie! Heródes gonosz tervet eszelt ki. Titokban tanácskozott a három bölcs férfival. Meghagyta nekik, hogy menjenek Betlehembe, és szerezzenek pontos értesülést a kisgyermekről. Majd ő is ki akarja fejezni hódolatát - mondta nekik.

A bölcsek elindultak a csillag nyomában, amely eddig is vezette őket. A csillag megállt az istálló felett, ahol a gyermek volt. Bementek, s ott találták a gyermeket Máriával és Józseffel. Kinyitották kincsesládáikat, letették eléje királyi ajándékaikat: aranyat, tömjént és mirhát.

Azután elindultak visszafelé. De mert álomban Isten figyelmeztette őket, hogy Heródes szándékai gonoszak, más úton tértek haza.

Heródes nagy haragra lobbant, hogy a bölcsek túljártak az eszén, de nem tett le gonosz tervéről. Csak annyit tudott, hogy egy fiúgyermek személyében rejtőzhet a zsidók eljövendő királya, ezért szörnyű parancsot adott ki: meg kell ölni minden kétéves, vagy annál fiatalabb kisfiút! Betlehem és környéke megtelt az édesanyák zokogásával és jagatásával.

Isten azonban nem hagyta megvalósulni Heródes tervét. Az angyal üzenetet hozott Józsefnek álmában:

- Kelj fel, vedd a gyermeket és az anyját, menekülj Egyiptomba, és maradj ott, mert Heródes halálra fogja kerestetni a gyermeket.

József felébredt, és hitt az álmában hallott szónak. Még azon az éjszakán elindultak Egyiptom felé.

Amikor aztán Heródes király meghalt, a család visszatért Egyiptomból Názáretbe.

József Attila

Betlehemi királyok

Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!
Három király mi vagyunk.

Lángos csillag állt felettünk,
gyalog jöttünk, mert siettünk,
kis juhocska mondta - biztos
itt lakik a Jézus Krisztus.

Menyhárt király a nevem,
Segíts, édes Istenem.

Istenfia, jónapot, jónapot!
Nem vagyunk mi vén papok.

Úgy hallottuk, megszületél,
szegények királya lettél.

Benéztünk hát kicsit hozzád,
Üdvösségünk, égi ország!

Gáspár volnék, afféle
földi király személye.

Adjonisten, Megváltó, Megváltó!
Jöttünk meleg országból.

Főtt kolbászunk mind elfogyott,
fényes csizmánk is megrogyott,
hoztunk aranyt hat marékkal,
tömjént egész vasfazékkal.

Én vagyok a Boldizsár,
aki szerencseny király.

Irul-pirul Mária, Mária,
boldogságos kis mama.

Hulló könnye záporán át
alig látja Jézuskáját.

A sok pásztor mind muzsikál.

Meg is kéne szoptatni már.
Kedves három királyok,
jóéjszakát kívánok!

Bornemisza Endre

Karácsonyi fény

Heródes! Krisztus született,
készülhetsz a leszámolásra!
Jöhet a véres éjszaka,
eljön gaztetted számadása.

Éjben felsíró kisdedek
kopóid kardhegyén kimúlnak.
Undok, gonosz fej, ráncaid
nem tetszenek az égi Úrnak.

Heródes! Tudd, a kisded él!
Meglásd, gaztetted csödbe fullad,
karácsony egén az a fény,
az a csillag - rettegj! - kigyulladt.

EGYHÁZI HÍREK

A Zsinati Főtanács december 2-3-án tartotta rendes ülését a magyarsárosi egyházközség templomában. A Zsinati Főtanács tárgysorozatán szerepeltek: elnöki megnyitó, amelyet Jenei Dezső főgondnok mondott; a püspöki jelenés, az Egyházi Képviselő Tanács általános jelentése és az egyház gazdasági ügyei. A Zsinati Főtanács alkalmával megtörtént az esküt még le nem tett főtanácsi tagok eskütétele, egyházköri választások bejelentése, tiszteletbeli címek adományozása. A Zsinati Főtanács Gálfalvi Sándort választotta főgondnokra. Elfogadást nyert Szentegyháza leányegyházközségének önálló egyházközséggé alakulása, valamint a szászánási és a nyárádszeredai leányegyházközségek társegyházközséggé alakulása. Főtanácsi istentisztelet keretében 4 lelkész szentelték fel: Fekete Levente sepsikőröspataki, Léta Sándor petrozsényi, Fónis F. Zoltán újszéki és Kelemen Levente oklándi lelkész. A Főtanács alkalmával, este, Farkas László korondi (Róm 8,19) lelkész tartott istentiszteletet; másnap délután pedig Lakatos Gyula (Jn 9,39-41, Lk 18,41-43) homoródkarácsonyfalvi lelkész. Lelkész-szentelő beszédet dr. Kovács Lajos püspök (Mt 5,14-16), úrvacsorai ágendát Máthé Sándor olthévízi lelkész, a felszentelt lelkészek nevében Fekete Levente sepsikőröspataki lelkész mondott beszédet. Az énekezési teendőket mindkét alkalommal Bögözi Molnár Erzsébet marosvásárhelyi énekező látta el. A Zsinati Főtanács közös vacsorával fejeződött be, amelyen a hagyományos Berde-serleggel Gálfalvi Sándor új főgondnok mondott pohárköszöntőt. A Zsinati Főtanácsban a magyarországi unitárius egyházat Bartók Béla főgondnok és Bencze Márton püspökhelyettes képviselték.

Az Egyházi Képviselő Tanács negyedik évnegyedi ülését november 19-én tartotta, amelynek napirendjén a Zsinati Főtanács előkészítése szerepelt.

A székelykeresztúri egyházkör október 6-án Firtosmartonosban tartotta évi rendes közgyűlést, amelyen megtárgyalásra került az esperes évi jelentése, valamint a hozzá kapcsolódó részjelentések. Megtörténtek a választások, amelyeknek eredményeként esperes Báró József székelykeresztúri lelkész, kőri felügyelőgondnok dr. Molnár István és Gálfalvi Sándor, egyházköri jegyző Szombatfalvi József csehétfalvi lelkész lett. Az egyházköri közgyűlés alkalmával tartott istentiszteleten a lelkészi szolgálatot Tötök István medeséri gyakorló segédlelkész végezte.

A harmadik negyedévi lelkészköri értekezletet a következők szerint tartották az egyházkörökben: a kolozs-tordai egyházkör október 9-én, Komjátszegen (a lelkészi szolgálatot Pap László

bágyoni lelkész végezte); a maros-küküllői egyházkör október 6-án, Segesváron; a székelykeresztúri egyházkör október 14-én, Szentábrahám-ban; a székelyudvarhelyi egyházkör október 14-én, Homoródszentpálon; a sepsiszentgyörgyi egyházkör október 2-án, Brassóban. Az értekezleteken két-két előadás hangzott el: Balázs Ferenc: Az új ember vallása (2. rész) és dr. Erdő János: Az unitárius vallástanítás módszerei.

A negyedik negyedévi lelkészi értekezlet csak három egyházkörben tartották meg. A székelykeresztúri egyházközségben november 10-én, Székelykeresztúron; a székelyudvarhelyi egyházkörben november 11-én, Székelyudvarhelyen; a sepsiszentgyörgyi egyházkörben november 12-én, Olthévízen. Az előbbi két egyházkörben Gálfalvi Sándor tartott előadást: A vallástanítás módszere, szerkezete és folyamata címen; a sepsiszentgyörgyi egyházkörben Máthé Sándor olthévízi lelkész angliai útjáról számolt be.

Kelemen Levente marosvásárhelyi segédlelkész kinevezést nyert november 1-i hatállyal, rendes lelkészi minőségben, az oklándi egyházközségbe. Beiktatójára december 13-án került sor, amelyen egyházi központunkat András György előadótanácsos képviselte.

Ilkei Árpád gyakorló segédlelkész október 1-től kinevezést nyert a homoródújfalusi egyházközségbe.

A teológiai évnvítő istentiszteleten, október 4-én, a templomban dr. Kovács Lajos püspök prédikált. Ugyancsak október 4-én délután tartották meg az évnvítőt az Intézetben is.

A romániai Szász Evangélikus Egyház október 16-18-án ünnepelte megalakulásának 450. évfordulóját, amelyen egyházunkat dr. Kovács Lajos püspök és András György előadótanácsos képviselték.

Ökuménikus istentiszteletet tartottak október 25-én a kolozsvári Szent Mihály templomban. Ugyancsak itt ökuménikus istentisztelet volt december 6-án is, néma tüntetéssel egybekötve, Mátyás király szobrának meggyalázása ellen. Egyházunk részéről mindkét alkalommal dr. Kovács Lajos püspök mondott beszédet.

A Dávid Ferenc Egylet felolvasó ülést tartott október 18-án, amelyen Török Tamás író Dávid Ferenc a magyar irodalomban címen tartott előadást. December 13-án Egyed Emese tartott előadást a karácsony megünnepléséről.

Unitárius Közlöny. A Keresztény Magvető melléklete

Kiadja az Unitárius Egyház

Szerkesztőbizottság: Molnos Lajos főszerkesztő,

dr. Szabó Árpád felelős szerkesztő, dr. Rezi Elek

Szerkesztőség és Kiadóhivatal: 3400 Kolozsvár,

December 22 sugárút, 9. szám

Postafiók: 24. tel: 11-52-71

Nyomdai előkészítés a kolozsvári Szabadság Kft. TEXTLINE rendszerén

Műhelyvezető: Szabó Gyula

Nyomtatva Kolozsváron az Ardealul Nyomdában

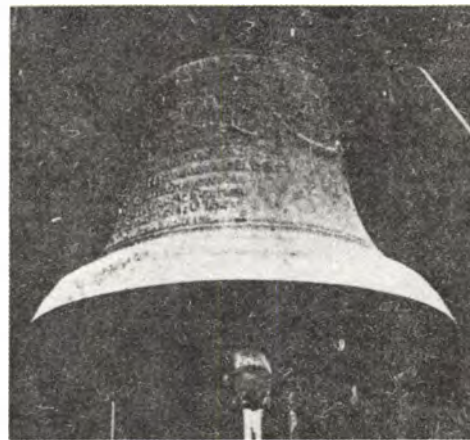
Igazgató: Ion Manole

A Teológiai Intézetben október 1. és december 18. között tartották az első félévi előadásokat. Teológiai hallgatóink a karácsonyi ünnepek alkalmával légkációs szolgálatokat végeztek.

A magyarországi televízió 20 perces műsort készített az unitárius egyházzól, amelynek keretében dr. Kovács Lajos püspök és dr. Szabó Árpád rektor adott intejt, valamint a teológiai hallgatók szolgáltattak rövid műsort.

Teológiai hallgatóink Dávid Ferenc-ünnepélyt rendeztek november 15-én, amely alkalommal Kovács Sándor V. éves hallgató végezte a szószéki szolgálatot.

Özv. Simén Dánielné, sz. Mérész Aranka 73 éves korában, november 10-én, Kolozsváron elhunyt. November 12-én temették a Házsongárdi temetőbe. A temetésen a lelkészi szolgálatot Szabó Dezső lelkész végezte. Nyugodjék békében.

Az igazak emléke áldott

Meghatóan szép emberi vonás az emlékezés és emlékéllítés. Általa kifejezésre jut az az örök emberi reménység, hogy halálunk után sem lehet az enyészeté, ami célt és tartalmat adott életünknek, ami értékessé és élni érdemessé tette azt. A szép, jó és igaz munkálása, a szeretet életszépítő hatalma és áldozatos szolgálata kitörülhetetlenül élnek nemcsak a mi szívünkben, de, a költő szerint „Isten szívében” is.

1991. szeptember 8-án költözött az örökkévalóságba dr. Ferencz Józsefné Kaáli Nagy Magda, a magyarországi Unitárius Egyház mindannyiunk által tisztelt nyugalmazott püspökének a felesége. Annak a Kaáli Nagy családnak a leszármazottja volt, amelynek múltja szorosban kapcsolódik egyházunk történetéhez. Ha másra nem, gondolunk itt Kaáli Nagy Elek főgondnokunkra, aki nehéz, próbáló időben állt egyházunk élén. A Főtisztelendő Asszony nemcsak övéért élő hűséges feleség és áldozatos szívű édesanya volt, de őseitől örökölt hitével, kedves szelídségével szolgált egyházát is.

Az évforduló alkalmával a család úgy kívánja kifejezni Isten iránti háláját az Ő életéért és szolgálataért, hogy emlékéllítésében egyházunk közösségének akar szolgálni. Lapunk anyagi nehézségeiről tudomást szerezvén, drága szeretűk, ahogyan a család tagjai és barátai becézték, Mókusz emlékére, gondjaink enyhítésére 30.000 lejt adományoztak.

A Szerkesztőség nevében hálásan köszönjük a példa követésére ösztönző adományt, s kérjük Istent, áldja meg megboldogult testvérünk emléket, és áldása nyugodjon meg az élők emlékezetén és életén.

Az Unitárius Közlöny szerkesztői, munkatársai és olvasói